

श्रीभंत सरकार महाराज साहेब सयालराव
गायकवाड सेनाभासभेल रामशेर
भादुर ओमना उदार
आश्रयधी

प्राचीनकाव्यमाळा

ग्रंथ ९.

हरिदास तथा द्वारकादास

कृत

कविता.

संशोधन करी टीका सहित प्रसिद्ध करनार

हरिगोविंद द्वारकादास काटावाणा

अने

नाथाराकर पूनराकर शास्त्री

वडोदरा.

संवत् १८४५-४६ सन १८८८-८९.

कीमत १-०-०

(सर्व हक्क स्वधियान राखवाचे)

અમદાવાદ “ આર્યોદયે ”,

તથા

વડોદરા “ વીરક્ષેત્ર સુદ્રાસય ”માં છાપ્યું.

Under the Liberal patronage of
His Highness Maharaja
SAYAJI RAO GAEKWAR
Sena Khaskhel Samsher Bahadur
Baroda

PRACHIN KAVYA MĀLA

OR

Old Gujarati Poetical Series,

PART IX

POETS HARIDAS AND DWARKADAS'

KAVITA.

15002

Published with annotations

By

Hargovind Dwarkadas Kántāvalā

and

Nāthashankar Pujāshankar Shastri.

A. D 1889-90.

Price Re 1-0-0

પ્રસ્તાવના.

ધર્માર્થ રાજ્યવર્ગ બાણનાર વિવેકી રાજ્યવર્ત્તા પોતાની પ્રજાનુ અનેક પ્રકારે દૃષ્ટાણુ કરતુ એજ ઇશ્વરદૃષ્ટાથી પોતાને પ્રાપ્ત થયેના સર્વપણિ પદ્મ માર્થક થતુ માને છે તે દૃષ્ટાણુ કરવાના વિવિધ પ્રકાર છે વસુધરા (પૃથિવી) તે તે પ્રદેશ પોતાનો છે તેમા અત્તરૂપાદિ ઉપન્ન કરવાની નક્કિ છે તેનો, તથા તેમા ધારણુ થયેન વસુ (ખનિજ ધન રત્નાદિ) ને બદિર ન્દારી નેનો, પોતાની પ્રજાની સુખદુઃખને અર્થે, ઉપયોગ કરે છે, પ્રજાની સુખગાન્તિ મા ભગ ન થતા તેનો વધારો થતા અનેક પ્રકારની યોજના કરે છે, નિમળ નજારાન, સુગમ માર્ગ, આપધાત્ર આદિથી રાજીરની સુખાકારીના સાધન નિર્માણુ કરેછે, તથા વિદ્યાનય, પુસ્તકાનય, અયત્તદિ, આદિ મનની સુખ ગાન્તિના માવન આપે છે ન્યાયથી, નીતિથી, પ્રીતિથી સમમાનથી, ઉદારતાથી, પ્રજાને અપ્રજન તુલ્ય ગમ્પી પિતાત્વ સરતુ પાતન તથા દિત કરતુ એજ ધર્મ તથા માર્ગ માની અર્થ જે રાજા પ્રજાનુ રજન કરતા પ્રવર્તે છે, તેની પ્રજા સુખી થાય છે, તથા તેના મનોરથ મદ્દળ થઇ, તે અત્યય કીર્તિને પામે છે એ આદિ અનુભવસિદ્ધ થયેના પ્રમાણુ-મિદ્ધાન્તો છે

શ્રીમદોદય ન ન્યના વિદ્વાન, શક્તિમાન અને પગમ પગિત્ર મદારાજા ધિગજ શ્રીમન્ત મળાનુવ ગાપદનાક મેનાખામખેય અમરેગ આદ્ય એમ ના પૂર્વેના ઉદાર નિચારો અને મિદ્ધાન્તો પર જુડુ બાન, તથા તેના ઉત્તમ નિચારોને આચારમા આવી પ્રજાનુ કયાયુ કરવાનો તેમનો મદાન પ્રયત્ન, એ આપન નજમા મરે મ્યતે પ્રશંભનીય ગણુતા દૃષ્ટાતરૂપ થઈ પડયા છે

શ્રીમત મદાગજાવિગાનના એ ઉદાર બાનથી હવે તમ તા. ૮ મે મન ૧૮૮૯ ની એક અમરણી તેઓ નામદારની મેસમા દળુ કરનાના આવી હતી તેનો આરાધ એ હતો કે રદોદરા રાજ્યમા થઈ ગયેના ગુર્જર ધિઓ ના અત્રમિદ્ધ મયો પ્રમિદ્ધિમા આવે તેરી યોજના રાજ્ય આશ્રયથી થાય તેા માર્ગ

પ્રાચીનકાવ્યસંગ્રહ એ નામનાં ગુજરાતી કવિતાનાં પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના રાષ્ટ્રકેટર ઓફ વર્નાક્યુલર ઇન્સ્ટ્રક્શન રાવમાહેબ હરગોવિંદદાસ દારકાદાસ તથા વડોદરાનિવાસી શાસ્ત્રી નાથાશંકર પૂનશંકર એમની તરફથી પ્રસિદ્ધ થવાનો આરંભ થઇ ચૂકેલો હતો, અને તે સારાં ઘણાં સ્તુતિપાત્ર પ્રયત્નથી હસ્તાક્ષિત થયેલો સારો સંગ્રહ તેમણે કર્યો હતો. વડોદરા રાજ્યનું દેશી કેળવણીખાતું મારી દેખરેખ નીચે સુપરત થયા પછી આ સંગ્રહ બાબતમાં મેં તપાસ કરી. તે ઉપરથી જોવામાં આવ્યું કે રત્નાદિ ધનના ભંડાર દટાઇ રહ્યા હોય છે તેમ અનેક વિષયો પર રચેલી કવિતાના ભંડાર દટાઈ પડી રહ્યા હતા, અને તે ભંડારને પ્રજાના ઉપયોગસાર બાબ લાવી તે દારા સંવિચારને પુષ્ટિ આપવી એ લાભકારક થશે એમ લાગ્યું. આ કવિઓમાં પ્રેમાનંદ, રત્નેશ્વર, વલ્લભ, બાલણ, દયારામ, હરિમદ્, બોજોબક્ત, ધીરાબક્ત, ગિરિધર આદિ બહુ પ્રસિદ્ધ અને લોકપ્રિય કવિઓ આવી જાય છે. રાધાબાઇ તથા દીવાળીબાઇ નામની બે સ્ત્રી કવિઓની કવિતા પણ મળી આવી છે. અને આપણે જે સંગ્રહ એ નામના પ્રસિદ્ધ પોએટ ઇન્સ્ટ્રક્શનની કવિતાનો પણ સારો સંગ્રહ છે. આ મર્ચ કવિતા શોધી અને કીકા માથે છપાવતાં ત્રણ વર્ષ લાગશે એમ અનુમાયશ થઈ છે. એ કામ પૂર્ણ કરવા શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સયાશ્રય માયકવાડ એમણે રૂ. ૧૨,૦૦૦ આર હવરની રકમ મંજૂર કરી કીમતી આશ્રય આપ્યો છે અને તેથીજ આ પુસ્તકો પ્રસિદ્ધિમાં આવી શકશે. આ ઉદાર અનુજાથી ગુર્જર પ્રજા અને મરં ગુર્જરવાસી ઉપર ઉપકાર થયો છે. એમ મર્ચ સમગ્ર જનોને લાગ્યા વિના રહેશે નહિ.

કવિતા વિષે એક હિમેન કવિ લખે છે કે—

Poetry is itself a thing of God;
He made his prophets poets, and the more
We feel of poetry do we become
Like God in love and power.

કવિના પ્રવૃત્તિ: કૃષ્ણની એક વસ્તુ છે. કૃષ્ણને કવિઓનેજ પોતાના મનિષ્યદાદી કર્યા છે. અને કવિનાને જેમ આપણે અધિક અનુભવીએ છીએ તેમ આપણે મોટામાં અને શક્તિમાં ધન્ય પેડે યદ્યપે છીએ.

કવિ વિશે વૃંદાવન કહે છે કે:—

Blessings be with them, and eternal praise,
who gave us nobler loves, and nobler cares,
The Poets, who on earth have made us heirs,
Of truth and pure delight by heavenly lays

WORDSWORTH.

જેઓએ આપણને શ્રેષ્ઠતર પ્રેમ તથા શ્રેષ્ઠતર ઉત્કંઠા આપ્યા છે તે સર્વેજે ઉચ્ચ આશિર્વાદ તથા અનંત પ્રશંસા હો, જેમણે દિવ્ય કાવ્યવડે આ જગત ઉપર આપણને મલ્લના અને અમર આનંદના ઉત્તરાધિકારી કર્યા છે.

આપણા દેશમાં તો કવિને સર્વ સમ મહા તેની બહુ પ્રકારે પ્રશંસા કરવામાં આવે છે.

સંવેદનશીલ કોટ, ગાંધીજી, ધર્મશાળાઓ, દેરાવળ, જળાશય, વિદ્યામંથાન, આદિ ક્ષાત્રિજાતિ પૂર્વના ગંગા કે ધર્માત્મા શુદ્ધિયો કરાવી ગયા હોય છે. તેને. શ્રેષ્ઠાદાર કર્મો એ મહાપુણ્યનું કાર્ય છે, એમ ધર્મશાળામાં કહ્યું છે. અને સાગ ગામો તેમ કરાવે છે પણ ખરા અને તેથી સર્વ પ્રજાના મુખભાગમાં શુદ્ધિ થઈ તેમનો આશિર્વાદ મેળવે છે.

કવિના પ્રવૃત્તિ અનંત કરણમાં ઉત્પન્ન થઈ મહાત્મ્યજનોના અંત કરણમાં પ્રવેશી ત્યાં વસી સુખાનંદ દેનાર કવિતા નેનો શ્રેષ્ઠાદાર પણ પ્રશંસનીય અને પુણ્યપ્રદ છે. બાળકથી વૃદ્ધ—સ્ત્રી પુરુષ સુધી મનને દુઃખમાં વિદ્યામંથાન આપે સુખને અધિક કરનાર કવિતા એ પણ આધન છે. એટલે એટલું મહત્વ

માધનનો હાથોદ્ધાર પ્રત્નના કલ્યાણમારે શ્રીમંત મહાગમ્મધિરાજ કગલે છે એ તેમના પ્રત્નરજન કરાના ઉચ્ચ બાનમાનુ એક સુચિન્દ છે.

વડોદરા ગળ્યમા ધધ ગયેના કવિઓની અપ્રમિદ પ્રાચીન કવિના મન્નાગથી પ્રમિદિમા લાવનાના દેતુથી નીચે પ્રમાણે પ્રમિદિ નીમનામા આવી છે

પ્રમુખ.

દિવાન બાહાદુર મણિભાઈ જગમોઈ

મેમ્બરો.

રાવવાહાદુર અંબાલાલ સાહુનાન એમ એ એન એવ બી
ખાનમાહાદુર જમગેદશ આન્દેશ દનાન એમ એ એન એન બી.
રાવસાહેબ પીતામરભાઈ જ્ઞેશભાઈ
રાવમાટેબ હન્ગોનિંદલામ દાગકાદામ

ફરેક અથની બનતા સુધી અનેક પ્રતો મેળવી તેને ગોપી અને દીપ શબ્દાયે આપી વિશેષ ઉપયોગી મરી વગેરે સર્વ કામ રાવસાહેબ હરગોવિંદલામની મજાળ નીચે શાસ્ત્રી નાથાશંકર પૂજાર કર તથા રૂપિ છોટાલાલ નરમેરામ આદિ લાચક માણુનનાથી ચનાનમા આન્યુ છે પુસ્તક મળુ-ધી મરૂં વ્યવસ્થા અને જવા રહારી આ પ્રમિદિ તરફ છે કમિટિનાથી પ્રાંતુ ખાનગી હિત કે રનારૂં આ સળધમા ન જતા માત્ર લોપ્કિતારૂં મામ જાણી કમિટિએ આ કામ માથે લીધુ છે

વડોદરા રાજ્ય નિવાસી કવિઓની પ્રવિતા ઉપરાત જગસાતના બીજા પ્રમિદ કવિઓની અપ્રસિદ્ધ કવિતાનો ધણો જથો રાવસાહેબ હરગોવિંદલાલ તથા નાજી નાથાસકન્ની પ્રશસનીર ગોધથી એ રો થયેલો છે, અને રધારે જયો એ કો કના પ્રયત્ન કમિટિ તરૂંથી મરી રાખનો એમ ધારણા છે ના મરૂં પ્રવિતા પણુ પ્રમિદિમા લાવવા યોજના તૈનાન થાય છે અને તે વ્ધ મ મદ્દન થસ ઈશ્વર પાસે પ્રાર્થા છે

આશા છે કે આ પ્રાચીન ગુર્જર કવિઓની સુંદર તથા બોધક કવિતા-
થી વાંચનારનું જ્ઞાન તથા સંદ્ગુણ, રસગતા, રૂચિ, રસિકતા, સહૃદયતાદિ
ઉચ્ચ પ્રકારનાં યર્થ વૃદ્ધિ પામશે, અને ગુર્જરવાસી અન્ય સમર્થ કવિઓની
કવિતાની પણ તીવ્ર યાચના યર્થ પ્રકટ થશે.

આ પ્રાચીન કાવ્યમાળાને, કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને ગુજરાતના નાજ્ય-
કર્તાઓ તરફથી તથા બીજા ઘણા સદગૃહસ્થો તરફથી ઉદાર આશ્રય મળ્યો
છે, તેમાટે તેમનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે.

વડોદરા. સંવત ૧૯૪૬ ના વૈશાખ સુદી ૧, તા. ૨૦ એપ્રિલ સન ૧૯૯૦, રવિવાર.	}	મણિભાઈ જશભાઈ.
--	---	---------------

કવિચરિત્ર.

હરિદાસ.

દરિદ્રામ વડોદરાનો વતની જાતે વીશાયાડ વાણીઓ હતો. તેના જન્મ-
મરણની માત્ર માનમ પડતી નથી પરંતુ તેણે સવત્ર ૧૭૨૧ માં મહાકવિ
પ્રેમાનંદને પોતાના ગુરુ કર્યા, અને તે ગુરુની હયાતીમાજ મરણ પામ્યો એમ
જણાય છે.

પ્રથમ તો હરિદાસ પ્રેમાનંદના ધરતુ કારભાર કરતો એટલે જાતે
વણિક હોનાથી તે ધરની વ્યવસ્થા મારી રીતે કંઈ પ્રેમાનંદને ખુશ કરી
શકે એમ નવાઈ નથી શરૂઆતમાં તેને વિદ્યાનો કે કવિતાનો નાદ લાગ્યો ન-
હોતો, પરંતુ જેને વિદ્યાનું ને કવિતાનું જ વ્યસન એના મદાન કરના સગા
વારે વારે આવવાથી તથા જે ધરમાં સરસ્વતી દેરી અટોરાત્ર હાજર હોય તે
ધરમાં ધણો વખત રહેવાનું થવાથી હરિદાસનું વતણ વિદ્યા અને કવિતા તરફ
ધીમે ધીમે થતું ગયું. પ્રેમાનંદને ગુરુ કરીને તેણે કવિતાનો નિયમિત અ-
ભ્યાસ કર્યો અને તેમાં તે ગુરુકૃપાથી ફતેહ પામ્યો.

હરિદાસ ધરનો ગૃહસ્થ હતો તેને કંઈ પ્રજા નહોતી તેની સ્ત્રીનો
કામ થયો તે વખતે પોતાની ૮૦ વર્ષની વય હતી ફરીથી લગ્ન કરવાનો તેના
સગાવહાનાએ અતિ આગ્રહ કર્યો પણ તેણે એ વાત પત કંઈ નહિ સમજી
હોય તે મરવાની અવસ્થાએ લગ્નની વાત પસંદ કરેજ નહિ લેવડદેવડને
સંબંધે તેને વારંવાર સુરત, ભરૂચ, ખંભાત, અમદાવાદ, વગેરે ઠેકાણે રહેવું
પડતું તેમ વ્યાપારના કામમાં તેને ધણું ગુલાનું પડતું તેમ છતાં જે કંઈ અન-
કાશ મળતો તે કરિતા કરનામાં ગાળતો એમ માનમ પડે છે તેણે અમદા-
વાદ અને સુરતમાં રહીને મેં અથ પૂરા કર્યા હતા ધણાં અથમાં તેણે ગામનું
નામ વગેરે આપ્યું નથી પ્રેમાનંદ વગેરે બ્યારે સ્થળાદિક લખવાની મૂલના

કરતા ત્યારે તે કહેતો કે સ્ત્રી પુત્રાદિક હોય તો સ્થળાદિક લખનાથી લોકમાં હોકરા હોવાની કીર્તિ થાય ને કહેવાય કે કુનાણાનો પિતા સારો કવિ કે માની હતો, પરંતુ જો મારે “ પાનાસુધી પાધર છે ” તો પછી ગામ વગેરે લખવાનું શું પ્રયોજન છે ?

કવિએ લખેલા તેર અથ ઉપનમ્મ થયા છે, તેમાંના ચાર નાના અથ આ પ્રસ્તકમાં લીધા છે જ અથમા તેણે રહેવાનું ઠેઠાણું, શ્લેષમાં ગુરુનું નામ અને પોતા સબધી મેહેજસાજ હકીકત આપી છે બાકીનામાં ગદ્ય મ્યારે લખ્યો, અગે મ્યારે પૂરો કર્યો, અગર મ્યા શરૂ કર્યો ને કયે સ્થળે પૂર્ણ કર્યો તે કહ્યાં આપ્યું નથી તેર અથમાંના ત્રણ અથ લગભગ ૩૦૦ પૃષ્ઠ થાય એવડા મોટા છે, અને તે કવિએ ઉત્તરનપમાં લખેના હોવાથી કવિતાદિકની ચમત્કૃતિવાળા છે

હરિદાસ, હરિભટ્ટ, હરિરામ અને હરિ એ નામના ધણા કવિ થયા છે હરિદાસ અને હરિભટ્ટ એ એકજ કવિ હશે એમ અમારૂં પ્રથમ ધારણ હતું, પરંતુ હરિદાસ વિષેની હકીકત મેળવતા એ બંને જુદા છે એ જાણવામાં આવ્યું

મરણ સમયે હરિદાસે પોતાની મિહકતની વ્યવસ્થા કરવાનું કામ પ્રેમાનંદને સુપરત કર્યું હતું તેથી પ્રેમાનંદે તેની પાછળ ખરચખુટણું ઉપર રહીને કરાવ્યું નાતવરા ઉપરાત વીશાનાડની ન્યાતમાં લાટેણું કર્યું હતું સગાવડા લા ને નાતિના પ્રસન્ન થાય એ રીતે બાકીના પૈસાનો પ્રેમાનંદે વ્યય કર્યો હતો પ્રેમાનંદને ધણા શિષ્ય હતા એવું તેમના ચરિત્રમાં આપણે કહી ગયા છીએ વલ્લભે એક સવૈયામાં તે ગણી બતાવ્યા છે એ સવૈયો નીચે આપ્યો છે

છે નવ દાસ અને ભઈ ચારણ,
રત્ન ભવાં દ્ય શિષ્ય દુહાવે,
છે ભવ રાજ અને બઈ ખારણ,
રત્ન મળ્યાં કય વિષ્ય વહાવે.

છે વીર પંચમ છ ગણિયે ગણ,
 નંદ ચથુરથ નામ સુહાવે;
 છે વીર વલ્લભ શે ભણિયે ગણ,
 એકજ પ્રેમનું નામ પુહાવે.

આ ઉપરથી જણાશે કે જોમના નામ ગણાવ્યા એના શિષ્ય ૩૫ હતા.
 ભવ એટલે છેડે શંકર નામ ધરાવનારની તો રાશિ મતઝળ કે તે સંખ્યાબધ
 હતા. ખાર તો સ્ત્રીઓ હતી. એ સ્ત્રીઓની કવિતા મળી આવે તો કેવું સાર !

કરતા ત્યારે તે કહેતો કે સ્ત્રી પુત્રાદિક હોય તો સ્થળાદિક લખવાથી લોકમાં છોકરાં છંપાંની કીર્તિ થાય ને કહેવાય કે કુલાણીનો પિતા સારો કવિ કે ગાની હતો, પરંતુ જો મારે " પાવાસુધી પાધર છે " તો ખટ્ટી ગામ વગેરે લખવાનું શું પ્રયોજન છે ?

કવિએ લખેલા તેર અંચ ઉપલબ્ધ થયા છે; તેમાંના ચાર નાના અંચ આ પુસ્તકમાં લીધા છે. ૭ અંચમાં તેણે રહેવાનું 'કેકાણુ', સ્લેષમાં ગુરુતું નામ અને પોતા સંબંધી સેહેજસાજ હકીકત આપી છે. બાકીનામાં અંચ મારે લખ્યો, અને મારે પૂરો કર્યો, અમર ક્યાં શરૂ કર્યો ને કયે સ્થળે પૂર્યું કર્યો તે કંઈ આપ્યું નથી. તેર અંચમાંના ત્રણ અંચ લગભગ ૩૦૦ શ્રુત થાય એવડા મોટા છે, અને તે કવિએ ઉત્તરવયમાં લખેલા હોવાથી કવિતાદિકની ચમત્કૃતિવાળા છે.

હરિદાસ, હરિભટ્ટ, હરિરામ અને હરિ એ નામના ધણા કવિ થયા છે. હરિદાસ અને હરિભટ્ટ એ એકજ કવિ હશે એમ અમારું પ્રથમ ધારવું હતું, પરંતુ હરિદાસ વિષેની હકીકત મેળવતાં એ બંને જુદા છે એ જણવામાં આવ્યું.

મરણ સમયે હરિદાસે પોતાની મિલકતની વ્યવસ્થા કરવાનું કામ પ્રેમાનંદને સુપરત કર્યું હતું તેથી પ્રેમાનંદે તેની પાછળ ખરચણુટણુ ઉપર રહીને કરાવ્યું. નાતવરા ઉપરાત વીશાલાડની ન્યાતમાં લહેણું કર્યું હતું. સગાંવહાલાં ને નાતિકા પ્રસન્ન થાય એ રીતે બાકીના પૈસાનો પ્રેમાનંદે વ્યય કર્યો હતો.

પ્રેમાનંદને ધણા શિષ્ય હતા એવું તેમના ચરિત્રમાં આપણે કહી ગયા છીએ. વલ્લભે એક સવૈયામા તે ગણી બતાવ્યા છે. એ સવૈયો નીચે આપ્યો છે.

છે નવ દાસ અને ભઈ ચારજ,
રત્ન ભણાં દૂય શિષ્ય કહ્યવે;
છે ભવ રાસ અને બઈ બારજ,
રત્ન મળ્યાં કય વિષ્ય વહાવે.

વલ્લભ ખૂબ દસ્યો, અને તેણે બિચારા ભગતની વધારેને વધારે ઠેકડી કરવા માંડી. પ્રેમાનંદે તેને વારીને બોલતો જમ્યો.

સાંજે પ્રેમાનંદ દારકાદાસને ઘેર ગયા. કોપદહાડો નહિ ને આજે તેમને એકાએક આવેલા બેઈ ભગતને આશ્ચર્ય લાગ્યું. યથાશક્તિ આગતાસ્વાગતા કર્યા પછી તેણે કહ્યું આપે આજ માઈં ઘર પાવન કર્યું તેથી મને બહુ આનંદ થાયછે. પ્રેમાનંદે બોલ્યા કંઈ નહિ. હું હલાણાને ઘેર મયો હતો. ત્યાંથી પાછા આવતાં તમાઈં ઘર રસ્તામાં આવ્યું એટલે આ તરફ આવ્યો છું. ધીમે ધીમે પ્રેમાનંદે કવિતાની વાત કાઢી અને તમારાથી કવિ થઈ શકાશે એમ તેમણે કહ્યું. દારકાદાસ શરમિંદો થઈ બોલ્યો, વલ્લભ તો છોકરું કહેવાય એટલે તેની મસ્કરીથી મને માઈં લાગ્યું નહોતું, પરંતુ બ્યારે આપજ મને હસો ત્યારે તો મને બોલું લાગે એ દેખીતું છે. કવિએ ઉત્તર આપ્યો, હું તમને હસતો નથી. હું કંઈ તમારી મજાક મસ્કરી કરવા બહી આવ્યો નથી. વલ્લભના બોલ ઉપર મેં દૃઢ નિશ્ચય કર્યો છે કે મારે તમને ગમે તે રીતે પણ કવિ બનાવવા. ભગતને આથી ખાત્રી થઈ.

દારકાદાસે કંઈ અભ્યાસ કર્યો નહોતો. શબ્દ ભડોળ વગર કવિ થવાનું નથી, માટે પ્રથમ તો શ્રીકૃષ્ણ કીર્તનના કેટલાક પદ પોતે બનાવી આપ્યાં હતાં તે ભગતને મોટે કરવા કહ્યું. તેમણે વિરોપમાં જણાવ્યું કે હું તમને શીખવવાસાથે રોજ આવીશ માટે તમે રાતે બહાર જતા નહિ. તેમ કંઈ શીખોછો એમ કાંઈને કહેતા પણ નહિ. દારકાને જે જે હિંદુસ્તાની પદ આવડતાં હતાં તેના ગૂજરાતી-ભાષામાં સ્પષ્ટ રીતે અર્થ સમજાવી પછી તેનાં તેજ પદ ગૂજરાતીમાં બનાવવા કવિ આજ્ઞા કરતા. પોતે પાસે બેસીને એવા દશ પદ નિર્ણય તૈયાર કરાવતા, અને બૂલ ચૂક સુધારી તેવિયે સમજીત આપતા. એ રીતે ચાર દિવસ ગયા પછી પાંચમે દિવસે માપ તાવની સમજ આપી એક નવું પદ કરવા કહ્યું (એ પદ કયું તે જાણનામાં આવ્યું નથી). આવી રીતે આઠ દિવસ શ્રમ કરી દારકા પાંચે કરાવેલા પદ કેટલાંક માણસ બેગા કરી વચાવ્યાં તેથી ઘણાખરાને નવાઈ લાગી. એ વખતે પણ વલ્લભ હાજર હતો તેણે કહ્યું “ એ મંથ કાસીએ જવાનો નથી ” ? એ જરૂંથી શું થવાનું છે ? એવાં પદને કાણુ કવિતા કહે ? વલ્લભના આવાં વેણુથી પ્રેમાનંદે સંકેષ કર્યો

કવિચરિત્ર.

દ્વારકાદાસ.

આ કવિ સવત્ ૧૬૮૦ માં જન્મ્યો હતો. વડોદરામાં વાડીની ડભોઇ
આ પોળમાં તે રહેતો હતો. જાતે દશાનાડ વાણિયો હતો. કાંઈ ગેહને ત્યાથી
શુભાસ્તીની નજીવી રકમ મળતી તેવડે તે પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો. જાતે
પવિત્ર અને વૈષ્ણવ શ્રદ્ધાથી હતો. વૈષ્ણવી સંપ્રદાયના ઓચ્છવ સમયે ગાવા-
ના કીર્તન વગેરે તેને ધણા આનંડતા હતા. મહાભવિ પ્રેમાનંદ પડોશમાં રહેતા
હતા, તેથી તેમને ત્યાં તે વારે વારે જતો આવતો, અને શ્રીકૃષ્ણ સંબંધી-
ની કથા વારતા તે પ્રેમ પૂર્વક સાંભળતો. તેને હિંદી તથા ગૂજરાતી કીર્તન
પુષ્કળ મોટે આનંડતા હતા તથા તેના કંઠ સાગે હતો, તેથી પ્રેમાનંદ તેની
પાસે સુરદાસ વગેરેના સારા કીર્તન ધણી વાર મનાવતા.

દ્વારકાદાસ પોતેજ પોતાના ત્રણેમાં જણાવે છે કે ૫૦ વર્ષની ઉંમર થયા
પછી મેં કરિતાનો અભ્યાસ કરવા માડ્યો. એટલી મોટી ઉંમરે એ સંસ્કાર
કેમ થયો તે હું રમુજી કથા નીચે પ્રમાણે છે.

એક વાર પ્રેમાનંદે કહ્યું ભક્ત ! તમે પોતે કેમ પદો જનાવતા નથી ?
તે ઉત્તર આપવા જાય છે, એટલામાં પાસે પ્રેમાનંદસુત વલ્લભ બેઠો હતો તે
બોલી ડાહ્યો કે ' એ જરૂર શું કરવાનો છે ? એ કવિતા કરતો તો પછી રાડી
રાડો કરિતા કેમ નહિ કરે ! તેણે દ્વારકાદાસને કહ્યું હવેથી હું તમને કવિ
મંદીને બોલાવીશ " પ્રેમાનંદ આ ગમ્મત ઠડે પેટે માનસ્ય કરતા હતા તેમણે
વલ્લભને કહ્યું એ કવિ કેમ ન થઈ શકે ? વલ્લભ બોલ્યો ગાંધારે નહિ એ તો
કાળિદાસ અને માત્રો હડાવે એવા કવિ થશે !! પણ આ જન્મમાં એનું મનનું
મને તો નાશક્ય લાગે છે. માટે તેમણે કૃતિ જન્મ લેવો બેઠ્યો. તેણે દ્વાર-
કાદાસ તરફ બોલી કહ્યું કેમ કરિ કા ! તમે જાના જેવા થવો. કાળિદાસ
જેવા કે માધ જેવા ? દ્વારકાદાસનું ચતુર અપમાન અને વલ્લભનો ગવ બોલ
પ્રેમાનંદે કહ્યું હા, હા, દ્વારકાદાસ એક અ. ગાડિયામાં કવિ થશે ! એ સાબળી

ગ્રંથવિવેચન.

આ પુસ્તકમાં હરિદાસ કૃત નૃસિંહ મેહેતાના પુત્રનો વિવાહ, ભારત-સાર, મીતાવિરહ અને નૃસિંહ મેહેતાના બાપનું શ્રાદ્ધ, એ ત્રયો છે તથા દ્વારકાદામ કૃત દ્વાદશ માસ, દાણુલીલા, ગોવર્દનપૂજા, કૃષ્ણ ભજનના પદ કૃષ્ણભક્તોસન, તિથિઓ, સાતવાર અને કૃષ્ણલીલા એ ત્રયો છે જૂના કવિઓની પદ્ધતિ પ્રમાણે આ બધા ત્રયો દેશીમદ્દ લખાયા છે કેટલાક (અને વિશેષે કરીને દ્વારકાદાસના કરેના) ત્રયો દેશીમદ્દ નહિ પણ પદ-બધ છે.

નૃસિંહ મેહેતો એવો પ્રખ્યાત ભક્તકવિ થઈ ગયો છે કે યદ્યપિ તેનું જીવનચરિત્ર તો ઠાઈ કવિએ નથી લખ્યું તથાપિ તેના જૂદા જૂદા પ્રસંગ અનેક કવિઓએ અનેક ભાષાઓમાં લખ્યા છે નૃસિંહ મેહેતાને તેમણે કવિ તરિકે જોટલો વખાણ્યો છે તે કરતા ભક્ત તરિકે વધારે વણ્યો છે નૃસિંહ મેહેતાના પુત્રના વિવાહને નિમિત્તે હરિદાસ શ્રીનાને દૃઢતા, અનન્યતા વગેરે અનેક પ્રકારનો બોધ કરે છે નિનાહનો ઉપક્રમ કવિ ધી રીતે કરે છે તે જોઈએ. બાબીના મેહેણાથી નૃસિંહ મેહેતો વનમાં જઈ શકરની ઉપાસના કરે છે અને તેમની કૃપાથી તે સદેહે વૈકુંઠમાં જઈ રાસ જોઈ આવે છે અને વિષ્ણુની કૃપા સંપાદન કરે છે સાથી ઘેર આરી ભક્તાર્થે પ્રસિદ્ધ થાય છે અને માણેક મેહેતા સાથે ગૃહસ્થાશ્રમ માટે છે તેમને સામળશા નામે એક પુત્ર થાય છે વડનગરના રાજના પ્રધાન મદન મેહેતાની દીકરી સાથે તેનો નિવાહ થાય છે પણ ઘરમાં ધન સપત્તિ ન હોવાથી તે દારૂ જઈ હરિને વીનવે છે તથા તેમને સહકુટુંબ જાને આવવાનો આમંત્ર કરે છે પોતાના સેવકોને જીનાગઢ મોકલી નૃસિંહ મેહેતાની જાનની સામગ્રી કરાવે છે તથા પછી પોતે પણ અદૃશ્યરૂપે જાનમાં આવે છે ગૃહસ્થની રીતે નિનાહ કરાવી વનસ્થાને આરાધી આખી ભગવાન જાય છે આટલી વાત એ ત્રયમાં છે નૃસિંહ મેહેતાનો રાસદર્શન થયું એ વગેરે પર્યુત્તરામાં કવિએ એટલો બધો કથાનો

કે મારે દ્વારકાને જશર કવિ બનાવવો. તેમણે દ્વારકાને નિયમિત રીતે શીખવવા માંડ્યું. અમુક વિષય આપી તે વિગે તેની પાસે કવિતા દરાવે અને તેમાં જે જે ખામીઓ જણાય તે પોતે સુધારે અને તેનાં કારણ સમજાવે. એમ મેહેનત જારી રાખવાથી દ્વારકાદાસનો કવિતામાં સારો પ્રવેશ થયો. તેણે નાના મોટા કુલ ૨૫ ગ્રંથો અને આશરે બે હજાર પદ લખ્યાં છે. દ્વારકાદાસ ક્યારે મરણ પામ્યો તે જાણવામાં આવ્યું નથી.

ગ્રંથવિવેચન.

આ પુસ્તકમાં હરિદાસ કૃત નૃસિંહ મેહેતાના પુત્રનો વિવાહ, ભારત-સાર, મીતાવિરહ અને નૃસિંહ મેહેતાના બાપનું શ્રાદ્ધ એ ત્રણેય છે તથા દ્વાદશાદાસ કૃત દ્વાદશ માસ, દાણવીયા, ગોવર્દનપૂજા, કૃષ્ણ ભજનના પદ કૃષ્ણાન્મોહન, તિથિઓ, સાતવાર અને કૃષ્ણવીના એ ત્રણેય છે જૂના કવિઓની પદ્ધતિ પ્રમાણે આ બધા ત્રણેય દેશીગદ્ય લખાયા છે કેટલાક (અને વિશેષે કરીને દ્વાદશાદાસના કરેલા) ત્રણેય દેશીગદ્ય નહિ પણ પદ્ય બધું છે.

નૃસિંહ મેહેનો એવો પ્રખ્યાત ભક્તકવિ થઈ ગયો છે કે યદ્યપિ તેનું જીવનચરિત્ર તો ઠીક ઠીક નથી લખ્યું તથાપિ તેના જૂદા જૂદા પ્રસંગ અનેક કવિઓએ અનેક ભાષાઓમાં લખ્યા છે નૃસિંહ મેહેતાને તેમણે કવિ તરિકે જોડેલો વખાણ્યો છે તે કરતા ભક્ત તરિકે વધારે વણ્યો છે નૃસિંહ મેહેતાના પુત્રના વિવાહને નિમિત્તે હરિદાસ શ્રોતાને દૃઢતા, અનન્યતા વગેરે અનેક પ્રકારનો બોધ કરે છે વિવાહનો ઉપક્રમ કવિ શી રીતે કરે છે તે જોઈએ. બાબીના મેહેણાથી નૃસિંહ મેહેનો વનમાં જઈ શરની ઉપાસના કરે છે અને તેમની કૃપાથી તે મહેલે વૈકુંઠમાં જઈ રાસ જોઈ આવે છે અને વિષ્ણુની કૃપા સંપાદન કરે છે સાથી ઘેર આવી ભક્તરૂપે પ્રસિદ્ધ થાય છે અને મારણેક મેહેતા સાથે ગૃહસ્થાશ્રમ માટે છે તેમને સામળશા નામે એક પુત્ર થાય છે વડનગરના રાજાના પ્રધાન મદન મેહેતાની દીકરી સાથે તેનો વિવાહ થાય છે પણ ઘરમાં ધન સંપત્તિ ન હોવાથી તે દારમ જઈ હરિને વીનવે છે તથા તેમને સહકુટુંબ બને આનવાનો આગ્રહ કરે છે પોતાના સેવકોને જુનાગઢ મોકલી નૃસિંહ મેહેતાની જાનની સામગ્રી કરાવે છે તથા પછી પોતે પણ અદૃશ્યરૂપે જાનમાં આવે છે ગૃહસ્થની રીતે વિવાહ કરાવી વરંધુને આતિથ્ય આપી ભગવાન જાય છે આટલી વાત એ ત્રણમાં છે નૃસિંહ મેહેતાને રાસર્ચન થયું એ વગેરે વર્ણવવામાં કવિએ એટલો બધો ક્યાનો

ભાગ રાક્ષો છે કે શ્રાતાને ને લગાર વધારે પડતો લાગે છે પણ હરિગુણ ગાના એજ જોનો ઉદ્દેશ છે એના કવિ હરિદાસે તે તગ્ધ લક્ષ્ય આપેલું જાણીતું નથી દરિદ્રી અવસ્થામાં રહીને ગદરચાત્રમ કહેવે એ દરકોઈ સામાન્ય મનુષ્યને તો શ્રવણ મરવા જેવું છે તથાપિ નૃસિંહ જેવા મહામક્ત જેણે ભક્તિ એજ શુભિતનું કર્તવ્ય માન્યું છે, તથા હરિમા અચળ વિશ્વાસ અને સદાકાળ એક સરખી નિઠા, એ જેના ઉત્તમ ગુણો છે તેને તો તે દરિદ્રી અવસ્થામાં પણ સંતોષ હતો કેવળ પણ અવસ્થામાં કોઈ પણ રીતે ને સંતોષ થી રહી શકાય એમ હોય તો તેમાં સદૈવ સુખ છે, એના શિષ્ટોના વચનનું સ્મરણ આપણને આ સ્થળમાં મ્લિ કરાવે છે આ આખ્યાનથી કવિ શ્રાતાને બોધ કરે છે જે પુરુષો સંપત્તિ અને વિપત્તિને સરખીજ ગણે છે, અર્થાત્ તે બેમાંથી એકાદ પ્રાપ્ત થયે જેના મહાસાગર જેના ગંભીર મનમાં ખળખળાટ થતો નથી તેજ પુરુષ કૃતાર્ય છે

કાવ્ય કે આખ્યાન તરિકે આ મથમાં વિરોધ નિરખવા જેવું નથી પણ જે છે, તે સાદુ, સુગમ અને બોધક છે હરિભક્તિમાં શ્રદ્ધા થવી એ આ મથનું ઉદ્દેશ્ય છે અને તે કવિએ સંપૂર્ણ રીતે બતાવી આપ્યું છે

હરિદાસનો બીજો મથ ભારતસાર છે ભારતસાર જે સાગરપેજ કોઈ લખવા ધારે તોપણ મોટે મથ ધાય, પણ આ મથ તો આશરે ૩૦૦ હડી-એમાં પૂરો ધાય છે એટલે અર્થાત્ એ ભાગતસાર નથી, પણ મહાભારતના વિષયોની અનુક્રમણિ છે મહાભારતના અઢાર પર્વમાંથી પ્રત્યેક પર્વમાં શા શા વિષય વર્ણવાયા છે તે કવિએ અનુક્રમવાર બતાવ્યા છે મહાભારતને ન જાણનારો પુરુષ એ વાચીને વિશેષ દુઃખ મેળવી શકે એમ નથી, પણ જેણે એકવાર આખું મહાભારત જાણ્યું હોય તે પુરુષ આ ઈસારા વાચીને આખી કથા યાદ આણી શકે ખરો અથવા એ વાચીને એમ પણ જાણી શકાય કે અમુક વિષય મહાભારતમાં ક્યાણી જગોએ છે મહાભારતના આદિપર્વમાં અનુક્રમણિકાનો અધ્યાય છે તેનું આ ભાષાન્તર હશે એમ લાગે છે, જે કે અક્ષરશ તો તેમ નથીજ આ અનુક્રમણિકા વાચવાથી બીજો લાભ એ છે કે મહાભારત કેના કેના આખ્યાનોથી ભરપૂર છે તથા તેના કત્તા વ્યાસ મહામુનિએ તેને કેની રીતે મૂંવેલું છે, એ જાણનામાં આવે છે ! ધણીખમ સમૃદ્ધ પ્રાકૃત કવિઓના કાવ્ય, નાટક, આખ્યાન, વગેરેનું શ્રુણ જે મહાભારત છે તેમાં શા શા વિષય

પશુંયા છે તે જાણવાની લોખને સ્વાભાવિક રૂચિ હતી. થાય અને તેમની તે જિજ્ઞાસા આવી અનુક્રમણિકાથી કઈ અંશે પૂરી પડે વળી જો વક્તા સારો માહિતગાર હોય તો આટલી નાની કથાના પાના હાથમાં રાખીને અનુક્રમે શ્રોતાને આખા મહાભારતની કથાનો લાભ આપી શકે જેમ એક રાત્રીમાંથી હજારો રૂપિયા નીપજી શકે છે તેમ હરિદાસની કવિતાની એક લીંગામાંથી હજારો લીંગાઓની કથા ઉપજી શકે છે, એમ છતાં પણ જો અથના નામ પ્રમાણે થોડો વધારો વિસ્તાર કરીને સંબધ પૂર્વક અથ લખ્યો હોત તો તે વધારે ઉપયોગી થાત જણાવવાને દિલગીર છીએ કે અમે પણ હરિદાસના અથની ટીક લખતી વખતે પ્રત્યેક કથાનો સંબધ વિસ્તારભર્યો આપી શક્યા નથી 'સીતાવિરહની આતુરીઓ' એ હરિદાસનો ત્રીજો અથ આ પુસ્તકમાં દાખલ કરેલો છે ધોમીના વચન ઉપરથી રામે ગર્ભવતી સીતાનો પાપા લાગ કર્યો એ આ અથનો વિષય છે દશ દશ કડીના દશ પદમાં આ અથ પૂરો થાય છે

નૃસિંહ મેહેતા બનદારમાં કેટલું થોડું લક્ષ્ય આપતા હતા તથા બળ-નમાં કેટલા બધા આસક્ત હતા એ અથને સૂચવનાર "નૃસિંહ મેહેતાના પિતાનું શ્રાદ્ધ એ આ પુસ્તકમાં હરિદાસનો બોધો અથ છે હરિદાસ થવાને નૃસિંહ મેહેતા જેવી અનન્યાસક્તિ હરિમાં રાખવી એ આ અથનો મુખ્ય બોધ છે પિતાનું શ્રાદ્ધ કરવાનો ઉપક્રમ લેઈ બેઠેલા બંકત પાસે સાદિલ ન-હોયું તે હરિએ પૂરૂ પાડ્યું અને રસોઈ તૈયાર થઈ શ્રાદ્ધ કરવામાં મેહેતાને કહેવા ઉપરથી તે નહીંએ નાહાવા ગયા અને ત્યાંથી ઈર્ષ બન્યું કરવા ખારો ખાર બોલાવી ગયું ત્યારે ત્યાં ગયા આ વખતે હરિએ પોતે નૃસિંહ મેહેતાનું રૂપ લેઈને શ્રાદ્ધ સાર્યું, એ વગેરે કથા આ અથમાં છે

હરિદાસના અથો પૂરા થયા પછી દારકાન્તસના અથો દાખલ કરેલા છે, તેમાં મેહેતા સીતાવિરહના મહિના છે સવજીને ઘેર રહેની સીતાને વિપ્રાબ શૃંગાર રૂચિએ સારી રીતે વણુબ્યો છે દરેક મામની નર કડીઓ છે અને તે પછી દશમો એક દોહરો મૂકેલો છે દોહરો હમેશા રૂપક અલંકારથી રૂપિત કરેલો મૂક્યો છે અને તેમાં અર્થ ધણો અરસ રાખાયો છે જેમ, માધમામની અતે કવિ લખે છે કે,

બાગ રાક્ષો છે કે આતાને તે લગાર વધારે પડેના લાગે છે પણ દરિગુણ ગાના એજ જેનો હૃદય છે ગેવા કવિ દરિદાસે તે તરફ વશ્ય આપેતુ જાણાતુ નથી દરિદ્રી અવસ્થામાં રહીને ગદ્યસ્થાવ્રમ કવે એ દગ્ગઈ સામાન્ય મનુષ્યને તો ઝડપતા મરવા જેવું છે તથાપિ વૃસિદ્ધ જેના મહામત્ત જેણે ભક્તિ એજ ઇન્નિતનું કર્તવ્ય માન્યું છે, તથા દરિમા અચળ વિશ્વાસ અને સદાકાળ એક સરખી નિગ, એ જેના ઉત્તમ ગુણો છે તેને તો તે દરિદ્રી અવસ્થામાં પણ સતોર હતો મઠ પડુ અવસ્થામાં મઠ પડુ રીતે જે સતોર થી રહી શકાય એમ હોય તો તેમાં સદૈવ સુખ છે, એના શિષ્ટાના વચનનું સ્મરણ આપણને આ સ્થળમાં કવિ કરાવે છે આ આખ્યાનથી કવિ આતાને મોઢ ફરે છે જે પુરુષો સ પત્તિ અને વિપત્તિને સરખીજ ગણે છે, અર્થાત્ તે બેમાંથી એકાદ પ્રાપ્ત થયે જેના મહાસાગર જેવા ગંભીર મનમાં ખળભળાટ થતો નથી તેજ પુરુષ કૃનાર્થ છે

કાવ્ય કે આખ્યાન તરિક આ મથમાં વિશેષ નિરખવા જેવું નથી પણ જે છે, તે સાદુ, સુગમ અને મોઢ છે દરિભક્તિમાં શ્રદ્ધા થવી એ આ મથનું ઉદ્દેશ્ય છે અને તે કવિએ મ પૂર્ણ રીતે બતાવી આપ્યું છે

દરિદાસનો બીજો મથ ભારતમા છે ભારતસાર જે સારૂપેજ કોઈ લખવા ધારે તોપણ મોટે મથ થાય, પણ આ મથ તો આશરે ૩૦૦ કડી આમાં પૂરા થાય છે એટલે અર્થાત્ એ ભારતસાર નથી, પણ મહાભારતના વિષયોની અનુક્રમણિકા છે મહાભારતના અઢાર પર્વમાંથી પ્રત્યેક પર્વમાં શા શા વિષય વર્ણવાયા છે તે મ્વિએ અનુક્રમવાર બતાવ્યા છે મહાભારતને ન જાણુ નારો પુરુષ એ વાચીને વિશેષ ફળ મેળવી શકે એમ નથી, પણ જેણે એકવાર આપ્યું મહાભારત જાણ્યું હોય તે પુરુષ આ ઈસારા વાચીને આખી મ્થા યાદ આણી શકે ખરો અથવા એ વાચીને એમ પણ જાણી સમય કે અમુક વિષય મહાભારતમાં ક્યાણી જગોએ છે મહાભારતના આદિપર્વમાં અનુક્રમણિકાનો અધ્યાય છે તેનું આ ભાષા તર દશે એમ લાગે છે, જે કે અક્ષરશ તો તેમ નથીજ આ અનુક્રમણિકા વાચવાથી બીજો લાભ એ છે કે મહાભારત કેવા કેવા આખ્યાનોથી ભરપૂર છે તથા તેના મ્ત્તા બાસ મહાગુનિએ તેને કેવી રીતે ગૂંધેતુ છે, એ જાણવામાં આવે છે ! ધણાખરા સસ્કૃત પ્રાકૃત મ્વિઓના કાવ્ય, નાટ્ય, આખ્યાન, એવેનું મૂળ જે મહાભારત છે તેમાં શા શા વિષય

પંછાંયા છે તે જાણવાની શોધને સ્વાભાવિક રૂચિ ઉત્પન્ન થાય અને તેમની તે જિજ્ઞાસા આવી અનુક્રમશ્ચિકાથી કંઈ અરે પૂરી પડે. વળી જો મક્તા સારો માહિતગાર હોય તો આટલી નાની કથાનાં ખાનાં હાથમાં રાખીને અનુક્રમે શ્રોતાને આખા મહાભારતની કથાનો લાભ આપી શકે. જેમ એક રાત્રીમાંથી હજારો ઉપિયા નીપજી શકે છે તેમ હરિદાસની કવિતાની, એક લીટીમાંથી હજારો લીટીઓની કથા ઉપજી શકે છે, એમ છતાં પણ જો અથના નામ પ્રમાણે થોડોક વધારે વિસ્તાર કરીને સંખ્ધ પૂર્વક અથ લખ્યો હોત તો તે વધારે ઉપયોગી થાત. જણાવવાને દિલગીર છીએ કે અમે પણ હરિદાસના અથની ટીકા લખતી વખતે પ્રત્યેક કથાનો સંખ્ધ વિસ્તારબધી આપી શક્યા નથી. “સીતાવિરહની ચાતુરીઓ” એ હરિદાસનો ત્રીજો અથ આ પુસ્તકમાં લખ્યો કરેલો છે. ધોળીના વચન ઉપરથી રામે ગર્ભવતી સીતાનો વનમા લાગ કર્યો એ આ અથનો વિષય છે. દશ દશ કડીનાં દશ પદમાં આ અથ પૂરો થાય છે.

નૃસિંહ મેહેતા વ્યવહારમાં કેટલું થોડું લક્ષ્ય આપતા હતા તથા મન-નમાં કેટલા બધા આસક્ત હતા, એ અથને સૂચવનાર “નૃસિંહ મેહેતાના પિતાનું શ્રાદ્ધ” એ આ પુસ્તકમાં હરિદાસનો ચોથો અથ છે. હરિદાસ યવને નૃસિંહ મેહેતા જેવી અનન્યાસમિતિ હરિમાં રાખતી એ આ અથનો મુખ્ય બોધ છે. પિતાનું શ્રાદ્ધ કરવાનો કૃપક્રમ લેઈ બેઠેલા બકત પાસે સાહિત્ય ન-હોતું તે હરિએ પૂરું પાડ્યું અને રસોઈ તૈયાર થઈ શ્રાદ્ધ કરવામાં મેહેતાને કહેવા ઉપરથી તે નહીંએ નાહાવા ગયા અને ત્યાંથી કોઈ ભજન કરવા બારો-બાર બોલાવી ગયું ત્યારે ત્યાં ગયા. આ વખતે હરિએ પોતે નૃસિંહ મેહેતાનું રૂપ લેઈને શ્રાદ્ધ સાધું, એ વગેરે કથા આ અથમાં છે.

હરિદાસના અથો પૂરા થયા પછી હારદાસના અથો લખવા કરેલા છે, તેમાં મેહેતા સીતાવિરહના ગદિના છે. રવજીને ઘેર રહેલી સીતાને વિપ્રનભ શૃંગાર કરીએ સારી રીતે વર્ણવ્યો છે. દરેક માસની નવ કડીઓ છે અને તે પછી દશમો એક દોહરો મૂક્યો છે. દોહરો હરેશા રૂપક અલંકારથી રૂપિત કરેલો મૂક્યો છે અને તેમાં અર્થ ઘણો સરમ સમાવ્યો છે. જેમ, માધમામની અતે કવિ લખે છે કે,

દોહરો

“ જોઈ પરિમલ પદ્મનો, ખટપદ પેઠો માય,
ભમરી ભણુભણુ કરી ગહી, (ત્રે) વારણુ આંચો ત્યાય ”

આ દોહરામા સુવણ્ણમૃગના લોભથી સીતાએ રામને મોકલ્યા, એવામા તેમનો વિયોગ થયાથી સીતા વિનપે છે, એ બાબત ઋષિએ રૂપકદ્વારા ઉત્તમ રીતે ચીતરી છે એ નિસદેહ છે—વિશેષમા માધ્મમાસના અતમા વસત ઋતુ હોય છે તેનું પણ આથી સૂચન કરવાની સાથે વિનવળબતો ઉદીપન વિભાવ વર્ણ્યો છે. ‘અનેહતાદૂ’યરૂપ અનકાગ છે આશ્વિનમાસની અતે લખે ૬ કે,

દોહરો.

“ પાન લવગ પલગમા, નવવ રગ ભિનગ,
ત્રે' વીછી ડખો ગયો, થયો રગમા ભગ. ”

પાન વગેરે ઉદીપન સ્પષ્ટ છે માસ પૂરા કરતી વખતે હેવટે લખે છે ૬,

દોહરો

“ ઉજડ બેટ ઉદધિ વિષે, કમળનયન સન્નેગ,
ગયો વિરહ થયુ દ્વારકા, રયામકૃપા સભોગ ”

સમુદ્રનો ઉજડ બેટ કહ્યા છે માટે રાવણાલિનો વધ થઇ ચૂક્યો છે એ ધ્વનિ છે ‘કમળનયન સન્નેગ’ પદવડે સભોગશૃંગારનું સૂચન છે દ્વારકા પદવડે રાગના મેળાપથી સીતાને થયેલી તૃપ્તિનું સૂચન છે એટલે જોમ સમુદ્રથી વીટેની દ્વારકામા સર્વ વૈભવની પૂજ્યતા છે તેમ રામના મેળાપથી આ ઉજડ લખો “ પપ્પુ દ્વારકા તું ન માનુ છું. વગી દ્વારકા’ શબ્દવડે કાવ્ય કમોના નામનું પણ સૂચન કર્યું છે.

આ સીતાવિરહના બારમાસના દોહરાથી કવિની સરસ્વતી પામેલી શુદ્ધિનું અનુમાન થાય છે ત્રેમાનદનો સિંધુ તેની સાદાસતાથી જે કવિતા લખે તે

સારીજ હોય એમાં આશ્ચર્ય નથી. આની પછી દારકાદાસે રચેલો “ વન-વિવાહ ” જેમા રાધાકૃષ્ણાનો બાળપણની રમતનો વિવાહ વર્ણ્યો છે તે પણ છટાદાર છે। દાણવીવા, ગોનર્દનપૂજા, કૃષ્ણબજન, અને કૃષ્ણજન્મોત્સવ એ પણ એજ પ્રમાણે કવિત્વ જણાવનારા રસિક ગ્રંથો છે.

એ પછી કૃષ્ણ મથુરામાં જવાથી ગોપીઓને ઉપજેલો વિરહ તિથિઓને રૂપે ગાયો છે. એમાં પણ વિપ્રલભનું વર્ણન છે. વિશેષ એ કે પ્રત્યેક તિથિવાચક શબ્દની આખા પદમાં કવિએ જૂદે જૂદે અર્થે આવૃત્તિ કરી છે. કેટલીક જગોએ આ આવૃત્તિ કિલ્લે થઈ ગઈ છે કેમકે તિથિવાચક સંખ્યાના શબ્દોમાંથી જૂદા જૂદા ચાર પાંચ અર્થ ઉપજા કરવા માટે શબ્દો તોડવા પડ્યા છે, અને વખતે શબ્દોને બગાડવા પણ પડ્યા છે. એમ છતાં પણ એ એક કાવ્યના ગુણોવાળું ખડ કાવ્ય છે એમ તો કહેવુંજ પડે છે. એવીજ રીતે મહેપાર્શ્વવાળા વારના નામના શબ્દોથી સાતવારનું કાવ્ય ગૂંથ્યું છે. પ્રત્યેક વાર કે તિથિ પૂરી થયા પછી એક એક દોહરો મૂક્યો છે તે સ્પષ્ટાર્થવાળા અને મોક્ષક છે જેમ,

દ્વાદશીના અંતનો દોહરો.

“ સોનીનો વિશ્વાસ ઢા, કરે તો બમણું ખાય;
ચોક્કી ભરે ચતુરાઈથી, કુખ્જ પેઠ રીઝાય. ”

ત્રયોદશીના અંતનો દોહરો.

“ ગરજે એકની શું સરે, ઉભયતણો નહિ મેળ;
જ્ઞાનાશ્રયવિણ શું કરે, કવિતા, વનિતા, વેલ ! ”

બુધવારની અંતનો દોહરો.

“ આવે કુસંગ (કદી) મહતને, સુસંગ તો થઈ જાય;
, વળગ્યું ઝેર બે કંઠમાં, હર નીલકંઠ ગવાય. ”

હત્યાદિ. એ પછી કૃષ્ણવીલાના પદ છે આ અને બીજા પાંચાક પદ વૈષ્ણવો આશ્ચર્યમા ગાય છે તેવા રાગના છે એકદરે દારકાદાસની કવિતા ઉપરથી સમજાય છે કે તેણે સાહિત્યનો અભ્યાસ કરેલો હતો.

શ્રીજગન્નીશ્વરાયનમઃ

હરિદાસકૃત

નૃસિંહ મેહેતાના પુત્રનો

વિવાહ.

કંકણું ૧ છુ.

ગગ રામશ્રી.

મથમે માણુમુ ઉમધાતન છ, સુરનર વારઢે મહામુનિજન છ,
કેશગુસિધુ અતિ પાવન છ, વિદ્ય હવ્વારૂપ રતન છ

૧

ઉચ્ચે.

વિદ્યહર ગુણુવ ત પૂરણુ, તેજનો અભાર,

મેતપતિ કૈલાસનો, શુદ્ધ બુદ્ધ સુદર નાર

૨

માત ઉમયા હિમતનયા, સ્વામીકર્તિક પ્રાત,

લક્ષ લાભ બે ગોભના, સેનાપતિ વિખ્યાત

૩

સિદ્ધ લેપન સદા સોહિયે, એક ઉચ્ચળ દત,

મૂપકવાહને મવપતો, દુદાળો એ જશવત

૪

પુષ્પ સેવના સદા, મણિ મુગટ કંઠે માળ,

મોદિક બોજન ગણુપતિ, મહાલકૃતનો મતિપાત્ર

૫

આચુદ્ધ દુરશી પાણુ ગોભિત, પરાક્રમી ગુણુરાય,

પ્રથમ પૂજન આદ્ય તુ, શુભ કાળ જ્યા કહેવાય	૬
પ્રત્ના સુરપતિ ઈદ્ર મુનિવર, શેષ ગુણ ગાધર્વ;	
ત્યા આદ્ય પૂજ ગણપતિ, તુજ કૃપાએ મુખ સર્વ	૭
હુ મૃદમતિ અજ્ઞાન બાળક, શરણુ આપ્યો આજ,	
દાસ તારો કહે મુજને, સરે સઘળા કાળ	૮
સન્મુખ જોજે સિદ્ધિદાતા, દિવ્ય લોચન આપ,	
દેખાડિયે શુભ વાટ મુજ, હૃદયોત્પ્તિ જડ કાપ	૯
વર્ણવ કનક કંઠે તુજ જો, મુજ એક મુખ રસનાય,	
નખશિખ આભરણ રૂપથી, રવિ ચંદ્રમા ઉપમાય.	૧૦
સ્તુતિ કરે ભાવે ધરો, કર જોડી માગુ માન,	
દયા કરજો વિદ્ય હરજો, હૃદય રહે ભગવાન	૧૧
ખીતામ્બડ પેઠે સદા, ગણપતિ ગુણ ગભીર,	
આપ વાણી દયા આણી, હૃદય રહે રઘુવીર	૧૨
અપરમિત આગે કવિ, તુજ શરણુ આવે જોહ,	
કૃપા કીધી બુદ્ધ દીધી, મિદ્ધ કીધા તેહ	૧૩
ખજતનયા ભાવ સાથે, રાવ સુણીએ માત,	
દીન દુર્બળ દાસ તારો, મેલ મસ્તક દાય	૧૪
હસાસની તુ હસિત વદને, શ્વેત અભર સોય,	
કમળબુવની કમળનયની, કૃપાદષ્ટે જોય	૧૫
એક હસ્તે કનકકેશ, તે શુદ્ધ પૂર્વ પ્રમાણ,	
એક હસ્તે અખડ માળા, સ્કાટિકમણિની જાણ	૧૬
એક કંઠ મહિ ધરે વીણા, એક પ્રગટક દાય,	

- મુક્તામાળા મનોહર, વરદાયિની વિખ્યાત. ૧૭
- વર્ણન માતા તુલ્યતણું, મેં મુખ ક્યમ કહેવાય;
મહમ જિન્દા ગેયને મુખ, તોયે પાર ન યાય. ૧૮
- મૂરખ મન ઇચ્છા ધરે, ચતુરાઈ ચારે વેદ;
તુજ કૃપા વિના તે કોણ ગત્ય, મહાપાર પામે ભેદ. ૧૯
- મીન ઇચ્છે ચંદ્રમહન, પતિત વાંચે ગંગ;
નિર્ધન ચિંતામણિ ઇચ્છે, મુને હરિજન સગ. ૨૦
- મહાગણપતિ સરસ્વતીની, દૃષ્ટ કરૂણા સર્વ;
દયા કરજો દામને, જ્યમ ટળે મનનો ગર્વ. ૨૧
- હરિદામકેશં ભુવન મુજને, સદા વશ્વજ તોહ;
જેતાણે મેં કરીને, થાય નિર્મળ દહ. ૨૨
- હવે કડીશુ કથા ઉત્તમ, ભક્તનો મહિમાય;
નરસઇઓ વડાઓ પ્રભુને, તેના પુત્રનો વિવાય. ૨૩

વસણ.

- વિવાહ કહીશુ ભક્તનો, જેને કહણા નરહરિ;
હરિદામ કહે તે કથા કહું, સાલગજો એક ચિતે ધરી. ૨૪

કંઈકું ૨ જી.

નગ ગોડી.

- નરમિહ મેહેતો નાગરની નાત, મા'નુભાવ વૈધણવ વિખ્યાત;
જીનાગઢ માહે વાસો વસે, વિષ્ણુભક્તનો મહિમા લસે. ૧
- એવું બાણીને રોજે હરિ, દહ વિશ્વાસ અલ્પતર ધરી;
કામ કોમ્પ નહિ ભવયેગ, અંતર હત્યો પૂરણ દેવ. ૨

- ૧૯ મહા ૪૦—કે તે ભેટનો મોટો પાર પામે? ૨૦ પતિત-અટ.
૨૧ દૃષ્ટ ૪૦—મણપતિ અને મરસવતીની દૃષ્ટિ સર્વ ઉપર કરૂણામય છે.
૧ મા'નુભાવ—મોટા પ્રતાપમાગો લસે—નોબે

તૃપ્ત્યા લોભ વિષે નહિ મન, મિથ્યા ગૃહ દ્વારા મુત ધન,
 મિથ્યા મોડ માયા અહંકાર, મિથ્યા મન જાણે સસાર ૩
 કાણુલ ગુર કાયા છે સોય, એ સસાર સ્વપ્નવત્ હોય,
 અસ્થિર વાત જગતની ગણી, સ્થિર પદ્મી સાચી દરિતણી ૪
 એવું મન જાણીને તદા, લક્ષ્મીવર સેવે સર્વદા,
 કમળાકાંતની સેવા કરે, રામ કૃપણ વાણી આચરે. ૫
 હરિ મદિર સુદર ઘર માય, નવરંગી મહાપ છે ત્યાય,
 ચેત્રતણી શોભા અતિ ઘણી, લીલા જે લક્ષ્મીવસ્ત્રણી ૬
 પ્રથમ ચિત્રમાહે મચ્છપ, વા'લા વદે ત્રિભોવન ભૂપ,
 બીજે કચ્છપનો અવતાર, નિધિમયન કીધું મોરાર ૭
 ત્રીજે વારાહરૂપ વિશાળ, રાખી મહી જાતી પાતાળ,
 ચોથો નરસિંહ ને પરબ્રહ્મ, દિગ્વિજયકશિપુવધ કરવા કર્મ ૮
 પાંચમે પ્રભુજી વામન થઈ બગિરાય મત્સ્યે જાચી મહી,
 છઠે પરશુરામ જુગદોશ, નક્ષત્રી કીધી એકવીસ ૯
 સાતમે શ્રીરઘુપતિ મહાગજ, રાવણ વધ વિલીપણ રાજ,
 આઠમે ધરી પૂરણ પ્રકાશ, સ્વયંબ્રહ્મ પ્રગટ્યા અવિનાશ ૧૦
 નવમે બુદ્ધાસનરૂપે હરિ, દશમે દેહ કનકી ધરી,
 ભક્ત માનના કરવા કાન્હ, એ અવતાર ધર્મી મહારાજ ૧૧
 નરસિંહ મેળેતો સેવે દરિ, ચિત્ત ચતુર્ભુજ ચરણે ધરી,
 એક બુવનતણા જે ઈશ, પૂરણ પ્રેમ ધરે જગદીશ ૧૨

૭ પ્રથમ ઇન્દ્ર અવતારનું વર્ણન છે સરખાવે - વેગનુદ્ગતેજગતિ
 રત્નમૂળોન્મુદ્ધિધને । દૈવ્યા દ્વારયનેગલિન્દ્રગ્ન્યમજ્જ્વલન ॥ પૌન્ડ્રસ્ત્રજગ્નેહરગ્ન્યત
 વાલ્મીકીમાનવત । સ્વેચ્છામર્મ્યતદગ્ન્યદ્વાનદ્વિત્વજ્જ્વળનુશ્ચયત ॥ ૧ (૧૫૫૮)

૧૦ સ્વયં-પોને જુઓ 'ભાગવત' પંચવિંશતી પ્રાક્તા દૃષ્ટાન્તુમગવાન્
 સ્વયં

કોણ કૃપાથી કડણ કૃશ ડ, નલગાવુ આલગજો પાખ ડ,
 પૂર્વયા નરસઈઆતણી, નવ વજો અક્ષર મુખ ભણી ૧૩
 નાગરી નાતે લખવ્યા અમો, દીઅરજ મહામૂરખ તમો,
 સુણી તતખેવ અતર મજબો, ભાળી વચન વદે આમજો ૧૪
 પૂર્વે હુ ખ પાખો મન માય, ચા ચો શ્રીદેવસ્થળ ન્યાય,
 એક આસન ખેઠો રૂઠ કરી, શિવરાકર ચરણે ચિત્ત ધરી ૧૫
 ધિજ જુ મિધા ના આવડી, અજ કે ઉદક લીધી આખડી,
 દિવસ સાત થયા અપવાસ, ઉમયાપતિ આવ્યા અવિનાશ ૧૬
 વૃત્તભારૂ ઉમયાપતિ જોહ કૃપા કરીને બોલના તેહ,
 માગ માગ વર ઇચ્છા આજ, જો ઇચ્છે જૂમડળ રાજ ૧૭
 બોજો પ આનન ભીમ સ્વરૂપ, દયાસિધુ ગિરિજાપતિ ભૂપ,
 કૃપાનિધિ કણ્ણા અતિ કરી, માગ માગ વાણી ઉચ્ચરી ૧૮
 નરસઈ મેહેતો શ્રવણે ધરે, શુ માગુ મન સાસો કરે,
 મૂરખ માન સૂઝે નહિ વાત, શિવ ચરણે વાવ્યો સાક્ષાત ૧૯
 મસ્તક કંઠ મે ચો લગનાન તવ મેહેતાને આવડુ જ્ઞાન,
 હવે નરસઈ મેહેતો વર માગશે જ્ઞાનજન્મતાણુ હ ખ ભાગશે ૨૦
 હજો મજા સભા ચિત્ત ધરી કહે હરિદામ બોને શ્રીહરિ

કેરુ ૩ જુ

ગાગ વનાશ્રી

હવે નરસઈ મેહેતો સ્તુતિ કરે રે મગઠડુ અલ્પતર જ્ઞાન,
 હવે દયા મગી મુગ દીનને રે ધન્ય ધન્ય શ્રીભગવાન ૧
 આજ વર મુને આપિયે કે માગુ મજા ૧ માન

જે વસ્તુ તું માંહે પલ્લભ પ્રભુ રે, તે મુજને આપીએં વરદાન. ૨

હાજી.

વરદાન મુજને આપિયે, દુઃખ કાપિએ ત્રિપુરાર;
જે સદા પલ્લભ પરમ દુર્લભ, તે આપેા નિરધાર. ૩
સદાશિવ આનંદ પામ્યા, પરમ વદન વિશાળ;;
વરદાન તુજને આપણું, એમ વદે દીનદયાળ. ૪
ગહન ગતિ જે સદા સુરમુનિ, પાર ન પામે શ્રેય;
એહ સનક સનંદન આદિ, વિધિ ન જાણે ભેખ. ૫
તે સદા પલ્લભ મુને જે, શ્રીકૃષ્ણ બ્રહ્મ સ્વરૂપ;
તે આવ તુજને દેખાડું, એમ વદે ગિરિજાપતિ બૂપ. ૬
પછે નરસંઘઆનો કર ધરીને, સચ્ચી શિવ ત્યાંય;
વૈકુંઠપુરી માંહે પધાર્યા, શ્રીકૃષ્ણ બેઠા બ્યાંય. ૭
કનકભુવન વિશાળ સુંદર, તેજનો અંગાર;
સખ્ત ભૂમિ અવાસ સુંદર, થઈ રહ્યો આતકાર. ૮
રત્ન મણિ માણુક મનોરહ, સ્તંભ જડાવે સાર;
છળાં અરૂખાં રાવટી, જાળિયાં ગોખ અપાર. ૯
ત્યાં રંગમંડપ મનોહર, ચદરવા ચોપટ જેહ;
મુક્તાકૃળ રત્ન અગમજે, ત્રૈલોક્ય શોભા તેહ. ૧૦
ગજેણ્ડીઆ જાગ્રમ તકિયા, સકલાત રૂપ વિશાળ;
મધ્યે બિરાજે સિંહાસન તે, દિસે આક્રમ્માળ. ૧૧
સભા મધ્યે સરવ. બેઠા, પરાક્રમી રણધીર;

૫ ગહન ઇ—જેની ગતિ સદા ગહન છે. ભેખ—રૂપ. ૮ ભૂમિ—ગાળ.
જડાવે—જડાવ કામમાં. ૧૦ ચોપટ—ચારે પાસે. ૧૧ ગજેણ્ડીયા—ગજ
આણીના.

અદૂર Cહવ ઉગ્રસેન, બળભદ્ર બાધવ વીર	૧૨
વમુદેવન દન વિશ્વવ દન, ભક્તનો વિશ્રામ,	
સિંહાસન શોભા વિરાજતી, પૂર્ણ શ્રીધનસ્થામ	૧૩
ઝોખાસ તકિયા ઝગમગે, રવિ ચંદ કોટિ પ્રકાશ,	
પ્રણામ કરતા પરવરે જન, અનેક હરિના દાસ	૧૪
તાલ તાન ને છદ્મા તો, જન નારદ વાય,	
ગુણી ગાધર્વ ગાન કરી કહે, ધન્ય ધન્ય વૈકુંઠનાથ	૧૫
બાવનાચ દન અગર બેહેકે, સુગંધ બહુ પેર થાય,	
કમ્તુરીનો પરમ પરિમળ, મદ માત્ર વાય	૧૬
ભક્તવત્સવ ભૂપ બેઠો, ત્રીભોવનનો રાય,	
હું દીન દુર્બળ દાસ પ્રભુ, વર્ણવ મે ક્યમ થાય	૧૭
સુગઠ મસ્તક પરમ સુ દર, તેજનો અભાર,	
કાને કુ ડળ મકરાકૃતિ તો, કેઠ મુક્તા હાર	૧૮
શ્રીવત્સવાહન મણિ કૌસ્તુભ, કેઠ પૈન્યતી માળ,	
પીતાબર પરિયાન અમે, ભક્તનો પ્રતિ પાળ	૧૯
આબ્જનબાહુ શખ ચક્ર ને, ગદા પદ્મ વિશાળ,	
સુદ્રિકા કેઠણ બેરખી કર, શોભિયુ અતિ લાલ	૨૦
કટિમેખળા વળી સુદ્રઘટા, ચરણ નેપૂર સાર,	
મદકમળ વદિત વિશ્વને તો અખિલ પ્રાણાધાર	૨૧

૧૫ ગુણી—જનના લોક ૧૬ પરિમળ—સુગંધ માત્ર—પન

૧૮ પરિધા—પેહેરું ૨૦ આબ્જનબાહુ—પૂટણ મધી લાખા હાથ

વાળા ૨૧ ૧૬ ઈન્—જે ૥ ૫૬ (ચરણ) રખી કમળ વિશ્વ (વિશ્વા
સા. ગ્રાહ્યો) વદિત ને અખિલ—સગમ

એનું નામ માને પ્રેમ સાથે, પરે ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ; ૨૨
હવે નરમંઈઆ પર કરી કરૂણા, તે કહીશુ પ્રત્ન.

વસીણુ.

તે કહીશું પ્રત્ન ભાવે, શ્રોતાજન શ્રવણે ધરો રે;

*

*

*

૨૩

કરવું ૪ થું.

રાગ કેદારો.

સદાશિવ ત્યાં સંઘર્ષ્યા, નરસંઘ મેહેતો બાહે ધર્યા; ૧
પરવર્યા જ્યાં બેડા ત્રિભોવન ધણી રે.

સભા મધ્યે આવી રહ્યા, હરિ દખી હાથેન થયા; ૨
મન રળિયાત મળવા નાથને રે.

ઢાળ.

મળવા નાથને શિવજી પધાર્યા, હૈડે હરખ ન માય; ૩
નીલકંઠને દીઠા નયણે, બિડયા શ્રીજંદુરાય.

અવિનાશી આસનથી ઉડયા, શ્રીઆધવ બળદેવ; ૪
અકૂર ઉછવ આદે સભા માહે સહુ, પ્રણમિયા મહાદેવ

જય જય શબ્દ સભા માહે બિડયો, હરિ હર બેઠયા જ્યારે; ૫
ધન્ય ધન્ય કરૂણા કીધી મુજને, શ્રીહરિ ખોલયા ત્યારે.

સિ હાસન બેસાડયા શ કરે, પૂજા રચી પગિશ્રમ; ૬
દીનદયાળ કૃપાનિધિ કહે છે, આજ સમૂળ શુભ કર્મ.

કરતુરી ચદન અંગ લેપન, કૃષ્ણાગરના ધૂપ, ૭
કરી આરતિ પુષ્પ ગમરપી, હરખ્યા પૈકુ ડભૂપ

શ્રીશંકર પ્રત્યે કર જોડી, ખોલયા શ્રીમહાગજ, ૮
સ્વામી શીવ થઈને કહેવું, અમ સરખુ કાઈકાજ.

- રખે રિવળ કરો વિશ્વભર, અતરબેદ ના આણો,
તમ સંભાવડ નહિ કો વ નબ, સત્ય કરીને માનો ૯
- તદાકાળ રાકર એમ ખો યા, સાલગીએ અપિનારા,
આ નરસ ઈઆ ભક્તજ માસે, તે કવો તમ દાસ ૧૦
- વચન સુણી વિઠનજ હોડ્યા, કડણા કીધી નાથે,
નરસ ઇયાને કડણા કરીને, આપ્યો ટૈડા સાથે ૧૧
- મા નવજીએ કર મુતક શ્રુત્યો, જન્મભરાણુ બે લાગ્યો,
અરે નરસ ઈઆ ભક્તિ કરો કાઈ, મન ઇચ્છો વર માગો ૨૧
- ભકત વદે કડણાનિધિ સુણિયે, નવ ઇચ્છુ સુરસજ,
લક્ષ્મી મુનિવર ચિત કરે વિહવળ, તેહતાણુ નહિ કાજ ૧૩
- આ સસાર વિપે સચરાચર, સખળ વસ્તુનો નાશ,
એક નિર્ભયદ તાર ત્રિભોવન, એમ જોતા અપિનાગ ૧૪
- તેમાટે તમો ચરણે રાખો, ભક્ત કરી ભગવત,
અવસર કષ્ટ પડે તુ મોટો સમશ્ચ મેઠ શ્રીવત ૧૫
- સામળ આપી ગરુડામાની, ભક્તવત્સન ભૂપાળ,
આશા એક અમારા મનની, પૂઠે પગમ દયાળ ૧૬
- જે લીના લક્ષ્મીવર કીધી ખિજ પુર ગોકુળ માય,
તે લીના દાસ્યમતિ મધ્યે, વૈકુઠ પદવી ન્યાસ ૧૭
- જે લીના પ્રભુ ગુપ્ત રચી છે, અન્ના નવ લહે બેદ,
જે લીના દુર્ભલ સુર મુનિને પાઠ ન પામે વેદ ૧૮
- હાસ્ય વિનોદ હીડા રસ સાગર, પરમ અપળ અતુરાર્,
- બોગ વિનાસ રિવિધ પેર શોભા જુગત રચી જદરાઈ ૧૯

- તે લીલા પ્રભુ નયણે નરખુ, શ્રવણે મુહુર્ત, ને મુખ ગાઈ;
લીલા કૃષ્ણ સુનારસ સાગર, તે મધ્યે નિત્ય નાહાઈ. ૨૦
- તેમાટે ત્રીકમણ સુણાંએ, પૂરણ પ્રેમાનદ;
મન ઇચ્છા છે હરિ કીર્તનની, ગાવા ગુણ ગોવિંદ. ૨૧
- સુણી વચન શામળિયો હરખો, સુદર વર એમખોયે;
મન્ય ધન્ય નરસંધ્યા નહિ કો, અનર ભક્ત તુજ તોયે. ૨૨
- મુજ લીલા રસ અગમ્ય અગોચર, તેતણુ તુ ને જ્ઞાન;
એવુ કહી કર મુસ્તક મૂક્યો, તૂઝ્યા શ્રીભગવાન. ૨૩
- અરે નરસંધ્યા મુજ લીલા, તુજ કીરતન ને ગાશે,
ભૂતજ માંહે નરનારી સુણતાં, પાતક દૂર પજાશે ૨૪

વસણુ.

- પાપી પાવન થાશે રે, સાભળશે ને કો ચિત્ત ધરી,
હરિદામ કહે તે નરસંધ્યાને, એવી કૃપા પ્રભુજીએ કરી ૨૫

કંઠે ૫ મું.

રાગ રામઝી.

- હવે હરિજન સહુ શ્રવણે ધરો, કહું અમૃતવાણી;
નરસંધ્યાને કૃપા હવી, તૂઝ્યા સારગપાણિ હરિજન ૧

હાળ.

- મેહોતાને લીલા રૂખાડવા, રાખ્યા શ્રીભગવાન,
સખા સર્વ આજ્ઞા કરી, અત પુર માહે જાય હરિજન ૨
- સોગસહસ રાનઆઠ, મદિર છે હરિ જ્યાય,
નરસંધ્યાને લાવિયા, મેમે પ્રભુજી ત્યાય હરિજન ૩
- મણિમય સ્તંભ જડાવ છે, મધ્યે માણુકચોક,

૨૦ લીલા ઇ—કૃષ્ણની લીનારૂપ સુધારસના સાગરમાં હુ નિત્ય નાહાઉં—અર્થાત્ તે લીલા માગ મદા અતરમાં દેખું

૨૩ તૂઝ્યા—તુમાન થયા ૨ આજ્ઞા પ્રી—રમ આપીને

ઇન્નં ઝરૂખાં રાવટી, દરતા ગૃહે ગોખ હરિનન૦ ૪
 કનકથાળ ભરો કામની, સુકતાદૃળ લાવે;
 હરખે વધાવી શ્રીહરિ, મદિરમાં પંડરાવે હરિનન૦ ૫
 રાલજો સહુકો સુંદરી, શ્રીહરિ એમ બોલે,
 આ ભકત ઘણો વંચત્ર મુને, કો નહિ એને તોલે હરિનન૦ ૬
 હરિ એક મદિર શોભતુ, તેજનો અભાર,
 ત્યાં નરસંધ્યા પંથસંધ્યા, સોપા સેવક ચાર હરિનન૦ ૭
 પછી મેં મેં માણામ કદી મળુ, રગ મોહોલપધારે,
 એ લીલા કહુ ભૂતળ વિષે, નરસંધ્યા વિચારે. હરિનન૦ ૮
 પછે નરસંધ્યાતણી સેવા, અતિ ઘણી થાય;
 બોજન સમે આદર કરી, તેડે વૈકુઠરાય હરિનન૦ ૯
 પછી ઉષ્ણોદક તત્પર કર્વા, મોગરેલ મરદાય;
 પીતામ્બર પેહેર્યા ભવા, કેસર અરચા થાય. હરિનન૦ ૧૦
 બાવનાચદન અરગળ, અગ લેપન થાય,
 કૃષ્ણાગર ઉવેખિયા, બહુ સુગંધ વાય હરિનન૦ ૧૧
 સત્યભામા સન્મુખ રહ્યા, રૂમિણી કર નેક;
 આરોગી ઊઠ્યા મળુ, જે જે શ્રીશૃંગોડ હરિનન૦ ૧૨
 રત્ન જડિતજ ખાવડી, ચિત્ત અટકે મારૂ,
 પદ નખ શોભા નાયની, રવિ કોઠિ આવારૂ. હરિનન૦ ૧૩
 મહામસાદ મહાચાન્નો, કૃષ્ણ પાર ના જાણુ;
 તે નરસંધ્યા આરોગિયો, કોણુ ભાગ્ય વખાણુ હરિનન૦ ૧૪
 બાજુ બેડા શ્રીહરિ, મુખવાસ આરોગે,
 બીડી લવિગ અરાસની, સદા લે સન્નેજે હરિનન૦ ૧૫

રૂમિણીના હાથની ખીડી, પ્રભુજી ને લે;	
તે નરસંઘઆના મુખ માંહે, મેત્રે કરી મેલે.	હરિજનનં ૧૬
એમ લીલા લાડ કરાવતાં, વિત્યા દિન તેવીસ;	
એક સમે કરૂણા કરી, બોલ્યા શ્રીજગદીશ.	હરિજનનં ૧૭
હે નરસંઘઆ છાનો રહી તું, જોખ;	
આજ રાસ અર્ધ રાત્રીએ, મધ્યે માણુકચોક.	હરિજનનં ૧૮
આ આશ્વિન સુદ પૂર્ણિમા, રહ્યો ચંદ્ર આકાશે;	
વળી રણિયામણા ચોકમાં, દીપક ચોપાસે.	હરિજનનં ૧૯
જળહળ મંદિર થઈ રહ્યાં, તેજનો અંબાર;	
તેણે સમે નિશા ગઈ, ખેડેલી ઘટિકા આર.	હરિજનનં ૨૦
સંધ્યા સમે સર્વ સુંદરી, મળી બેઠાં વાતે;	
આજ માણુકકારી પૂર્ણિમા, ભઠ્ઠી શોભે રાતે.	હરિજનનં ૨૧
રૂમિણિજી કહે સાંભળો, આજ મોટો દહારો;	
સર્વ મળી કહો કૃષ્ણને, મધ્યે રાસ-રમાડો.	હરિજનનં ૨૨
સભાથકી ઊઠ્યા મણુ, મંદિર માંહે આવ્યા;	
મણિ સુકતાદળ પુષ્પ શું, મહારાજ વધાવ્યા.	હરિજનનં ૨૩
સભાથકી ઊઠ્યા મણુ, પછી વિનતિ કહેજે;	
વાળાં વસ શણગારથી, તત્પર થઈ રહેજે.	હરિજનનં ૨૪
બેઠા ને સિંહાસન આવી, સ્ત્રી સહુ પાસ;	
કર જોડી રહી સુંદરી, વિનવતી અવિનાશ.	હરિજનનં ૨૫
દીનવચન કહે સુંદરી, મણુ મુણીએ રાવ;	
ના રખે કહેતા નાથજી, એક માનોભાવ.	હરિજનનં ૨૬
ને લીલા ખિન્નમાં રમ્યા, કર્યો રાસવિલાસ;	

તે દિવસ દૂરી આવિયો, જુઓ ચદ્ર આકાશ હરિજનન ૨૭
 રાસવીલા રમવાતણી, સર્વને ધર્યાય,
 માન માગે છે નાનુનિ, માનો શ્રીજદુરાય હરિજનન ૨૮
 વચન મુણી વિનતાતણુ, ઊંચા શ્રીઅવિનાશ,
 હા ભણી રીઝે યયા, પ્રથમ રમવા રાસ હરિજનન ૨૯

વધણુ

રાસરમવા રીઝે ઊંચા, મુણે શ્રોતા ચિત્ત ધરી,
 હરિદાસ કહે તે ધન્ય હરિજન, જે બોલે મુખથી હરિ ૩૦

કડલુ ૬ કું.

રાગ રામઝી

વચન મુણી વિનતાતણુ, ઊંચા શ્રીઅવિનાશ,
 નરસ ધઆને દખાડવા, વળી રચ્યો રાસવિવાસ ૧
 રૂપ કળા ગુણ આતુરી, લીધે નટવરનો વેષ,
 મદનમોહન શોભા રચી, તે બ્રહ્મા ન લહે લેશ ૨

ચાલ

લેખ વેખ ને બેખ હરિનો, ખાર નાવે ધરી રે,
 રાસનીવાતણી રચના, રચી જે જગદીશ રે ૩
 મોરઝુગટ ધર્યો હરિ, બહુ જડિન અગ અપાર રે,
 રતન મણિ માણેક મુક્તા, તેજનો અખાર રે ૪
 તિન્ન કેસર મધ્ય મૃગમદ, કરણ કુડળી જોત રે,
 વદન સુદર વિશ્વમોહન ત્રિભોવન દ્યોત રે ૫
 કહ કૌસ્તુભ હાર મુક્તા, વૈજયંતી માળ રે,

- પીતામ્બર કટિ કાછ કાછે, મોહન મદનગોપાળ રે. ૬
 કટિમેખળા અતિ જળહળે, બાબુબધ વિશાળ રે;
 મુદ્રિકા પોહોંચી પરમ સુંદર, દીસે ઝાકઝમાળ રે. ૭
 ચરણ નેપૂર ઘૂઘરી, ઝમકાર અટકે મન રે;
 મોહન મુરલી ધરી મધુરી, ગરજ તે ધન્ય ધન્ય રે. ૮
 કૃષ્ણાગર અંગે અગર અર્ચિત, અખિલ પ્રભસ્વરૂપ રે;
 સુંદરી જન રહી સન્મુખે, વદે વૈકુંઠભૂપ રે. ૯
 જૂજવાં વાળ ધરો કરમાં, નથી નિરખ્યો રાસ રે;
 સુંદરી સહુને સમીપ તેડી, શોખવે અવિનાશ રે. ૧૦
 અંગનો શણગાર સાર, રૂપ અનંગ સમાન રે;
 ભક્તવત્સલ ભૂપ પાસે, ભજે ભાગ્ય નિધાન રે. ૧૧
 ઝળહળે દીપક યોગમા, અને રત્નમણિની જોત રે;
 મદનમોહન રહ્યા મધ્યે, કોટિ શશિ ઉદ્યોત રે. ૧૨

ચાલ રાસની.

- એમ રાસ રચ્યો અવિનાશી, ત્યારે સાંભરી ત્યાં ખિજવાસી;
 લીલારસ કુજ સદન માંહે, સુખ બાળપણાનું મન માંહે. ૧૩
 જે રાસ વૃદ્ધાવન કીધો, તે ભાગવત વેદથી શોધો;
 ત્યારે સાંભરી ખિજની નારી, અને સાંભરી રાધા પ્યારી. ૧૪
 સાંભરી સકળ ખિજબાળ, ત્યારે સાંભરી નદ જોવાળ;
 સાંભરું જમનાં તીર, ત્યારે રાખી રાક્યા નહિ ધીર. ૧૫
 સંભાર્યાં જશોદા માત, ત્યારે નેત્ર વહ્યાં આંસુપાત;

૬ કાછ કાછે—કચ્છ બીડચે. ૮ ગરજ—વાગી ૧૧ અનંગ—કામદેવ.

૧૨ યોગમા—ચારે પાસે. ઉદ્યોત—પ્રકાશ. ૧૩ લીલારસ—રસ જેવા

- જાહુ નીર નયણેથી ચાલે, સરવ સખી વદન નિહાળે. ૧૬
- જહુનાયતાણી પટરાણી, ત્યારે પૂછે રૂમિણી રાણી;
- મહારાસ રમે મોરારી, કાં રોયા ગિરિવરધારી. ૧૭
- પછે વચન વદે જહુનાથ, કહે ગદ ગદ કહેતા વાત;
- મુને સાંભર્યો ખિજનો સાથ, નંદ તાત જશોદા માત. ૧૮
- તે લીલા ખિજપુર માંહે, તેના લાખમે ભાગ નહિ આંહે;
- એવું કહેતાં મૂરખ પાખ્યા, એક મુહૂર્ત મહીતળ વાખ્યા. ૧૯
- પછી ઉઠાડે લેઈ શ્યામા, કર જોડી વદે સત્યભામા;
- ઊઠો રાસ રમે મહારાજ, નહિતર દેહ કરીશું તાજ. ૨૦
- એવાં વચન વિગત કરી નારી, ત્યારે ઉઠ્યા ગિરિવરધારી;
- તજ્યો શોક સકળ ખિજવાસી, પણ વિસરે નહિ અવિનાશી. ૨૧
- પછી રાસ રસિકે રમે રસિયો, નરસંઘઆના મન માંહે વસિયો;
- હરિલીલા નિરખીને રાવે, થેઈ થેઈ કરીને નાવે. ૨૨

કુંહા.

- નરસંઘએ નિરખે રહ્યો, રાસ રમે ખિજરાજ;
- નિઃશંકે હરિ નિર્ભે થયા, તથ તારણી લાજ. ૨૩

આલ.

- ત્યાં લાજ તથ ગિરિધારી, ઉલટયો દધિ કુંજખિહારી;
- માનુનિ કરે જન મૃદંગ, કરે થેઈ થેઈ નાના રંગ. ૨૪
- સોળસહસ આઠસાત નારી, ઉલટયો રસસાગર ભારી;
- જાણે સોળ કળાનું રૂપ, ઉલટયો રસ સાગર જૂપ. ૨૫

૧૯ મુહૂર્ત—એ ઘડી. મહીતળ—પૃથ્વી પર. ૨૧ તજ્યો ઈ—
અવિનાશીએ સકળ ખિજવાસીનો શોક તજ્યો પણ તે વીસરતો નથી.
૨૪ દધિ (ઉદધિ)—સમુદ્ર (રસનો). કરે—હાથમાં.

કુહો.

રસ સાગર ગુણુ ઉલટ્યો, ચોદિય તાન તરંગ;	
કળા કમળનેણતણી, મગટ્યો કોટિ અનગ	૨૬
વિદ્યા ચૈદ ચોસઃ કળા, ગુણુ લક્ષણુ બત્રીસ,	
વાજા વીસપોડશ ભજા, રાગ રગ છત્રીસ.	૨૭
લીલા નવગસ નટવરે, અનેક પેર અનુક્રમ,	
સોળસહસ્ર શતઆઠમા, સચરાચર પરબ્રહ્મ	૨૮

ચાવ.

પરબ્રહ્મતણી એ લીલા, બ્રહ્માદિક પાર ના કીડા,	
મડપ મધ્યે મોહનજી સોય, રેખી સુરનરના મન મોય	૨૯
પીતામ્બર જે પરિધાન, કરતા બ્રહ્મચારી ભગવાન,	
મધ્યે શ્રીહરિ શોભે ત્યમ, ધનમા દામની ચમકે જ્યમ	૩૦
આવ્યુ ભામનીને અભિમાન, હરિ હવા અતગ્ધાન,	
તેના પાર ના પામે કોય, આવ્યા નરસઈઆ જના હોય	૩૧

કુહો.

રામા સહુ વિહવળ થઈને, રહી ભાજે જગદીશ,	
અમ અપરાધ કેશો પ્રભુ, એમ ના કીજે રીસ	૩૨
રાસ રસિક મન નવ ગમ્યો, તે તજી ગયો મોરાર,	
કહે રૂક્મિણી આપણુ કેશા, જેણે તજી હતી પ્રિજનાર.	૩૩

ચાવ

એણે વચને વિઠવજી હરિયા નરસઈઆના મન માહિ વશિયા,

-
- ૨૬ કમળનેણુ-કૃષ્ણભગવાન ૨૭ વીસપોડશ છત્રીસ
 ૨૮ બ્રહ્મા ઈન્-બ્રહ્મા વગેરે પણ એ કીડાનો પાર પામતા નથી
 ૩૦ બ્રહ્મચારી જે રેતા હતા ગાટે દામની-સીન્ગી

- ત્યા હાસ્ય વચન મુણી કૃષ્ણ, જોયુ લયુ તો આવ્યા વિધ્વ ૩૪
- પછે ત્યા આવી સહુ નાગી, જ્યા ખેઠા કુન્નળિહારી,
જઈ ચગણે નમાવ્યુ શીરા, અપરાધ વિના શી રીસ ૩૫
- કહે વચન ગસિક રઠિયાળી, ત્યારે જીડ્યા શ્રીવનમાળી,
કહે કૃષ્ણ રાસ રમુ ત્યારે, નરસ ઇંચો આવે જ્યારે ૩૬
- કહે પ્રભુ પ્રત્યે પટરાણી, તમે સાલજો રાસ ગપાણિ,
હરિભક્ત સદા તમ વાહાલો, નરસ ઇંચાને લેઈ ચાલો ૩૭
- હરિભક્તનો અતર કરશે, તે લખચોરાશી ફરશે,
એવુ વચન મુણી ગિરિધારી, કહે ધન્ય ધન્ય જિજ્ઞાસી ૩૮
- મારા ભક્તને માને જેહ, મુજને જન વાહાલો તેહ,
મારા ભક્ત શુ દીઠે દેવ તે શત્રુ સમાન મુજ લેખ ૩૯
- હરિભક્તનો દેખી યાશે, તે શૈરા નરક પમાશે,
એમ શ્રીમુખ પોતે જોયે, મારો ભક્ત સદા મુજ તોલે ૪૦
- એવા ભક્તવત્સવ પ્રતધારી, હરિજનકેરા હિતકારી,
નરસ ઇંચાને કૃણા કીધી, ઉપમા સમતોને દીધી ૪૧
- પછે નરસ ઇંચાને લાવ્યા, મધ્ય માણુકચોકમા આવ્યા,
ફરો રાસ રચ્યો ગોપાળ, આપી નરસ ઇંચાને કરતાળ ૪૨

કુંહા

- નરસ ઇંચો કાઈ નવ લહે, તાવ તાન રસ રાન,
પછી રમરામુ કયું સદ્ગુણુ, જે શકર શ્રીભગવાન ૪૩

૩૪ જોયુ — (સ્ત્રીઓએ) ૩૮ જિજ્ઞાસી ઈં — એ રામનીનામા
જિજ્ઞાસી રચના થતી હતી અને સૌ ગોપ ગોપીઓ લા પ્રમટ થતા
માટે ભગવાને જિજ્ઞાસીને ધન્ય કયું છે

શકર ગુરુ સભારતાં, પ્રગટ્યુ જ્ઞાન રસાગ્રી,
 પછી નરસંઘઝાકેરા જ્ઞાનથી, રીઝ્યા દીનદયાળ. * ૪૪
 તે શામાટે શ્રેતા સુણો, સુદર ગુરુ કરવો શિષ્ય;
 ગુરુ પિતા પિતા નવ મળે, જગતપિતા જગદીશ. ૪૫

ચાલ.

વળી રાસલીલા મધ્યે રોપી, નરસંઘઝો થયો તવ ગોપી;
 જોવો વૃદ્ધાવન માહે રચિયો, તેવો નરસંઘઝાથી મચિયો. ૪૬
 નરસંઘઝાને મધ્યે લીધો, પ્રભુ આપ સરીખો કીધો;
 સમે દાન માનનો જ્યારે, પ્રભુ પ્રેમે જણાવે ત્યારે. ૪૭

ફુહા.

માન કરે મૃગલોચની, નિદે નદકુમાર;
 ત્યાં નરસંઘઝો દ્વિતિ થઈ, મનાવે મનોહર નાર ૪૮
 માન દાન રસ રાસ માહે, ન રહ્યો કાઈબેદ,
 એ લીલારસસિધુનો, પાર ન પામે વેદ ૪૯
 પછી નરસંઘઝાને રીઝમા, (કહે) શું આપુ અવિનાશ,
 (અરે) નરસંઘઝા તુ જાણજે, (હું) સદા રહ્યો તુજ પાસ ૫૦
 પીતાબર પછી અગતુ, આપ્યુ દેવમોરાર;
 શકમણીજી રીઝ્યા ઘણુ, આપ્યો ઉરનો હાર. ૫૧

૪૫ તે ઈન્—શિષ્યે સુદર (સારો) ગુરુ કરવો તે શામાટે? તે હે શ્રેતા! તમે સાબળો તેનું કારણ એ છે કે ગુરુરૂપી પિતા પિતા જગતના પિતા જગદીશ મળતા નથી

૪૭ દાન માન ઈન્—શ્રીઝોની પ્રેમની રીસને માન કહે છે એ માન છોડવવાના સામ, દામ, આદિક ઉપાય છે તે કરવાનો જ્યારે સમય આવી મળે ત્યારે પ્રભુ પ્રેમથી નરસંઘઝાને જણાવતા

રાસ રસિક પૂગણુ રમ્યા, સકળ લુપનનો નાથ,	
રગે રજની વહી ગઈ, મેમે હવે મલાત	૫૨
(આ) રાસડીયા થવણે સુણે, નરનારી જે ગાય,	
મહિમા શ્રીહરિ નામનો, પતિત પાવન થાય	૫૩
ઇચ્છા મન જેવી હતી, (તે) તેવી પોહોથી આરા,	
(હવે) નરસ ઇચ્છાના કવરનો, વિવાહ ભાવે ગારા	૫૪
હરિનીલા અગાધ જળ, ભક્તતણા મહિમાય,	
સાતે સમુદ્ર એકઠા, (કહો) અ જળી કેમ સમાય	૫૫
તો હુ દુર્બળ દીનથી, કરમ હોયે અલ્યાસ,	
(સહુ) વૈભવતાણી કૃપાથકી, કર જોડી કહે હરિદાસ	૫૬

કડવુ ૭ મુ.

રાગ ભીમપદ્મસી.

કરી કરણા રે, નાથે ભક્તને અતિ ઘણી,	
સ્તુતિ માડી રે, નરસ ઇચ્છે શ્રીહરિતાણી	૧
કર જોડી રે, દીનવચન બોલે તદ્દા,	
મલ્લુપદ્મરજ રે, ટાળે ભવની આપદા	૨
નહિ સ્વપ્ન રે, ઈદ્રિ બ્રહ્મા શિવને કથમો,	
તે લીલા રે, આજ રહી નીરખુ અમો	૩
હુ દીન છુ રે, દાસ તમારો શ્રીહરિ,	
એકે વિનતિ રે, મહારાજ હયા તમો ચિત્ત ધરી	૪
સન્મુખ જુઓ રે તો તો મલ્લુ કહેવાયે છ,	
તુજ નામે રે, પાપી પાવન થાયે છ	૫

૫૪ ગારા—ગાર્હશ

૩ કપમો—કેમે કરતા પણુ ૫ સ મુખ ઇવ—હે પ્રભુ ! જે તમે મારા સન્મુખ જુઓ તો મારે કહેવાનું છે તે કહેવા.

તુજ નામે રે, મહાપાપી જન જોધયા,	
તુજ નામે રે દરિ મધ્યે પતિ તયા	૬
જે હા ભણા રે, એક અનુપમ વાતની,	
જ્યા છે રે, લીલા ગાવા નાચની	૭
જે લીલા રે, કૃષ્ણ કૃપાળ કીધી -વગંભા,	
તે વીલા રે, ગાઈ જઈ મૃત્યુલોકમા	૮
મારા મનને રે, ભાવ હવે એ વાત છ,	
તમારે રે હા ભણીએ જડુનાથ છ	૯
એવું સુણીને રે, હજી ભરાણા કદાન છ,	
હરી વદને રે, જો-યા શ્રીભગવાન છ	૧૦
તેણે સમે રે, નાથ હતા સુખભોગમા,	
નરસંધ્યા રે, લીલા ગા મૃત્યુ લોકમા	૧૧
તુજ વાણી રે મેમ આણી જે જન સુણે,	
તેને મુજ પદ રે, સત્ય કહું શ્રીહરિ ભણે	૧૨
પછી શીખ જે રે, નાથ કને દાસે કરી,	
તેણે સમે રે, ગદ ગદ કંઠ થયા હરિ	૧૩
આલિંગન રે, દીધું ભગતને મેમથી	
જઈ કહાવજો રે, પોહોઆ કુશળક્ષેમથી	૧૪
મન અટકે રે, શીખ કરે મ્યમ પરવરે	
[હું] મોકલું રે, ભૂતળજન પાવન કરો	૧૫
નરસંધ્યા રે તુજ વીણા કોતન હશે	
જન્મ જન્મના રે, પાતક સહુ મલન થશે	૧૬

- પછી કર ગ્રહી રે, હરિ રૂઝિણી પાસે ગયા;
કરો આજ્ઞા રે, ભઠ્ઠા જાવા તત્પર થયા. ૧૭
- તેણે સમે રે, લક્ષ્મીજી વાણી વદે;
ડ્યમ રીખજ રે, આપુ ને વસિયા હુદે. ૧૮
- સ્વામી માસજ રે, દિન જાતા જાણ્યા નહિ;
પછી લાવ્યા રે, સાકર મધ્યે બેળી દહી ૧૯
- દધિ વદન રે, મેહેતા રીધે કંગે તમે;
હવે ડ્યારે રે, ફરી દર્શન પામુ અમે. ૨૦
- વળી ખોલ્યા રે, પટરાણી શ્રીહરિતાણી;
ધાણી ઇચ્છા રે, મૃત્યુચોક જોવાતાણી ૨૧
- મેહેતાજી રે, પુત્ર પગરણુ માડો તમે;
ત્યારે તેડજો રે, કૃપાણુ સાથે આવુ અમે. ૨૨
- મેહેતાજી રે, સાષ્ટાગત પ્રાણુમ્યા તદા,
માના પાળજો રે, તે દિવસ આવે જદા. ૨૩
- શર્ણુગાઠ રે, મેહેતે બાંરી દઢ કરો,
તેણે સમે રે, સુ દરવગ ખોલ્યા હરિ. ૨૪
- નરસ ઇઆ રે, તુજ વાણી મગટે જ્યહા,
સત્ય જાણુજો રે, હુ આવી ઉબો ત્યહા. ૨૫
- પછી ચરણે રે, ભક્ત નમી ત્યાધી ફરે,
દવ દુ દુભિ રે, પુષ્પવૃષ્ટિ સુરપતિ કરે ૨૬
- ભગભદ્રજ રે, ઉદ્ધવ અદ્ભૂત આવિયા,
ત્યા ભક્તને રે, મેમ આવિ ગન ભાવિયા. ૨૭
- સહુ સાથ રે, વળાવી પાછા વાયા;

ફરી જોજો રે, શ્રીહરિ મુખથી આચર્યા	૨૮
પછી આવ્યા રે, મેહેતો મન નિભે થયા,	
હરિ કરુણાથી રે, પાપ સહુ ભવના ગયા	૨૯
એક મુહૂર્તમા રે, જીનેગઢ પોહોમ્યા જઈ,	
થયા આશ્ચર્ય રે, શ્રીહરિની કરુણા સહી	૩૦
મેહેતોજી રે, આનંદ મન પામ્યા તદા,	
હરિદાસજ રે, હરિસેવા માગે તદા	૩૧

કંડકુ ૮ મુ

રાગ હિંદાવ ગોડી.

સ્વામીએ નરસ ઈઆને કરુણા કીધી નાથે રે,	
વાત સચરાચર માહે વિસ્તરી રે,	
સ્વામીએ પૈયણવ કીધો છે વિખ્યાત રે,	
નાથે દખાડી લીલા આપણી રે	૧

ઢાળ

દખાડી લીલા આપણી, તેના બ્રહ્મા ન લહે પાર,	
તેત્રીશકોટિ સહસ્રઅઠચારી, અગમ ગતિ ત્રિપુરાર	૨
તેલીલા નીરખી હરખથી, પછી આવ્યા નગર મોઝાર,	
આનંદસાગર ઊનટયો, સહુ મળ્યો કુટુંબ પરિવાર	૩
પછી જેઠ બ્રાતતણી ઘરણી હતી જેણે કામ,	
નરસ ઈમેહેતે ત્યા જઈને કર્યો દડ પ્રણામ	૪
અરે માત તુજ વચને કરી, હુ પામ્યો વૈકુઠનાથ,	
તે કથા તમ માડી કહુ, તમે સાબજો સર્વ સાથ	૫

૨ અગમ ઈ—ત્રિપુરારની ગતિને પણ તે અગમ (અગમ્ય) છે

૪ વરણી—શ્રી

- મૂર્ખ મુજને કહ્યો ભાભી , ચઢી સખળી રીસ;
અપવાસ સાતે હવું દર્શન, મગટ ઉમયા ઇશ. ૬
- પછી મુજને લેઇ ગયા, શ્રીકૃષ્ણ હતા જ્યાંય;
અપરમિત સુખ નાથનું, મેં રહી નિરખ્યું ત્યાંય. ૭
- તે સર્વ કરણ તમારી, તમ વચન માટે સોય;
હવે માત મુસ્તક હાથ મૂકો, ત્રિભોવન જરા હોય. ૮
- એવું કહીને નમ્યા ચરણે, વેગે બીછવાર;
ત્યારે ત્રાતઘરણી વદે મુખથી, ધન્ય તુજ અવતાર. ૯
- પછી આસન આપિયાં ને, ઉલટ અગ ન માય,
નરસંઈ મેહેતો થયા નિર્ભે, રહ્યા હરિગુણ ગાય. ૧૦
- પછી સગાં સંબંધી મિત્ર આદે, સરવ મળ્યા જાય;
નરસંઈઆનું કરે દરશન, જન્મ સાર્યક થાય. ૧૧
- અજનીક્રમ ત્યાં ધર્મ પોતે, ભક્તિરસ ગુણગાન;
અન્ય વાત ના ઉચ્ચરે, મન ભજે શ્રીભગવાન. ૧૨
- પછી એમ કરતાં દિવસ પૂઠે, દિવસ તે વહી જાય;
કુટુંબ વાવક કડાણુ ખોલે, તું રજ્યુ ડોનું ખાય. ૧૩
- પછી ગેહેતે કુટુંબથી કયો, જૂનવો વ્યવહાર;
કહે લોક સાકળ સરવ ભાગી, તૂઝ્યો દેવભોરાર. ૧૪
- પછી ઘરમાં પરમ સુંદર, રચ્યુ મ દિર જોહ,
ઉપમા તોલે અવર નહિ, વૈકુઠ શાભે તેહ. ૧૫
- પછી સિંહાસન ઉપર બિરાજે, લક્ષ્મીવરની જોડ;
સકળાંગ સેવા મેમ પૂરણુ, કરી પેર નહિ ખોડ. ૧૬

એક માસ યોગ્યવનો દિવસ આવ્યો, વેગે તોણી વાર,	
નરસ ઇ મેહેતે કરી મેવા, મેમે ખાણુ આધાર	૧૭
આરતિ આવારણા કરીને, રહ્યો ખેડ કર જોડ,	
મહારાજ ઈચ્છા દાસને છે, મળુ પૂરો કોડ	૧૮
હા ભણે જો હરખ સાથે, પૂરણુ મેમાનદ,	
લીલા નિરખી નાથની, તે ગાઈ ગુગુ ગોવિંદ	૧૯
ત્યારે પુષ્પ આપ્યુ શીશયુ, સનમુખ શ્રીજંદુરાય,	
એવી કૃપા દીઠી નાથની ત્યારે, ભક્ત અચરજ થાય	૨૦
પછી અજળી ઉદકે ભરીને, ભડક કહે મુખ વાત,	
સવાલાખ કીર્તન મળુ તમે પૂરણુ કરજો નાવ	૨૧
પછી મેહેતે કર્યો ખાર ભ, મેમે કીર્તન જાણુ,	
અભોકવાળે “ નરસ ઇઆનો, સ્વામી ” શારંગપાણુ	૨૨
પ્રથમ કીર્તન લક્ષ્મીવર સાન્નિધ્ય યોત્યા સોય,	
મદિરમા આકાશ માર્ગે, પુષ્પવૃષ્ટિ હોય	૨૩
પછી ધન્ય ધન્ય મેહેતો વદે, ઉલટ અગ ન માય,	
એમ અહરનિશ માહે સહી, હરિભક્તિમા દિન જાય	૨૪
પછે જોઈ કુવર થયો પોઠો, પરણવા સુખાણુ	
ત્યારે પતિવ્રતા મેહેતા મત્યે, મુખ વદે મધુરી વાણુ	૨૫
સ્વામીજી એક દાસની કહે વાત ધરવી મન,	
એક ચિતા મગટી મન વિધે, તે નિવારો હરિજન	૨૬
નિરખીએ મળુ કુવર પોઠો વરસ દાદગ જોડ,	

માથ નાગર માટે રહી તે, કળ પડશે એહ.	૨૭
આથ ઘઠ આપણુ મોટુ, સદા કુળ પાવન,	
પાણુ દ્રવ્ય જોતા આપણે, દરિનામ રૂપિયુ ધન	૨૮
મુણી વાણી વચન વળના, વદે મેલેતા સાર,	
કુવરની તુ રખે ચિતા, ધરે મનમા નાર	૨૯
કુવરનો વિવાહ થશે, આવશે લક્ષ્મીનાથ,	
હવે મુજને ફરી મુખથી, રખે કહેતી વાત	૩૦

વધણુ.

રખે કહેતી વાત રે, એકે ચિત્ત થઈ દરિ ભજે,	
હરિદાસ કહે એમ ધાળ્યા હરિને, કલ્પના મનની તજે	૩૧

દંડકુ ૯ મુ.

રાગ ધવળધનાશ્રી.

હજિ કહો હરિજન સહુ ભાવે. પ્રેમ ધરી નરનાર છ,	
નરસંધ મેહેતાના કુવરનો વિવાહ, સભળાવુ સાર છ	૧
જગતીતળમા વાત પરવરી, ચાલી જ્યા હરિજન છ,	
નરસંધ મેતો જુનાગઢમા, વિગણુ ભક્ત પાવન છ	૨
કરે દોરી સહુ માહોમાહે, નાગરી નાત મોઝાર છ,	
વર જોઈએ તો નરસંધ્યા ઘેર, વરમ થયાછે બાર છ	૩
એમ કરતા એ તાજન મુગુજે, કરાણા કીધી નાથ છ,	
નરસંધ મેતાનો પુત્ર પગણ્યો, વિસ્તારી દહુ વાત છ	૪
વડનગર નાગર સહુ પસે, ત્યાં સહુની ઉત્પત્ત્ય છ,	

૨૭ કળ પડશે—કુળ હનકે ગણાગે

૨ જગતીતળમા—પૃથ્વીના પૃથ ઉપર ૩ દોરી—મસ્કરી

મદન મેહેતો વજર રાયનો, જ્ઞાતમા અધિપત્ય છ	૫
તેને ઘેર જોકે કન્યા મુદ્ગ, વરમ સાતમા સાર છ,	
કાન્ત કળા રસ પૂરાણ ચાતુરી, તેજતણો ભંડાર છ	૬
એ સરખો વર જુનાગઢમા, છે તે રૂપનિધાન છ,	
જેના મોડલીએ ત્યા તેને, જેને સામુદ્રિક જ્ઞાન છ	૭
પછી દીક્ષિત ગુરૂ તેડાવ્યા, શીઘ્રે પધાર્યા ઘેર છ,	
આસન આપી પૂજા કરી, મતોખ્યા બહુ પેર છ	૮
મદન મેહેતો કહે દીક્ષિતજી શીઘ્રે કરો એ કાજ છ,	
આ કન્યા સરખો વર જોજો, વેગે કરી મહારાજ છ	૯
ચોપણે પૂરો સકળાગે, રેખા દશ શુભ જેને છ	
વાટખરચને જોઈએ તે લ્યોને, વાહન દ્રવ્ય ત્યા તેને છ	૧૦
વાહન અશ્વ ને સેવક સોખ્યા, જુનાગઢમા જાય છ,	
ત્યા વાસ નાગરનો સખજો, દીક્ષિત વેગે પળાય છ	૧૧
ગુરૂ પિતામા ભેદ ના ગણવો, ધર્મશાસ્ત્ર એમ બોલે છ,	
વિદ્યા વેદ સખજ ગુણ જોતા, અવર નહિ કો તોરે છ	૧૨
સામુદ્રિક લક્ષણ વર જોતા, તમને ચિત્ત ગોઠે જેવો છ	
પછી વિધાનાએ ભાગ્યે લખ્યો છે આવી મળશે તેવો છ	૧૩
લેઈ આજ્ઞા દીક્ષિત ચાલ્યા, જુનેગઢ જઈ પોહોત્યા છ,	
પરસ્પરે નાગરમા મળિયા, વર ઘર લક્ષણ જોતા છ	૧૪
આમ ત્રણ આવે અતિશે, બળ વિધાવત કુળ જ્ઞાત છ,	
દીક્ષિત ગુરૂ મદન મેહેતાના, સચસચર વિખ્યાત છ	૧૫
વાત પરસ્પરે નગરે ચા-રી, શુ આવ્યા છે આજ છ,	
વજરની પુત્રીને અર્થે, વર જોવાને કાજ છ	૧૬

જોતણે ઘેર વર મૈઠો તે, દીક્ષિત પાસે આવે છે,
 વિનય મરી બોજનને તોડે, મિનમાન બણાવે છે ૧૭
 અડેકથી અઢિયાતા વર વર પરમ્પરે વિખાણે છે,
 સામુદ્રિક સકળાગે જોતા, દીક્ષિત નન નવ આણે છે. ૧૮
 નાગર નાત કેની લાજ ના ગણે, જોને શુભ વચન છે,
 એ કેવા દીક્ષિતને પૂછે, કો વર ના આવે મન છે. ૧૯
 વહર સાથે હોય સમોવડ, વર ઘર સરખી જોડ છે,
 તેવો વર નરસંઈ મેલોતાને, પડે મધજો કોડ છે ૨૦
 મુણી વચન શીખે દીક્ષિતજી, ઊંચા તોણી વાર છે,
 નગસંઈ મેલોતાને ઘેર આજ્યા, વાણેડયા નિરધાર છે ૨૧
 ભકતરાજ આસનથી ઊંચા દીધા બહુ પેર માન છે,
 કુળ મદિર પાવન મુને કોધો જોના જન ભગવાન છે ૨૨
 આજ કૃતારથ કીધા દીક્ષિતજી, પાર્યા અમ વેર છે,
 કાજ કહો અમ સેવક મરખા, વિનન કરી બહુ પેર છે. ૨૩
 દીક્ષિત કહે તમ જોઈ પુત્રને, જોવાતાણી ધન્યાય છે,
 નરસંઈ મેલોતે શંખે તડા-ચો, હિન્દ અગ ના માય છે. ૨૪
 સુદરવર સકળાગે નિચક્ષણ, સામુદ્રિક શોભે દેહ છે,
 દીક્ષિતજી વર જોના હરખ્યા, વદે વચન મુખ તેહ છે ૨૫
 નગસંઈ મેલોતા તમ કુળ પાવન, નાગરી નાત મોજાર છે,
 નિર્નન છો પણુ હરિ સાથે સ્નેહ, તુણવત સહુ સસાર છે ૨૬

વવણુ

તુણવત મહુ મઆર ભમ્તને, અમો મન એવુ લહું,

૧૮ એ કેવા—નાગર દીક્ષિતને પૂડે કે એ (વર) કેવા ૨ તો તેમન
 મનમા કોઇ વર રહે નહિ.

હરિદાસ કહે હવે સાંભળો, હું તે કથા માંડી કહું .

૨૭

કડવું ૧૦ મું.

રાગ ગોડી.

દીક્ષિતજી મુખથી ઓચરે, નરસ ઇં મેહેતો શ્રવણે ધરે;
 દીક્ષિત કહે મેહેતાજી સુણો, વિષ્ણુભક્તનો મહિમા ઘણો. ૧
 વેદ શાસ્ત્ર ભાગવત હું લહું, તેમા તત્ત્વ કથા તે કહું,
 ધર્મશાસ્ત્ર મુખ ઓલે ઓહ, વિષ્ણુભક્તની નિર્મળ દહ. ૨
 વિષ્ણુભક્તમા વસે હરિ, વેદવચન સિદ્ધાતે કરી;
 વિષ્ણુ ભક્તની સગત કરે, તે ચારાશીમા નવ ફરે ૩
 વિષ્ણુભક્તની દષ્ટે પડે, તેને જન્મકિંકર નવ નડે;
 વિષ્ણુભક્ત પર આણું દયા, તે ઘર લક્ષ્મીવરની મયા ૪
 વિષ્ણુભક્ત પર કરૂણા દષ્ટે, તેને જન્મ માહે નવ કષ્ટ;
 વિષ્ણુભક્ત પૂજે દૃઢ કરી, તે પૂજા પોહોચી શ્રીહરિ. ૫
 વિષ્ણુભક્તની સગે રહે, તેને શ્રીહરિ મારો કહે,
 વિષ્ણુભક્ત માહે નહિ બેઠ, ખૂણા વદ ચતુર્મુખ વેદ ૬
 વિષ્ણુભક્ત વાણી મહિમાય, મહાપાપી જન પાવન થાય,
 વિષ્ણુભક્ત પર દેખી ખડ, તેને જન્મોજન્મ જન્મ દહ ૭
 જોને શ્રીહરિ કરૂણા હશે, વિષ્ણુભક્તનો વાહાયો થશે,
 દહ વિશ્વાસ હૃદમા ધરો, વિષ્ણુભક્તની સગત કરો. ૮
 મેહેતાજીને દીક્ષિતજી કહે, વિષ્ણુભક્તનો મહિમા લહે;
 મેહેતાજી તમો પરમ પવિત્ર, સદા શ્રીહરિ સરખા મિત્ર ૯
 સદાશિવે તમ કરૂણા કરી, તો પદવી પામ્યા શ્રીહરિ,
 હવે અમને પાવન કરો, કહું વચન તે શ્રવણે ધરો. ૧૦

- જેઠા પુત્ર તમારો જોઈ, વડનગર પરણાવો તેહ;
મેહતા મદનતાણી કુંવરી, કન્યા રત્ન પરમ સુંદરી. ૧૧
- વજર મહારાજનો જોઈ, જ્ઞાતિમાં અધિકારી તેહ;
તેની પુત્રી તમ સુત વરે, એવું દીક્ષિતજી ઉચ્ચરે. ૧૨
- એવું કહી દીક્ષિતજી રહ્યા, મેહેતો ગદગદ કંઠે થયા;
હૃદયા માંહે વિચારે ઘણું, પાણ્યું વચન પ્રભુ રૂમિણીતણું. ૧૩
- ઘેર ખેડાં વિવાહની વાત, હા ભણ્યું હરિ તમારે હાથ;
એવું વિચારી મેહેતો વદે, દીક્ષિતજી સાંભળિયે હૃદ. ૧૪
- હા ભણતાં જીવ્યા ખચાય, અમો રંક ને તે છે રાય;
વિચારોની હૃદયા સાથ, કથમ નિપજશે આગળ કાળ. ૧૫
- ખાકી મુજને ચિતા નથી, મારે માથે કમળાપતિ;
જેની આશા સદા હું કરું, અવર વાત અતર નવ ધરું. ૧૬
- ઘેર ખેડાં આવે કન્યાય, જો સન્મુખ મારે જહુરાય;
તો કાં ના કહીએ મુખ આજ, તમે વિચારી કરજો કાળ. ૧૭
- લીધું શ્રીફળ પાણું નવ થાય, ફેંક કર્યે સરવ મહિમા જાય;
પણ છે ઈશ્વરી ઈચ્છા એહ, સત્ય કહું નીપજે રે તેહ. ૧૮
- એવું કહી મેહેતોજી રહે, ફેર વચન દીક્ષિતજી કહે;
અમો શ્રીફળ આપ્યું આજ, થાય શીઘ્રે એ કરવું કાળ. ૧૯
- હા ભણી મેહેતોજી હસે, પનોતું પગરણ એમ થશે;
દીક્ષિત મુહૂર્ત વિચારી જોય, આજ શ્રીફળ આપે શુભ હોય. ૨૦
- મેહેતો મન પામ્યો આનંદ, કરે કારજ એ શ્રીગોવિંદ;
કુટુમ્બ જ્ઞાતમાં તેડાં કીધ, આદરમાન બહુ પેર દીધ. ૨૧
- પાન સોપારી શ્રીફળ સાર, શોધ્યાં તેજ સુગંધ અપાર;
મુઆ ચંદન ચરચો સાથ, શુદ્ધ શ્રીફળ લેઈ મૂક્યું હાથ ૨૨
- સ્વજન કુટુમ્બ ગણ્યાં મુખ થાય, મળી માનની મ ગળ ગાય;

- વેદવચન આજ્ઞાણુ આચરે, મેહેતા શ્રીહરિ કીર્તન કરે. ૨૩
હાસ્ય વચન બોલે નર મેહ, રહ્યા વદન વણસાડી તેહ;
પછી દીક્ષિતજી આજ્ઞા કરે, મેહેતો વસ્ત્ર આજ્ઞાદન ધરે. ૨૪
નરસંઘ મેહેતો આજ્ઞા કરે, દીક્ષિતજી પથ વિષે સાચરે;
વડનગર પોહોત્યા તેણી વાર, આવ્યા મદન મેહેતાને દ્વાર. ૨૫
વજ્રર મત્તે દીક્ષિતજી વદે, આણ્યો હરખ તે રાખજો હ્રદે;
મળ્યો વિવાહ કન્યાતણો, અર્ચ કર્યો મળુએ આપણો. ૨૬
વર સામુદ્રિક જોતા સાર, કૃપા કરી શ્રીદવમોચાર,
વાત કરે મન અતિ ઉદ્ધામ, બેઠ કર જોડી કહે હરિદાસ. ૨૭

કડવું ૧૧ મું.

રાગ પરજીઓ.

- દીક્ષિતજી વેર આવિયા ને, કરણા કીધી નાથ રે;
મદન મેહેતો વજ્રર રાયનો, પૂછે માડી વાત રે. ૧
કોણુ વર ઘર નામ તેણુ, કહો મુજને નિરધાર રે;
દીક્ષિતજીની પાસે આવી, મળ્યો કુટુંબ પરિવાર રે. ૨
દીક્ષિતજી કહે મેહેતાજી સુણુજે, જોયા વર નિખ્યાત રે;
તેતણો મહિમા કહુ તો, સાંભળજો સહુ સાથ રે. ૩
વર મહામનોહર પરમ સુદર, સામુદ્રિક અંધાણુ રે;
આપણે પૂરો પરમ કુશળ, શુભ ભક્ત ચારગપાણુ રે. ૪
કુટુંબ સરવે પરમ સુદર, તેજતણો અંધાર રે,
વદન જોતા નામ લેતા, ધૂટે ભવસંસાર રે. ૫
જુનાગઢમા રહે વાસો, નરસંઘ મેહેતો નામ રે;
તેતણો વર વરણ આવશે, પરમ સુદર ધામ રે. ૬

- વચન મુણતા મદન મસ્તો, હવે કોધાકાન્ત રે,
હણે છન્હા દતશુ જાણે, હવે મહાકલ્પાત રે ૭
- વદે ઘડણી રહી ઘરમાથી, મુણી દીક્ષિતની પાત રે,
નરસંઘ મેહેતો નિર્ધન શોધ્યો, કયો મહાઉત્પાત રે ૮
- ગકને ડયમ રાય નૌગે, રતન કોડી માય રે,
કુટમ્બ સર્વે મળી બેઠું, ધરે મન ઉચ્ચાય રે ૯
- મેહેતી વણર પ્રત્યે એમ બોલ્યા, મે રહ કરવો તાજ રે,
નગસંઘઆ ઘેર કન્યા મારી, ડયમ ખમુ મહારાજ રે ૧૦
- જે તાય કૂટીને ભરે ઉદર, સદા તે નિર્ધન રે,
જ્ઞાતમા ઉપમા ના પામુ, કેમ કરે મુજ મન રે ૧૧
- સ્વામી સાચુ કહું તમને, અપકીર્તિ સસાર રે,
કોક કરવા દીક્ષિતને, મોકનો બીજી વાગ રે ૧૨
- નીડીઓ નથી પડ્યો વરનો, આજ નાગરી નાત રે,
કોક કરતા લાજ જશે, તો તે ખમશુ નાય રે ૧૩
- દીક્ષિત કહે શુ બડબડો, નવ લહો તેની પેર રે,
નરસંઘઓ પૈકે ઠ જાળને, ફરી આવ્યો છે ઘેર રે ૧૪
- અમે જાળે શ્રીફળ આપ્યું, નાત બેળી જાણુ રે,
નામ લેશો કોકનુ તો, તણશ મારા પ્રાણુ રે ૧૫
- નરસંઘ મેહેતો ભડા હરિનો, સદા પાવન તોહ રે,
ખ સદકને સ્વપ્ને ના આવે, તે સાથે બહુ સ્નેહ રે ૧૬
- તેનું મન એકે નિર્ભે, સહાયે શ્રીજહુરાય રે,

૭ કોધાકાન્ત-કોધ-માત્ર દણે ધન-દતથી જીભ દણે અર્થાત્ કરડે

૧૩ નીડીઓ નથી પડ્યો-વર મારી નીડી ગયા નથી ।—તેમનો મધ

કાગ પડ્યો નથી

ક્ષણભંગુર કાયા છે અસ્થિર, દખતાં ધન જાય રે.	૧૭
એવું મુખ સસારનું, મધ્યાન છાયા જાણુ રે;	
એવું મન જાણી મેહેતો, વદે શારંગપાણુ રે.	૧૮
વચન એવું સાંભળીને, વણર યોડ્યા મુખ રે;	
યનાર એ થઈ રહ્યું, કોક કરવું દુઃખ રે.	૧૯
શીખાભણ દીધી ઘણી ન, વાર્યો સરવે સાથ રે;	
વિધાત્રાએ જેહુ નિરમ્યુ, તે થવું સાક્ષાત રે.	૨૦
મદન મેહેતે ધીરજ રાખી, વિચાર્યું મન સાથ રે;	
હરિભક્તની પૂજા કરીશુ, તે પૂજા વૈકુઠ નાથ રે.	૨૧
કટુંબ સર્વે પ્રીછવ્યું ને, પ્રીછવી ઘરનાર રે;	
દીક્ષિતજી હવે શીમે થઇને, લગ્ન યો નિરધાર રે.	૨૨
દીક્ષિતજી સંતોખીને, સખગા દીધાં માન રે;	
લગ્નનો નિશ્ચે કરીને, તેડાવો વર જાન રે.	૨૩

ઉત્તરો.

તેડાવો વર જાન દીક્ષિત, શીમે થઇ ચિતા તન્ને;	
હરિદાસ કહે તો તર્યા ભવજળ, જ્ઞે ભાવ સાથે હરિ ભન્ને.	૨૪

કટુંબ ૧૨ મું.

રાગ વેરાડી.

વડનગરમાં પરસ્પર એમ થાયે રે,	
વિવાહ એ રે ભવો વણર કન્યાતણા રે;	
જીનેગઢ નરસઈ મેહેતો તેતણા વર જેહુ રે,	
કાંઈ તે રે નરસઈ મેહેતા ઘેર આવજો રે.	૧

વલણુ.

આવશે ઘર તે વર એ, લખતના રે સજોગ,
 પણ જોવા સરખો થશે વિવાહ, એમ વદ નગરી લોક ૨
 પછી દીક્ષિત મત્યે વદ મુખથી, મદન મેલેતો જાણુ,
 સ્વામી લગ્નનો નિશ્ચે કરો, ને જુઓ જોય પ્રમાણુ. ૩
 પછી દીક્ષિતજીએ લગ્ન જોયુ, જોય વેદ પિચાર,
 મદન મેહેતે લખી ત્યા, ક કોતરી નિરધાર ૪
 સ્વસ્તિશ્રી ગઢ પુરાતન નગરી, નાગરમા શ્રીવત,
 નરસઈ મેહેતો પરમપાવન, ભડત શ્રીભગવત ૫
 પુજ્યારાધન મળુ કુળવત, પરમ તેજ પવિત્ર,
 દાતા પિતા શુભ શાન્તગુણુ, શ્રીહરિ સરખા ભિત્ર ૬
 કુળવિદ્યા વિચક્ષણુ સ્વામી, ઉપમા જોગ અપાર,
 જ્ઞાત નાગર માહે શ્રીહરિ ભડનનો અધિકાર ૭
 આન દસાગર અ ગ ઉવટ, પરમ વદન પ્રસન્ન,
 સદા રચના ખર્મ ચરચા, રસિક હરિકીર્તન ૮
 અવતાર સાર્થક તેનો, જેને સદા તમ દર્શન,
 અગો દાસ છુ હરિદાસના, વિનતિ ધરજો મન ૯
 વડનગરથી લખિત ગ સેવક, મદન મેહેતો જાણુ,
 વજર કહાવે રાયનો, તોકેસે દડ પ્રણામ ૧૦
 અમ સુનાને તમ કુવર વરના, થયુ કુળ પાવન,
 હવે ગીઘ થઈ બહુ જાન સાથે, પધારો હરિજન ૧૧
 પૈશાખ સુદી પચમી પાવન, જોગ શુભ ગુરવાર,

૨ લખત (નિખિત)—વિધાનાએ લખે ૧ ૫ પુરાતન નગરી—

જુનાગઢ ૬ દાતા પિતા દાતાના પિતા—મોગ દાતા

તે દિવસ ઉપર પધારો, શુભ લગ્ન કર્યા નિરધાર	૧૨
એમ લગ્નપત્રી લખીને, મોકલ્યો બ્રાહ્મણ એક,	
મુખવચ્ચને કહેજો મહેતાને, પ્રણીપત કરી વિવેક	૧૩
વિમ્ન વેગે સચર્યા, તે શ્રીનગરની માય,	
જ્વનાગઢમા જઈ પોહોચ્યો તે, ભક્ત પ્રભુનો ન્યાય	૧૪
ક કે તરી લેઈ શીઘ્ર આપી, નરસઈ મહેતા હાથ,	
હરિભક્ત તે વાચી કરીને, થયો મન રળિયાત	૧૫
પછી સ્વાગતા કરી અતિ ઘણી વિમ્નની તેણી વાર,	
ભક્ત બોજન દાન દક્ષણા, સ તોખ્યા નિરધાર	૧૬
વિમ્ન વેગે વળ્યો કરી, પ્રણીપત બહુ પેર,	
વડનગર પોહોચ્યો જઈ, આવ્યો મદન મેંતા ઘેર	૧૭
વાર્તા સહુ માડી કહી, વર ઘર અનુપમ સોય,	
નિર્ધન છે પણ તે સમોવડ, તેજવત ન કોય	૧૮
વાત કરતા કહ્યું બે સર્વે ઉલટ અગ અપાર,	
પછી કારજ બહેવાર સામગ્રી, પૂઠે થાયે પરિવાર	૧૯

ઉથલો

પરિવાર સર્વે પનાતો કરે સામગ્રી બહુ રે,	
હરિદાસ કહે તે કથા ઉત્તમ સાબજો માડી કહુ રે	૨૦

કડવું ૧૩ મુ

રાગ રાગત્રી

શ્રીહરિજન હૃદયે હરખ ના માય છ,	
નરસઈ મેંતાને કરણા થાય છ	૧
તેના કુવરનો મહુ વિવાય છ,	
દહના કુટુંબ દૂર પળાયછ	૨

વક્ત્રણ.

- જાય દુર્મતિ દહની, અતિ અંગ નિર્મળ થાય;
મન સ્થિર કરી શ્રોતા મુણા, વિષ્ણુભક્ત રસ વિવાય. ૩
- નરસંઘ મેહેતો ભક્ત ભાવે, ભજે શારંગપાણ;
પતિવ્રતા ઘેર પદ્મની, મુખવદ મધુરી વાણ. ૪
- પ્રણીપત કરીને વિનવ્યા, નરસંઘ મેહેતો નેહ;
સ્વામી લગ્ન દહાડા દુકેડા, તમ નથી ચિંતા તેહ. ૫
- સ્વામીજી સન્મુખ જુઓ, મન વિચારો મહારાજ;
સામગ્રી ઘરમાં નથી, ઘેર પુત્ર પગરણ કાજ. ૬
- કુટુંબ સ્વજન જ્ઞાત તેડાં, જાનની સી પેર;
નથી ચિંતા મન વિષે, શું રહ્યા ઝેરી ઘેર. ૭
- નરસંઘ મેહેતો વદ મુખધી, મુંદરી સાંભળ વાત;
મુજ જાન વિવાહતાણું કારજ, કરે વૈકુંઠનાથ. ૮
- પ્રથમ જાણું દારકા, તેડવા લક્ષ્મી જોડ;
ભક્ત કારજ કરે પોતે, સદા શ્રીરાણોડ. ૯
- પતિવ્રતા મુખ વદ વળતી, મુણા સ્વામી વાત;
કારજ કૃષ્ણે કર્યો કોનાં, કહો મુજ વિખ્યાત. ૧૦
- મુણી વાયક વદ મેહેતો, કૃપાનિધિ અવિનાશ;
વિષતણે સ્થાનક કરી વિધિયા, ઉગાર્યો અંદ્રહાસ. ૧૧
- દુર્ગાસાના શાપથી, અંબરીષ રાખ્યો ભૂપ;
અવતાર દસ વસુધા ધર્યા, એવો ભક્તવત્સલ ભૂપ. ૧૨
- અપરમાતાએ તરછોડ્યો, હતો નાનું જાળ;
વન માંહે મગટયા અવિચળપદ, કર્યો શ્રીગોપાળ. ૧૩

ભઝન રક્ષા કારજ નાથે, સ્થભ પૂર્યો વાસ,	
હિરણ્યકગિપ્ત વિહારિયો, પ્ર હાદ રાખ્યો દાસ	૧૪
દ્રૌપદીની લાજ રાખી, સભામા જડુવીર,	
નરસે નવાણુ પૂરિયા, અ તરિક્ષમાર્ગે ચીર	૧૫
પાથ પાડવતણી રક્ષા, કરી શ્રીજગદીશ,	
કારજ આલ્યે દાસનું, મણુ લેઈ ચઢાવે શીરા	૧૬
તેમાટે મુણુ માનુનિ, મુને સદા વચ્ચભ નાથ,	
પ્રથમ નેકુ કૃષ્ણ રૂઝિણી, પછી વિવાહ વાત	૧૭
એણુ કહીને વસ્ત પેહેર્યા, ઉવટ અગ ન માય,	
લક્ષ્મીવરને નમી મેહેતો, મારગ તત્પર થાય	૧૮
દ્વારકામા સચર્યા, અતિ હરખ ધરતા મન,	
આજ કરણા કરી મુજને, મળ્યા જગજીવન	૧૯
અનેક ભઝતને કરી કરણા, દીનાનાથ દયાળ,	
દીન જાણી દયા આણી, કરો મુજ સભાળ	૨૦
નરસ ઇ મેહેતો પરવરે, મન કૃષ્ણ મળવા કોડ,	
એક પોહોરમા ધ્વજા ઝળકી, શિખરે શ્રીરાણુછેડ	૨૧
રત્નાગરની ગર્જના અતિ, રાજદ સખજો થાય,	
ગોમતીજી હવાદટે, ઉવટ અગ ન માય	૨૨
સમીપ આવી સ્નાન કીધા, સર્યા સેવક કાજ,	
જન્મ સાર્યક આજ મારો, કયો શ્રીમહારાજ	૨૩
ગોમતી મજ્જન અખિન પાવન, વસે શ્રીજડુવીર,	
સ્નાનજળ કૃણ સુણો શ્રોતા, થયો ચક્રી સરીર.	૨૪

૨૪ મજ્જન—સ્નાન અખિન—સમગ્ર ચક્રી—ચક્ર ધારણ કરનાર
જે ગોમતી જળમા સ્નાન કરે તે વિષ્ણુના જ્યેષ્ઠ ચક્ર ધારણ કરનારો થાય

ઉચ્ચે.

થયો ચક્રી શરીર તે જળ, મુણે યોતા ચિત્ત ધરી;
હરિદાસ કહે સહુ હરિ બોલો, તે કથા કહુ વિસ્તરી. ૨૫

કંઠવું ૧૪ મું.

રાગ ધનાશ્રી.

નરસંઘ મેહેતા હરખે ધણું રે, શ્રીહરિ મળવા કોહ;
પછી શીખ થઇને સચર્યા રે, ન્યાં છે શ્રીરણોહ. ૧
મલુએ મન વિમાસિયુ રે, આવે ભક્ત મારો આન;
શીખ સન્મુખ સંચર્યા રે, સ્વામી ત્રિબોવન રાજ. ૨

વલણ.

મહારાજ પોતે શીખ સામા, સચર્યા તેણી વાર;
એવે સેવક હવો કૃષ્ણે, નરસંઘઓ તેણી વાર. ૩
દંડપત્ કરતો જઈ મળ્યો, શ્રીહરિચરણે દાસ;
તત્કાળ કર શ્રી ઊડાડ્યો, હૃદયા ધરી અવિનાશ. ૪
મહારાજે એક મુહૂર્ત મુધી, રાખ્યો હૃદયા સાથ;
પુનરપિ ચરણે ભક્ત લાગ્યો, ધરી મસ્તક હાથ. ૫
પછી મેમ આણી ગૃહો પાણિ, નરસંઘઆનો ત્યાંય;
મંદિરમા તેડીગયા, રૂઝિમણી કુતાં જ્યાંય. ૬
મહારાજની ઘરનાર જે, પટરાગી રૂઝિમણી નામ;
ત્યાં નરસંઘએ દેખતાં, જઈ ક્યો દડાણામ. ૭
સાષ્ટાગવત પ્રણામ્યા તદા, જઈ ચરણે નામ્યુ શીરા;
આશિષ દીધી ભક્તને, તમ કૃપા શ્રીજગદીશ. ૮
પછે સિંહાસન મણિ રત્ન હીરા, જડિત માંડવાં જોડ;

એક આસન ભક્તને, એકે વિરાળે રણછોડ.	૯
કહો મેહેતા દેમછો ત્યાં, સખા મુત પરિવાર,	
કારજ કહેવું અમ સરખુ, વદે જગદાધાર.	૧૦
ત્યારે નરસ ધ મેહેતો કહે પ્રભુ, ત્રિલોક તારે હાથ,	
હું દીન દુર્બળ ક્યમ લહું, ઘર દેમતા શુભ વાત.	૧૧
પણ દયા તારી જ્યાં હશે, ત્યાં થશે શુભ કલ્યાણ;	
હવે પિનતિ છે દાસની, તે મુણો ચારગપાણ.	૧૨
તમ દાસને ઘેર કામ મગઠ્યું, પુત્રનો વિવાય;	
તે તમે પાપે નથી થાવું, સાંભળો જનુરાય.	૧૩
શ્રીલક્ષ્મીજીએ મુજને કહ્યું, શ્રીમુખે શ્રીમહારાજ;	
જે પુત્ર પગરણ આવશું, તે દિવસ આવ્યો આજ.	૧૪
વાત કરતાં વિલખ થાયે, હુકડો વિવાય;	
એક માસમાં દિન સાત વીત્યા, મુણો શ્રીજનુરાય.	૧૫
પિના તેડયે નથી જાણુ, પ્રતિજ્ઞા મુજ એક;	
ના કહો જો નાથજી તો, તજી મારો દેહ	૧૬
એવું કહીને નમ્યો ચરણે, કંઠે ગંદ ગદ થાય;	
તે સમે રૂઝિભણી પ્રત્યે, વદે શ્રીજનુરાય.	૧૭
મુદરી સત્ય બોલજો, શી સૂઝ આપો આપ;	
ભક્તવત્સલ બિર્દે તો જો, કરો સેવક કાજ.	૧૮
દધિમુતા વાણી વદે, સાંભળો મારા નાથ;	
અર્જુનતણા રથ ખેડતાં, મુજને ન પૂછી વાત.	૧૯
ત્રિવેચન ઘેર વહી કાવડ, ઉદકની પરમાણ;	
ત્યારે મુજને શે ન પૂછ્યું, મુણો ચારગપાણ.	૨૦

- પાંચ પાંડવતાણાં કારજ, કર્યો ઠામે ઠામ;
રાજસૂયમાં દાસની પેરે, કર્યો ઘરનાં કામ. ૨૧
- બાળપણમાં ગોપ ગોકુળ, ઉમાર્યો પ્રિય સાથ;
ગોવર્દન કચમ કર ધર્યો, કચમ ગ્રહો કાળિ હાથ. ૨૨
- ના પોહોએ પરાક્રમ કો, ખત્તા ન પામે પાર;
મુજ દાસની કચમ આરા પૂરી, ત્યમ કરવી સાર. ૨૩
- એ નરસંઘઓ ભક્ત નો મળુ, કર્યો આપ સમાન;
તેમણે મળુ શીઘ્ર થાવું, સુણો શ્રીભગવાન. ૨૪
- એવું કહી રૂઝિમણી રહ્યાં, પછી વદ શ્રીજનકુસય;
અરે નરસંઘઆ આવશુ, તુજ પુત્રને વિવાય. ૨૫

ઉત્તરો.

- આવશુ વિવા'એ તુજ ઘેર, વાત એ નિશ્ચે કરી;
હરિદાસ કહે તમે ઓતાજન સહુ, ભક્તભાવે કહો હરિ. ૨૬

કડવું ૧૫ મું.

રાગ કેદારો ગોડી.

- નરસંઘઆને કરૂણા કીધી, દીનાનાથ દયાળ;
સેવકનાં સકષ્ટ નિવારણ, ભક્તવચ્છલ જપાળ. ૧
- હા ભણી હરિ વેહેલા જાણુ, હંધડે હરખ્યો દાસ;
આરોગવા ઊઠ્યા જહનંદન, શીઘ્ર શ્રીઅવિનાશ. ૨
- શોધ્યાં તેજ સુગંધી લાવ્યા, સેવક તેણી વાર,
મર્દન કીધાં મોહનજીએ, જીવન જગદાધાર. ૩
- નરસંઘઆને હેતે શ્ર હરિ, ઊઠાડે ઉલ્લાસ;
ઊઠો ભક્ત ધરિજ મુજ મનમાં, જોજન કીજે પાસ. ૪

- ત્યારે ગદગદ કંઠે હવો નરસ ઇચ્છો, બોલે મધુરી વાણી;
 મુજ દીન ઉપર બહુ કરૂણા કીધી, સમર્થ શારંગપાણી. ૫
- મહાપ્રસાદ મહારાજ તમારો, ઇચ્છે બ્રહ્મા ઇશ;
 સ્વપ્ન વિષે સુખ નહિ સુર મુનિને, તે મુજને જગદીશ. ૬
- એવું કહી આસનથી ઊઠ્યો, બોજન કરવા દાસ;
 કનકકચોલે તેલ સુગંધી, સેવક ઊભા પાસ. ૭
- મેહેતાણએ મજ્જન કીધાં, ઉજ્જોદક શુભ સ્નાન;
 કનકપાવડી ચરણે મેલી, પીતામ્બર પરિધાન. ૮
- કરી અરચન મંદિરમાં આવ્યા, સાથે શ્રીરાણેડ;
 રત્નજડિત આસન ત્યાં માંડ્યાં, સરખા શોભે બેડ. ૯
- કેસર ચદન ને કરતુરી, સુગંધ લેપ તે થાય;
 ગોપીચદન તિલક ધર્યાં ને, ઉલટ અંગ ના માય. ૧૦
- કનકથાળ કચોલા મેલ્યાં, નાનાવિંદ પડવાન;
 શાકે પાકે પંચામૃત બોજન, આરોગ્યા ભગવાન. ૧૧
- મહાપ્રસાદ આપ્યો હરિ હાથે, કરૂણા કીધી નાથ;
 ભકત માહે પ્રભુ બેઠ ન જાણે, વેદ પુરાણે વાત. ૧૨
- પટરાણી પીરસે અતિ પ્રીતે, શ્રીલક્ષ્મીજી નામ;
 નરસ ઇચ્છો હૃદયમાં હરખ્યો, મોહું ભાગ્ય નિધાન. ૧૩
- આરોગી શુભ આચમન કીધા, ઊઝ્યા શ્રીઅવિનાશ;
 રત્નજડિત આસન હરિ બેઠા, પાસે તેડ્યો દાસ ૧૪
- બીડી બરાસ તબોળ મનોહર, આપી શ્રીહરિ હાથ;
 પૂગીદળમા લવિંગ એલચી, આરોગે જડુનાથ ૧૫
- નરસ ઇચ્છો તંબોળ આરોગે, હૃદયે હરખ ન માય,
 દૃષ્ટાગર ઉવેખી મેલ્યા, સુગંધ વિજળે વાય ૧૬

- ૬૨ જોડી નરસઈ મેહેતા કહે, પરમ કૃપા મુજ આજ;
લગ્નદિવસ ગત થાય માસમાં, શીઘ્ર થાવું મહારાજ. ૧૭
- મેમ કરી કૃપાનિધિ બોલ્યા, મુણ નરસ ઇઆ આજ;
અમો પહેલા તમો શીઘ્ર પધારો, કરવા મ દિર કાજ. ૧૮
- જાન માન મડપ ઘેર રચના, કરજો જ્ઞાત વેહેવાર;
સામગ્રી સર્વે કરવા સાથે, આપ્યા સેવક ચાર. ૧૯
- ચારતણાં અભિધાન સાંભળો, પરાક્રમવતા જોહ;
સકળ કળા ગુણ રૂપ વિચક્ષણ, શ્રીહરિ તેડ્યા તેહ. ૨૦
- એક ઇઆ બોજનનો દાતા, બીજો હેમદત્ત બાણ;
ત્રીજો વસ્ત્રઅમૂલક આપે, [અને] ચોથો વાહન પ્રમાણ ૨૧
- બીજી વસ્તુ એવી બહુ મગદે, જોઇએ જ્યાં અનેક;
શ્રીહરિએ શીખામણ દીધી, કરજો પરમ વિવેક ૨૨
- કહે નરસંઇઓ કર્ણાનિધિને, મુણીએ મારી વાત;
આ શોભા હવે તો વાધે, જો આવે લક્ષ્મીનાથ. ૨૩
- વદે પુરૂષોત્તમ જાન સમે તુ, કરજો મારૂ સ્મરણ;
લક્ષ્મી સહિત તુજ સાથે આવુ, બોલ્યા અગરણારણ ૨૪
- વદે નરસંઇઓ ચરણે નખીને, પ્રતિજ્ઞા મુજ એહ;
જાન સમે મારો નાથ ના દણુ, તો તજવો મે દહ ૨૫
- શ્રદ્ધુ વચન શ્રીલક્ષ્મીજીનુ, શ્રદ્ધુ વચન જલુરાય;
નખી તણે સેવક સાધાગત, ગદ ગદ કંઠે થાય ૨૬

ઉત્તરો.

- ગદ ગદ કંઠે થયો રે, એમ આલિંગન દીધું હરિ,
હરિદાસ કહે બહુ ધીરજ દેઇને, સેવકને આજ્ઞા કરી ૨૭

કંઠુ ૧૬ મું.

રાગ રામગ્રી.

હરિજન હંધડે હરખ અપાર છ, સેવક સોંપ્યા મણુછએ ચાર છ;
આજ્ઞા કીધી દેવમોરાર છ, કુશળ પધારો નગર મોઝાર છ. ૧

વસણુ.

પધારો મણુછ વદે, લઈ તમે સેવક આજ્ઞ,
વળી વેગે કહાવજો કાઈ, અમ સરખુ કાજ. ૨

રથ એક સુદર સજ કરાવ્યો, વેગે લાવ્યો દાસ;
મેહોતાછ ચરણે નમી કહે, ધન્ય શ્રીઅવિનાશ. ૩

મણુઅમ કીધો પ્રેમશુ, રથ ચલાવ્યો તોણી વાર;
ભુનેગઢ પોહોચી ગયા, એક પોહોરમાં નિરધાર. ૪

હરિકૃપાથી હરખ સાથે, આવ્યા મંદિર માય,
સારથીને સતોખી રથ, શીઘ્ર વળાવ્યો ત્યાય. ૫

હવે સેવક ચાર છે જે, મણુતણા નિરધાર,
તેને મંદિર આપ્યુ ઉતરવા, મેહોતાછએ એક સાર. ૬

તે કારજ ધરના કરે, મડપ રચના થાય;
સામગ્રી વિવાહતાણી તે, વિવિધ પેરની થાય ૭

પકવાન નાના વિધતાણા, કેરોતા ન આવે પાર,
ખાજા ઘેઝર જલેળી અને, શેવ કળી કે સાર. ૮

સ્વજન જ્ઞાત સર્પે મળી કરે, પાત અન્યો અન્ય,
હુનો નિર્વન આજ સુધી, પૂર્વેનુ મગઠ્યું પુણ્ય. ૯

ભાઈ સદા સેવ, કૃપુનો, તેને શાની ન્યૂન,
મૂઝા મન લેહોતા નથી, જેના હૃદયો છે સુન્ય ૧૦

ગેઝ મહા છે શીશ જેને, ત્રિભોનનનો નાય.

- સમે અવસર શીઘ્ર આવી, ધરે મસ્તકે હાથ. ૧૧
- રચી રચના મંડપકેરી, વિવિધ ચિત્રામણુ;
સ્વજન સુત પરિવારને ત્યાં, વિવિધ વસ્ત્ર આભરણુ. ૧૨
- ચંદ્રવા વિરાજતા ચોગમા, અતિ મહામનોહર ત્યાંય;
ગણીયા જનજમ તકિયા, ભજે મંડપ માંય. ૧૩
- સુગંધના છંટકાવ કીધા, છડી કુમંકુમ દ્વાર;
તોરણ ટોકે ઝળકે મંદિર, તેજનો અંબાર. ૧૪
- વાજ્ર દ્વારે ગર્જના, અને ઉલટ અંગ ન માય;
મળી મંડપ માનુનિ, સૌભાગ્ય મંજગ ગાય. ૧૫
- મિષ્ટાન્ન બોજન સહુ કરે, ઘેર સ્વજન સુત પરિવાર;
મેહેતાતણા મંદિર વિધે, થઈ રહ્યો જ્વેજ્વાર. ૧૬
- મેહેતો લક્ષ્મીકાંત શેવે, રચે હરિ કીર્તન;
તેવે પતિવ્રતા આવી વદે, મુખથી મધુર વચન. ૧૭
- સ્વામી મભાતે ઘેર વરધશાંતિક, દિવસ ચોથે જાણુ;
જ્ઞાતિ મહાજન તેડવું, મણીપત દેઈ નિરધાર. ૧૮
- પછી શીઘ્ર મેહેતો સંચર્યા, ને જ્ઞાત મેળી સર્વ;
માન માગી વદે મુખથી, તણ મનનો ગર્વ. ૧૯
- હરિમંતને અભિમાન નહિ, અપવાદ નહિ પર જેહ;
પરનાર ને પરદ્રવ્યથી તેની, સદા પાવન દેહ. ૨૦
- મેહેતો કહે સહુ સાંભજો, મુજ દીન મુખથી વાત;
શીઘ્ર થાવું જાન અર્થે, જ્ઞાત મહાજન સાથ. ૨૧

૧૩ બજે—સોમે. ૧૮ વરધ—વરધ બરવાની—વૃદ્ધિપ્રાદ કરવાનું (?) શાંતિક—મહાશાંતિ. પ્રણીપત દેઈ—વિનંતિ કરીને.

૧૯ માન માગી—સર્વને માન આપીને. ૨૦ અપવાદ—નિંદા—પરનિંદા.

વિનય વાયક બહુ કરી, હા ભણાવે મુખ,	
કેટલા સાતિ અદેખા તે, સખળ ધમે દુ ખ	૨૨
પછી વદે મુખથી હાસ્ય વાયક, સુણો મેહેતા વાત,	
વસ્ત્ર વાહન આપશો તો, આવશ્ય તમ સાથ	૨૩
સળદી શીઘ્ર કરો મેહેતા, વદે મુખથી વાણ,	
ને નેદ્યએ તે પૂરશે, સમર્થ સારગપાણ	૨૪
પછી તે પદરાવિયા સહુ સાથ મડપ માય	
હવે સાર્યક જન્મ મારો, સતોષ પાચ્યો ત્યાય	૨૫
તેવ પાન મુગધ શ્રીફળ સકળ ચરચો સાથ,	
કર્પા કેસર જાટણા ને, કૃપા પૈક કનાથ	૨૬
પછી સળદી શીઘ્ર કરી, જ્યા જન જુગત અપાર,	
મુખપાવ અશ્વ ને રથ મેગળ, શણગાર્યા નિર્દાર	૨૭
વસ્ત્ર આભરણ મુખડી, મેવા વિવિધ વિખ્યાત,	
ડેરા તણુ ગનિયા, કનાત તકિયા સાથ	૨૮
નગરલોક વહેવારિયા, વળી શક આદે સોય,	
તે જન નીના નિરખવાને, શીઘ્ર તત્પર હોય	૨૯
વરચયને નવરાવિયા ને ધરોચો શણગાર,	
વસ્ત્ર આભરણ સોહે અગે તેજનો અખાર	૩૦
વરચાય તેજ તત્પર, હણહણે કેકાણ,	
મોરડે અતિ રત્ન હીરા, જલિત નગ પનાણ	૩૧
કમકમે ચગચી શુદ્ધ શ્રીફળ, ધર્મ વરને હાથ,	
લક્ષ્મીવરને નમી ચરણે થયો તત્તર સાથ	૩૨
સાત મહાજન અશ્વ તત્પર, અવર બીજા જન,	

વાણના નિર્વૌષ વાળે, શબ્દ ગરજત ઘન ૩૩

શબ્દ ભેળે સર્વને, ધન્ય ધન્ય શોભા જન,

નરસ ઇ મેહેતે સ્મરણ માડ્યુ, પધારો ભગવાન ૩૪

ઉચલો.

પધારો ભગવાન શીમે, એમ વદ દીન વચન,

હરિદાસ કહે સહુ હરખ સાથે, હરિ કહો હરિજન ૩૫

કડવુ ૧૭ સુ.

ગગ વેરાડી.

નરસ ઇ મેહેતો હરિ ચિતન કરે, દીનવચન વાણી ઊચરે,

કર નેડીને માણુ માન, સાર કરો મારી શ્રીભગવાન ૧

કા હવે વિલખ કરો મહારાજ, સમે જાન તત્પર થઇ આજ,

ફરી ફરી શુ કહીએ ઘણુ, વચન સ ભારો શ્રીમુખતણુ ૨

મથમ કૃપાથી કીધો સનાથ, લીલા સર્વે દખાડી નાથ,

ઊખાણો જગત તે મહારાજ, બાહ્ય ગ્રંથાની મોટી લાજ ૩

નરમ ઇએ તે તારો કર્યો, સદાશિવે તુજ ખોળે ધર્યો,

તે દિવસનો તારો હાથ, ત્રિભોવન માહે આવી ખ્યાત ૪

તેમાટે ત્રિભોવન ધણી, લાજ આજ રાખો આપણી,

નરસ ઇએ જાને નહિ જાય, તો ત્યા લોક હસારત થાય ૫

મતિના મણુ ચરણુ કરી, તમ પાપે દહ તજવી હરિ,

તેમાટે મણુજી કહુ આજ, ભક્ત લાડ પાળો મહારાજ ૬

જાન સકળ ત્યા તત્પર હોય, તેડો મેહિતાને કહે સર્વ કોય,

મેહેતે મન વિમાસણુ કરી, અગો રક મહારાજ હરિ ૭

ઊખાણો આજે કહેવાય મીત સમેવડમા મળી જાય,

- અમો વિમ ને કુર્બળ મન, ગાઠિ તાલ ને હરિકીર્તન ૮
- તેમાટે લાખ્યા જગદીશ, ભુવન ચતુર્દશકેરા ધરા,
ઉપમા સિદ્ધ સરખી ઘેર દાસ, અર્નાગે લક્ષ્મી અવિનાશ ૯
- નિરાકાર સાકાર સ્વરૂપ, બ્રહ્મ પુરાતન પૈકે કલૂપ,
બ્રહ્મા ઇદ્રિ ઉમયાપતિ દેવ, ભક્ત ભાવ ઇચ્છે હરિસેવ ૧૦
- આકૂર ઉદ્ભવ સરખા દાસ, મુજ સરખા કંઈ જૂતળવાસ,
દીન કુર્બળ હું કંથુઓ, કૃપા કરી મળુ સન્મુખ જીઓ ૧૧
- દીનનાથ કરવી શી ભાળ, તમો તાત ને હું છું બાળ,
જાન સકળ તત્ત્વર સહુ સાથ, તજી દેહ ના આવે નાથ ૧૨
- એવો વિચાર કરે જેટલે, અતરિક્ષ રથ આવ્યો તેટલે,
ગર્જના રથની ગોવિંદ, મેહિતો મન પામ્યા આનંદ ૧૩
- દીઠો રથ આવ્યા અવિનાશ, ગદ ગદ કંઠે હવો છે દાસ,
મુજ દીનને કડણી કરી, લક્ષ્મી સહિત પધાર્યા હરિ ૧૪
- કનક રત્નમણિ મુક્તા જોત ત્રિભોવન માહે રથનો ઉદ્યોત,
અથ આર જોતરિયા રથ, ભક્તવત્સલ યેડા સમર્થ ૧૫
- અખિન બ્રહ્મ અવિનાશી હોય, મેહેતા વિના નવ દેખે કોય,
મેહેતાને મન હરખ ન માય, નમી નાથને તત્ત્વર થાય ૧૬
- હવો હરખ ને ભાગ્યો શોક, વાળે વાજ્રતણો નિર્દોષ,
સુખપાવ લેઈ સમીપે કરી, યેડા મેહેતા જોળે હરિ ૧૭
- મેહિતો કહે ધન્ય ધન્ય મહાગજ, સેવજનના સીધ્યા કાજ,
કંઠે હરિદામ તે ચાની જાન, હજીયો હરિજન કહે ભગવાન ૧૮

૮ ઉપમા—ગિદ્ધિ સરખી જો ઘેર દામ છે એની હપમા તે ઘડે

૧૧ કંથુઓ—કયા જેના ફાટના વસ્ત્રાનો ૧૩ ગર્જના ઈ-

ગોવિંદના ગથી ગર્જન્ય આગમી ૧૭ નિરાસ-નાદ

કંઠુનું ૧૮ મુ.

ગગ હિ ડોવ.

સ્નામીએ નરસદ્ય મેહેતો હુખ્યો છે મન માય,
જગદ્યન સાથે જન માય,
સ્વામી એ હુધડે હરખ ન માય,
થાય શુભ શુકન તે અતિ ઘણા રે

૧

ઢાળ.

થાય શુકન તે અતિ ભવા તે, મુણો શ્રોતાજન,
સુદરી કુકુમ સહિત કુબે, પૂર્ણ પ્રસન્ન વદન ૧
તે ઉપર શ્રીકૃષ્ણ ધર્યે, કરે વદન સહુ સાથ,
મેહેતો કહે મારે શુકન શા, જો શીશ વૈકુઠનાથ ૩
જુનેગઢથી સચર્યા, શોભાતણો નહિ પાર,
તેર દિવસે જઈ પોહોઆ, વડનગર મોઝાર ૪
વધામણિયા વેગે આવ્યા, મદન મેહેતો જ્યાય,
મહાગજ તારી જન આવી, રહી વાહી માય ૫
વજર મહારાજતણો તે, વદ મુખથી વાત,
કહો જનનુ શુ માન છે, તે કવણુ મેહેતા સાથ ૬
વધામણીઆ વદ વળતો, જનનો બહુ સાથ,
મદન મેહેતા સાલજો તે, વિસ્તારી કહુ વાત ૭
ગજ એક આગળ મદગણિત છે, પાચ પરમ નિશાન,
મુખપાલ સાથે ચાર કોતન, સખળ શોભા જાણુ ૮
ત્રીસ ઉપર ત્રણસે રથ, વીસ તે તોખાર,

૨

૩

૪

૫

૬

૭

૮

૨ સુદરી ૬૦—કુકુની આડ કરેલી સુદરી જળનો પૂર્ણ કુબ લેઈને પ્રસન્ન વદને સામી મળી ૮ જાન-જેના ઉપર ઘઈ મેસે નહિ પણ સાજ સહિત વરનોડામા ને ધો । દોવડે તે કોતનીઆ ઘોડા નોખાર નો ।

- અમો વિપ્ર ને કુર્બળ મન, માઠે તાલ ને હરિકીર્તન. ૮
- તેમાટે લાજ્યા જગદીશ, ભુવન ચતુર્દશકેશ ધરા;
ઉપમા સિદ્ધ સરખી ઘેર દાસ, અર્ધાગે લક્ષ્મી અવિનાશ. ૯
- નિરાકાર સાકાર સ્વરૂપ, પ્રજા પુરાતન પૈકુંડભૂપ,
પ્રજા ઈંદ્ર ઉમયાપતિ દેવ, ભક્ત ભાવ ઈચ્છે હરિસેવ. ૧૦
- અકૂર ઉદ્ભવ સરખા દાસ, મુજ સરખા કંઈ જાળવાસ,
દીન કુર્બળ હું કથુઓ, કૃપા કરી પ્રભુ સન્મુખ જીઓ. ૧૧
- દીનનાથ કરવી શી ભાળ, તમો તાત ને હું છું બાળ,
જાન સકળ તત્પર સહુ સાથ, તજી દહ ના આવે નાથ. ૧૨
- એવો વિચાર કરે જોડે, અંતરિક્ષ રથ આવ્યો તેડે,
ગર્જના રથની ગોવિંદ, મેહેતો મન પામ્યા આનંદ ૧૩
- દીઠો રથ આવ્યો અવિનાશ, ગદ ગદ કંઠે હવો છે દાસ,
મુજ દીનને કરૂણા કરી, લક્ષ્મી સહિત પધાર્યા હરિ. ૧૪
- કનક રત્નમણિ મુક્તા જોત, ત્રિભોવન માહે રથનો ઉદ્યોત;
અશ્વ ચાર જોતરિયા રથ, ભક્તવત્સલ યોડા સમર્થ. ૧૫
- અખિલ પ્રજા અવિનાશી હોય, મેહેતા વિના નવ દેખે કોય,
મેહેતાને મન હરખ ન માય, નમી નાથને તત્પર થાય ૧૬
- હવો હરખ ને ભાગ્યો શોક, વાળે વાલ્યતણો નિર્દોષ;
મુખપાલ લેઈ સમીપે કરી, યોડા મેહેતા યોજો હરિ ૧૭
- મેહેતો કહે ધન્ય ધન્ય મહારાજ, સેવકજનના સીધ્યા કાજ,
કહે હરિદાસ તે ચાલી જાન, હરખ્યો હરિજન કહે ભગવાન ૧૮

૯ ઉપમા—ગિદ્ધિ સરખી જેને ઘેર દાસ છે એવી ઉપમા તેને ઘટે

૧૧ કથુઓ—કથા જેનાં કાટના વચ્ચાગો ૧૩ ગર્જના ઈ—

ગોવિંદના રથની ગર્જના સામળીને ૧૭ નિરોધ—નાદ

કડવું ૧૮ મું.

રાગ હિંદોલ.

સ્વામીએ નરસંધ મેહેતો હરખો છે મન માંય,
જગજીવન સાથે જાન માંય;
સ્વામી એ હૃદયે હરખ ન માય,
થાય શુભ શુકન તે અતિ ઘણા રે. ૧

ઢાળ.

થાય શુકન તે અતિ ભલા તે, મુજો શ્રોતાજન;
સુંદરી કુંકુમ સહિત કુંભે, પૂર્ણ પ્રસન્ન વદન. ૨
તે ઉપર શ્રીફળ ધર્યું, કરે પંદન સહુ સાથ;
મેહેતો કહે મારે શુકન શા, જો રીશ વૈકુંઠનાથ. ૩
જીનેગઢથી સંચર્યા, શોભાતણે નહિ પાર;
તેર દિવસે જઈ પોહોઆ, વડનગર મોઝાર. ૪
વધામણિયા વેગે આવ્યા, મદન મેહેતો જ્યાંય;
મહારાજ તારી જાન આવી, રહી વાડી માંય. ૫
વજર મહારાજતણે તે, વદે મુખથી વાત;
કહો જાનનું શું માન છે, તે કવણ મેહેતા સાથ. ૬
વધામણીઓ વદે વળતો, જાનનો બહુ સાથ;
મદન મેહેતા સાંભજો તે, વિસ્તારી કહું વાત. ૭
ગજ જોક આગળ મદગજિત છે, પાંચ પરમ નિશાન;
મુખપાત્ર સાથે ચાર કોતક, સખળ શોભા જાણ. ૮
ત્રીસ ઉપર ત્રણસેં રથ, વીસ તે તોખાર;

૨ સુંદરી ઈ—કુંકુની આડ કરેલી સુંદરી જળનો પૂર્ણ કુંભ લેઈને પ્રસન્ન વદને સામી મળી. ૮ કોતક—જેના ઉપર કોઈ મેસે નહિ પશ્ય સાગ્ર સહિત વરધાગમાં જે ઘોડા હોયછે તે કોતલીઆ ઘોડા. નોખાર—ઘોડા.

પાળા શત બ દૂક કરમાં, સખળ તે ઝુઝાર.	૯
નગારાની જોડ હાટે, ગડગડે બહુ પેર;	
જુનાગઢમાં મદન મેહેતા, નવ રહ્યું કો ઘેર.	૧૦
નગરના અધિપતિ જાને, અવર બીજો સાથ;	
કુટુંબ સર્વે જ્ઞાત નાગર, સી વખાણું વાત.	૧૧
વાટે જ્યાં વાસો રહી, મદન મેહેતા જાન;	
તેહ સ્થાનકે જાને જ્યમ, સુરવોક તેજ સમાન.	૧૨
બજાર સાથે વિવિધ મેષ, વસ્ત્રો નહિ પાર;	
નથી નિરખી સાંભળી, એવી જાન સંસાર.	૧૩
મદન મેહેતે વધામણીઆ, સતોખ્યા બહુ પેર;	
સામા જવાને હરખે તેડા, કીધાં તે ઘેર ઘેર.	૧૪
કેસર ઘોળી તૈયાર કીધાં, શ્રીફળ શ્રીફળ જોહ;	
તેલ પાન સુગંધ શોધ્યા, કર્યા તત્પર તેહ.	૧૫
હાલવારિયા ધનવત મોટા, અપરિમિત જે સાથ;	
મદન મેહેતાતણી સાથે, સામા જાય સર્વ કોય.	૧૬
વાજાના નિર્દોષ વાને, ઢોલના ધમકાર;	
જાનને આતી મળ્યા. શોભાતણી નહિ પાર.	૧૭
મદન મેહેતે જાન નિરખી, સખળ અતિ શોભાય;	
વેહેવાઈને મેહેતો મળ્યા, ઉલટ અગ ન માય.	૧૮
મણામ કીધો મદન મેહેતે, અવર બીજો સાથ,	
તેલ પાન સુગંધ શ્રીફળ, સતોખ્યા ભટ્ટીભાત.	૧૯
નરસઈ મેહેતે પ્રભુ પૂજ્યા, પ્રેમથી પરબ્રજ;	
અંતરિક્ષ માર્ગે રહ્યા છે, તો કોણ જાણે મર્મ.	૨૦

- મણીપત સગળી કરી, વેહેવાઈને બહુ માન,
પરમ શોભા સહિત આવે, નગર મહિ જાન ૨૧
- ઉતારા આપ્યા ભવા, મદિર મનોહર સાર,
હરિભક્ત આવી ઉતર્યા, હવે હું જેનેકાર ૨૨
- મદન મેહેતો આજ્ઞા લેઈને, શીઘ્રે મારગ જાય,
સામગ્રી પૂઠે થયા જે, પ્રભાતે વિહિવાય ૨૩

ઉત્થયે

- પ્રભાતે વિવાહ થાશે, મનમા અતિ ઉ વાસ રે,
શ્રોતાજન સહુ સામજો, કરજેડી કહે હરિદાસ રે ૨૪

કડવું ૧૯ મુ

ગાગ નનાશ્રી.

- હરિજન હરિમુખ આચરે રે, કહે હરિભક્તનો મહિમાય,
નરસંધ્યા નિર્લે થયો રે, જેની જાને શ્રીજીકુરાય ૧
- નરસંધ મેહેતો મૃતિ કરે રે, મદિર પધરાવ્યા મહારાજ,
મેમે પૂજ્યા શ્રીહરિ રે, જેથી સરે સકળ શુભ કાજ ૨

વલગુ

- શુભ કાજ કરવા દાસને ઘેર પધાર્યા પગલ,
અર્ધાગે વક્ષી સહિત શ્રીહરિ, કો ના જાણે મર્મ ૩
- ભુવનમા ભજાર સ્થાનકે વિરાજે ભગવાન,
ભક્ત મોઠો નરસંધ્યા, જેની કૃપાકૃપિણી જાન ૪
- આનંદ અગે નિરખીઆ ને, ઉવટ અગ ન માય
મદન મેહેતાતણે મદિર, વૃદ્ધિગાતક થાય ૫

માનની મહપ મલપતી સાચરી તોણી વાર,	
વરરાયને કરના કલુઓ, જ્ઞાતનો આચાર	૬
નરસ ઇ મેહેતાતણે મદિર પરવરે સર્વ કોય,	
ગીત મગળ પરસ્પર, આચાર સઘળો હોય	૭
સામગ્રી શીઘ્રે કરો, વરઘોડાની વિખ્યાત,	
નરસ ઇ મેહેતાતણે મદિર, જ્ઞાત મહાજન સાથ	૮
લગ્ન ઘડિયા ત્યા ખરા તે જ્ઞાત મહાજન જાણ,	
દિવસ ઘટિકા તેર ચઢતે, લગ્ન શુભ કલ્યાણ	૯
સાખેના સુદર જાણે, વરરાય તત્પર થાય	
મળી મહપ માનુનિ સૌભાગ્ય મગળ ગાય	૧૦
નરસ ઇ મેહેતો પધારે, જ્યા વિરાજે રણુછોડ,	
મણીપત પરબ્રહ્મની કરી જઈ ચરણે નામ્યુ શીશ	૧૧
મહારાજ શીઘ્ર આજ થાણુ, નાથ રૂમિણી જોડ,	
તમ દાસ વરઘોડે ચઢે ભકતના પોલોચે કોડ	૧૨
મેહેતાતણે જે જોષ્ટ પુત્ર વર શીઘ્રે આવ્યો ત્યાય,	
નરસ ઇ મેનો કૃષ્ણજી રૂમિણી પુતા જ્યાય	૧૩
નાથ નિરખ્યા નિર્ભંજા, આશ્ચર્ય પામ્યો જાળ,	
મોહ મૂર્છાગત જનો, તે દેખતા તલ્કાળ	૧૪
નરસ ઇ મેહેતે ઉઠાડ્યો, મુત શીઘ્ર રાત્રી ખાણ,	
અરે કુવર નમો ચણે નાથને નિર્માણ	૧૫
મણુ લક્ષ્મી જો નિગ્ધી હરખ પામ્યો જાળ,	
કોટિ કોટિ પ્રણામ ફી ના, ઝીઝ્યા દીનદયાળ	૧૬

પ્રદ્યુમ્નના જે અગના, આભગણુ વાગા સાથ,	
પેડેરાવે તે કુવરને, પરિચક્ષ્ણ પોને હાથ	૧૭
પછી મણુછ તોડાવે, મેલતાતણી ઘરનાર,	
માણુક મેહેતી પધારે, એકાત છે જણુ આર	૧૮
કુવર કહે માતા નમિયે, નાથને નિર્વાણુ,	
લક્ષ્મીજની સાથ શોભે, મણુ શાર ગપાણુ	૧૯
મેહેતી મન આશ્ચર્ય પામી, જઈ ચરણે નામ્યુ શીશ,	
આશિષ દીધી અતિ ઘણી, તુ ભક્ત પામી જગદીશ	૨૦
મહારાજજી અવિધારિયે, વિનતિ વિક્રમરાય,	
લાજ રાખી આજ તો, હરિભક્તનો મહિમાય	૨૧
શીઘ્ર થાવુ શ્રીહરિ, શ્રીલક્ષ્મીજ કંઠણાય,	
વરઘોડો વિખ્યાત શોભે, તે સર્વ તમ પસાય	૨૨
પછી કૃષ્ણજીએ અગના, આભરણુ હુતા જેહ	
નરસંધ્યાને સર્પ સોખ્યા હૃદય સાથે તેહ	૨૩
આવિગન દેધને મીતિપૂર્વક, વદે શ્રીઅવિનાશ,	
અમ તમ વચ્ચે નથી અતર શીઘ્ર થાહ દાસ	૨૪
કળા મગટી અગ માહે, અતિ તેજનો ભડાર,	
મેહેતીતણુ અગ બહુ ત્યા તેજ લક્ષ્મીનાર	૨૫
પછી મેહેતા નમ્યા ચરણે નાથને નિરધાર,	
આજ્ઞા આપી પૂઠ થાપી, હવે જેનેકાર	૨૬
મેહેતાતણી ઘરનાર જે, અને કુવર શ્રીવરરાય,	
વેગે મડપ માહે આલ્યા, ઉલ્લા અગ ન માય	૨૭

૨૦ જગદીશ—જગદીશનો ૨૧ અવિધારિ—મનમા ધારણુ કરીએ

૨૨ પસાય—પ્રસાદ—કૃપા ૨૪ શીઘ્ર—ત્વરાયુક્ત

વરઘોડે વરરાય ચઢીઆ, સર્વ તત્પર જન,	
કર્યા કેસર ઝાટણા, આપિયા બીડા પાન	૨૮
વરરાય વરઘોડે ચઢે, કામની કુકુમરોળ,	
ચુઆ ચ દન સુગંધ શોધ્યા, સર્વ આકર્ષણ	૨૯
વરરાયના કરમા કુકુમ, શ્રીકૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ પાન,	
વાજ્ર વાજે વિવિધ પેરે, ત્યાં શબ્દ શોભામાન	૩૦
નિવવટ કુકુમ સાથ અક્ષત, નયણે કાજળ સાથ,	
વરરાય કંઠે હાર શોભે, ભક્ત મોહન હોય	૩૧
તોખાર તેજવત જીપર, થયા વર અસ્વાર,	
મણિ રત્ન હીરાજડિત ખુપે, તેજનો અળાર	૩૨
જિથેનો.	

જશ મોટો મગટ્યો, શ્રીકૃષ્ણ કરણા સહુ,
હરિદાસ કહે હરિ કૃપાથી, હવે કથા સહુ માડી કહુ રે ૩૩
કડવું ૨૦ મુ.

રાગ ગોડી.

વરરાય વરઘોડે ચઢ્યા, દરિ કરણા રે,	
રથ અથ મેગળ પાલખી, શ્રીહરિ કરણા રે,	
સામેવા શતસે ચાર, હરિ કરણા રે,	
વાજ્રનો નહિ પાર, શ્રીહરિ કરણા રે	૧
મહાજન માનવી જ્ઞાત, હરિ કરણા રે,	
નગર લોક જ્ઞેકાર, શ્રીહરિ કરણા રે,	
શીઘ્ર થઈ સહુ સચ્યા, દરિ કરણા રે,	
મદન મેહેતાને દાર, શ્રીહરિ કરણા રે	૨
મુક્તકે મોડ મેલેતી ધરે, હરિ કરણા રે,	

રામણદીવો હાથ, શ્રીહરિ કરૂણા રે;	
મદન મેહેતાને માંડવે, હરિ કરૂણા રે,	
આવ્યો સઘજો સાથ, શ્રી હરિ કરૂણા રે.	૩
પોકવા આવે મેમણ, હરિ કરૂણા રે,	
મદન મેહેતાની નાર, શ્રીહરિ કરૂણા રે;	
ચાર સોહાશણ સાથ છે, હરિ કરૂણા રે,	
ઉસટ અગ અપાર, શ્રીહરિ કરૂણા રે.	૪
બાજ ઉપર ઊભા રહ્યા, હરિ કરૂણા રે,	
દારે નીર છટાય, શ્રીહરિ કરૂણા રે;	
તેને ઉચિત આપિયા, હરિ કરૂણા રે,	
ને ને મન ઇચ્છાય, શ્રીહરિ કરૂણા રે.	૫
ઘાટ ઘાવે અતિ શોભનો, હરિ કરૂણા રે,	
નિરખીને સાહુ નાક, શ્રીહરિ કરૂણા રે;	
મેહેતી અર્થ કરી વદે, હરિ કરૂણા રે,	
હું ભેટી સૌભાગ્ય, શ્રીહરિ કરૂણા રે.	૬
માહરે વર પધરાવિયા, હરિ કરૂણા રે,	
વિમ વદે સાવધાન, શ્રીહરિ કરૂણા રે,	
ત્યા કન્યા પધરાવિયા, હરિ કરૂણા રે,	
બોલે ને ભગવાન, શ્રીહરિ કરૂણા રે.	૭
મુહૂર્ત સમે શુભ લગ્નમાં, હરિ કરૂણા રે,	
હસ્તમેળાપક થાય, શ્રીહરિ કરૂણા રે;	
વાદ્ય વાજે સોહામણ, હરિ કરૂણા રે,	
પુષ્પવૃષ્ટિ મુરચાય, શ્રીહરિ કરૂણા રે.	૮

૫ ઉચિત-ઘટિત ૬ ઘાટ-મેડની સાથે શ્વેત વસ્ત્ર સ્ત્રી રાખે છે તે
અર્થ-વગ્ને અર્થ આપવો તે સંપ્રદાય મુકે છે તે

આશ્ચર્ય લોક હવા તદા, હરિ કરુણા રે,
 ભક્તતણો મહિમાય, શ્રીહરિ કરુણા રે,
 હવે મધુપર્ક વેળા થઈ, હરિ કરુણા રે,
 બોલ્યા જય જદુરાય શ્રીહરિ કરુણા રે ૯
 નરસઈ મેહેનો તેડાવિયો, હરિ કરુણા રે,
 માણેક મેહેતો સાથ, શ્રીહરિ કરુણા રે,
 મદન મેહેતો ત્યા આવિયા, હરિ કરુણા રે,
 પત્ની કર જળપાત્ર, શ્રીહરિ કરુણા રે ૧૦
 વર વહુઅર જોડા તણે હરિ કરુણા રે,
 પાસે અવર ન કોય, શ્રીહરિ કરુણા રે,
 કન્યા સ્વસ્તિ ભાણાવતા, હરિ કરુણા રે,
 પુષ્પવૃષ્ટિ ત્યા હોય, શ્રીહરિ કરુણા રે ૧૧
 મદન મેહેતો નિરખી રહ્યા, હરિ કરુણા રે,
 નરસઈ મેહેતાનુ રૂપ શ્રીહરિ કરુણા રે,
 અતુલજન્મે દખિયા હરિ કરુણા રે,
 જાણે વૈકુંઠશ્રી શ્રીહરિ કરુણા રે ૧૨
 મોરમુગટ હરિ જાણ્યો હરિ કરુણા રે,
 કંઠ મકરાકાર, શ્રીહરિ કરુણા રે,
 કૌસ્તુભમણિ કંઠ ભજે, હરિ કરુણા રે,
 પીતામર ઝાતકાર, શ્રીહરિ કરુણા રે ૧૩
 રાખ અક ગદા પદ્મચુ, હરિ સેવા રે,
 આભરણ અગ અપાગ, શ્રીહરિ સેવા રે,

મદનમેહેતો વિમ્મય થયો, હરિ સેવા રે,
કર જ્ઞાનીને રહી નાર, શ્રીહરિ સેવા રે.
નરસઈ મેહેતાની સુદરી, હરિ સેવા રે,

૧૪

(જાણે) કમળાદણે અવતાર, શ્રીહરિ સેવારે;

મદન મેહેતો ચરણે નમ્યા, હરિ કરૂણા રે,
ભાગ્યું દુઃખ સંસાર, શ્રીહરિ કરૂણા રે.
પર વહુચર ચરણે નમ્યાં, હરિ કરૂણા રે,
ખોલ્યા જીગદાધાર, શ્રીહરિ કરૂણા રે;
એ વધુવાણ મગદશે, હરિ કરૂણા રે,
જશ જગત વિસ્તાર, શ્રીહરિ કરૂણા રે.
શીશ ધર્યો કર કૃષ્ણજી, હરિ કરૂણા રે,
ત્રૂડ્યા જગજીવન, શ્રીહરિ કરૂણા રે;
મેહેતીજી જેવાં થયાં, હરિ કરૂણા રે,
હરિ ખોલો હરિજન, શ્રીહરિ કરૂણા રે.

૧૫

૧૬

૧૭

ઉત્થલો.

હરિ ખોલો હરિજન ભાવે, એમ કૃપા શ્રીહરિ કરે;
હરિદાસ કહે શ્રીકૃષ્ણ નામે, ભવસાગર હેલા તરે.

૧૮

કંકણું ર૧ મું.

રાગ ગોડી.

નરસઈ મેહેતો નિર્મળ કર્યો, મન્ત્રક મોહનજી કર ધર્યો;
વહુચર મોહોજોણા કરે સર્વ, તજ્યો મદન મેહેતાએ ગર્વ.
આંહી નરસઈઆ ઘેર નાર, મુખ જોઈ આપ્યા સર્વ શાણુગાર;

૧

૧૬ વધુવાણ ૪૦-એ વહુની વાણીના જશનો જગતમા વિસ્તાર થશે.

૧૮ લેવા—હેવામા—સંદર્ભ.

૧ મોરોજોણા—સગા વાહાવા પરજેલી વહુનું મુખ જુએ તે.

- પૂર્વ આપ્યા ધમજા માત, તે સહુ સોપ્યા વહુઅર હાથ ૨
- શીઘ્રે મગળ વરત્યા ચાર, પ્રાક્ષાણુ વદે પચો ક સાર, ૩
- હરખે આરોગે ખેડ જોડ, પોહોઆ પ્રભુ કટણાથી ડોડ ૩
- સખી મળી પ્રેમવચન મુખ ખોલે, નહિ કોઈ અવર જો વહુવર તોલે ૪
- કુળગુરુ ગોત્રજને નમસ્કાર, હરિકટણાથી જોજોકાર ૪
- સાત દિવસ લગી રાખી જાન, જોજાન નાના વિધ પકવાન, ૫
- શોભા પરમ મનોહર થાય, તેની ઉપના કહી નવ જાય ૫
- સન્ને પેહેરામણી ધન્ય ધન્ય, હરખે મદન મેહેતો મન, ૬
- તેડા પ્રણીપત કરી તેડા, વહુઅર ગાં પટોળી છોડા ૬
- મડપમા મળિયો સધળો સાથ, જાનને માન પૂજા ભંધી જાત, ૭
- કેસર છાટ્યા ઝાકમ જોળ, કામની હર્ષિત કુકમગેળ ૭
- ચુઆ ચદન ને મોગરેવ, શ્રીફળ ફીફળ નાગરનેલ, ૮
- ખેડા નરસઈ મેહેતો જ્યાય, મદન મેહેતો આપ્યા ત્યાય ૮
- ખાલ્યા કરજોડી તેણીવાર, મારો સફળ કર્યો અવતાર, ૯
- પેરેસમણી બિધગતે થાય, દીધા દાન કહ્યા નવ જાય ૯
- વરને આપ્યા વસ્ત્ર આભરણ, મદન મેહેતો નમિયો ચરણ, ૧૦
- સુદર મેહેતી ચરણે લાગે, વચન માન દીન થઈ માગે ૧૦
- મેહેતાને ખીરાદક સાર, મેહેતાને મુકનાફળ દાર, ૧૧
- હરખે સકળ પેહેરાવી જાન, જેને જોગ તેને તેવા માન ૧૧
- મદન મેહેતાની પુત્રી સાર, તેને વસ્ત્ર સહિત રાણુગાર, ૧૨
- મુખપાવ એક આખી આગ, સાથે દારી સેવા કાન ૧૨
- પ્રાક્ષાણુ ભાટ જ દીજન જેહ, દીધા દાન સતોષ્યા તેહ,

નરસંઘ મેહેતો હુતા જ્યાય, આવ્યા મદન મેહેતો ત્યાંય. ૧૩
 સોપી કન્યા ચરણે લાગ્યો, મારો જન્મ તાપ બે લાગ્યો;
 સેવાચોર સદા છુ સ્વામી, તમો હરિભક્ત મહાનિજનામી. ૧૪
 મૂરખ હુ નવ જાણુ વાત, તમને કદાણા પૈક ડનાય;
 એમ કહી ચરણે લાગ્યો સોય, હરિજન હરિ ખોલો સર્વ કોય ૧૫
 વાગ્યાં વાછત્ર ત્યા ભક્તીભાત, આવ્યા જનનીવાસે સહુ સાથ;
 લોકતણે મન અતિ ઉલ્લાસ, બેહુ કર જોડી કહે હરિદાસ ૧૬

કડવુ ૨૨ મું.

રાગ ધવળધનાશ્રી.

નરસંઘ મેહેતો હરખબેર આવ્યા, જ્યા રૂકિમણી રણુછોડ છ;
 નમી ચરણે ગદગદ થઇ ખોયે, દીનવચન કર જોડ છ. ૧
 મહારાજ તમ દાસતણો સુત, વરી આવ્યો વિખ્યાત છ;
 જેહ દરશન નહિ મુર મુનિ સ્વપ્ને, તે મુજને કદાણાનાથ છ. ૨
 જાન માહે જગજીવન પધારી, રાકતણે ઘેર રાય છ;
 જીનેગઢ જાણું મદુન દન, શીઘ્ર સજાઇ થાય છ ૩
 તતક્ષણ ત્યા ત્રિકમજી ઊડ્યા. રૂકિમણી પ્રાણુઆધાર છ,
 કનકરથ રણુછોડ વિરાજે, વરત્યો જેજેકાર છ. ૪
 શુભ મુર્ત્તિ સમે સહુ તત્પર, જાન સકળ ભક્તીભાત છ,
 નગરચોકે વળાવ્યા સહુ કો, મદન મેહેતાનો સાથ છ. ૫
 તાવ મૃદગ નરેરી નગારા, ઉલટ અગ ન માય છ;
 ઢોલ જ ત્ર રારણાઈ રસિક જન, માનુની મ ગળ ગાય છ ૬
 જોજન એક પર જાન વગાવી, મદન મેહેતો આવ્યા છ,
 નરસંઘ મેહેતાને ચરણે નમીને પ્રેમવચન ખોવાવ્યા છ. ૭

- સદા સોનક છુ દગિજનનો, કહેવુ દાસને કાજ છે,
તમ સરખી સેવા નથી કીધી, કૃપાનાથ મહારાજ છે ૮
- એવુ કહીને ચરણે નમિયા, વેહેચ્યા સાકર પાન છે,
નરસ ઇ મેહેતે આવિગન દીધુ, વળાવ્યા દેઇ માન છે ૯
- તેણે સમે રથ અતરિક્ષ મગટયો, સગયં શ્રીજદુરાય છે,
વિદ્યુત વરણો સર્વે દીદો, પુષ્પવૃષ્ટિ ત્યા થાય છે ૧૦
- ધન્ય ધન્ય સહુ કો બોલે, વરત્યો જોજોકાર છે,
મેહેતાછ મુખપાવ વિરાજે, હરિ બોલો એકવાર છે ૧૧
- દિવસ તેર મારગમા વિત્યા, વાટખરચ લશીભાત છે,
દિવસ યોદ જીનાગઢમા, આવ્યો સઘજો સાથ છે ૧૨
- નરસ ઇ મેહેતાતણે મદિર, આવી ઊતરી જાન છે,
પાચ દિવસ પકવાને બોજન, ઉપર કોફળ પાન છે ૧૩
- ચતોખીને વજ્ર સમર્પ્યા, મણીપત બહુ પેર છે,
મેહેતા પાસે આજ્ઞા માગી, શીઘ્ર પધાર્યા ઘેર છે ૧૪
- મેહેતોછ મદિરમા આવ્યા, જ્યા રૂમ્મિણી રણછોડ છે,
૬ હજત કરીને ઊભા, હરિચરણે કર જોડ છે ૧૫
- દીનવચન મુખ ગદ ગદ વાણી, બોલ્યા નરસ ઈ દાસ છે,
મુજરાકને કરણા કીધી, તમ કૃપા અવિનાસ છે ૧૬
- તેણે સમે વરવહુઅર આવ્યા, જ્યા વિરાજે નાથ છે,
ચરણે નમ્યા શ્રીચતુર્ભુજને, મુસ્તક દીવો હાથ છે ૧૭
- કહે વાણી કૃષ્ણછ વધને, માગો મન ઇચ્છાય છે,
ત્યારે વહુ કટે વિશ્વલર સુણિયે, કૃપાનિધિ જદુરાય છે ૧૮
- તમ સરખા સ્વામી સસરાને, જન્મોજન્મ પાચે વાગુ છે,
જેવી કૃપા નરસ ઈ મેહેતાને, તેવી કૃપા હુ માગુ છે ૧૯

- એવું કહી વહુ ચરણે નમીઆં, મન્તક મેલ્યો પાણુ છ;
 તેવી કૃપા નરસંધ મેહેતાને, તેવી તુલને જાણુ છ. ૨૦
- પણ વેગે કરી હરિએ આજ્ઞા માગી, પોતે અશરણુ શણું છ;
 નરસંધ મેહેતો પરિવાર સંઘાતે, નમિયા હરિને ચણું છ. ૨૧
- કૃપા કરી કરુણાનિધિ જોલ્યા, સુણુ નરસંધઆ દાસ છ;
 અરે નિશ્ચે તુલથી નથી અળગો, ભક્ત હૃદે મુજ વાસ છ. ૨૨
- ગદગદ કંઠે હવેા નરસંધઆ, સાંભળો શ્રીમહારાજ છ;
 આ ધૂન પૈભવ વાહન ભૂષણુ, લો એતાણુ નયો કાજ છ. ૨૩
- સેવા કરું શ્રીલક્ષ્મીવરની, સંત સમાગમ યાદ છ;
 હરિ લીલાસ સાધુ સિંધુમાં, આનંદે નિત્ય ના'ઉં છ. ૨૪
- ભકતવત્સલ ચરણે મુજ રાખો, ભવોભવ ભક્તિ તમારી છ;
 સકળ પડે હરિભક્તને જ્યારે, (ત્યારે) કરવી સાર અમારી છ. ૨૫
- તે સમે ત્રિકમ છ જોલ્યા, સુણુ નરસંધઆ સાચું છ;
 મેમભકતો ભાંધો હુ છુ, કૃંક કપટ નવ રાચુ છ. ૨૬
- અરે નરસંધઆ તુજ સુતવિવાહ, શીખે સુણે ન ગાય છ;
 તેને પુનરપિ જન્મ નહિ રે, પાપી પાવન થાય છ. ૨૭
- એવું કહી કર મુન્તક મેલ્યો, ત્રૂંચા શ્રીભગવાન છ,
 લક્ષ્મી સહિત આજ્ઞા હરિએ માગી, હવા અતરધાન છ. ૨૮
- સેવક ચાર ચતુર્ભુજકેરા, આવ્યા હુતા જેહ છ;
 નરસંધ મેહેતાની આજ્ઞા લઈ, વેગે પધાર્યા તેહ છ. ૨૯
- નરસંધ મેહેતો સેવક હરિનો, હું એવું મન જાણુ છ;
 પરમ કૃપા પુરપોત્તમકેરી, કવિ કહે ક્યમ વખાણું છ. ૩૦
- એહ કથા પરિપૂરણુ વિધિ, કર્તા શ્રીગોવિંદ છ;
 વૈષ્ણવજનની પરમ કૃપાથી, ઉપજે મન આનંદ છ. ૩૧

કવિજનને કો ખોટ માં રંગો, અલભે કીધો શ્રમ છ,
નાટક રાગ ગતિ બેદ ના લાણું, વિખાણુ પરિવ્રજ છ. ૩૨

ગાતાં સુગુતા મનવાચિત્ત કૃણ, કૃપા કરે જગદીશ છ,
પદ પાચસે પંચાણુ પૂરા, કડવા છે બાવીશ છ. ૩૩

રાગ મોદમાં ચાલ જૂજવી, બુદ્ધિમાને વિચાર છ,
કાર્તિક સુદિ પડવો દીપોત્સવ, અનુરાધા બૃગુવાર છ ૩૪

સંવત્ સત્તર પચવીસો પૂરણુ, છતીસો તે દિન છ,
શિદ્ધિયોગમા પૂર્ણ કથા થઈ, હરિ બોલો હરિજન છ ૩૫

કર્તા શ્રીગોવિંદ કરે છે, નિમિત્ત માત્ર અભિધાન છ,
તેમાટે અભિમાન ના કરવું, ભજવા શ્રીભગવાન છ. ૩૬

ઉત્થતો.

ભજવા શ્રીભગવાન, શ્રોતાજન બોલો ચિત્ત ધરી;
હરિદાસ કહે સહુ હરખ સામે, એકવાર મુખ બોલો શ્રીહરિ ૩૭

૩૪ બુદ્ધિમાને—બુદ્ધિ પ્રમાણે બૃગુવાર—શુક્રવાર ૩૬, અભિધાન—
નામ કર્તા પોતાનું નામ આપે એ તો એક નિમિત્ત છે

*ભારતસાર.

કલ્પ ૧ લુ.

રાગ રામગ્રી.

વર્ણન કરમ કર ગણપતિ નામ હ,

ઉત્તમ એકદતે યાય કરમ હ

વિદ્યહરણ મોટા તમે દવ હ,

કરે સુગીનઝ મુનિવર સેવ હ

હાળ.

વા કરીએ વિદ્યહરણની, તેમજીએ અધાર,

તદિ પ્રુદિ લમ લાભ પરિવાઝ ગુણુ લહાર

મૂળકવાહન મલ્લપતો, ગણપતિ ગુણુગભીર,

મિહર અગે શોભતુ, વર્ણને ભાગે ભીર

મોદક દરશી પાણુ મોભે, માળ કરમળ અવિધાર,

પીતાળર ને પાઘ સોયે, અતિ ઘણી દાતાર

ગુણુગભીર વાણી ગભીર, ભાગો ભક્તની ભીર,

કઈ કવિંદર ઉધર્યો, પામ્યા કવિતા સાગર તીર

ઉમયાન દન ગિરિજામુત, પાર્વતીપુત્ર ગણેશ,

હરનદન હિમતનયાત્રુજી, નામ ગાતા હારે શેષ

ભક્તજન કઈ મુરજન, ગણપતિ તુજ પ્રતાપ,

તારી કૃપાથી નીડતા પ્રભુ પ્રેક્ષા થયા હેષ ને શાપ

દેવી સરસ્વતી અભયનયા, સપ્તમી કહે કોઈ,

૪ ભીર—ભીડ ૫ પાણુ—પાણી—હાથ ૮ નીડતા—ઓળચતા

૧ આ એથમા આરેલા નિગેર નામાના સબધમા દીકા આપયા જત

પણુ ને પાણુ યાય માટે તે આપી નથી,

હંસવાહની કરાણા કરો, તો પાત્રુ રૂડી સોઈ.	૯
મહાવિદ્યા ચાર વાણી, એ તમારૂં છે રૂપ;	
હરિદાસ શું વર્ણન કરે, તમો ત્રિભોવનભૂષ.	૧૦
તમારી કૃપાથી સર્વ પામે, કવિ કવિમણિ વાણ,	
આઈ સેવક તો શાં શા કરે, તમારાં જેહ વખાણ.	૧૧
મ ગળ કર્તા દેવ ગણપતિ, પૂજી તારા પાય;	
સુર અસુર પેહેલા સ્તવે, શુભ અશુભે સા'ય.	૧૨
એવા દેવ તો એક વા'લા, એમા ને પૂજાય,	
કૃતારથ થાય કૃપા તમારી, થાચે કવિના રાય.	૧૩
ગુણગાવાને વાણી મારી, મળુ થાકી જાય,	
વર્ણન કરે હું તો આજે મળુજી, જેથી સહુ શુભ થાય. ૧૪	
વ્યાસ મળુના ગુણ ગાવા, મતિ થઈ આજ મારી;	
૨૬ ઉપર કરાણા કરીં મળુ, દજ્જે બૂઝ સુધારી	૧૫
જે લખવાને મળુજી પધાર્યા, વ્યાસ મહામુનિ પાસ;	
તેનો તો હું સાર લઉછુ, કરો કૃપા પ્રકાશ.	૧૬
જેમ કરાણા કરી મળુ વ્યાસને, લખ્યુ ભારત જાતે,	
હું સાર લખવા તત્પર હુંઝો, કૃપા કરો પ્રભાતે	૧૭
સેવક જાણો ગણપતિજી, મતિ સારી દીજે;	
ભારતનો તો સાર લાહુછુ, કૃપાદષ્ટિ કીજે.	૧૮
વ્યાસ મળુએ ભારત લખ્યુ, તેનો વર્ણુ સાર;	
વિગ્રહરની કૃપા હોય તો, પાત્રુ મળુ હું પાર.	૧૯
વાર વાર શુ કે'શે બોલે, પાણુ ગણપતિની કૃપા લેવી,	
શુ ડાદ ડને ને સરસ્વતીને, અમો આજે સેવી	૨૦

વલણ.

શેવો માતા સરસ્વતી, ખજાની કુમાર રે;
સંકરમુતનું ધ્યાન ધરતાં, પામું ભવનો પાર રે. ૨૧

આદિપર્વ.

કડવું ૨ જી.

રાગ ગોડી.

વૈશંપાયન રે, બોલ્યા સુણ રાય છ;
જનમેજય રાજા રે, કરે પ્રભુ સા'ય છ. ૧
મહિમા મોટો રે, ભારતનો છે જાણો;
આર વેદથી મોટું રે, ભારત પરમાણો. ૨
તોજ્યું વ્યાસ મુનિ રે, વધ્યું વેદથી જાણો;
તેનો સાર કહીએ રે, રાયછ સુખ માણો. ૩
મથમ પર્વ મોટું રે, નામ આદિપર્વ લજ્યું;
સુણે તેના શોક નાસે રે, જાણો વૈકુંઠ મધ્યું. ૪

હાળ.

વૈકુંઠ મળે એમ જાણુ નિશ્ચે, જેનાં આગણીશ પ્રકરણુ સાર;
સાર સાર કથા છે મથમમાં, બીજે પર્વતણું છે પાર. ૫
ઉત્તંકમુનિનું પછે વર્ણન, કર્યું છે વેદવ્યાસ;
પછે ભૃગુઋષિ અપાર મોટા, તેના કર્વો છે મહાર. ૬
સર્પ તે કથાંચો થયા, ગરૂડકેરી ઉત્પત્ત્ય;
સાગર મથિયો બે જાણે, દેવ દાનવની મત્ય. ૭
તેમાં સૂર્યકેસી ઘોડો હવો, તેની છે કથાય;
રાજા તમે જે યજ્ઞ કરશો, તેનું લવિષ્ય ભાખ્યું રાય. ૮

સર્પકેરા સંહાર સાથે, પ્રકરણ પૂરું થાય;	
પછે ભરતવંશની કથા છે, બીજા રાજા સાથે.	૯
સ્વયંભુવ જે વ્યાસજી, તેના ગુણનાં નામ;	
દેવતાકેરા અંશ ભણિયા, પશુ પક્ષી ગુણધામ.	૧૦
શકુંતલાની ઉત્પત્તિ છે, ભરતરાયનો જન્મ;	
શંતુનું ઘેર વસુની, ગંગાથી ઉત્પત્તિ જ્યમ.	૧૧
ગંગાથી છે ભીષ્મપિતાની, ઉપજ તો પાવન;	
ભીષ્મપિતાની પ્રતિજ્ઞા છે, ચિત્રવિચિત્રનું મન.	૧૨
રક્ષા બે લાઇની કરી, આખું રાજ્યાસન;	
આણિમાંડવ્યનો શાપ લાખ્યો, સુણી રીઝે મન.	૧૩
વ્યાસદેવથી ધૃતરાષ્ટ્રરાજા, પાંડુ અને વિદુર;	
પછે વારણાવતની કથા, દુર્યોધન વિચાર.	૧૪
* લાખના ઘરમાં પાંડવ ગયા. વિદુરના ઉચ્ચાર;	
• મ્હેજી લાખામાં કહ્યો, યુધિષ્ઠિરને સાર.	૧૫
• તે ઘરમાં પુરોચન મુખો, મુઠ્ઠી ભીલસી જાણ;	
પાંડવ પોયે ઉગાર્યા છે, જાણી નહિ તે વાણ.	૧૬
પછી હિંદુઓના વિવા' લાખ્યો, હિંદુઓને વધ;	
ઘટોત્કચની ઉત્પત્તિ કહી, વ્યાસનાં દર્શન સધ.	૧૭
એકચક્રમાં રહ્યા તેમ, માર્યો છે બકાસુર;	
દ્રૌપદીની જન્મકથા સુણી, ધૃષ્ટદ્યુમ્નની પૂર.	૧૮
ગંગાતીરે અંગારપણું, અર્જુન સાથે યુદ્ધ;	
આખ્યાન કથા તેની પાસે સુણી, થાય છે ત્યાં શુદ્ધ.	૧૯
દ્રુપદરાજને ઘેર ગયા, ત્યાં પરણ્યા વેંશી મંદ;	
સર્વ રાજા જીતિયા, વાળી ભીમાર્જુન કર્જ.	૨૦

- ત્યાં શ્રીકૃષ્ણનો મેળાપ છે, કુંભારકેરે ઘેર,
બંને બ્રાતે બાણી છે, સહુ સારી પેર. ૨૧
- પછી પાંચને એક સ્ત્રી પરણાવી, વ્યાસનુ મુણી વેણુ;
વિદુરને તો પઠાવ્યા છે, ધૃતરાષ્ટ્રે કહી કે'ણુ. ૨૨
- પછી કૃષ્ણકૃપાથી રાન્ય પામ્યા, ઈંદ્રપ્રસ્થ મોઝાર;
બંધ તોડ્યુ પારથે ત્યાહી, ગયા વનમાં સાર. ૨૩
- વનમાં ઉલૂપી વરી છે, બજ્રવાહન પુત્ર;
પાત્ર અપ્સરાઓ ઉધરી, કીધા રાપ તો સૂત્ર. ૨૪
- મહામ આલ્યા પાર્યશ્વ, ત્યા કૃષ્ણનો મેળાપ;
કૃષ્ણ કથનથી હરણ કીધુ, ચુકનો પરિતાપ. ૨૫
- અભિમન્યુ જન્મ ને વળી, દ્રૌપદીને જન્મ્યા પુત્ર;
પેશમણીની વાતો કીધી, થયુ સર્વે સૂત્ર. ૨૬
- ખાડવન જઈને બાલ્યુ, કૃષ્ણ અર્જુન સાથ;
ધનુષ્ય ચક્ર તો ત્યા મળ્યા, હાથો સુરનો નાથ. ૨૭
- અર્ષ, મયનામા અમુર, બચ્યાં બન્ને બાણુ,
શાર્દૂ મહાપાળ મોઢા, કર્યા તેના વખાણુ. ૨૮
- એટલી કથા છે આદિપર્વે, મહાપાવન બાણુ,
હરિદાસ શુ વર્ણન કરે, મહાગુણની ખાણુ. ૨૯

વનણુ.

કુંભારકેરી ખાણુ ભારત, વર્ણને શુ હરિદાસ રે;
ગુરુકૃપાએ વાત કહી છે, કર્યા હરિગુણ પ્રકાશ રે. ૩૦

૨૩ બંધ તોડ્યુ—દ્રૌપદી સાથે બેઠેલા પાડવના એક્રતમા ન જવારપ પ્રતિષ્ઠા. ૨૭ સુરનો નાથ—ઈંદ્ર ૨૮ બચ્યા—ઉર્ષા

સભાપર્વ.

કડવું ૩ જી

રાગ ગોડી

સભાપર્વનુ કર વખાણ, નવ પ્રકરણ છે નિરવાણ,	૧
સભા રચી આપી છે સારી, ઉપકારી થયો આચારી	
આવ્યા નારદઋષિ સાર, દેવસભા કહી અવિધાર,	૨
રાજસૂયના તો સમાચાર, તેથી તેના કર્યા વિચાર	
આવ્યા શ્રીકૃષ્ણ કમળાપતિ, જરાસંધ નાર્યો છળવતી,	૩
છોક્યા રાજા મળિયા જેહ, પાડવ દિગ્વિજય કીધો તેહ	
રાજાઓએ આણી ભેટ, સર્વ પોહોર્યા છે ઠેક,	
પ્રથમ પૂજ્યા ત્યા શ્રીકૃષ્ણ, શિશુપાળનુ ઉપન્યુ પ્રશ્ન	૪
તેનો વધ કર્યો મહારાજે, યજ્ઞપૂર્ણ કર્યો શુભ સાજે,	
દુર્યોધનની થઈ છે હાસી, વિરોધની વાત ઉકાળી	૫
આવ્યા વિદુર તેડવા કાજે, જીમદ દમ્યા બુદ્ધિ ને સાજે,	
તેમને છોડવ્યા દ્રોપદી રાણી, ફરી હગવ્યા ગુણની ખાણી	૬
એટલી કથા કહી છે વ્યાસ, થયા પુનઃ જન તો ઉદાસ,	
ગયા પાડવ વનમા પાચ, મળ્યું સાચું સચું સાચ	૭

વનપર્વ

કડવું ૪ થું

રાગ હિ ટેવગોડી

વનપર્વની કથા કહું, જેના ઘણા વિસ્તાર રે,	
રોજ પ્રકરણ સામટા છે પામે મતો પાર રે	૧
લોક ગયા છે સર્વ પૂઠે, વળાવે ધમગાય રે,	

યૌગ્ય ગુરુને પૂછી રાજા, અખેપાત્ર મેળવે સાર ૩

ઢાળ.

અખેપાત્ર તો મેળવ્યુ, ગયા વિદુર પાંડવ પાસ,	
પાળા ધૃતગણે તેડાવ્યા, વિદુર આવ્યા પાસ	૩
પછે કર્ણરાયે ફૂડી બુદ્ધિ, દુર્યોધનને આપી,	
તે વાત ગમે છે કુષ્ઠને, પાંડવ મારણુ પાપી.	૪
તેને વ્યાસે વારિયા, આવ્યા મૈત્રેય મુનિરાજ,	
શાપ દેઇ તે તો વચ્ચા, કથળ્યુ કુષ્ઠનુ કાજ	૫
દ્રિષ્ટિ માર્યો ભીમસેને, પાંડવ ગયા વન જાણી,	
પાચાવ અને વદુપતિ આવ્યા, મળિયા છે ચક્રપાણિ.	૬
કૃષ્ણ લઢના સન્ન થયા, તેને પાયે વાર્યો,	
દ્રૌપદીના વિશ્વાપ મુણે, ધર્મ સારા ધાર્યો	૭
સુભદ્રા ગઇ દ્વારકામા, દ્રૌપદીપુત્ર દ્રુપદ સાથે,	
દૈતવનમા પાંડવ રહ્યા, હુ ખ વેડયા માથે	૮
દ્રૌપદીએ વેણુ કુડા, કહ્યા ધર્મ નરેશ:	
ભીમે પાણુ તહીં કાઢ ન રાખ્યુ, બોવવાનુ શેષ	૯
એવે મુનિ વ્યાસ આવ્યા, મન આપી વળિયા,	
કામ્યકવનમા પાંડવ ગયા, હુ ખના દિન દળિયા	૧૦
અર્જુન ગયા આયુધ લેવા, થયુ યુદ્ધ શકર સાથે,	
પારુપતાસ્ર આવ્યુ શિવે, વળગ્યા જ્યારે જાથે	૧૧
દેવે સ્વર્ગમા સાથે લીધા, ધૃતરાષ્ટ્ર થયા હુ ખી,	
પાંડવકેરી પેર તેવી, બૃહદશ્વે કર્યા સુખી	૧૨

નગરાજનું ગાન કીધું, દમયંતીનું કુખ,	
મુણી રાજ વીસર્યા, સંતોષે પામ્યા મુખ	૧૩
ધૂતવિદ્યા રાજ શીખ્યા, નિપુણ થયા અપાર,	
એવે લોભરા ઋષિ આવ્યા, કહ્યા અર્જુનના વિચાર.	૧૪
(તેથી) તીર્થ કરવા પાંડવ આવ્યા, તેના છ વિસ્તાર;	
તેના પ્રહયથી વાત સારી, મુણી ઉતરીએ પાર.	૧૫
પ્રહસ્ત્યકથા નારદે કહી, તે યાત્રા તો કીધી;	
ઇંદ્રે બ્રહ્મણકેરૂં રૂપ લેઇ, કર્ણની હરિ સિદ્ધિ.	૧૬
કુંડળ ગયાં કર્ણનાં તે, થયું સહુને જાણ;	
ગય અગસ્ત્ય શુંગીકેરાં, મુણ્યાં છે વખાણ.	૧૭
પરશુરામનાં પ્રસાદમ સાંભળી, કહ્યા રાજ જાણ;	
યાદવનો મેળાપ થયો, મળાતમાં નિરવાણ.	૧૮
મુકન્યા વ્યવનની કથા, માધાતાનું ચરિત્ર;	
જંતુકેરો યાગ કીધો, સોમકે પવિત્ર.	૧૯
પુત્રહોમે સો પુત્ર મળિયા, કથાનો વિસ્તાર,	
શિબિરાજની પરીક્ષા, અષ્ટાવક મહિમા સાર.	૨૦
યવક્રીતની કથા સારી, રૈલ્યનો મહિમાય,	
ગધમાદન પર્વતકેરી, કહી રૂઢી કથાય.	૨૧
નરનારાયણકેરે સ્થાને, રહ્યા પાંડવ પાત્ર,	
ઘટોત્કચને તોડાવ્યો છે, અદકી દીઠો આવ	૨૨
ત્યાં કમળ માગ્યા દ્રૌપદી, ને ભીમ લેવા જાય;	
હનૂમાનનો મેળાપ છે, કીધી અર્જુન સાથ	૨૩
મણિમત યક્ષશુ યુદ્ધ થયું. જટાસુર માર્યો જાણ,	

તૃપ્તર્થા રાજા આવ્યા, કર્યા છે તે વખાણ	૨૪
આર્દ્રિપેણુને આશ્રમે, ગયા પાડવ પાત્ર,	
ભીમના વખાણ કીધા, દ્રૌપદીએ વેડી આપ્ય	૨૫
શ કરગિરિ પર ભીમ ગયો, માર્યા રાક્ષસ સાર,	
કુખેરછ તો ભેટિયા, લહ્યા શુભ વિચાર	૨૬
અર્જુન મળિયા આવીને, પામ્યા આનંદ ત્યાય,	
દિવ્ય અસ્ત્રો મૂકિયા, દેવ આવ્યા ન્યાય	૨૭
પછે ગંધનમાદન ઊતર્યા, નહુપે ગળિયો ભોમ,	
યુધિષ્ઠિરે છોડવ્યો, પ્રત્નકેરે નીમ	૨૮
કામ્યકમા તો પાડવ આવ્યા, શ્રીકૃષ્ણ આવ્યા જાણ,	
માકડેયમુનિ આવ્યા, કથા કહી નિરવાણ	૨૯
પૃથુરાજાડેરી કથા ને, તાર્ક્ષ્યના વિવાદ,	
મત્સ્યકેરે ચરિત્ર સુણ્યુ, ઇંદ્રધુમ્નના વાદ	૩૦
ધંધુમાર ને પતિવ્રતા ધર્મ, અગિરાનુ આખ્યાન,	
કૃષ્ણા સત્યા સ વાદ થયો, દ્રૌપદી પામી માન	૩૧
દૈતવનમા પાડવ આવ્યા, કુર્યોધન તો આવ્યો,	
ઘોષ મિથથી હાર્યો તે તો, ભીમને મન ભાવ્યો	૩૨
તેને ભીમાર્જુને છોડવ્યો, થયા રાય પ્રસન્ન,	
મૃગસ્વપ્ન નરેશ પામ્યા, કામ્યકે આવ્યા જાણ	૩૩
ત્રીહિદ્રૌણિક સાભળ્યુ, કુર્માસાનુ ચરિત્ર	
વ્યદ્રપે હરણ કીધુ, દ્રૌપદીનુ પવિત્ર	૩૪
તેને ભીમે માર માર્યો શ્રીરામનુ ગુણ ગાન,	
સાવિત્રીસતીકેરે ગાયુ, ચરિત્ર તો મહાન	૩૫

આરણ્ય ઉપાખ્યાનને, વર્ણવ્યું મુનિ જાણું;
 યમે પુત્રને શિક્ષા દીધી, કંગેને વખાણું. ૩૬
 એટલી કથા છે વનપર્વે, અપાર હીલા સાર;
 નમો વ્યાસ મુનિ મનો, જેના પુણ્ય વિચાર. ૩૭

વક્ષણ.

પુણ્યમદ વિચાર જેના, નમો તે વેદ વ્યામ રે;
 હરિદાસ શુ વર્ણવે, ગુણ અપાર મકાર રે. ૩૮

વિરાટપર્વ.

કલ્પું પ મું.

રાગ રામઝી.

વિરાટપર્વ છે ગુણધામ, એથું પર્વ છે તેનું નામ,
 ચાર મકરણ છે એનાં સાર, બાધ્યા રામીએ હથિયાર. ૧
 જૂદ વેશ રહ્યા અવિધાર, તેમા કીચક પામ્યા પાર;
 દુર્યોધને મોકલ્યા દૂત, તે તો શોધવા ભમિયા જૂત. ૨
 પાશુ પાઠ ન પામ્યા તે તો, પુણ્યવાન સહુ તમે એતો;
 કીચકનો મુણી ઘાત, ત્રિગર્ત મોકલ્યો કુડનાથ ૩
 તેમાં વિરાટ ચઢ્યો યુદ્ધ, રાત્રીએ તો જૂલાવી શુદ્ધ,
 તેને ભીમસેને મૂકાવ્યો, ગાયો પાઝી વાળીને લાવ્યો ૪
 બીજી મગધી આવ્યા જાણુ, ભીમ દ્રોણ કર્ણુ બળવાન;
 તેને છલ્યો પારથ જાણુ, કર્ણુનું તો મૂકાવ્યું માન ૫
 'પહે' જતા થયા 'પાડ' થયા 'નૃત્ય' રયા 'રાડ',
 અર્જુનપુત્રને ઉત્તરા આપી, એમ પીડાને ત્યા રાખી ૬

ઐતલી કથા છે એ માંય, સુખ પામ્યા પાંડવ જ્યાંય;
એ પછી ઉદ્યોગપર્વ, જેમા કૌરવકેરો ગર્વ.

૭

ઉદ્યોગપર્વ.

કંઠુ ૬ કું.

રાગ ગોડી.

- પાંચમુ છે ઉદ્યોગ પર્વ, તમે માનજો શ્રોતા સર્વ;
એકાદશ પ્રકરણુ છે વિસ્તાર, તેના હરિદાસ કે'શો સાર. ૧
- ઉપજ્ઞવ્યમાં રહ્યા સર્વ, ગુણ ગાઉં છુ આ પર્વ;
ગયા શ્રીકૃષ્ણ પાસે બેય, અર્જુનને કુર્યોધન જ્યે. ૨
- એક પાસે અસૌહારી સેન, એક પાસે મત્રી કમળનેન;
અર્જુને માગ્યા શ્રીકૃષ્ણ, તેને કીધા કૃષ્ણે મત્ર. ૩
- શત્રુને છેતરિયો છે રાય, તેથી કુર્યોધનની કીધી સા'ય;
સુણાવ્યુ ઈંદ્રનુ આખ્યાન, શત્રુ રાય ગયો પામી માન. ૪
- કર્ણુ તેજહીણુ તો કરજો, એવો સ્વાસ્થ સાચો ભરજો;
માગ્યુ ધર્મે ઐતલુ સાર, ગયો શત્રુ તે કૌરવ ત્યાર. ૫
- દુપદગયનો પુરોહિત, ગયો કૌરવનુ કરવા હિત;
ધૃતરાષ્ટ્રે એકલ્યો ત્યાય, ગાવડગણુ સજ્ય તો જ્યાય ૬
- સુણ્યા કૃષ્ણ છે પાંડવ સા'ય, ચિતા ધૃતરાષ્ટ્રને થાય;
તેને બોધ કર્યો નિદુર, સનતસુજાત છે જ્ઞાન પૂર. ૭
- તેમણે દીધો ઉપદેશ, તોય રીઝ્યો નહિ નરેશ;
સભામાં કહી સજ્યે વાત, આવ્યા યદુપતિ સાક્ષાત ૮
- કરી નિષ્ઠિ અગરે જોમ, શ્રીકૃષ્ણ સમજાવ્યા તેમ;
દબોદવનુ' ગાત્રુ ચરિત્ર, કહ્યા કન્યાના ગુણુ પવિત્ર. ૯

- ગાલરકેડ કહ્યું ચરિત્ર, વિદુલાપુત્ર દિક્ષા પવિત્ર;
 થઈ કૃષ્ણને મારવાની વાત, વેરાટડપ થયું વિખ્યાત ૧૦
 કર્ણને સાથે લઈ ગયા દેવ, તોય તજ્યો નહિ અહમેવ,
 આવ્યા ઉવપ્લવ્ય શ્રીકૃષ્ણ, સહુ માડી કહ્યા મત્ર. ૧૧
 થઈ યુદ્ધની તૈયારી સાર, ગયા કુરુક્ષેત્ર મોઝાર;
 ધૃતરાષ્ટ્રે મોકલ્યો ઉલૂક, તે તો બોલ્યો વાણી ચલૂક. ૧૨
 ભીષ્મપિતામહે ગણ્યા રથિ, તેવા સામાના મા'રથિ,
 પછે પોતાનું કહ્યું કર્મ, અબાનો ગયો જેમા ધર્મ ૧૩
 સધિ વિગ્રહકેડ એ પર્વ, મુણે તેને મળે સર્વ.
 જાયે થયો હોયે ગર્વ, સમજે તો મળે ધર્વ. ૧૪

વલણ.

- ધર્મ પાત્રે મુણે જે કો, ઉદ્યોગપર્વની વાત રે,
 વિદુરનીતિ કૃષ્ણનીતિ છે, ધાયે રૂપ સાક્ષાત રે ૧૫

ભીષ્મપર્વ.

કંડવું ૭ મુ.

રાગ વેરાડી.

- છટ્ટું પર્વ તો તમે મુણો, ભીષ્મપિતામહકેડ ;
 ભીષ્મપર્વ તો નામ તેનું, દામોદરનું દે'ડ . ૧
 ચાર પ્રકરણ તેમા પૂરા, જંબુખડની રચના,
 ધર્મનું સેન ખેદ પામ્યું, કહેવાએ નહિ રસના ૨
 ભગવદ્ગીતા કૃષ્ણ ભાખી, અર્જુન કર્યા પ્રસન્ન,
 ભીષ્મે મણ મકાવ્યું કેશવ, ચામૂક લીધી રણ ૩
 પછે અર્જુનને તો ઘણા કહ્યા, કૃષ્ણજીએ કે'ણ,

તથી શિખાડી આગળ રાખી, પાડ્યા પાથે વેણુ	૪
ભીષ્મપિતા ભૂમિ પાડ્યા, અર્જુન મહાભળવાન,	
માગ્યુ આખ્યુ પારથે ત્યા, સુયોધનને નહિ જાણુ	૫
પછે કર્ણે અસ્ત્ર લીધા, લઢ્યો યોધની સાથ,	
એ ભીષ્મ સૂતા જાણુ સજ્જન, શૂરવરકેરે માથ	૬

દ્રોણપર્વ

કંડુ' ૮ મુ.

રાગ રામઝી.

કહુ દ્રોણપર્વ પાવન છ, જેથી શ્રોતાનુ રીઝે મન છ,	
અઢ્યા અપાર બ્રાહ્મણ વૃદ્ધ છ, ટાળી ઘણા શૂરની શ્રદ્ધ છ	૧
હાળ.	

દ્રોણ ગુરુએ કહ્યુ સાચુ, કુર્યો'નને ત્યાહી,	
હુ અજ્ઞાનરાત્રુ પકડી આપીશ મધુ નથી કાઢ	૨
પણ અર્જુન જો જૂદા પડે, તો યાથે એ કામ,	
નહિ તો નથી ઈંદ્રની કે, વરુણકેરી ધરવા હામ	૩
સ સપ્તક યોધા લઈ ચાલ્યા, અર્જુનને તો જાણુ,	
ભગદત્ત માર્યો અર્જુન, સુમતિક હાથી ભાણુ	૪
જ્યદ્રથે રોક્યા, ચારે પાડવ શૂર,	
મહાદેવકેરૂ વચન છે, તેથી અટક્યુ પૂર	૫
પછે અભિમન્યુ માર્યો, જેહ અર્જુનતન,	
સાત અઢૈાહિણી સેના મારી, કુર્યો જ્યદ્રથ પતન	૬
અર્જુન મગવા કારણે, ગયા સાત્યકિ ને ભીમ,	

કર્યો તિરસ્કાર અપાર રે, અહ કારી નીકળ્યો ત્યાર રે,
 ભીમ સાથે ગદાયુદ્ધ કીધું રે, આવ્યા બળદેવણ સર્વ સિંધુ રે. ૬
 કહ્યા તીર્યના જે જે પ્રણય રે, ગયા પવિત્રતાના ગુણ રે,
 પાળી પ્રતિજ્ઞા ભીમે જાણુ રે, રામે કર્યા નહિ વખાણુ રે ૭
 એ પર્વમા એટલો સાર રે, ગર્વ પામે વાચે તેના પાર રે,

સૌમિકપર્વ

કંઠુ ૧૧ મુ.

રાગ રામઝી

સૌમિકપર્વની કથા કહીએ છીએ, જેથી દુ ખડા મનના દહિયે છીએ, ૧
 પર્વ દગમુ છે એ તો સાર છીએ, ત્રણ મકરાણનો છે વિચાર છીએ
 મારી દુર્યોધનને ગયા છીએ, પાડવ સર્વ સુખી થયા છીએ, ૨
 આ ના સાને ત્યા તો ત્રણ છીએ, કૃતવર્મા કૃપાચાર્ય રણ છીએ
 અશ્વત્થામા આવ્યા પાસ છીએ, જોયો રાજાને ઉદાસ છીએ, ૩
 ત્યા લીધી પ્રતિજ્ઞા ફૂડી છીએ, જેની મતિ થઈ છે જૂડી છીએ
 ધૃષ્ટદ્યુમ્ન અને પાડવો છીએ, આજ તબલુ છીએ તાડવો છીએ, ૪
 જ્યારે એમને મારૂં સાર છીએ, કવચ ઉતાડ અગતુ ત્યાર છીએ
 પછે સૂર્ય આથમ્યો એવે છીએ, ઘૂડે કાગડા માર્યા તેવે છીએ, ૫
 તે દંડાત જોઈ ગયો છીએ, દુષ્ટકર્મા બ્રાહ્મણ થયો છીએ
 ત્યા એક રક્ષસ મળિયો છીએ, તેણે બળ તો સર્વ હરિયો છીએ, ૬
 ત્યારે સભાર્યા સ્મશાનવાસી છીએ, તેમણે તો ટાળી ઉદાસી છીએ
 માર્યા અબળે સૂતેલા જાણુ છીએ, તેનું કરશે કોણ વખાણુ છીએ, ૭
 દ્રૌપદીના પાત્ર પુત્ર છીએ, ભાઈ માર્યા તેના સૂત છીએ
 પાત્ર પાડવ સાત્યકિ જેહ છીએ, બચ્યા કૃષ્ણ તો નિ સંદેહ છીએ,

તે સર્વ વાત જાણી કૃધણુ છ, મારનાર વિષે કહ્યું મરન છ. ૮
 લીધી પ્રતિજ્ઞા દ્રાપદી રાણી છ, મારનારને મરાવી પીવુ પાણી છ,
 રાણીને રીઝાવવા ભીમ છ, મારવા દોડ્યા તણ નીમછ. ૯
 નાઠો અશ્વત્થામા બીધીછ, તેણે હઠ તો એક લીધી છ,
 પાડવ વગરની કરના જંગની છ, નારાયણાશ્વ મૂક્યુ તણ મતિ છ. ૧૦
 તે વાર્યું અશ્વ અર્જુને છ, વ્યાસમુનિને જોડુ લાગ્યું મને છ,
 દીધો તેમણે અશ્વત્થામાને શાપ છ, તેને તેણે દીધો સંતાપછ. ૧૧
 મારવો ન ઘટે ખ જાણુ છ, વિચારીને ઊભા તણ છ;
 લીધો માથાનો મણિ ત્યાય છ, મરણુ તુલ્ય થયો છે જ્યાય છ. ૧૨
 જોઈ મણિ રીઝ્યા રાણી છ, પછે પીધુ ત્યાંહી પાણી છ;
 એટલી કથા છે એ પર્વછ, મન કુભારો સુણી સર્વ છ. ૧૩
 હવે આગળનું કહુ પર્વ છ, મન કુભારો સુણી સર્વ છ,
 મહાભારતની નીતિ જોટી છ, રતિ પૂર નથી કાંઈ જોટી છ. ૧૪

વક્તવું.

નીતિ જોટી રતિ નથી, સાલજતા સુખ થાય રે,
 મહાકુકર્મતણા પ્રાચિન્ન, બળીને સહુ જાય રે ૧૫

સ્ત્રીપર્વ.

કંઠુ ૧૨ મુ.

ગગ મોરઠ.

એકાદશમુ પર્વ કહીએ, સ્ત્રીપર્વ જેનુ નામ,
 પાવ્ય મદ્રરાણુ તેના છે, ગદ્યએ તેના ગુણુ ગ્રામ ૧
 જેમા ભીમ ઉપર રોષથી, ધૃતરાષ્ટ્ર કેધ્યા સાર,

- દ્રોણકેરો તજવ્યો, ભીમે તો ત્યાં નીમ. ૭
- સંસપ્તકને અર્જુને માર્યા, નારાયણ નામ તાડ્યા;
- અસંખ્ય શ્રુતાયુ જલધર, ભુરિશ્રવાને પાડ્યા. ૮
- દુપદને દ્રોણે માર્યા, વિરાટને તો માર્યા;
- ધ્યોત્કચને શક્તિ મારો, કર્ણરાયે વાર્યા. ૯
- નર કુન્નર ભેદથી, દ્રોણગુરૂને હત્યા;
- ધૃષ્ટદ્યુમ્ને રાક્ષસ વગરના, દ્રોણગુરૂ હત્યા. ૧૦
- તેથી પારથ રીઝ્યા નહિ. કૃષ્ણ કેં થયું ડીક;
- પછે અશ્વત્થામાએ મોકલ્યું, નારાયણાક્ષ લાગી બીક. ૧૧
- ભીમને ભગવાને વાર્યો, આવ્યા વેદવ્યાસ;
- શ્રીકૃષ્ણ અર્જુન ગુણ ગાયા, મટયા સહુના ત્રાસ. ૧૨
- એ પર્વમાં સંહાર થયો, રાજા આવ્યા નેહ;
- તેનું વર્ણવ વિસ્તારે છે, દ્રોણપર્વમાં તેહ. ૧૩

વસણ.

- દ્રોણપર્વમાં અપાર લીલા, વર્ણવી છે વ્યાસ રે;
- હરિદાસ ગુરૂમતાપથી, કંઈક કરે પ્રકાશ રે. ૧૪

કર્ણપર્વ.

કંડલું ૬ મું.

રાગ ગોડી.

- આઠમું પર્વ તે તો સાર, કર્ણપર્વના માંહી વિચાર;
- મહાઉન્મત કર્ણનું યુદ્ધ, જેની ગર્વમાં ગચેડી શુદ્ધ. ૧
- એકમાં એક પ્રકારણ અવિધાર, પર્વ આઠમું છે તે સાર;
- મદ્રદેશના રાજા રાહ્ય, થયા સારથી મહામલ્લ. ૨

- તેણે કર્ણની નિદા કીધી, મારી શીખામણ ના દીધી;
ત્રિપુગમુરની કહી કયા, કર્ણ ગલ્પ સવાદ જયા. ૩
- હમ કાગડાનુ આખ્યાન, મૃત્યુ પાંડવનુ થયુ જાણુ,
યુધિષ્ઠિરને કરી છે વ્યથા, કર્ણ ગૂરવાંતે તો જયા. ૪
- લડ્યા બે બંધવ ત્યા સાર, ધર્મ પાર્થ વિરૂદ્ધ વિચાર;
તેમાં મનાવ્યો કૃષ્ણરાય, અર્જુન તો ગાત ન યાય. ૫
- કર્યો તેને દેવે શાત, ભીમે અરિની ટાળી ગ્રાંત,
પીધુ રૂધિર દુશામનનુ, અમતુ પાડવનુ થયુ મનનું. ૬
- માયો અર્જુને કર્ણ કઠોર ગણ્ય ચક્ર ભૂમિ તે ઠોર,
એ કર્ણપર્વનો છે સાર, જેમા ઉત્તમ છે વિચાર ૭

શાસ્ત્રપર્વ

કેકયુ ૧૦ મુ.

રાગ ખાંગવેરાડી.

- મુણો ગલ્પકેરે થુદ રે, જે તો થયો'તો અશુદ્ધ રે;
પર્વ નવમુ છે નિરધાર રે, ચાર મકરાણુનો છે વિચાર રે. ૧
- થયો સેનાપતિ તો શલ્ય રે, તે બજેતો મોટો મલ્ય રે,
કુમારનુ છે આખ્યાન રે, અભિષેકનુ જેમા માન રે. ૨
- વિભાગથી ચોધા લડ્યા રે, કૌરવના મર્વ પડ્યા રે;
ધર્મરાજએ માર્યો શલ્ય રે, જે બાગનો મોટો મલ્ય રે. ૩
- સહદેવે માર્યો શકુનિ રે, જેની જૂઠામા ઝાઝી ધુનિ રે,
એમ સેન જ્યારે સૂતુ રે, ત્યારે દુર્યોધન મન ભીત્યુ રે ૪
- પેઠા પાણીના ખાડામા જાણુ રે, જાણ્યો સ્તબ્ધમત્ર પ્રમાણુ રે,
કહી રિકારીએ તે પાત રે, જાણ્યુ ભીમે થયો આક્ષાત રે ૫

લોહ મૂર્તિ ભંગાવી કૃષ્ણે, આલિંગતાં અવિધાર.	૨
તેની શાંતિ વિદુરે કીધી, ઉત્તમ વેણે સારી;	
ધૃતરાષ્ટ્ર સ્ત્રી સહિત આળ્યા, રાગભૂમિ જ્યાં ભારી.	૩
ત્યાં કરુણાવાળા રાજા સુણી, યથો મનમાં ખેદ;	
ક્રોધ યથો પતિપત્નિને, મનમાં પડ્યો છે છેદ.	૪
ભાઈ ભાંડુ પિતા કાકા, મુએલા ત્યાં જોયા;	
ક્રોધ રામાળ્યો કૃષ્ણજી, સાથે ખેરી રોયા.	૫
શ્રાદ્ધ સાર્યા યુધિષ્ઠિરે, શાસ્ત્રના ને જાણ;	
તર્પણ કીધું નામ દઈ કરી કરી વખાણ.	૬
ત્યાં કર્ણકેરી વાત કીધી, કુંતીએ તો માર;	
તે સાંભળીને ખેદ યથો, ઘણો કર્યો વિચાર.	૭
દુઃખદાઈએ પર્વ છે, આવે કરુણા સાર;	
મહુનું તો ગમતું થાયે, ખાત્રે કોણુ એના પાર.	૮

શાંતિપર્વ.

કલ્પું ૧૩ મું.

રાગ મા૩.

કહ્યાં પર્વ અમો અગિયાર, હવે બારમાનો વિચાર;	
પૂરે આશા તો અવિનાશ, હરિદાસ કરે પ્રકાશ.	૧
દ્વાદશપર્વનું નામ તો ભણ્યું, શાંતિપર્વના ગુણ ગાણ્યું;	
જેનાથી થાય મોક્ષ સારો, વળિ મતિતણો વધારો.	૨
જેની લીલા જ્ઞાની ગાય, હરિદાસ વાંચે તે થાય;	
સારું ભારત વાંચે ને જી, તે તો સાર વાંચ્યાનું જી.	૩
જ્ઞાનીતાણું ઘર છે એહ, વાંચે તે થાય નિઃસંદેહ;	
એનું વર્ણન કરે શેષશાયી, મારી મતિ તો હારી ભાઈ.	૪

- એના પ્રકરણ છે તો ચાર, જાણો આઠ વેદ અવિધાર,
આઠ વેદનુ એમા તત્વ, સર્વ ભારતકેરુ છે સત્વ ૫
- ભાગ્વતનુ સાર છે શાનિ, વાયે તેની વધની ક્રાંતિ,
સમજે પિતૃયોગની વાત, વળી પિતૃધર્મની ખ્યાત ૬
- પિતૃધર્મની જાને જાત, જોળખે આપ આપણી વાત,
તેવી સર્વ સળધીની જાણુ, મગાવા'લામા પામે માન ૭
- મળધીના જેહ સળધ, તે તો જાણે સર્વ સળધ,
મામા કાકાકેરી પેઠ, જાણે તેને થાય લે'ર ૮
- ધન્ય ધન્ય વ્યાસજી મુનિ, કરી વેદ શાસ્ત્રની ધુનિ,
મવ સગા માર્પા જ્યારે, ધર્મ ઉદાસી પામ્યા ત્યારે ૯
- તેની ઉદાસાના પ્રકાર કહ્યો છે જેનો સારો વિસ્તાર,
પામ્યો વૈરાગ રાજ ધર્મ, ખગ વૈરાગ્યના છે કર્મ ૧૦
- નવ ગળ થવાની વાત, જ્યારે કળૂન કરતા ખ્યાત,
ત્યારે જાણુશ્યામા સૂતા, પિતામહ જે ભીષ્મજી જૂતા ૧૧
- તેમણે કહ્યા રાજના ધર્મ, કહ્યા ગળકેરુ કર્મ,
જેઠ જાણી પામ્યા સુખ, ધર્મ વિસર્પા સર્વે દુ ખ ૧૨
- જે કોઈ રાજ જાણે એહ, થાય રાજ ખરો તેહ,
જાણે શુ શ્વેરહો તેના સાર, અધર્મી કરે છે ખેવાઠ ૧૩
- એવા ધર્મ ભાખ્યા છે ખગ, અમૃતના ઘૂંડા ભર્યા,
કાઠ પડે ત્યારે કરવુ કેમ, રાજ્યે જાળવવુ કેમ ખેમ ૧૪
- અરિની સાથે કેમ કરવુ, રોગી થઈ ઉદરને ભરવુ,
એવી આપત્તિ કહી સાર, પામે ાહ્યા રાજ પાર ૧૫
- જે માને ભીષ્મનુ કે'ણુ તે તો સાચો થાય વેણુ,

એવા સમ્મ ધર્મ છે સારા, જેના સાર છે- અપારા	૧૬
પટે મોક્ષધર્મની વાત, કરી વ્યાસમુનિએ ખ્યાત,	
તેની વાત હુ થી નવ થાય, હરિદાસ તે શા ગુણ ગાય	૧૭
છે મોટું પર્વ તો એહ, વાચે થાયે નિ મદ્દહ,	
ગુરુપ્રતાપે કહ્યો સાર, મોટા પર્વતણો અનિધાર	૧૮
બાસનારાયણને નમી, કહી વાત જે જે ગમી,	
હવે આગળ કહીશુ સાર, બીજા પર્વતણો નિચાર	૧૯

વસણુ.

બીજા પર્વતણો નિચાર કહીશુ, સુણો સર્વે જન રે,	
ભારતકેરી કથા સુણત, મમજ થાયે મન રે	૨૦

અનુશાસનપર્વ.

કડવું ૧૪ મુ.

રાગ ગગરી.

કહુ તેરમા પર્વની વાત રે, સુણો આતા મહુ નિખ્યાત રે,	
જેની લીલા છે અપાહ રે, તેના કહુ અમો વિચાર રે	૧
ગુરુકૃપાએ ગાવા ગુણ રે સુણે તેને થાયે સાર પ્રણય રે,	
તેરમું પર્વ અનુશાસન રે, સુણે તે તો થાયે ધન્ય રે	૨

ઢાળી.

ધન્ય થાયે તેહ નર, જે સુણે સાર પર્વ,	
એક પ્રકરણ એટલુ છે મજે ધાર્યું સર્વ	૩
જેમ ભીષ્મપિતામહથી થયો, ધર્મરાજા સાત,	
તેમ બીજા સર્વ થાય ભાઈ, જાતિતથા મહાત	૪
આચાર પામે ધર્મમા, ને વળી હેમમા તેમ,	
દાન દેવા જાણે સારા, જાણે તેથી દોષ	૫

- પાત્ર શુ છે ન કોને કે'ણુ, અપાત્ર જાણે આપે;
અપાત્રને આધ્યાયકી, દેવ કેવા શાપે. ૬
- દાનવિધિ ભાખ્યા, ભીષ્મપિતા મહાપ્રણય;
આચારકેરા વિધિ ભાખ્યા, ગાથા સર્વે ગુણ. ૭
- સાચાખોણાતણી કથા, સત્યકેરાં સહુ નામ;
સત્યથખી તરે કેવા, કહી તેની હામ. ૮
- ગાય એ સહુ પશુમાં, કેવી છે ગુણવાન;
તેની ગાથા કહી મોટી, બ્રાહ્મણ ને બળવાન. ૯
- જેવો દશ તેવો વેષ ભાખ્યો, મુણે સર્વે જન;
ભારત તો ડ્યાં સાંભળો, સારે મન પ્રસન્ન. ૧૦
- ધર્મમાં શુ તત્ત્વ છે તે, કહ્યું છે વેદવ્યાસે,
સારમાં શુ કહ્યું અમો, મન ભરાયે ભાસે. ૧૧
- બાણશય્યા સૂતા જાણો, ભીષ્મપિતા જાણ,
સ્વર્ગમાં સીધાવિયા, કરી સહુ વખાણ. ૧૨
- તે વાત છે એહ પર્વમ, અપાર લીલા સારી;
વાચે મુણે તેની જાણો, બુદ્ધિ ઐથી વધારી ૧૩
- એ પર્વથી તો બુદ્ધિ વધે, થાય ખરૂં ખોટું જાણું,
ને ને કહીએ તેહ આણું, સત્ય વચન નિરવાણું. ૧૪

વસણું.

- નિરવાણું કહ્યો છે હરિદાસે, ખોલો શ્રોતા શ્રીહરિ;
અપાર લીલા વ્યાસકેરી, વર્ણવો સારે કરી. ૧૫

આશ્વમેધિકપર્વ.

કડવું ૧૫ મું.

રાગ ખાંગવેરાડી.

કહુ યોદ્ધા મકરણ જાણું, આશ્વમેધિકના વખાણું;

- એનાં પ્રકરણ છે તો બેય, જેનો વિસ્તાર સુણી રે'ય. ૧
 સંવર્તકની છે જેમાં કથા, મરતની ઉત્તમ છે તથા;
 સોનાકેરા ઢગલા મળ્યા, સુણે તે તો જાણો રહ્યા. ૨
 પરીક્ષિતનો થાશે જન્મ, સુણો રીઝશે સહુ મન;
 અશ્વત્થામાકેરું અસ્ત્ર, બાળશે પરીક્ષિતને શસ્ત્ર. ૩
 તેની રક્ષા કરશે શ્રીકૃષ્ણ, નિવારશે સઘળાં પ્રશ્ન;
 સાંસો ટાળશે કહું સાર, ઘોડાતણો તો વિચાર.
 ગયા અર્જુનપૂઠે જાણુ, વહારે શ્રીકૃષ્ણ નિરવાણુ;
 થયાં રાજ સાથે યુદ્ધ, લઢયા નરનારાયણ શુદ્ધ.
 ચિત્રાંગદાકેરો તન, જેહ અર્જુનનો જીવન;
 તેને નીચાં બાળ્યાં વેણુ, તે તો થશે દુઃખદણુ.
 બજ્રવાહન જેનું નામ, કરશે યુદ્ધનું તે કામ;
 જમ અર્જુનનું શિર પડશે, એવો છોકરો થઈ લઢશે. ૭
 તેને જીવાડશે ભગવાન, એવું રૂકું છે આખ્યાન;
 વળી નાળિયાકેરી કથા, કહેશે વેશંપાયન યથા. ૮
 એટલી કથા છે સારી, સુણે મતિ મુધરે સારી;
 અપાર મહિમા ભારતકેરો, સુણે તેના ધૂટે ફેરો. ૯

આશ્રમવાસિકપર્વ.

કંઠુવું ૧૬ મું.

રાગ ગાંધાર.

- કહું પંદરમું હું તા પર્વ જી, સુણજો શ્રોતાં વક્તા સર્વ જી;
 જેની લીલા છે અપાર જી, તેના કહુંછું વિચાર જી. ૧
 એનાં પ્રકરણ છે તો ત્રણ જી, માન્યું નહિ ધૃતરાષ્ટ્રનું મન જી;
 ગયાં ગાંધારી ને વિદુર જી, તે તો ગયાં નહોતાં દૂર જી. ૨

એને કુતીમાતાને લાગ્યુ છ, મન સુખમાથી લાગ્યુ છ,	
ગયા પૂઠે તેહ સાર છ, એવા કહ્યા છે માહી વિચાર છ	૩
ત્યા મળ્યા વેદવ્યાસ છ, તેમણે પહોચાડી આરા છ,	
મરાણ પામ્યા પુત્ર ને સગા છ, તે તો નિરખ્યા એક વગા છ	૪
ધૃતરાષ્ટ્રને ગાધારી છ, સમછ કુતીમાતા સારી છ,	
પછે વ્યાસના દર્શન થયે છ, પામ્યા સ્વર્ગમા સુખે ગયે છ	૫
ગયા વિદુછ સ્વધામ છ, સજયનુ તો થયુ કામ છ,	
એવે આવ્યા નારદમુન્ય છ, જેનુ છે મોટુ પુણ્ય છ	૬
પ્રી મદ વિનાગની વાત છ, થઈ મોટા કુળની રાત છ,	
૫ પર્યની લીલા એની છ, તથા ધર્મને સહુ સેવી છ	૭

મૌશલપર્વ

કડવુ ૧૭ મુ

રાગ વેગડી

સોળમાપર્વતણી કથા, સક્ષેપે કહુ સાર,	
ગાય સુણે ને સાંભળે, તે તો પામે પાર	૧
અપાર લીલા હરિકેરી, કરતા હરતા દેવ,	
જલવકેરી જડ નહોતી, તે વધારિયા અવશ્યમેવ	૨
જેને પાળે તેને મારે, એવા એ છે દેવ,	
જો ગર્વ ન હોય તોજ છવે, બાકી મરે અવશ્યમેવ	૩
સાસો પડે સહુ વાતનો, સુણો તેની પેર,	
રૂડી કથા તે અમો કહુ, માધવની જો મે'ર	૪
મૌશલપર્વ તો અમો કહુ, જેમા જડુવરનો વાત,	
એક મકરાણ એમા છે રૂડી ભૂડી ખ્યાત	૫

જેને સા'ય શ્રીકૃષ્ણકેરી, તેના કરે કોણ નારા;	
ધાત્મણને તો આગે કરી, છોડાવી છે આરા.	૬
શાપ શેના હરિને કુળ, તોય લાગ્યો શાપ;	
દારૂપીધો ઘણો તેથી, થયો ઘણો ઉત્પાત.	૭
જે કાળકેરા કાન આલે, તે થયા પતન;	
અસ્વતત્ર થયા સર્વે, રીઝ્યો નહિ કો મન.	૮
જ્યા પાણી પીવા નવ મળે, તેવો ખારો જાણ;	
પ્રભાસ પાસે મરણ પામ્યા, યાદવ તો નિરવાણ.	૯
પોતાકેરાં અસ્ત એ તો, થયા કાળનું રૂપ,	
મોટા મોટા ત્યાં પડ્યા, મહાભારે ભૂપ.	૧૦
શ્રીબળદેવ અને શ્રીકૃષ્ણ છે, કાળકેરા કાળ;	
મનુષ્યા દહી પાળવા તે, થયા સ્વાધીન કાળ.	૧૧
કોઈ બાળવાને નવ રહ્યું, યાદવડે જ જાણ;	
કોઈકને સ સ્કાર કીધા, થયા સહુ અજાણ	૧૨
એવે પાચેં ધીરજ આપી, લીધા જીવતા લોક;	
હસ્તિનાપુરમા ગયા, દ્વારકામા થયું સહુ રીક.	૧૩
ત્યા કાળા મળિયા પાર્થને, નવ આંધુ જે ગાડિવ;	
બીજાં મોટા શત્રુ જે, વ્યર્થ ગયું આખું શિવ.	૧૪
યાદવ સ્ત્રીઓ સાથ લીધી, તેનો કીધો નારા,	
તે જોઈને અર્જુન થયાછે, અતિઘણા ઉદાસ	૧૫
અર્જુન પામ્યા મહાપીડા, સમજાવ્યા છે વ્યાસ,	
પણ વૈરાગ્ય ગયો નહિ, મન થયા ઉદાસ	૧૬
ત્યા કહ્યું રાબા ધર્મને, તમે કરો રાજ,	

અમો તો હાવે કરું, દેહ મારો તાજ.	૧૭
એવી કથા છે દુ ખદાયી, પવંકેરો સાર,	
પરમાત્માનો વિનાશ વણ્યો, મહામોટા વ્યાસ.	૧૮
લીલા છે એ જાણજો, વ્યાસ મોટા મુન્ય,	
સુણે સાર ને પર્વના, થાય તેને પ્રુણ્ય.	૧૯

વસણ.

પ્રુણ્ય થાયે તેહને, ને સુણે સાર સાર રે;	
તન મન ધન તો સર્વ પામે, થાય શુદ્ધ વિચાર રે.	૨૦

મહાપ્રસ્થાનિકપર્વ.

કડકું ૧૮ મુ.

રાગ ગોડી.

કહું પર્વની લીલા જાણુ રે, કર્યા વ્યાસમુનિએ વખાણુ રે;	
તે તો સર્વ ન જાણુ કોઈ રે, ભણુ તે તો પામે સોઈ રે.	૧
એના અપાર ગુણની લીલા રે, તે જો જાણુ શ્રીહરિ છબીલા રે;	
ધન્ય વ્યાસનારાયણ દેવ રે, કરીએ એમની તો સેવ રે.	૨
ગુણ અપાર તેના કહું સાર રે, કરે સત્તરમા પર્વના વિચાર રે,	
જેનુ મહાપ્રસ્થાનિક એવું નામ રે, સુણે ભણે તેની પહોચેહામ રે. ૩	

દાળ.

હામ પહોચે તેહની, ને મહાપ્રસ્થાનિક સૂણે,	
મોક્ષકેરો માર્ગ સુણી, તપસી મોટા ધૂણે.	૪
એક મકરણ એહમા છે, અપાર લીલા જાણુ,	
પાડવોએ સખ્ય મુક્યુ, તેના છે વખાણુ	૫
દ્રૌપદીને સાથે લીધી, ગયા ઉત્તર દિશ,	
ઘણુ ઘણુ દુ ખ પામ્યા, કષ્ટ વેડ્યા સીરા.	૬

અગ્નિ આવી સામા મળ્યા, તેને બેઠ્યા અર્જન;	
દર્શન કરી પવિત્ર થયા, પાર્ય થયા પ્રસન્ન.	૭
ત્યારે ગાંડિવ માગિયું, તે આપ્યું અર્જુન;	
પછી ત્યાં વારાફરતી પડ્યા, રીઝ્યું નહિ મન.	૮
દ્રૌપદી આદિ મુઝાં, તેથી પામ્યા રાજ દુઃખ;	
જન્મ સુધી મેં નવ જાણ્યું, કેવું હશે સુખ.	૯
એમ રાજ ચિંતા કરે છે, પછે પ્રકટ્યું જ્ઞાન;	
કોઇના સામું જોયું નહિ, આવી જ્યારે જ્ઞાન.	૧૦
સન્મુખ ચાલ્યા ગયા રાજ, એટલી છે વાત;	
મહાદુઃખદાઇ પર્વ છે, તેની કહી જ્યાત.	૧૧
પછી પર્વ છે જેહ છેલ્લું, તેનાં કરું વખાણ;	
ભારત સર્વ સાંભળ્યું જેમ, તેવું થારો પુણ્ય.	૧૨

વલણ.

પુણ્ય થારો અતિ ઘણું, થયું સત્તરમું પર્વરે;	
શ્રોતા વક્તા સુણો આજે, કથા મારી સર્વરે.	૧૩

સ્વર્ગપર્વ.

કંડવું ૧૯ મું.

રાગ વેરાટી.

કહું અઢારમા પર્વની કથા, સાર લખિયો જેવો જથા;	
સુણતાં થારો મન પ્રસન્ન, મળે મોક્ષકેટ્ર સાધન.	૧
અપાર પવિત્ર ભારતીલીલા, જેમાં ગુણ ગાયા છે લીલા;	
મહાવેદવ્યાસે ભાખ્યું, કશું બાકી તો નથી રાખ્યું.	૨
સર્વ પુરાણની માંહી વાત, કરી સારી સારી જ્યાત;	

- ધન્ય ધન્ય વ્યાસજી મુન્ય, મુણિ ભારત થાયે પુણ્ય. ૩
- અઢારમુ પર્વ વખાણુ, હુ તો જોયુ ભાઈ જાણુ;
ભારતસારનો મોટો સાર, હોય હાથીનો જેવો આ'ર. ૪
- સ્વર્ગપર્વ એવુ છે નામ, પામે સ્વર્ગ મળે સુદરશ્યામ;
સ્વર્ગારોહણ કે'છે કોઈ, જેને જેવી વસતી સોઈ. ૫
- એનુ પ્રકરણ છે ભાઈ એક, સ્વર્ગમા નહિ અન્ય વિવેક;
સ્વર્ગકેરી રચના સારી, તેમા મતિ અમુઝાય મારી. ૬
- માહે કથા છે ધર્મજૂપ, આઘ્યો રથ એક અનુપ,
એક શ્વાનની ડડી વાત, જેમા ધર્મની થઈ ખ્યાત ૭
- શ્વાનરૂપે થયા ધર્મ, જેવા યુધિષ્ઠિરના કર્મ,
તેને પેર પેર તપાસ્યો, પાણુ ધર્મન દન નવ ખસ્યો. ૮
- તેથી તજી શ્વાનનુ રૂપ, થયા યમગજલ સ્વય જૂપ,
એવી લીલા કરી છે સારી, જોઈ મતિ રીઝે મારી ૯
- ધર્મ પાજો મુખમા દુ ખમા, સમ રાખો તમે મુખમા,
પછે ખેડા ધર્મ વિમાન, સાથે જન્મતણા રાજન ૧૦
- ગયા સ્વર્ગમા એક રૂપ, મહાસત્યવાદી અનુપ,
ત્યાહી દેખાડ્યુ છે નરક, જેથી દુ ખમા થયા ગરક ૧૧
- જોઈ પોતાના બ ધુની દશા, ઘણો કાળ ધર્મ ત્યા વશ્યા,
આઘ્યા દ્વિ અને ધર્મ, તેમણે છોડાવ્યા કર્મ ૧૨
- ત્યા સુધી છે નરદેહ, સ્વદેહે સ્વર્ગ ગયા એહ,
એવા પુણ્યશાળી નહિ કોઈ, જેની રૂડી જોઈ સોઈ ૧૩
- કર્કુ આકરાગ ગામા સ્નાન, થયા દિવ્યરૂપે સન્નન,
પછે ગયા પરમધામે, બ્યા શ્રીકૃષ્ણનુ કીરતન કામે. ૧૪

ત્યાંના વસનારા જે દેવો, તે તો કહે ધર્મને સેવો;
 એવો દેવ ધર્મ દયાળ, મળ્યા મોટા મોટા ભૂપાળ. ૧૫
 મળ્યા બધુ અને શ્રીમળ, જેને કાંઈ રહ્યું નહિ ઊંચું;
 નહિ જેહ લોકમાં સુખ કે દુઃખ, નહિ તરસ કે નહિ ભૂખ. ૧૬
 એવી અપાર લીલા સારી, ધર્મ તો સુખ પામ્યા ભારી;
 ધન્ય ધન્ય ધર્મ નરેશ, પામ્યા મોટો પરમ દેશ. ૧૭
 જેના નામથી પ્રાણી તરે, ઇકોતેરશત ઊધરે;
 જે જૂઠું એ નવ જાણે, તેહ સ્વર્ગમાં સુખ માણે. ૧૮
 જેની કીર્તિ કથી ભાઈ, ગુરુએ સાચથી તજ્યાં શસ્ત્ર સાઈ;
 એવો દેવતા નહિ દાતાર, તેવો ધર્મનામે અવિધાર. ૧૯

વસણુ.

અવિધાર નામે ધર્મને, જેના ગુણ શું ગાય રે;
 હરિદાસ કંઈ કવિ નહિ, જહુવર કરજો સાચ રે. ૨૦

કલ્પું ૨૦ મું.

રાગ મારની ચાલ.

અપાર લીલા ભારતકેરી છ, સુણે તેની તો મટે ફરી છ;
 દેવ દાનવ તો ગુણ ગાય છ, માંહી હરિવશની કથાય છ. ૧
 એથી તરે દાનવ દેવ છ, કરે ભારતની જે જે સેવ છ;
 છે ગુણ એના અગાધ છ, જાણે કોઈ મોટા સાધ છ. ૨
 બીજા મૂર્ખ શું જાણે એને છ, અજાણ્યા નિદ જેને છ;
 કહે સુણે ભારત પૂરે છ, તેનું આવરદા થાય અધૂરે છ. ૩
 એ તો મૂર્ખકેરી છે વાતો છ, જાણો અજ્ઞાનકેરી રાતો છ;
 નવ જાણે પુરાણીઆવા છ, તેથી એવા દોગ મથાવ્યા છ. ૪

અમે ભારતનો સાર ભાખ્યો છ, આ વર્ષમાં ઘણો લાભ દાખ્યો છ;
 સાર અને સર્વ જાણો એક છ, બીજો તો છે ખોટો વિવેક છ. ૫
 શ્રીહરિકૃપા મોટી માનો છ, જાણો બીજો ખોટો બાનો છ;
 શ્રીહરિકૃપાથી અમો કીધું છ, મહાભારતનું કામ સીધું છ. ૬
 નાટક કાવ્ય ગતિ નવ જાણું છ, જોવિંદના ગુણ વખાણું છ;
 કવિજન મા દરો ખોડ છ, હરિભજનના છે કોડ છ. ૭
 ને ને વાંચે ને ને મુણે છ, તે તે હરિદર્શન પામે પુણ્યે છ;
 પદ ત્રણસે કીધાં પૂરાં છ, રાગનાં ઘર નથી અધૂરાં છ. ૮
 કડવાં વીરા કહ્યાં છે જેમાં છ, ઢાળ સારા ભાખ્યા એમાં છ;
 શ્રાવણ અધિકમાસ પાવન છ, પુધ્ધ નક્ષત્રમા કર્યું મન છ. ૯
 સંવત સતરસાડત્રીંગ છ, ય્યમ કહુ વિમ ગુરુનો શિષ્ય છ;
 ગુરુકૃપાથી કયા ભાખી છ, સાખ્યયોગમા ભક્તિ દાખી છ. ૧૦
 અભિધાનએમિથ્યા જાણો છ, હરિદાસ હરિજનને વખાણો છ,
 કૃપા કવિવરકેરી હોય છ, હરિદાસ તો આ દિન જોય છ. ૧૧
 કરે કૃપા કમળલોચન છ, ગુણ ગાય હરિદાસ પાવન છ.

વસણ.

પાવન ગુણ હરિદાસ ગાયે, કૃપા શ્રીહરિએ કરી;

ખે કર તાળી લેઈજોવો, એક વાર મુખ શ્રીહરિ. ૧૨

૧૦ ય્યમ—(કવિ પ્રેમાનંદની ના હોવાથી હુ ગી રીતે કહી ગયું)

સીતાવિરહની

ચાતુરીઓ.

ચાતુરી ૧ લી.

ગગ ધનાશ્રી.

નમી ગુરુવને હુ પે'લા છ, સમજ સીતાવિરહ વે'લા છ,
ગણપતિ થાય મસજ છ, તો તો આશા પૂરે મન છ

૧

ઢાળ

મનતાણી તો આશા પૂરે, ગણપતિ ગુણવાન,	
સીતાજનો વિગ્ધ લાખુ સરસ્વતી કરે બળવાન	૨
નમી કવિજન સર્વને, ગુરુને લાગી પાય,	
સતકેરી સા'ય માગી, હરિજન ગુણ ગાય	૩
રાજા રાવણ મારિયો ને, રાધવ આવ્યા ઘેર,	
રાજ્ય રૂડીપેરે કરેછે, થઈ એક એવે પેર	૪
મહાકુષ્ઠ પચિટ પુરનો, તેને થઈ સ્ત્રીશુ રાડ,	
તે બેઠક બોસે બોનિયો, ફાટે હુ બે પા'ડ	૫
મહાસતીને મર્મવાયઃ, બો ચો કુષ્ઠ ત્યાય,	
જન રાડ ના'ય એ રામનો, (જે) સામે બેઠા જ્યાય	૬
રાવણ જોને હરિગયો, રાખી જોને ઘેર,	
તેના ઉપર ઝાંધ કરીને, સ્ત્રી પર કીધી ગે'ર	૭
નહિ ઘેર ઘેર રામ-ય, અમે તો મોટા શૂર,	
એણે વેણુ તે બોનિયો, મતિના જે ફૂર	૮

૫ પરિચટ—ધોમી બે મોતો—જમ્મોતો—વગર વિચાર્યે મનમાં
આવે તેનું ઝટ મોતી નાખનારો

તેની વાણી અનુચરે આવી, કહી રાજ રામ;
 મન માંડે તે દુષ્પ પામ્યા, પોતે મુંદરશ્યામ. ૯
 અગ્નિમાંથી નિમરી તે, મન ન જાણે વાત;
 હરિદાસ મું વારુંવે, મોટી જેની ખ્યાત. ૧૦

ચાતુરી ૨ છ.

રાગ ધનાશ્રી.

એમ ધોમી બોલ્યો કૂડી છ, પાત વરી રામને જૂડી છ;
 તંયા બોલાવ્યાં માત પાસે છ, બોલ્યા રાઘવ કૂડી આસે છ. ૧
 ઢાળી.

આશ કૂડી રાઘવ મનમાં, સીતા જાણે શુંય;
 બોલ્યા રાઘવ બાળા મુણે. વચન કહું છું કુપ. ૨
 તમે એકદા બોલ્યાં, મન વન જોવા કોડ;
 જો જુ હોય તો હુ જ મોકલુ, શોધી કાઢી જોડ. ૩
 સીતા કે' સ્વામી જુ છે, (ત્યારે) રાઘવ બોલ્યા જાણ;
 વહેણાં આવજો જનકી, કહી કપટ કર્યું નિર્વાણ. ૪
 અમે કોઈને પૂછી કે'શુ, થવાને તમને તૈયાર;
 કાલે તો તમે આજન્ને, વેણા ઊડી સવાર. ૫
 એમ કહીને મોકલ્યાં, ગયાં સીતા ભુવન;
 વન જોવા ઈચ્છા ઘણી, કપટ ન જાણે ભગવન. ૬
 એવે બધુ ચાર મળિયા, ભગ્ત સત્ક્રમ ને લક્ષ્મણ;
 જેમ ત્યાં સર્વે સાંભળે, બધુ મળિયા ત્રણ. ૭
 તેમ રાઘવ બોલ્યા, બાઈ મુણે મારી વાત;
 સત્યવાત અમે કહું, મારું વચન માને સાક્ષાત ૮
 સીતાને કહે કૂડ હોકો, માંગે મારે મન;

તેથી એનો ત્યાગ કરવો, બોલ્યા જગજીવન	૯
લે શત્રુના તમે જાએ, સીતા મૂકવા વન,	
એને તજીને આવજો, કે' હૃદિદામ જગજીવન	૧૦

ચાતુરી ૩ છ.

રાગ 'વનગધનાશ્રી

શત્રુના બોલ્યા વિચારી છ, એવી ક્રુરમતિ નથી માગી છ,	
નિર્દોષને કેમ ઠેસ દુ ખ છ, હું તજીવું મોજી સુખ છ	૧

ઢાળ

મુખ હું કેમ તજીવું, દુ ખ દેનાય હરિ કેમ,	
મહાસતીને એમ બોલો, યાગે નહિ દોષ	૨
લોક મન માન્યું કહ્યું, હરિ કરો તેહ વિચાર	
અમો વનમા કેમ મૂક, થતો નથા અવિધાર	૩
મહાદુ ખ જનકી પામે, વળી ગર્ભવતી જાણ,	
અમાગથી હરિ દુ ખ પામે જેના કર વખાણ	૪
માતા તું'ચે ગાથુ અમો તેને દુ ખ કેમ દેનાય,	
રાધવ એ શુ ઉચ્ચરો, એ સત્ય કેમ મનાય	૫
મહામાયા જેવી માતા, તેને ગર્ભવતી તજાય,	
હાય ! હાય ! કહી ધરણી સૂતો, શત્રુના તો ત્યાગ	૬
ઊડાડ્યો ઊઠે નહિ, મહાદુ ખ પામ્યો જાણ,	
હરિ આ શુ ઉચ્ચર્યા, કોણે કહ્યું અજાણ	૭
તે મૂઢને હું મારી નાખું, એવું બોલ્યો જેહ,	
શુખ સતીને કૂડ કહેછે, માડ નિ સદેહ	૮

૮ મારો મ ગય જગજીવન જગજીવન ૧૦ તજીવું-વનમા મૂકીને

૩ અવિધાર નિશ્ચય ૬ ગર્ભવતી—ગર્ભવતી છતા

એમ કહી મૂર્છા હવી, નવ મુખે બોલે બોલ,
 તેનું રાઘવજીએ સહુ, નિહાળ્યું સારૂં તોય ૯
 પછે બોલ્યા ભરત પાસે, મહાદેવદયાળ,
 હરિદાસ તો કહે સાચુ, જેવી લાધી ભાળ ૧૦

ચાતુરી ૪ થી

રાગ ધનાશ્રી *

રામ બોલ્યા મુજો મહાભાગ છ ભરતજી તમે માનો લાગ છ,
 સત્ય વાણી માનો મારી છ, અમો એક કહું ઉચ્ચારી છ ૧

ઢાળ

ઉચ્ચારી અમો કહું, જનકીને લઈ જાવ વન,
 ને મારૂં કદી આજ ભાઈ, રીઝાવો તમે મન ૨
 મારી આજ્ઞા ત્યારે માની, ને કરો આટલું કાજ
 જનકી વન જાય નહિ, (તો) કરૂં દેહ મારો તાજ ૩
 કોઈ વાત નવ જાણે એવું, કરવું મારા વીર,
 જનકીને જાણુ ન યાચે, એવું કરો ધીર ૪
 ત્યાં ભરતજી ઊડિયા, લાવ્યા ભગવા વસ્ર,
 રાઘવ જીવે તેમ ત્યાં તજ્યા, બાધ્યા અગે અજ ૫
 અમો સાધુ આજ યાઉ, નથી બીજી આરા,
 જનકીને દુ ખ દેવા, થયા અમો પ્રકાશ ૬
 લોક મોઢે બોલે બને, ॥ દુ ખ દેડ માત,
 જોગી થઈ તે તો ગયો, નવ માની રાઘવ વાત ૭
 ઘર રેવા ઘણું કહ્યું, નવ માન્યું ભરતજી ત્યાં,
 જપાદીધો રાઘવજીએ, મૂક્યું નહિ મન માય ૮
 પછે રાઘવ બોલિયા, વક્ષમજસુ વચન,

બાઈ તમે માટે ગીઝવો, આજ સારું મન	૯
આગા અમને તમતાણી છે, મૂકો સીતા વન,	
હરિદાસ લક્ષ્મણ દીનકારે, અમુકાએ મન	૧૦

આતુરી ૫ મી.

ગગ પનાથી.

રામજી બોલ્યા લક્ષ્મણ સાથ જી, માનો માટે રઘુકુળનાથ જી,	
જો નવ માનો તમે આજ જી, જાડ જનકી કરવાતાજી જી	૧

ઢાળી.

તાજ કરવા અમે જાડ, માનો માટે વેણ,	
એમ કહીને વફ કરતા, ચાલવજી તો નેણ.	૨
વાટે કહી લક્ષ્મણ વળ્યા, રડે અપરમપાર,	
ગયા જનકી પાસ પોતે, મહાકુળ મન સાર	૩
જઈ બોલ્યા માતશુ, બિબો રથ તૈયાર,	
માતા હર્યે આવીયા, સામુ મળવા સાર	૪
હું દિયર લક્ષ્મણ સાથ જાઉં, વન જોવા કોડ,	
વે'લા વળશુ માત ભારી, લક્ષ્મણજી છે જોડ	૫
સામુ કહે વહુ વન દીડા, ચૌદ વર તો જાણુ,	
હજી વન જોવા ઇચ્છા, એવા શુ અજાણુ	૬
સીતા કે' માતા સુણો, હું રહી ઝામુ વન,	
તેથી ઇચ્છા થઈ મુજને, રીઝ્યા જગજીવન	૭
આજા આપી ગયા માતા, લક્ષ્મણકેરે રથ,	
વેડા તે આને નહિ ઘણા અજો છે સમરથ	૮
રથ ધ્રુજે ધરા ધ્રુજે, સુજે નહિ દિન સાર,	

આવુ દુ ખ સહુને થયુ, શુકન જૂડા ત્યાગ ૯
 ત્યારે જનકી માત ખોવિયા, સુણો લક્ષ્મણ જાણુ,
 આજ આ શુ થાય છે, હરિદાસ ખોલે વાણુ ૧૦

ચાતુરી ૬ કૃતી.

રાગ ધનાશ્રી.

જેવુ હરણ થયુ હતુ મારૂં છ, તેવુ આજ દીસે નહિ સારૂં છ,
 તમે લાભ્યા કંઈ રથ છ, કેમ ખોલતા નથી સમરથ છ ૧

ઢાળ.

સમરથ શે નથી ખોલતા, એમ કહી વિમાસે માત,
 લક્ષ્મણુ છ ખોલે નહિ, તેમ તેમ થાય ઉચ્ચાટ. ૨

પોડો તો ચાલે નહિ, ચૂચવે બહુ ચક્ર,
 સૂર્ય તો ઢકાઈ ગયો, ચઢી આવ્યો શક ૩

સીતા ખોન્ના તે સમે, મુને ઘેર તેડી જાવ,
 સભારી વાત તમે વીરા, જુઓ મારો ભાવ ૪

અમે કંઈ નથી અજાણુ લક્ષ્મણુ, જાણુ તમારૂં મન,
 ઘેર જઈને વડુ સઘણુ, જોઈ દુ ખ જે વન ૫

એવે ધાકુ વન આવ્યુ, ખોલ્યા લક્ષ્મણુ જાણુ,
 માતા તજ્યા તમોને, રઘુનદને નિરવાણુ ૬

હુ દુષ્ટ મૂકવા મોકલ્યો, કોઈ ધોળીએ કડકી વાણુ,
 તે વેણુ તમને તજ્યા, થયા રઘુવર અજાણુ ૭

હવે રથથી ઉતરો માતા, મન ગમે ત્યાં જાવ,
 આજા આવુ પાપી અમે, જાણુ બીજો નહિ ભાવ ૮

વેણુ મુણ્ણી મૂચ્છાં થઈ, તેને પાણી છાટે સાર,
લક્ષ્મણજી મન કે પ ઘણો, પમાયે નહિ પાર.

૯

રઘુવરને કેમ નિદુ, જેહ દેવનો દેવ;

માતાનુ દુ ખ કેમ જોડે, હરિદાસ કરતા સેવ

૧૦

ચાતુરી ૭ મી.

રાગ ધનાશ્રી.

પાટે તજી ગયા લક્ષ્મણ જાણુ છ, કરતા ભજન થઈ અજાણુ છ;

હવે સીતાની કહુ પેર છ, અહીં વિરહની જેને લે'ર છ.

૧

ઢાળી.

લે'ર આની વિરહની, મહામન મગદ્યુ દુ ખ,

ઘણે કાળે સાવધ થયા, સભારે છે સુખ.

૨

હે રાધવ હુ તમને વરી, તમે મોટા દેવ,

પણ મારા કર્મમા નથી, ત્રિકમ તમારી સેવ

૩

અમોએ શુ પાપ કીધા, તેનુ કે'તુ મૂળ,

વગર વાકે શે તજ્યા, કરત મનનુ સૂલ

૪

હશે રાધવ તમને ન નિદુ વહુ રાત ને દિન,

અહીં મારી વને કગી, થઈ તમથી નિજ

૫

આ વાઘ બૂમ પાડે ઘણી, કંઈ સિ હના સ્વેર થાય,

હુ કોમળ સ્ત્રી છુ ગર્ભવતી, તેનુ દુ ખ શે જાય.

૬

અગળા છુ હુ નિરપરાધી, તેના કરો વિચાર;

અમો દુ ખ મનમા ધરૂ, તમો કંઈક લહો સાર.

૭

વિવપી મરશુ પિઠવા, વગર વાકે જાણુ,

લોકકાળે વા'વાજી તજી, કડે તોય વખાણુ

૮

મને વનમાં જો ધરી તો, કંઈ કરવું તું જાતન;
 અમો જૂલ્યાં ભવે તમો, નવ જોયું ગર્ભ રતન. ૯
 તેથી મન અમુઝાય છે, આ પશુ પંખી ન ખાય;
 શુ કરીએ હરિ પરચ પડ્યાં, હરિદાસ દુઃખ થાય. ૧૦

ચાતુરી ૮ મી.

રાગ ધનાશ્રી.

ગીતા માતાનુ દુઃખ અપાર છ, જેનો થાય ન કાંઈ વિચાર છ;
 મહાસતી પામે દુઃખ છ, નહિ ગમછને લાઈ સુખ છ. ૧

દાખ.

સુખ શાનું રામછને, પણ મત્ય પાળવું સાર;
 એવે સીતા ખાસે પંખી આજ્યાં, તે તો ખાખ્યાં પાર. ૨
 વાઘ આવી પાગ લાગે, હરણુ લુપે વારિ,
 સસલાં જગ માથે પડે, રૂદન કરતાં ભારી. ૩
 એમ સર્પ પંખી કળકળે, સીતા કરતાં રૂદન;
 હરિ અમો સાથે કપટ કીધું, ન ઘટે જગજીવન. ૪
 હું તમારૂં વચન પાળું, કે'ણું હતું તું જાણ;
 સુણવું હરિ મારા મુખનું, અમો કહું છું નાથ. ૫
 ખડે કપટ કરેણુ હતું, આમ ન કરીએ દેવ;
 અધવચ મુને મૂકાવી, લક્ષ્મણે કીધી સેવ. ૬
 ભડત એ શુ સાચો ? પ્રભુ ! અમો જુડાં જાણું,
 એમ કહીને અશ્રુ મૂકે, વાગે હૃદય બાણ. ૭
 રઘુનંદન રાજ્ય જાશે, તમો છો પ્રત્ને હીન.
 તોય પ્રભુ મને તણ, વનવગડામાં દીન. ૮

હરિ તમને ગમ્યુ (તો) રૂકે હશે, હું મૂર્ખ મનની નાર,
 એમ કહી વળી સીતા મૂકે, નિશ્વાસ વાર વાર ૯
 અપાર દુ ખમા સીતા માતા, મૂકી ગયા લક્ષ્મણ,
 હરિદાસકેરે દુ ખ મોટુ, અમુઝાચે ઘણુ મન ૧૦

ચાતુરી ૯ મી.

રાગ ધનાશ્રી

અહો રાઘવ દશરથબાળ છ, હરિ લેજો સભાળ છ,
 જેમ તજી તમે દયાળ છ, તેમ કોઈ દિવસે લેજો સભાળ છ. ૧

ઢાળી.

કોઈ દિવસ મારી લેજો, હરિ તમે સભાળ,
 હું જનકકેરી બાળ છુ, કહા કાઠજો ભાળ ૨
 એમ રૂદન કરતા જનકી, રડયા વનમા જાડ,
 પા'ડ ત્યા તો રડે ઊભા, કડકડે ધન આપાઠ ૩
 એવુ દુ ખ સહુ વનમા, જોઈ ક પ્યા વસતા લોક,
 આ તે આજ શુ નિપન્યુ, એમ સભારી કરે શોક ૪
 માતા જનકી રામનામની, કરી રહ્યા છે ધૂન,
 તન્યા તોય ન ભજન મનથી, ચૂકે ડેમ જે ગુણ ૫
 અપાર લીવા વા'લા તમારી, યુને દીધુ કા દુ ખ,
 માર્ જોઈ તમો નથી સીઝતા, વા'લા મળિયુ સુખ ૬
 અમો અળખા દીન વા'લા, કદી લીજો સભાળ,
 યુને દૂર ગણો તજી કહો, પાણુ માઝાર સોપી મસળ ૭
 પ્ર્યા જાડ ને શુ કડે, એમ દુ ખ પામે જાણ,

એવે રામજી કૃપા કરતા, નથી જોઈ અભાગુ. ૮
 મહાક્રપિ વાલ્મીકિ આવ્યા, દીકરી તેણે નાર;
 હે બાઈ તુ શું કુખ ધરે છે, વધા મુખે સાર. ૯
 માતા તુ છે જનકકેરી, એકલી કેમ વન;
 હરિદાસ તું કુખ ધરે છે, નહિ પાસ કો જન. ૧૦

આતુરી ૧૦ મી.

રાગ ધનાશ્રી.

કુખ પામે માત કેમ જી, કરો ઈશ્વર તુજને ક્ષેમ જી;
 દોની પુત્રી તુ તો માત જી, કરો મુજને તો સહુ ખ્યાત જી. ૧

કાળ.

ખ્યાત કરો મુને માતા, કોના તમે છે બાળ;
 પત્ની કોનાં કહો સાચુ, આવે અમોને વાંલ ૨
 (ત્યારે) માતા પાંચે લાગી બોલ્યા, નથી પૂજનનુ પાત્ર,
 માનસિકપૂજ માનજો, તમે પ્રજા દો સુપાત્ર ૩
 હું જનકવિદેહીતાણી કન્યા, દશરથબાળની નાર;
 રામ સ્વામી મારા ક્રપિ, હું સીતા નામે સાર. ૪
 ત્યારે ક્રપિજી પાસે ગયા, આપી હૃદયે બાળ,
 મારા બાપ તું કયા કુખ પામુ, અમો કરી કરે સલાળ ૫
 સહુ વાત માડી કહી રાણી, ક્રપિ લઈ ગયા સઘાત,
 ત્યા બાળ બે ઉત્પન્ન થયા, જીત્યા સૂરની જાત ૬
 રામને તો જીતીઆ, લક્ષ્મણ જીત્યા સાર;
 એવા ગુણ છે પુત્રકેશ, જોઈ રીઝયા માત અપાર. ૭

અશ્વમેધ પૂરણ કરાવ્યો, બાળ એવા બાણ;	
હરિદાસ શું વર્ણન કરે, મતિના નેહ અબાણ.	૮
સત્તરસેં ને બાવીશ મધ્યે, કરી ચાતુરી ચાલ;	
સો પદ્ય તો પૂરાં બાણજો, હરિએ કરી સંભાળ.	૯
સેવક કવિજન સર્વના, મુખ બોલો ને ને કરી;	
વિપ્રકેસે શિષ્ય છું, ગાણ બોલો શ્રીનરહરિ.	૧૦

નૃસિંહમેહેતાનાવાપનું

શ્રાવ્હ.

કંઠુ ૧ છુ.

રાગ કેદારી.

- મથમ પનાણુમુ ગણપતિ દેવ રે, જેની સુરીનર મુનિ કરે સેવ રે,
આપે બુદ્ધિ તો તત્ખેવ રે, તેહતણુ વરાણુન કરે રે ૧
- ઉમયાન દન વાચે સર્વ રે, પૂજાથી જાય તનનો ગર્વ રે,
પુણ્ય લાધે મોઢે પર્વ રે, તેહતણુ વરાણુન કરે રે ૨

ઢાળી.

- વર્ણન કરે હુ તેહનુ, કુદાળો જે દેવ,
સુરીનર મુનિવર સેવા વાર્ધે, જેની મ ગળ કરવા દેન. ૩
- અનેક ગુણ છે ગણપતિ કેરા, રસનાચે ન ગવાય,
સિદ્ધ બુદ્ધિ નારી જેને, દેવસેનાપતિ બાય ૪
- વાહન ઉદર ગરક જેવુ, મહાસમગ્ધ દેવ,
હરિદામ તો નિત્યે કરતા, કુદાળાની સેવ ૫
- વાણી નિર્મળ કરે માની, મ ગળદાતા દેવ,
દુખ સર્વે ટળે તેથી, શુભ થાયે અવશ્યમેવ ૬
- શુભ અશુભમા આપ બિરાજે, ગણપતિ ગુણવાન,
સ્થળોદર મન્ય દેવ દેતા, અતિ છે બળવાન ૭
- તેવા સરસ્તી માત સમર, જેના રૂપ છે આગ,
પરા પશ્યતી અને મધ્યમા, વૈષ્ણવી રૂપે આર ૮

- અબ્રુદને તો બુદ આપી, કર્યા પંડિત બાણ;
કાજિદાસ મોટા કવિ, કર્યા તમે મમાણ. ૯
- એવા ગુણ આઈ તમતાણા, શું હરિદાસ તો ગાય;
વાણી દેવી સરસ્વતી, ત્રિભુવનની રાય. ૧૦
- અપાર લીલા તમારી છે, આઈ ગુણ રા ગાઈ;
આશા પૂરો અંગિકા, હું શું ઝોશિંગળ થાઈ. ૧૧
- સેવા કરોશ આઈ એક મનથી, પૂરો મારી આશા;
અજ્ઞાનકેશ આઈ તમે તો, કાપી નાખજે પાશ. ૧૨
- ગુણ તમારા અનંત છે, ગાઈ ન શકે શેષ;
હું માતા શું વરણુવું, જાણુ નહિ કંઈ રેષ. ૧૩
- સરસ્વતીનો મહિમા ગાતાં, મોટું પામે માન;
ભગવદી ભગવદ્ગુણ છે, મહામાયા ભગવાન. ૧૪
- નરસઈ મેહેતાકેરી લીલા, ગાવા મનમાં હામ;
ભકતજન જે નિર્મળ કા'વે, નરસઈ મેહેતો નામ. ૧૫
- તેહતાણા તો ગુણ ગાવા, સાસો પડ્યો એક વાર;
ભાભીએ તો મે'ણુ દ'ધુ, નાહા ઘરથી માર. ૧૬
- જઈ ઉજ્જડ વનમાં તપ આરભ્યુ, અપૂજ્ય શિવનું લિંગ;
સાત અપવાસ મે'તે કર્યા, થયા ભોળો શંભુ દિગ. ૧૭
- સાક્ષાતરૂપે પોતે આવ્યા, નરસ ધ્યાની ખાસ;
માગ્ય માગ્ય શકર તો કહે છે, તુ તો મારો દાસ. ૧૮
- નરસઈ કે' જે તમને વાંછું, તે તો મુજને આપો;
દાસ તમારો શકર સ્વામી, મુજને કરીને થાપો. ૧૯

પર્યંતી, મધ્યમા, પૈમરી, એ ચાર પ્રકારની વાણી છે મારે તે ચાર સરસ્વ-
તીના રૂપ કહ્યા છે.

- હૃદય પામી શકર જોડ્યા, બીજી વાર તો માગ્ય;
ભક્તગજ તો જોજી જોડ્યા, વધ્યો ઘણો અનુગમ. ૨૦
- ત્રીજી વાર પણ જોજી માગ્યુ, થયા દેવ પ્રમત્ત,
નગસંઘ્યાને સાથે લઈને, ગયા આનંદ મન. ૨૧
- તે પૈકુ ધામે પોતે ગયા, જોઈ રીઝ્યાં મન,
ભુવન અવનવા અતિ પિરાજે, કુલ્યુ મે'તા તન ૨૨
- જોવી જોભા કદી ન દીડી, જોવા મોટાં ધામ,
ભક્તરાજ ત્યા મા'મુખ જોગે, પામ્યા મુદરશ્યામ ૨૩
- જોઈ મન રાજી થયુ, જોવે સભામા ગયા દેવ,
અદ્ભુ ઉદ્ભવ સાત્યકિ સાથે, પાડવ કરતા સેવ ૨૪
- સર્પ જોઈને વિસ્મય પામ્યો, નરસિંહ મે'તો જાણુ,
ગુણ અપાર છે જદુપતિના, જાણુ ઉગ્યો જાણુ ૨૫
- પાર્વદ પાસે પારો ઊભા, શકર બેડા આમન,
નરમ હ મે'તો રહ્યા ઊભા, ગાકુ થયુ છે મન. ૨૬
- જોઈ શુકિત અપાર લીલા, મનમા મુખ અપાર,
નરસંઘને જોઈ શ્રીકૃષ્ણ જોડ્યા, શકરશ્ય લેવા સાર ૨૭
- ભરે પધાર્યા દેવ મોટા, અમો તમારા દાસ,
કઈ કામ સેવા કલો મુજને, પહોચે જોયો આગ ૨૮
- કામ સેવા હરિ તમારી, શકર કે' અમો કરીએ,
અભય આપો નાથજી, તો તો અમો ઉચરીએ ૨૯
- અભય આપુ દેવે ત્ય હી, જો'યા ત્યારે દેવ,
આ દામ મારો અતિઘણો છે, (એનુ) વારજી આપો તત્ખેવ ૩૦
- ત્યારે ધ્વજી જો'યા જે સુ દેવા, માનવ લાલ્યા અહીં,

- સદહે વૈકુંઠ અતાવ્યું, ળાંધન છૂટે જ્યાંહી. ૩૧.
- ત્યારે શંકર કે' એ ભક્ત મારો, એશું થયો બાંધન;
મસત્ર થઈ તમે વરદાન આપો, હરિ રીઝે મન. ૩૨
- ત્યારે કૃષ્ણ કે' તમે જાઓ મૂકી, અમો કરશું કાળ;
તમારો ભક્ત તે મારો જાણો, સાંપું સારો સાળ. ૩૩
- ત્યારે શંકર ગયા કૈલાસે, રહ્યા મે'તો ત્યાંય;
બુદ્ધિ નિર્મળ જોઈ બોલ્યા, જહુપતિ તો જ્યાંય. ૩૪
- માઝ્ય માઝ્ય હે નરસંઘ મે'તા, તારે જોઈએ શુ ય;
જે માગે તે આપુ હમણાં, મસત્ર થયો છું હું ય. ૩૫
- અમો શું માગુ હરિ મળ્યા, હવે શી છે બાકી;
હરિદર્શનથી સહુ મળ્યું, મોહની વૃત્તિ થાકી. ૩૬
- તોય પાશુ હરિ એક માગું, જોઈ તમારો રાસ;
એટલું જોઈએ નાથજી, બીજી નથી કંઈ આરા. ૩૭
- ત્રણવાર તો એજ માગ્યું, રાખ્યો નરસંઘ પાસ;
સમય આવે દખાડશું, કેવો છે જે રાસ. ૩૮

વલણુ.

- રાસ દખાડુ તને ભાવે, સુણો ભક્તરાજ રે;
હરિદાસ શું વરણુવે, થાયે જોયી કાળ રે. ૩૯

કડવું ૨ જી.

રાગ રામત્રી.

- રામ વિરાજે જી; જીએ નરસંઘ મે'તો ત્યાંહી રે. ટેક ૧
સત્યભામાને કાલિંદી આવ્યાં;
માધવ મનમાં ભાવ્યાં રે. રાસ ૦ ૨
જાંબુવંતી જે પટરાણી આવ્યાં;

મોટા મોટા જે કા'વ્યા રે.	રામ૦	૩
છે અપાર લીલા મોહનજની,		
તેરી રામા સોહનજની રે	રાસ૦	૪
નરમદ મેલેતાને બોવા-યા,		
ત્રિકમે તોલ તોલાવ્યા રે	રાસ૦	૫
એક ગોખમા તમે બેડા જોજો,		
નરસઈ મે'તા સરો જોજો રે	રાસ૦	૬
મહામસ્તાન રાસ મર્યો છે,		
ભક્ત જોવા માતી પર્યો છે રે.	રાસ૦	૭
તેવે મને હૃદિને સાભરિયુ,		
ગા'પારાણીનુ દુ ખ મન ધરિયુ રે	ગમ૦	૮
ગાધાપેડે ઉપ નથી કોઈમિ,		
પટરાણીની કરી મોઈમિ રે	ગસ૦	૯
લખિના ચદ્રભાગા ચદ્રાવળી		
તેવી મને રાણી ના મળી રે	રાસ૦	૧૦
એમ કહી હરિ રડવા રે વાગ્યા,		
સ્નેહના બાણ વાગ્યા રે	રાસ૦	૧૧
જોઈ નગસ ધર્યો આમુડા ઝીલે,		
એવો પ્રેમ કરા મોન રે	રાસ૦	૧૨
અપાર લીલા પુરોષોત્તમની,		
સલાગી ગોપી ત્યમની રે	રાસ૦	૧૩
કેવો સ્નેહ છે શામળિયાનો,		

૪ સોહનજ—શોભાયમાન ૧૩ સમી—તે પ્રમાણેની—મન્દરાસમ.

ધન્ય ધન્ય એ મગિયાનો રે.	રામ૦	૧૪
એરે હરિનું મનકું લાગી;		
ત્યાં આવી રાધા રાગી રે.	રાસ૦	૧૫
લલિતા ચંદ્રલાગા ને ચંદ્રાવળી;		
આરી છે હરિને ભાળી રે.	રાસ૦	૧૬
જોઈ આનંદ સર્વે પામ્યાં;		
ગરૂપ જોઈને મનડાં રાખ્યાં રે.	રાસ૦	૧૭
પછે રામ રચ્યો છે મોટો;		
તે રાસનો કયમ કહું જોટો રે.	રામ૦	૧૮
ગર્વ જાંખો રૂપમાં પડી છે;		
એક રાધા ત્યાંહી ખડી છે રે.	રામ૦	૧૯
ખટમાસકેરી રચાણી કીધી;		
તેની મનની સિદ્ધિ સાધી રે.	રામ૦	૨૦
ખટમામે રામ પૂરાણ કીધા;		
નરમધિાને અભેપદ દીધા રે.	રાસ૦	૨૧
બા મારો તુ રામ ગાળે;		
હુ ખ પડે ત્યાં સમશનુ સા'જે રે.	રાસ૦	૨૨
પછે મે'તોજી ઘેર આવ્યા;		
કેવા સહુને ભાવ્યા રે.	રાસ૦	૨૩

વચણ.

કેવા ભાવ્યા મેહિતા મોટા, તે કહે હરિદામ રે;
ભાવ ધરીને જે કોઈ સાભજે, તેની પહોંચે આશ રે. ૨૪

કહું ઓં ૩ જી.

રાગ ધનાશ્રી.

પહોંચી મનડાકેરી આશ જી, ઘેર આવ્યો નરસંઈ દામ જી;

ભાભી તુ મારે જોરાણી છ, તારે પુણ્યે ભક્તિ માણી છ ૧
 બીજે ગુરુ નથી મારે આજ છ, તુજથી પામ્યો ભક્તિરાજ છ,
 એમ કહી ભાભીના ગુણ ગાય છ, થયા નરસઈ ભક્તમા રાય છ ૨

ઢાળી.

ભક્તજનમા રાય કા'વ્યા, ભાભીનુ માન્યુ પુણ્ય,
 ગુણ ગાય છે રા કરકેરા, બીજા ગુણ ભગવન ૩
 સકટ વેળા સ ભારજે કહી, સમરે નિત્યે જાણ,
 સકટ કાઈ પડે નહિ, જે છે ભક્તમા ભાણ ૪
 એક દિવસ ભજન કરવા, ગયા અત્યજ ધામ,
 ન્યાતે ન્યાતબા'ર મૂક્યા, રીઝ્યા મુદરશ્યામ. ૫
 નાગરકેરી ન્યાત જમતી, ત્યા થયો છે કે'ર,
 નરસઈયાને તેડી આણ્યો, ત્યારે થઇ છે મે'ર ૬
 એવા ગુણ છે ભક્તકેરા, કયે કોણ તેનુ પુણ્ય,
 અપાર લીલા દવની, મુણે હોય જેનુ પુણ્ય ૭
 પછે નરસઈ બા'ર નીકળ્યા, મેહેતીને લઈ સાથ,
 આશરો એક છે મોટો, માથે ત્રિભુવનનાથ ૮
 રાત દહાડો રટણ તેનુ, બીજુ કશુ નહિ કામ,
 સત સાધુ આવે તેને, બોજન કરાવે ધામ ૯
 પ્રસાદ પેહેલો ધગવી, પછે જમે આપ,
 સતસાધુ ઘણા આવે, નરસઈયાની છાપ ૧૦
 કીર્તિ પસરી જુગો જુગમા, નરસઈ મોટો ભક્ત,
 બીજુ કાઈ જાણે નહિ, હરિમા છે આસક્ત ૧૧

૧ જોરાણી—ગુરૂંપ શ્રી ૬ કે'ર— (એક એક નામની જોડે
 પંક્તિમા એક એક અત્યજ, એવો કે'ર)

- લોક વ્યવહારથી વેગળા, નવ જાણે કાંઈ પાત;
ભક્ત મધ્યે મોટી પસરી, નામકેરી ખ્યાત. ૧૨
- પણ ન્યાતિકા તો ગરીબ જાણે, જ્યાં ત્યાં નભવે ન્યાતે;
ભાઈ ભાંડું એમ જાણે, જમવાનું કહે રાતે. ૧૩
- ભક્તરાજ જમવા જાયે, નહિ કોઈનું કાંઈ;
આમંત્રણ આવે તો જણું, બીજું નહિ મન માંઈ. ૧૪
- એવે શ્રાદ્ધપક્ષ આવ્યું, જમવા જાય છે મે'તી;
લોક મેહેણાં ઘણાં દેતા, મે'તી દુઃખી રે'તી. ૧૫
- પણ શું કરે ઘરમાં નથી, એક પૈસો સમજાવા;
જમવા તો જણું પડે, ન્યાતના છે લા'વા. ૧૬
- ગણે નહિ કોઈ કશું બોલે, પણ થઈ એક પેર;
એકાદશીને દિવસ આવી, પિતાની તિથિની મેર. ૧૭
- ત્યારે વડી બોલઈ કે'વા આવી, જમવા આવજો સાર;
લોકને ઘેર જમી આવો, વાળો ઉદર મોઝાર. ૧૮
- તમારે તો કંઈ નથી, દુઃખ અમારે જાણ;
ખાતું ફરણું લોકમાં, કાંઈ નવ જાણો નિરવાણ. ૧૯
- શ્રાદ્ધની વાડકી પૂઠે ચોટી, તેની છે નહિ ગમ;
સોળાં પે'રી જમવા જાઓ, જાણો નહિ સમ વિધમ. ૨૦
- એમ ઘણાંવાનાં કરી ચાલી, નરસંઘ કાંઈ નવ બોલ્યા;
નારી કે' મનુ દુકારા કરે છે, તેના તોલ ન તોલ્યા. ૨૧
- જે એક વાર આપણ કીને, તો હું જમવા નવ જાઉં;
ખવરાવીને ખાંતે બેમું, દુઃખીઆરી તો નવ થાઉં. ૨૨
- ત્યારે મે'તા બોલ્યા આપણ કીને, જે દુઃખ મટે જાણ;
જાઓ નાતરું રઈ આવો, જે કરે સદુ મમાણ. ૨૩

(ત્યારે) મેહેતી આલ્યાં નાતરાં કરવા, ગયાં છે ગામ માંય;
વિગત ત્યાંથી અમો ભાખું, શું થયું છે ત્યાંય.

૨૪

વર્ણ.

ત્યાં તો ભાઈ શું થયું તે, મુણિ શ્રીતાજન રે;
મેહેતીનું મન કચવાય છે, કહે હરિનાજન રે.

૨૫

કડવું ૪ થું.

રાગ મા૩.

નાતરાં કરવા મે'તી ગયાં રે, તે તો દુઃખી ઘણાં થયાં રે;

જાચે જેન ઘેર તો મે'તી રે, તે તો કે'તી તું છે હલેતી રે.

૧

તારી નેહાણી કહી ગઈ રે, તેના સાચું તું તો થઈ રે;

ભાઈ તારે ઘેર કો આવે રે, અમોને સાધુડાં નવ ભાવે રે.

૨

એવું સાંભળી મે'તી ગયાં રે, જઈ નેહાણીને મળ્યાં રે;

આજ તમારા દિયર બોલ્યા રે, તોલ મારે કહેથી તોલ્યા રે.

૩

આજદિન મુધી જમ્યા સાર રે, એકવાર જમાડવાનો કરું વિચાર રે;

તમોએ અમારેકાને કીધાં રે, હવે દુઃખ ન જાચે દીધાં રે.

૪

ત્યારે નેહાણી બોલી હરી રે, કરો વાર્તા હૃદમાં વશી રે;

અમારાં નાતરાં પાછાં લઈશું રે, અમો તમારે ત્યાં આવવાનું કહીશું રે.

૫

નાનો છોકરો કરે એક વર્ષ રે, એમ વહેચી લીધાં વર્ષ રે;

ત્યારે બોલ્યા નેહ મોહન મે'તો રે, નેહ ગુમાન માંહી રે'તો રે.

૬

એ તે શું કરશે એવું કર્મ રે, નારી કે' રાખશે પ્રભુ ધર્મ રે;

તમને બહુ આવડે છે તે બોલો રે, આજ તોલ તો એના તોલો રે.

૭

એમ કહીને પતિ સમજાવ્યો રે, દાવ રૂટો ત્યાંહી બતાવ્યો રે;

બેની જાની ન્યાત પટલિયાને ત્યાંય રે, તારું માનશે સર્વે ત્યાંય રે.

૮

કે'ને જમવાનું હું કરું છું રે, આજ શ્રાદ્ધનું કરમ ભરું છું રે;

તે તો માનશે તારું સાચું રે, અમો સાથે આવતાં લાગ્યું રે. ૯
 ગયાં મે'તી પટલિયા પાસે રે, ત્યાં ભરાયાં છે આશે રે;
 તે તો વરણુવે છે હરિદાસ રે, મળુ કેવી પૂરે છે આશ રે. ૧૦
 તે તો જોજો સંત સહુ રે, અમો વરણુવી કહું રે;
 ધન્ય ધન્ય તુ દેવ કૃષ્ણ રે, સાર કરો એમાં શું મશ્ન રે. ૧૧

વણુ.

મશ્ન શેનો શ્રીનાથજી, તમો દેવ દયાળ રે;
 પટલિયાની વાત કે'વી, હરિજન જીઓ તાલ રે. ૧૨

રાગ રામગ્રી.

કંડવું ૫ મું.

ગયાં ન્યાતપટલિયા પાસ જી, માણુક મેહેતી મનની આશ જી;
 સામો ટળશે એક મન જી, બોલ્યાં જઈ મુખ વચન જી. ૧
 મારે મન એવા છે કોડ જી, શ્રાદ્ધ કરવું જોડાજોડ જી;
 નોતરવાં સગાં સરે જી, આજ કરવુ કે' સ્વામી પૂર્વ જી. ૨
 લોક જ્યાં ત્યાં ભાષે નાય જી, તમને કે'વડાવા આવી છુ હાય જી;
 ત્યારે બોલ્યા હજવેથી તેહ જી, આવશે સર્વે નિ સંદેહ જી. ૩

ઢાળ.

નિ:સંદેહ આવશે ન્યાત આખી, કરો સહુ તૈયારી;
 નોતરિયો મોકલી હા કહેવડાવું, ધારણા છે બાઈસારી. ૪
 રસોઘયાને કહ્યું તમે જાજો, મેહેતા નરસંઈ ઘેર;
 એમ કહીને મેહેતા મોકલી, કરી મોટી મે'ર. ૫
 મેહેતી ઘેર મકલાતાં આવ્યાં, મગાંની મોટી આય;
 નરસંઈયાને વાત કહી, લાવો ઘડની પોડ. ૬
 નરસંઈયા કે' મારે શી ચિંતા, પૂરું કરે ચક્રપાણિ;

- નીગતે યેગો નાગી તમે, જોડુ તે આપમે આણી ૭
- ત્યારે નાગી કે' કેમ નીગત વગે, આવમે ભાણી લોક;
- તમે નીગતે કય યે ૧, મામે મન દે યોક ૮
- ત્યારે મે'તો ૭ કે' અમે શુ કઠીએ, આપે એ તો આણી;
- અમારે એકે શરણુ કેગત, આશા પૂગે નાણી ૯
- ત્યારે નારી રડવા લાગી, આમી એ વિપરીત,
- લોકને અમે શુ કહીએ, હામે અનને ભીત ૧૦
- હુમાણા આવમે જોહાણી, તે કે'ગે કર્યુ શુય,
- ગરીબ હીએ ને ઘણુ ભાદે, ત્યારે કરીગ શુ હુય ૧૧
- એમ કહીને રડના લાગી, મેલેતા કરે કીર્તન,
- એકવાર આમી માનો માત્ર, પડી કરો ભજન ૧૨
- જે નેધએ તે આપો આણી, નહિ બોવાવુ નાય,
- લોકને અમે શુ વે કહીએ, મળમે ઝાઝો સાથ ૧૩
- શ્રાદ્ધ કરવા સામગ્રી નેધએ, તે તો આપો આણી,
- શ્રાદ્ધ કરવુ તમારે આમી, નહિ તો કાઝો ખામી ૧૪
- ત્યારે નરસ ધયો કે અમારે શુ, પૂરે પ્રે અકપાણિ,
- આગાએ તો અમે વળુ યા, આપમે સર્વે આણી ૧૫
- એમ કરતા તે રાત પડી, અને મે'તી મૂતા ચિતામા,
- પ્રાત કાગ યયો ને મગજ લોચો મે'તી ભરાયા ચિતામા ૧૬
- આમી હવે શુ કરે, લોક આવમે કરવા કામ,
- મારી તો હવે નથી રેતી, સ્વામી મારા હામ ૧૭
- નગસ યયો કે' નથી નૂકયો, અમે વ્યાજે દ્રામ,
- નાથ આપમે સહુ આણી, મુકજો નહિ મામ ૧૮

નારીનું મન ક્યમ રહે, થાય છે દિન વેલો;	
જેઠાણીની મોટી બીક છે, કલેશે પરિવાર છે ઘેલો.	૧૯
મેહેતાના મનમાં નથી, આશા છે ભરપૂર;	
અવસર સાચવશે આવી, શામળિયો છે શૂર.	૨૦
નારી આવી નાય મારા, જુઓ આવે લોક;	
એમ હુતું તો કેમ કહ્યું, શ્રાદ્ધનું તમે રોક.	૨૧
ત્યારે નરસ ઇચ્છે તો તાલ મંગાવી, લીધો કર તખ્તરો;	
ભજન કરવા માંડ્યું પછે, સાજ નથી અધૂરો.	૨૨

વલણુ.

સાજ કંઈ નથી અધૂરો, કરે મેહેતા ભજન રે;	
હરિદાસ કે' સગરો હરિ, થશે પ્રભુ પ્રસન્ન રે.	૨૩

કંઠુનું ૬ કું.

ગગ ગોડી.

કેશવ કમળાકાંત, પ્રભુ દયાળ રે;	
રાધામાણુઆધાર, લેજો સલાળ રે.	૧
અમો અનાથ તારે શરણુ, દામોદર દેવ રે;	
બીજી વાત ન બાણુ કાઠ, કરીએ સેવ રે.	૨
ગોપીવંસજી મોટા દેવ, નંદના નંદન રે,	
કસના કાળ ભજવાન, કરીએ વદન રે.	૩
પૂરી આશા વસુદેવ, દેવકીકેરી રે;	
યજ્ઞોદ્ધાના પૂર્વા કોઠ, ટાંજ્યા વેરી રે.	૪
પ્રભુ પાજો ભક્તના લાડ, તો શુ કહીએ રે;	
નામદેવની જીવાડી ગાય, સુખે રહીએ રે	૫
કળીરને દીધું દરશન, આપે આવી રે;	

- તુકારામને થયા મમંજ, વારના ભાતી રે. ૬
- મીરાંબાઇનું પીધું ઝેર, કેશવ કાળા રે;
ગોપિકાને રીઝ્યા દેવ, મેઝ્યા હાથેવાળા. ૭
- છે અપાર હીલા દેવ, કરમાળાઈ તારી રે;
જેનો ખીચડો ખાધો ભણુ, તણ સુખડો સારી રે. ૮
- કુખેર ભક્તને તોવો સાર, હવતો રાખ્યો રે;
વ્યવેવને આપી નાર, ભજન ભાખ્યો રે. ૯
- રાખરી તારી મારા નાથ. મને સભારો રે;
હનુમાન કર્યો છે દાસ, હવે મારો વારો રે. ૧૦
- વિભીષણને આપ્યું રાજ, દેવ છો મોટા રે;
ત્રિભુવન તારું છે દેવ, કોઈ નથી જોડા રે. ૧૧
- રકા વકા કેરું કામ, હરણ કીધું રે;
તમે દામોદરણ દયાળ, સુખ તો કીધું રે. ૧૨
- ધનાભક્તનું કામ, હરણ કીધું રે;
તમે માજ્યુ તેનું ખણુ, અબેદાન કીધું રે. ૧૩
- અંત્યજનું કીધું કામ, ગણિકા તારી રે;
કીધું નાપિકકેરું કામ, પાળી વારી રે. ૧૪
- સુદામાને આપ્યું સર્વ, મારા જેવો રે;
મે તો વિશ્વાસે સેવ્યો દેવ, નથી જેવો તેવો રે ૧૫
- થયા ભોળોનાથ પ્રસન્ન, તમને દાખ્યા રે,
આજ કચમ વિસર્જ્યા દેવ, ગુણે શુ ભાખ્યા રે ૧૬
- કોઈ લપટ મળી છે નાર, તેમાં વળ્યુધ્યા રે;
અમો વોસર્યા શે ભક્ત, અર્થ ન સીધ્યા રે ૧૭
- રાણી રાધા તારા દાસ, છળીલા ન છોડો રે;

મારે નથી જોઈતું કાંઈ તારો નથી જોડો રે	૧૮
એક શ્રાદ્ધ સાગવામાટે, જોઈએ દ્રામ રે	
ખીજી મન ॥ નથી કાંઈ કેશ ॥ હામ રે	૧૯
કરો મારજ માફ સિદ્ધ જોઈવી આગા રે,	
મુને રાસ દેખાડ્યો દેવ, વિશ્વાસ ભાસ્યા રે	૨૦
અમો ચક્રા નથી નામ ત્રિકમ તારૂ રે,	
મારાથી થાય તેટલું કરીએ, ભજન સાફ રે	૨૧
મગશે એવી ખીજી નાર ભગત નહિ મળે રે,	
તારૂ મિઠું જાણે દેવ તેથી તન બળે રે	૨૨
તમો શુ યો ના તા મુખ તે સભારો રે,	
પૂગ સેત્રકેરી આત્મ આશરો છે તારો રે	૨૩
જુઓ આવે છે લાખ, જૂગ જાણે રે,	
ભડા જૂગ પડે તમો કેમ ભોગને માણે રે	૨૪
આજ અવસર આ યો દેવ, તે તો કાઢો રે,	
જો ના આજ કરો કાંઈ કહીશું નવ સારો રે	૨૫
એમ વિનતિ કરી અનેક તોય ન રીઝ્યા રે,	
ત્યારે નરસંઘ જોડ્યા મુખ દ્વખમા ભીંગ્યા રે	૨૬
લાવો ટોપી અમારી નાર ધન લઈ આવુ રે,	
ગયા ટોપી રેના નાર મનકુ ભાવ્યુ રે	૨૭
ટોપીકરી તામ રૂપિયા હુતા રે,	
જોઈ રીઝ્યા મેંતી મન, રૂપિયા હુતા રે	૨૮
નાથ આ છે શુ છે અહીં, આવો પાસે રે,	
જોયા ગયા નરસંઘ ભડા, નારીની આશે રે	૨૯
જુને તો રૂપિયા રોપ, બસે હુતા રે,	
સોખ્યા નાગેજરે હાથ, પિશ્વાસે હુતા રે	૩૦

જેઠાં રૂપિયા રીઝી નાગ, સગા તેજ્યા રે,	
મ ગાવ્યો સર્વે સાજ, દુ ખડા ફેડયા રે	૩૧
તે તો વર્ણવે હરિદાસ, આનંદ અતિ રે,	
પૂરે ભક્તની મળુ આરા, દહ હોયે મતિ રે	૩૨

કંટુ ૭ મુ

રાગ ગાધાર.

આવ્યા સગા તે કરતા વાત, કરતા નસ ઇઆની ખ્યાત,	
કોઈ ઘણે લેવાને જાય, કોઈ દાળ જોખાની કરતુ સા'ય	૧
કોઈ કાષ્ટ તો લઈ આવે, કોઈ સાકર ઘૂત લઈ આવે,	
લાવ્યા પતંગળી ડો દડિયા, એમ કોઈ નહિ ત્યા ખડિયા	૨
એમ થઈ રહી કામની ભીડ રૂપિયાને શી છે નીડ,	
હા દો કરતા મગિયુ સર્વ, મૂક્યા ન્યાતિલાએ ગર્વ	૩
થયા ભેગા ન લાગી વાર કે'તા કામ રખાડો સાગ,	
નરસ ઇયો કે તો કરો ભજન, શુભ થાશે કરો કીર્તન	૪
ત્યારે જોગતા મજ્યા સગા, ભજન કરીશુ એક વગા,	
આજ તો મિષ્ટાન્નુ છે ભજન, કુર કમોદનુ કીર્તન	૫
જે કોઈ વસ્તુ લેવા જાય, તે તો દવાયુ માહીથી ખાય,	
પણ જેને સામજિયાની સા'ય, તેને કમી ક્યાથી થાય	૬
ભૂને આપનારો સાર, મણુને જે મણુ તોલે ત્યાર,	
એમ સામાન આવ્યો ખમણે, તેમ જમનાર થયો છે ખમણે	૭
તેની ચિન્તા નહિ કોઈને મન મે'તી રીઝતા પાવન,	
એવે જેડાણીય આવ્યા, તે તો મે'તીને મન ભાવ્યા	૮
જેઠાં લોકની ભીડાભીડ, તેથી લાગી મનમા ખીડ,	

એ તો કોઇને ઘેર ન જાય, લોક કરતા શોણે સા'ય. ૯
 લોકને સરમ પડે છે અમારી, સાટાપાટી કરશે અમારી; .
 તેની વાત કરીએ ખરી, પછે જોડાણી ઊચરી. ૧૦
 લોકને મોહું અમારું આવે, નહિ તો નીધણિયા કોણ કા'વે;
 જોઈ ગર્વના જોડો જોડ, મે'તી કરતાં મનમાં તોડ. ૧૧
 તે તો કે'તાં તમારીવડે, તમ વિના દુઃખ બાધ નડે;
 પણ લોકને સગાં વડે, બાધ આવડાં ભર્યા સાં મડે. ૧૨
 અમો તમારે મોઢે નવ આવ્યાં, અમો તો લક્ષ્મીનાં સા'યક કાવ્યાં;
 જાણ્યું કોઈ કરશે નહિ કામ, એનાં સગાંને નથી હામ. ૧૩
 માટે કરીએ જઈ હાથોહાથ, તેથી આવ્યો સહુ સાથ;
 જોતી ન્યાત પટલિયા સુધાં, આવી કામ કરવાને ઊભાં. ૧૪
 બાઈ લક્ષ્મીનું એવું કામ, કોઈને નિંદાની નહિ મામ .
 તેનું કામ કયમે નવ થાય, તેને સરવે કરશે સા'ય. ૧૫
 ત્યારે જોડતાં અટક્યાં તેહ, એવે મોટા બંધુ આવ્યા જોડ;
 તે તો જોઈ લોકની ભીડ, મન માંહી પામ્યા પીડ. ૧૬
 જેને ન્યાતે મૂક્યો તો સાર, મહામે'નતે લીધો ન્યાર;
 તેને કરે છે સહુ તૈયારી, કૃપા ધ્વિરની છે ભારી. ૧૭
 બેઠા બેઠા કીર્તન ગાય, લોક કરે છે એને સા'ય;
 એમ વિચારી આવ્યા પાસે, કે'તા કીર્તનતારું નવ નાસે. ૧૮
 ઘેર કામ તું જોતો નથી, તને કેટલું કહીએ કથી;
 ત્યારે સગાંનો જોડ્યો સાથ, બંને ભજતા ત્રિભુવનનાથ. ૧૯
 આ કામે લાગશે એહ, ભજન સાંભળ્યું કરે છે જોડ;
 તેથી તન મન પવિત્ર થયો, દહ ઘાંતી કામ કયે જશે ! ૨૦
 એમ કહીને વાર્યા સર્વ, તોય તજ્યો નહિ કંઈ ગર્વ;

- મે'તાને તો નથી કંઈ પીડા, કરતા ભજનની રૂડી કીડા. ૨૧
- વળી ખોલી ઊડ્યો વ્રાત, લોભે બેળી થઈ છે ન્યાત;
- આ શાં ગાવાં ને નાચવાં અત્યા, જોતો ખરો કે લોક મળ્યા. ૨૨
- હસે નરસંઘ્યો તો ત્યાંય, હરિગુણની ધૂનિ છે જ્યાંય;
- તેને હરખ ને નિદા સમાન, તેને ગાળ ને ફૂલનું નહિ માન. ૨૩
- તેને શું લાગે એ કે'ણ, શુભ અશુભ સમાન વેણ;
- ત્યારે ભાઈ ખોલ્યો કઢી, શ્રાદ્ધની સામગ્રી નવ જડી. ૨૪
- જુઓ થયા છે મધ્યાન, તોય આવતું નથી ભાન;
- ઊઠો આલો સ્નાન કરો, તરપણુકેરી પોશો ભરો. ૨૫
- મગાવો જવ તણ વે'લા વે'લા, બીજા સરસામાનથી વે'લા,
- મે'તીએ આપ્યા રૂપિયા ત્યાય, એક સામાન લઈ આવ્યો જ્યાંય. ૨૬
- ત્યારે ખોલ્યા મોટા ભાઈ, આજ દીડી અમો નવાઈ;
- કોઈના રૂપિયા ઉપાડી લાવ્યા, તેથી ધનવતા તો કાવ્યા. ૨૭
- કાવે આવી બેસશે ઘેર, મારે નામે સહુ કરે મે'ર;
- સગા કહેતા ન લાવે ઉધાર, આપે એકના બે સાર. ૨૮
- મોહન મેહેતો ડે'તા કા નહિ, ખાવાનું મળે છે સહી,
- તેથી વખાણો તમે સહુ, અમો તો ખરી વાત કહુ. ૨૯
- મેહેતા કે' અમો દેવ કીધું, શેડ શામાળિયાનું લીધું;
- તે તો ભજન કરી વાળુ, એમ કામ થશે કાલુ માલું. ૩૦
- વ્રાતા કે' છે મૂંઝો મોટાઈ, અમો જાણુ છું સહુ ભાઈ;
- આવી બેસશે લેનાર ઉમરે, ત્યારે બાપ કોઈ નહિ ધરે. ૩૧
- આજ કામ આવી સહુ કરે, તે ઘડીએ કોઈ નહિ નીસરે;
- એવે આવ્યો શ્રાદ્ધનો સામાન, કર્યું મેહેતાજીને જાણુ ૩૨
- જાઓ નદીમાં કરી આવો સ્નાન, પછે શ્રાદ્ધ કરો નિરવાણ,
- મેહેતા કે' મોટાભાઈ કરશે, ત્યારે સગાં તે ખોલ્યાં હરખે. ૩૩

- કરે મોટાભાઈને ત્યાં તો તેહ, તમારે ત્યાં તો તમારે એહ;
કરવું પડશે આજ તમારે, એક દિન પિતાને ન સંભારે. ૩૪
- ત્યારે વાર કહીને તાળ લીધી, નાવા જાવાની સોઈ કીધી;
શ્રાદ્ધ સારવું છે માટે જઈએ, સ્નાન નદીતીરે જઈ કરીએ. ૩૫
- એમ કહીને લીધો તબુરો, સાજ લીધો નહિ અધૂરો;
રાધાં માધવ કમળાકંથ, કેરાવ દામોદર કહે પંથ. ૩૬
- સસકીડાના હે ભોગી, વળી જૂના છો હરિ જોગી;
નર નારાયણકેરે રૂપ, તમે ત્રિભુવનના જૂપ. ૩૭
- તમારી કૃપાએ થાયે સર્વ, જાયે ગર્વીજ્ઞાના ગર્વ;
હુ રકને કરતા મે'ર, બૂલવો સગાંડેરાં વેર. ૩૮
- એમ ભક્ત તાર્યા છે અનેક, તમે રાખ્યા છે તેના ટેક;
તેવી વિનતિ સુણાછો મારી, હુ કીર્તિ કરું સારી. ૩૯
- ધન્ય ગોખીવલ્લભ દેવ, કશીએ તમારી સેવ;
રામ કૃષ્ણ યશોદાના પ્રાણ, અહો ગોકુળિયાના ભાણ. ૪૦
- નંદનાનંદ આનંદકંદ, ગાય કોવિદ કવિ છંદ;
શ્રીવત્સ ને વૈજયંતી માળ, જૃગુત્તાંજન વિશાળ ભાળ. ૪૧
- અગે આશુદ્ધિદે અધ્યાણ, પગમાં પદ્મ છે નિરખાણ;
એમ ભજન કરતા આલે, એવે એક અલૌકિક ભાળે. ૪૨
- મગ્યા હરિજન ભજન કરવા, તેને ગયા ભગત મળવા;
ને શ્રીકૃષ્ણ રાધા માધવ, શ્રીકૃષ્ણ વિકૃત તારક કેરાવ. ૪૩
- ગોવિંદ ગરૂડગામી, અનુભવ કૃપા કરો સ્વામી;
જગદીશ્વર ત્રિકમ નામ, અહો પવિત્ર પૂરણકામ. ૪૪

- રમાનાથ ઝહો કૃપાળ, એમ મુખે ખોલ્યા લાળ;
પછે બેઠ્યા ભક્તોભક્ત, તેની સાથે થયા રક્ત. ૪૫
- કરવા લાગ્યા બેસી લજ્જન, જેનું સમાન છે મન;
તેને ગાની ચિંતા હોય, સાડું માફુ સરખું જોય. ૪૬
- બેઠા કીર્તન કરવા ત્યાંય, ઘેર તો ઘી ભાઈ ખૂટ્યું જ્યાય;
જોઈએ નાણાં તે તો નહિ, માગે મે'તી પાસે જઈ. ૪૭
- મે'તી કચવાતી કચવાતી ખોલે, મનડામાહી બહુ ડોલે;
વધા આવે હમણા ભક્તરાજ, ભાઈ ત્યારે થાયે મજ. ૪૮
- શુ બમે રૂપિયા ગયા, દૂરી દુ ખી દવ તો થયા,
એવે ખોળતાં મળ્યા દ્રામ, પચાસ રૂપિયા થયુ કામ. ૪૯
- આશુરી આખ્યા મેહેતાએ ત્યાય, હોભા માગનારા જ્યાય,
નેઈ રૂપિયાને રીઝયા લોક, ભાઈ ભોળાઈને શોક. ૫૦

વલણુ.

- ગોક ભાઈ ભોળાઈને, જે કયાથી લાવે ધન રે,
આપણુ કરતા સાડું કરે છે, વખાણુ બહુ જન રે ૫૧

કંડુલું < મુ.

રાગ રામચી.

- એવે થયુ મહુ તૈયાર છ, ત્યા કોઈ ન પામ્યું પાર છ,
કરે હાથોહાથે સર્વ છ, કોઈના મનમા નથી ગર્વ છ. ૧
- શ્રાદ્ધ સારવાની એક વાર છ, બીજી સર્વ થયુ તૈયાર છ,
જીવે હોભા નરસઈવાટ છ, નવ આવે થાય ઉચાટ છ. ૨

ઢાળ.

હરચાટ થાય છે સર્વને, કયમ આવે નહિ મેહેતા,

વાર લાગી ઘણી ભાઈ, દુ ખે મેહેતી ગહેતા	૩
જુએ વાગવાર આવી, શેને સામુ સાગ,	
કોઈ આવતુ લે'વાય નહિ, કરે બહુ વિચાર	૪
લોકે ઉતાવળ કરે હવે કોટની વાર,	
સત પડશે છોકરા રડશે, છતેહુતે શાની વાર	૫
નદીએ ગાણે મોક યા, ખોટી થઈએ સાર,	
મેહેતા તે ભાઈ મેહેતા કા'લા, મન નહિ વિચાર	૬
ઘેર ન્યાત સહુ મજી છે, કેમ કરીએ વાગ,	
તેનુ મનમા કઈ નથી, મન નહિ સારાસાર	૭
કોઈ કહે કાને સાગશે, આપણુ ખેસો જમવા,	
ગયા હશે એ તો આને, ભજન કરવા ભમવા	૮
કોઈ કહે એમના ભાઈ મારશે આજ શ્રાદ્ધ,	
પાર આવશે વેલા આને, એમા શાનો બાધ	૯
વરસોવરસે એ કરે છે તેમ પ્રશે આજ,	
એની વાટ જુઓ શાની, એને શાનુ કાજ	૧૦
વાર કોટથી મધી થઈ, અત્યાર સુધી લોય	
શાણે તો સમજે સહી આવુ ન કરે કોય	૧૧
એમ માહોમાહિ કહેતા, ત્યારે બોને કોક,	
ભાઈ ખરચ કરે મેહેતોછ, સારે શેના લોક	૧૨
ભાઈ કગશે ભાઈને ઘેર આજ પાણી બાપને પાય	
નગસળિયા તો વા'લો હુતો, આજ પિડ એનો ખાય	૧૩
(વગી) જગ લઈનય ત્રાતા એનો એમા તે શુ સાડ,	
આપણે કારભારી થયા તો, ટાળિયે જેહુ નકાડ	૧૪
મારભાગ કરવો ત્યારે તો કરવુ કે'વાય સાર,	
આનો બે ત્રણ તોડવા જઈએ, થશે સર્વ સાડ	૧૫

- એમ કહીને જે ત્રણ ચાલ્યા, અમો તેડી આવું;
 વહેલા તેડી આવુ છું, વાટે જોતાં નવ દ્વાર. ૧૬
- એમ કહીને ચાલ્યા, ગયા તેડવાદાને;
 મન માંહી તો ઘણા ઘમ્મ, તેહ ભયાં છે દાંડે. ૧૭
- એક જાણો કે' લક્ષ્મ મળે તો, જે અડખોટા મૂકું !
 બીજો કહે કે ગાંડી ઝગોટું, અમો આજ ન ચૂકું ! ૧૮
- એમ વિચાર કરતાં જોગતા, નદીતીરે આવી;
 ભક્તશબ્દના કર્મમાં નહિ, માર લખિયો ભાવી. ૧૯
- તેથી તેમણે ઘણાં જોળ્યાં, તોય જડયા નહિ;
 ઉતાવળ તો યાજ કરતાં, જમવા વેળા થઈ. ૨૦
- લોક જોલે મન ગમતું, સાધું ત્યાં શું જમવું;
 વાર લાગી માટે ચાલો, મૂકો પૂઠે ભમવું. ૨૧
- શ્રાધનારા આવે કે જમવું, એમ કરે છે વાતો;
 મોટો ભાઈ કે' કુકુ થારો, બરો ઉતરશે માતો. ૨૨
- એમ આહાતુશ થાયે, મેહેતી કે'તી જોડાણી;
 ક્યાં મોકલ્યા છે માટી તમે, આ ફોજેતી શીદ માડી. ૨૩
- નાગાઈએ તે ક્યાં મુધી, કંઈ મન વિચારો,
 લોક આવેલા પાછા જશે, ઢ ગધડો પડશે સારો. ૨૪
- મેહેતી મન અમુકાય છે, સભારે કેશવ કૃપણ;
 હરિ વે'લા મોકલો લક્ષ્મને, ટળે સહુનાં મથ. ૨૫

વસણ.

- મથ ટળે સહુકેસો, કેશવજી એવું કરો રે;
 હરિદાસકેસો શબ્દ સુણીને, હરિ આવી અભરે ભરોરે. ૨૬

કંડવુ ૯ મુ.

રાગ સામેરી.

- કેશવજી કરૂણા કરો, આજ સમો સાચવો દેવ,
ભક્ત ભજન કરવા ગયા, પડી ભજનની ટેવ ૧
- લોક મહિ લાજ જાયે, ભાડે મિથ્યા ગાજો,
રૂપિયા આપ્યા રોકડા, તેમ ભક્તરાજને ભાજો ૨
- વેહેવા મોકલો નાચજી, અમો અબળા સામુ જીઓ,
એમ કહીને ગળગળી થઈ ત્રિકમજી કુખ ખુઓ ૩
- વિનતિ સાલજી કેશવ ઊડ્યા શ્રીકૃષ્ણ કમળાસ્વામી,
નરસંધ્યા તો ભજન કરે છે, એને લાગશે ખામી ૪
- લક્ષ્મી મૂક્યા આસન મૂક્યા ભોગ વૈભવ તો મૂક્યા,
દડખડ દાડ્યા ભક્તકાળે, બીજી સર્વે ચૂક્યા ૫
- ભક્તકાળે ભૂધરે, વેડ્યા છે બહુ કુખ,
પાણી ભરિયા વાસિદા વાળ્યા, નાપિક થયા મુખ્ય ૬
- તેવી રીતે આજ વેળા ચયા પોતે નરસંધ,
દડખડ દાડી આવિયા, મોહનજીના ભઈ ૭
- તેવો તણુરો તેવી ટોપી, તેવી કરમા તાળ,
તિલક તેવુ ધાપા તેવા, ભજનનો તેનો તાલ ૮
- જાણે નદી પરથી નાહી આવ્યા, તેમ ધુને હાડ,
જેઈ મેહેતાને લોક ખોલ્યા, ચઢાવે શુ પાડ ૯
- અમને ખોટી રીત કરે, જમવા તેજ્યા ગોણે,
તારે જો રખડવુ હતુ, દુભે છે એવે વેણે ૧૦
- મેહેતી મનમા ભય પામે, ભક્તરાજ નારી જગે,
તેથી સામા આવી સાન કરતા, આજનો દિન કરૂણા વસો ૧૧

ત્રિકમજી ને નરસઈ હુઆ, તે તો આઝે જોતે,	
અમો કુમી જતા હતા બાઈ, તેના તોજ કોણુ તોતે	૧૦
પગમેશ્વરે જીવના રાખ્યા, તેણે આલ્યા વે'લા,	
ચાગે જટપટ શ્રાદ્ધ મારૂં, નહિ લાગે કઈ વેળા	૧૩
એમ કહીને પાગ પ્રક્ષાલ્યા, નેનું ચરણામૃત ધૃષ્ટે દેવ,	
તે તો ભાઈ કરવા આલ્યા, બ્રાહ્મણકેરી સેવ	૧૪
મહાકર્મકાંડી બ્રાહ્મણ તે તો, બડબડતો મુખ જોતે,	
શુ આપવાના તમે હતા, ખોટી કીધા અનોતે	૧૫
સામગિયો કે' સર્વે આપુ, કરાવે રૂકુ કર્મ,	
વાર થાય તો થાવા દજો, ચૂકરો નહિ ધર્મ	૧૬
પછે ગાયત્રી છાણ મગાવી, લોપાવ્યું ત્યાં સાર,	
દર્ભ નાખી પવિત્ર કીલું સાગસાર વિચાર	૧૭
દેવકેડે આવાહન કરી વર્ષણ કરવા મહાવ્યું,	
દેવ આવી પ્રત્યક્ષ બેડા, અખત નરિને ભા ચુ	૧૮
દરીન થાજે એમ ધારી, આલ્યા વે'લા વેલા,	
બ્રાહ્મણ તો ત્યાં શ્રાદ્ધ કરાવે હરિ છે મેના ઘેના	૧૯
કેશવાય માધવાય કહે કેશવ ભરતા પોશો !	
ધન્ય ધન્ય તું નરસઈ મેલેતા, તે તો કેશવ તોપો	૨૦
અપાર લીલા હરિ તમારી, ભક્તને વિશ્વ વિશ્વ ખાજો,	
સકલ સરવે હરિ તમે તો, હરિજનના ખાજો	૨૧
શ્રાદ્ધ સારવા આવિયા, એ તે કેટલું મોટું,	
હરિદાસથી કરુ અને પ્રભુ ભજન વિના સરવે ખોટું	૨૨
કેશવ કમળામત માધવ, કરો ભક્ત કલ્યાણ,	
તમારી હોય કૃપા જે પર તે તો પામે માન	૨૩

આસન ખેરી શ્રાદ્ધ સારિયુ, પ્રત્યક્ષ પિતૃ લીધા પિડ,
ઉદ્ધાર પામ્યા સન જાણો, નરસ ઇ મેહેતાને વશ

૨૪

વલણ

વશ નરસ ઇ મેહેતાતણે, સો પેઢીના તર્યા જાણુ રે,
શ્રીપ્રભુએ શ્રાદ્ધ સાર્યું, થઈજે જે વાણુ રે.

૨૫

કડવું ૧૦ મુ.

રાગ હિ ડોલ ગોડી.

યથા વિધિ કીધુ શ્રાદ્ધ, કર્મ કરતા રાખ્યો ન બાધ,
હરિ હરતા કર્મના જાણુ, તે તો કરતા કર્મ વખાણુ ૧
વાર લાગી ઘણી ત્યાહી, પણ કોઈ ખોટ્યુ નહિ કાધ,
આપી દક્ષણા ગોરને જાણુ, તે તો ઘણા કરતો વખાણુ ૨
એવુ કોઈ નાગર નવ આપે, ભલે મોટો રાજા જેવો જાપે,
નરસ ઇ ધન્યતમારી કરણી, તમે તો ખરી આવી છે સ્મરણી ૩
ભાઈ ભક્તને હરિ છે સા'ય, તેનુ કુકુ ક્યમે નવ થાય,
આપી દક્ષણા તે જોઈ સર્વ, મનમાથી મૂકતા ગર્વ ૪
ભાઈ ભોળાઈ જોઈ ક'ખ્યા, તે તો કાણુમાત્ર નવ જ'ખ્યાં,
ત્યારે દયાળ ખો યા નામી, મનનુ જાણી અતરજામી ૫
ભાઈ તમારુ સહુ પ્રણય, ભોળાઈ તમારો માનુ ગુણુ,
ચાલો જમવા વેળા થઈ, ખેસો પાટે તમે જઈ ૬
એમ કરી ભાઈનુ મનાવ્યુ મન, સહુને જમવા તેડે જગજીવન,
લોક નાહી ધોઈને આવે, જોઈ ખેસે જગ મન લાવે ૭
નાતરા કવો છે આખી નાતો, ભાઈ ભોળાઈએ તો દાવે,
તેથી લોક મળ્યુ છે ઘણુ, મળ્યુ દોણુ દેસિયાતણુ ૮

- જેને કાવે તે લઈ આવે, જમવા આવજો એવું કા'વે;
 ભયું મેલેતાડે ઘર, તેથી આવ્યા છે જરેજર. ૯
- વૃદ્ધ બાળ અને ભાઈ શેગી, આવ્યાં ભોગી અને વિભોગી;
 થઈ વેળા ને જમવા બેઠાં, કોઈ બેસે નહિ ભાઈ હેઠાં. ૧૦
- પાટ જોઈએ કે'તાં અમારે, તે તો નરસંઘ ત્રિકમ વિચારે;
 ને ને જોઈએ તે આપે આણી, શીતભાત નાગરની જાણી. ૧૧
- નાગરનંદવરને શું કહેવું, ને ને માગે તે આણી દુધ;
 લોક મનમાં કરે વિચાર, આ તે ઝુંપડીમાં શો છે સાર. ૧૨
- ને ને માગ્યું તે આવી મળે, બાઈ નરસંઘચો છે ઝાંઝે બળે;
 માણક મેલેતીતણો તો ઉમગ, તે તો કોણ કહે ઉછરગ. ૧૩
- ફરે ફરે પગતમાં પોતે, નરસંઘ ખજા ફરે છે જોતે;
 શું જોઈશું કે'તા સારગપાણિ, માગે તે તો આપે આણી. ૧૪
- જોઈ મેલેતી મનમાં રીઝે, કથ વાર લાગ્યાથી મન બીજે,
 નહિ તો રોવા કંઠે એ કુમ, આજ જાય છે ભજનનો નેમ. ૧૫
- કોઈ નથી જાણતું બેદ, દોષના મનમાં નથી જોદ;
 પાક થોડો મથમ હુતો, તે તો ત્રિકમને મન ખુલ્યો. ૧૬
- અજ્ઞદેવને મારી લાક, તેથી વિધે વિધના થયા શાક,
 થયો આનંદ આનંદ ઉદ, યથાનિધિ પાક થયો ઉદ. ૧૭
- જોઈ રીઝયા સુદરસ્યામ, અજ્ઞદેવ કે' પહોંચે મામ,
 એમ આનંદ પામ્યા સર્વ, મૂક્યા ગૃહસ્થ નાગરે ગર્વ ૧૮
- આવું કોઈથી નથી બન્યું, નીચ આપણે જેને ગણ્યું,
 ધન્ય ધન્ય નરસંઘ ન્યાતો, કુળ ન્યાત તારી એણે જાતે. ૧૯
- એમ જમતા વાડવ બોલે, તોલ નરસંઘયાના તોલે,
 નરસંઘ કૃપણ કરે છે કામ, મનમાં ધરી મોટી મામ. ૨૦

- ભલો ભયો કહી લોક બોલે, તોલ નરસંઘયાના તોલે;
કરે પ્રભાદિક જેની સેવા, તે તો આથડતો લેવા દેવા. ૨૧
- કેવી કૌતુકની છે વાત, હરિ ભક્તની કરે છે ખ્યાત;
ધન્ય ધન્ય ત્રિભોવન ભૂપ, ત્યારે છે તમારે રૂપ. ૨૨
- હવે પેહેલી પગત ઊઠી, કોઈની મતિ નવ રૂઠી;
પછી બીજી જમવા બેસે, તેનું વર્ણન કરીએ કેસે. ૨૩
- તોય મેહેતોજ નાહી નવ આવ્યા, જેને ગુણલા ગાવા ભાવ્યા;
કરે કેશવ ઘરનાં કામ, તેને શી પડી છે બીજી મામ. ૨૪
- એવે ભજનિયા તો ઊઠ્યા, કે'તા આજ ભક્તરાજ તમે ત્રૂઠ્યા;
સારું થયું પધાર્યા હરિ, આજ મેહેર રૂડી તમે કરી. ૨૫
- જેશ્રીકૃષ્ણ કહી ગયા સર્વ, મેહેતાજને સાંભર્યું પર;
અરે રાત તો પડી અહીં, શી દશા થઈ હશે તહી. ૨૬
- વહેલા વહેલા નાવા ગયા, કોઈએ સમાચાર તો કહ્યા;
ભક્તરાજ કર્યું તમે સાડ, કેટલો ખરચ થયો આજ વાડ. ૨૭
- મેહેતાજ ધારે કરે કરડાગી, હરિ હરિ જપતા સુહાગી;
પછે રનાન કબી ઘેર જાય, પગ આગળ પડતા નવ ધાય. ૨૮
- તોય આવ્યા ઘેર ત્યારે, વેંલા આવી હરિ મળ્યા ત્યારે;
થયું કારજ ભક્ત તમતાણુ, તમે કુખ ખામ્યા ઘણુ. ૨૯
- હવે અમો જાણુ વૈકુઠ, બેટી આત્યા પ્રભુ વૈકુઠ;
જાણી મેહેતાએ સઘળી વાત, કીર્તન કરી કીધી ખ્યાત. ૩૦

વવણ.

- ખ્યાત કરતા નરસંઘ મેહેતા, ધન્ય ધન્ય હે દયાળ રે;
તારા મારી અપાર કીધી, અહો ત્રિભુવન ભૂપાળ રે. ૩૧

કંઠુ' ૧૧ મું.

રાગ માર્.

- હાર અપાર ત્રિકમ કીધી, આજ હરિ તમે મારી છ;
નાગર થઈને શ્રાદ્ધ સાર્યું, તરી પેઠી તો મારી છ. ૧
- ગુણુ શા ગાડં કેશવ તારા, પૂરી આશા મારી છ;
આપટી તમે અપાર ટાળી, પૂરી આશા મારી છ. ૨
- શ્રાદ્ધ સારિયું પાણી પાયું, હું ભજન કરતો જાણી છ;
ત્યારે માણુક મેહેતીએ વાત જાણી, આવ્યા'તા ચક્રપાણિ છ. ૩
- અરે મેં અભાગાણીએ પૂજા ન કીધી, ગયા ભૂખ્યા દેવદયાળ છ,
મેહેતાછએ મન મનાવ્યું. વૃક્ષ છે દેવદયાળ છ. ૪
- આપણુ આંધે જમવા બેસું, આવશે ત્રિકમ પોતે છ;
પછે થાળ ગાઈ મેહેતાછએ, આરોગવા આવ્યા પોતે છ. ૫
- આહો કેશવ કમળાકાન્ત, અપાર લીલા દેવા છ;
રોહીદાસને તાર્યા તમે તો, કુબળકેરા મેવા છ. ૬
- રાધીરાણીથી વધારે કીધી, કુબળ તમે એવા છ,
પાડવની તો પત પાળી, ધન્ય ધન્ય છે દેવા છ. ૭
- તમારા વિના હું નહિ આરોગ્યુ, આવો જમિયે બેળા છ;
માધવ ભક્તના બેળા જમિયા, શ્રી ભારી'તી વેળા છ. ૮
- તેમ કૃપા કરીએ મુજને, તો તો રીઝુ દેવા છ,
વિનતિ સાભળી વિશ્વ આવ્યા, જાણી ભક્તની સેવા છ. ૯
- નર નારી ને પ્રભુજી ત્રીજા, જમિયા એકી હારે છ,
જમી કરીને પ્રભુ પધાર્યા, એ પ્રભુ તો કોણુ ધારે છ. ૧૦
- હરિદાસનું શું ગજી છે, અભિધાન મિથ્યા ધારે છ;
અભિધાનમા જે માણસ જુને, તેને કહેવું મારે છ. ૧૧

- ઝોટુ છે એ ભાઈ સરવે, ભજન એક તમે ભાળો છ,
 હરિકૃપાનો મારગ આ તો, હરિજનકાળે દાખ્યો છ. ૧૨
 પદ્ય પૂરણ શિવનેત્રસે કીધા, ભક્તરાજનો મહિમા છ,
 કડવા અગિયાર ને રાગ જૂજવા, દાળની માહી સીમા છ ૧૩
 કવિતા કેરી જાત ન જાણુ, છદ મળધ ન જાણુ છ,
 નાટક રાગ ગીતક બેદ તો, ભીતિથકી નવ માણુ છ ૧૪
 ભજન ભાવથી મારે કરવુ, ઝોટ વધ હરજો દવ છ,
 પ્રુદ્ધિમાને કથા કરી છે, નરસ ઇ જનકશ્રાદ્ધની સેવ છ ૧૫
 સવત સત્તર સતાવીશ માહી, માઘમાસ પાવન છ,
 હરિકૃપાથી પૂરણ કીધા, શુભ યોગે શુભ થયુ મન છ. ૧૬
 મગળવારે મગળ ગાયુ, મગળ થયુ સર્વ છ,
 શ્રોતા વક્તા જે જે યોલો, તન મનનો તણ ગર્વ છ ૧૭

વધણુ.

- ગર્વ તણ હરિ ભજને, યોનો મુખ હરિ હરિ ફરી રે,
 હરિદામ કહે એકવાર કહો, જે જે જે જે શ્રીહરિ રે ૧૮

૧૩ શિવનેત્રમે—ત્રણસે

શ્રીજગદીશ્વરાયનમઃ

દ્વારકાદાસકૃત

કવિતા.

બાર માસ.

કાર્તિક.

- વિપ્ર ગુરુને પ્રણામ કરી રે, ગાઊં માસ સીતા મેહેવ્યાળ;
આતુપિંશીના ચરણુ ધરો રે, જનકીની જગાહું ઝાળ. ૧
- વિમલંભશૃંગાર સાચો રે, પાણુ વણિકકેરી હું જાત;
રસનો અલ્યાસ કાચો રે, તેણે શાસની હૃદે ન ભાત. ૨
- જૂદ વણિકની જાતે રે, નવ તરણુ કાંઈ શીખાય;
પંચાશ વર્ષની વાતે રે, ગુરુ મળ્યે ઉર હરખાય. ૩
- જનકીજી દુઃખિયાં રે, સંભારે ત્રણ વર્ષની વાત;
અન્ય લોક સુખિયા રે, જનકી જાએ નહિ દિન રાત. ૪
- લંકામાં શોભા રે, લોક નવા વર્ષે કરે;
જનકી મન ઓભા રે, દેવ જોઈ દુઃખ ધરે. ૫
- દેવદીવાળી આવી રે, દેવ સજ થઈ આવ્યા;
દાનવને ન ભાવી રે, દાસપણે દેવ કા'વ્યા. ૬
- દીપોત્સવીનો આનંદ રે, દેવ સીતાને સરખો;
જનકી છે મન મંદ રે, રઘુવર ઘન ! ક્યાં વરખો. ૭

૧ મેહેવ્યાળ—વિદરૂપી સર્પ. આતુપિંશીના—ઓપીસા કવિ પ્રેમાનંદના.
(દારકા ભક્તનો ગુરુ પણ પ્રેમાનંદ હતો). ઝાળ—વિરહરૂપી.

૬ દાસપણે ઈ—કેમકે દેવો દાસ હતા તે સજ થઈને આવ્યા માટે
તે દાનવને ભાવ્યું નહિ. ૭ વરખો—વરસો.

- ઓહુ છે એ ભાઈ સરવે, ભજન એક તમે ભાળો છ,
 હરિકૃપાનો મારગ આ તો, હરિજનકાળે દાખ્યો છ. ૧૨
 પદ્ય પૂરણ શિવનેત્રસે કીધા, ભક્તરાજનો મહિમા છ,
 કડવા અગિયાર ને રાગ જૂજવા, દાળની માહી સીમા છ. ૧૩
 કવિતા કેરી જાત ન જાણુ, છદ મગધ ન જાણુ છ,
 નાટક રાગ ગીતક બેદ તો, ભીતિયકી નવ માણુ છ. ૧૪
 ભજન ભાવથી મારે કરવુ, ઓટ વધ હરજો દેવ છ,
 બુદ્ધિમાને કથા કરી છે, નરસ ઇ જનકશ્રાદ્ધની સેવ છ. ૧૫
 સવત સત્તર સતાવીશ માહી, માધમાસ પાવન છ,
 હરિકૃપાથી પૂરણ કીધો, શુભ યોગે શુભ થયુ મન છ ૧૬
 મગળવારે મગળ ગાયુ, મગળ થયુ સર્વ છ,
 શ્રાતા વક્તા ને ને બોલો, તન મનનો તણ ગર્વ છ ૧૭

વણણ.

- ગર્વ તણ હરિ ભજને, બોનો મુખ હરિ હરિ ફરી રે,
 હરિદામ કહે એકવાર કહો, ને ને ને ને શ્રીહરિ રે ૧૮

૧૩ શિવનેત્રમે—ત્રણસે

શ્રીજગદીશ્વરાયનમઃ

દ્વારકાદાસકૃત

કવિતા.

બાર માસ.

કાર્તિક.

- વિંમ ગુરુને પ્રણામ કરી રે, ગાઊં માસ સીતા ગ્રેહેવ્યાળ;
આતુર્પિશીના ચરણુ ધરી રે, જનકીની જગાણું આળ. ૧
- વિમલંભશૃંગાર સાચો રે, પણ વણિકકેરી હું જાત;
રસનો અભ્યાસ કાચો રે, તેણે શાસ્ત્રની હુદે ન ભાત. ૨
- વૃદ્ધ વણિકની જાતે રે, નવ તરણુ કાંઈ શીખાય;
પંચાશ વર્ષની વાતે રે, ગુરૂ મળ્યે ઉર હરખાય. ૩
- જનકીજી કુઃખિયાં રે, સંભારે ત્રણ વર્ષની વાત;
અન્ય લોક સુખિયા રે, જનકી જાણે નહિ દિન રાત. ૪
- લોકમાં ચોભા રે, લોક નવા વર્ષે કરે;
જનકી મન ચોભા રે, દેવ જોઈ કુઃખ ધરે. ૫
- દેવદીવાળી આવી રે, દેવ સજ થઈ આવ્યા;
દાનવને ન ભાવી રે, દાસપણે દેવ કા'વ્યા. ૬
- દીપોત્સવીનો આનંદ રે, દેવ સીતાને સરખો;
જનકી છે મન મંદ રે, રઘુવર ઘન । કર્યા વરખો. ૭

૧ ગ્રેહેવ્યાળ-વિહરણી સરખું. આતુર્પિશીના-ચોખ્ખાસા કવિ પ્રેમાનંદના.
(દ્વારકા ભક્તનો ગુરૂ પણ પ્રેમાનંદ હતો). આળ-નિરહરણી.

૬ દાસપણે ઈ-કેમકે દેવો દાસ હતા તે સમ થઈને આનંદ માટે
તે દાનવને ભાનું નહિ. ૭ વરખો-વરસો.

બહુ મેહ તાપે રે, ટાઢ વાય નવ અગે,
 વા'લા વિયોગ સતોપે રે, રમુ ક્યારે નવ રગે ૮
 હુ અબળા બાળી રે, રઘુવર શુદ્ધિ વિચો,
 દિસે દીન રાત કાળી રે, દારકોદાસ કાપી ગિચો ૯
 દોહરો.

સીતા વેચી દુ ખની, આમ રઘુકુળ ભૂપ,
 મેહે વાયુ વાચો ઘણો, વિખૂટ્યો આમ અનુપ ૧૦
 માર્ગશીર્ષ માસ.

કાર્તિક ગયો દુ ખમા રે, વા'લા વિન્નેગે દાઝી,
 માર્ગશીર જાય સુખમા રે, એવુ કરો રામ રાજી ૧
 દિવસ અતિ નાનો રે, રાત ઓટી નવ જાયે,
 રકુ સ્વર છાનો રે, દુ ખ દિવમા યાયે ૨
 અમુર મોકલતો રે, પાનખીડા ખાવા,
 મરો મે' નથી વળતો રે, લાવે ઉજાળુ જળ ના'વા ૩
 મુગ ઘિકા મરદન રે, કરવા દાસી લાવે,
 ઉચુ જોઈ ગરદન રે, વા'લા દુ ખવા આવે ૪
 જાણે માર્ગશીર ઉપર રે, બેસી રામ આવે,
 લક્ષ્મણ ને રઘુવીર રે, તનડાનુ દુ ખ તબવે ૫

મારે મન ન રાજે રે, હૃદ રઘુનાથ વિભુ ૭
 ચોણુ તેવ દાસી રે, એવુ કહી અગ અડકે,
 પ્રભુ અમિ દાસી રે, કેરાપાગ જોઈભડકે ૮
 અળગી થાય વા'લા રે, તેવ નવ અગ સીચે,
 દાસ દાગકાના લાવાં રે, જનકી કુ ખે આખ મીચે ૯
 દોહરો.

રઘુવર ધન વન આગ્રનુ, કોયવ સીતા નાર,
 ધૂમસ પડ્યો વિજોગનો, મજરી જળે કુહાર ૧૦

પૌપ માસ

માર્ગશીર્ષ વીત્યો રે, માણિગર નવ મળિયા,
 પોપે વધી મીત્યો રે, કુ ખ દિન નવ ખળિયા ૧
 વા'લા જુઓ વે'લુ રે, નહિ તો હવે ખાણુ તજુ,
 કે'શો કાઠ્યુ ઘે'લુ રે, હવે પ્રભુ મોત ભજુ ૨
 ઉત્તરાણે અમિ ડગવી રે, આપુ હરિ દાન કરી,
 વયખુ વિજેગી બગવી રે, હરિ તમે પરિ ધરી ૩
 મારી હઠ મને આણી રે, રીઝાવો રામ રાજ,
 કુ ખ ઘો શુ પ્રભુ જાણી રે, વાકની વળી માઝ ૪
 આઠપણુ મૂક્યુ રે, હવિ મને આવી મજો,
 અપળતા ચિત્ત ચૂક્યુ રે, હારદ અતરનુ કજો ૫
 સાથે જો લીધી રે તો વીસારવી નવ ઘટે

૧૦ ધન—જાડુ—ધીસ મજરી—માજર જળે—જળે (ધૂમસથી)
 કુહાર—નદારી જગોએ અથવા ધૂમસથી બળી જઈને માજર કુહાર—પૃથ્વી
 ઉપર ગરી પડે છે (કુ—પૃથ્વી) અથાત્ સીતાશ્રી કોયવને ઉપભોગ કરવા
 ની રઘુવરશ્રી આગાની માજર વિરહશ્રી ધૂમસથી નાશ પામે છે રૂપક.

કૃપા જોયે કીધી રે, જગજીવન મળો ઝટે ૬
 નવોઢા નારી રે, પરણી આવી તમ પાસે;
 સાધી સેવા ન સારી રે, લાજતાણા ભાસે. ૭
 ગદ્ય કંઈક લજ્જા રે, હરિ સુખ ગયુ નાસી,
 બળે માસ મજ્જા રે, દાસી કરે હાસી. ૮
 રાક્ષસી ખોલે રે, નાર વે'લી સીતા,
 દારકાદાસ કાળજ છોલે રે, મન થાય બે ભીતા. ૯

દોહરો.

કીચ ગિચ કરિણી કળી (ગદ્ય), દિરદ રઘુપતિ દૂર;
 વ્રે'તાપે કર્દમ તપ્યો, જય નાગિણી નૂર. ૧૦

માથ માસ.

પાપ ગયો પાણુ ના મળ્યા રે, માણજીવન પ્રભુ રામ,
 જીવ્યાના ઝોરતા ના વળ્યા રે, સર્વું નહિ કંઈકામ. "
 ટાઠ ઊડી તન મનની રે, લાગ્યુ લોકને સુખ,
 આશા પૂરી જનની રે, તો દયાળ મારે શુ કુ ખ ૨
 મુઝપણે આવી સાથ શુ રે, થયા મુઝ મારેમાટે નાથ,
 જાણી રાક્ષસ માર્યા હાથશુ રે, હવિ કિમ કુ ખ વેકુ કુ માથ ૩
 લક્ષ્મણને ખીજ હરિ રે, કલ્યા અઘટતા વેણુ,

૧૦ કીચ ઈન્-કુ ખરૂંપી કીચની વચ્ચે સીતા રૂપી કરિણી (હાયળી)
 કળી ગદ્ય, અને તેને કાદવમાથી કાઢનાર રઘુપતિરૂપી દિરદ (દાપી) દર
 છે એ કર્દમ (કાદવ) વ્રે'તાપે (વિરુદ્ધરૂપી તાપથી) તપ્યો છે, તેથી નાગિણી
 (હાયળી) નુ નર (તેજ) જય (નાત થાય છે) રૂપક

૩ મુઝપણે-મુ પાવરયામા અપરા મોદિન થઈને મુઝ થયા-મોદિત
 (વિરેકતૂન) થયા (મુઝને રાક્ષસ જાણતા હતા પશુ મારવા ગયા માટે)

વિચાર તેના જીજ્ઞા કરી રે, હુંને હુતાં સુખદણુ ?	૪
લક્ષ્મણુ મન કદી ફેરવ્યુ રે, હીલી બનકી નાર;	
વહુ ન જુહું બેરવ્યુ રે, પાણુ વિચારજો ધના સાર	૫
સાડું કરવા સતી ગઈ રે, થયું વિપરીત તેમા સ્વામ,	
સીધી ઉઝટી મતિ થઈ રે, કથળ્યુ સુધારતા કામ.	૬
વા'લા તમને ના સાભરે રે, કદલીવન કેલિ રામ,	
વેણુ નયના શુ ભરે રે, કાણુ કે'તુ સુદરશ્યામ.	૭
શૂરપેનખા અભિ નવ લહી રે, રડ લીધી લક્ષ્મણુ કાળ,	
માની માફ લખિયું સહી રે, મુને દુભાવી નહિ રુગ્ગજ.	૮
એ સહુ વા'લા વીસના રે, કાહું કર્મતણા હું વાક,	
દાસ દાગ્ગાનો બાર નીસર્યા રે, થઈ દુખિયારી સીતા રાક.	૯

દોહરો.

જોઈ પરિમલ પડનો, પ પદ પેઢો માય,
ભમરી ભણુભણુ કરી રહી, (મે') વારણુ આવ્યો ત્યાય. ૧૦

શ્રાદ્ધગુન માસ.

માઘ વિત્યો નવ મળ્યા રે, હવે શુભ્યાનુ શુ કાળ,
શ્રાદ્ધગુન શ્રુત્યે મન બળ્યાં રે, અમો નિરખ્યા નહિ મા'રાજ ૧
દાસી આવી રાવણતણી રે, લાવી વધાવો વસત,

૧૦ જોઈ છં—જેમ કમળનો પરિમલ (સુગંધ જોઈને) પરપદ (ભમરી) માય (કમળમા) પેસે છે, અને એટલામા વારણુ (દાથી) આતીને તે કમળને ઉપાડી નાખે છે એટલે બીડાઈ ગયેના તે કમળમાજ ભમરો રહી ગય છે તથા ભમરી વિચારી તેના નિયોગથી ભણુભણુ કરી રહે છે તેવી મારી ગતિ છે સુરસુંઘ્ર એ પડનો પરિમલ, દામ એ ભમર, નિરહ એ દાથી અને સીતા એ ભમરી જણવી—અલોકતાદૃશ્ય રૂપક.

જાણી કામવાસના જાગી ઘણી રે, પાણુ મેહ દૂણો વસત ૨
 કોયલ કાળી ન જાણતી રે, કામ જગાડવા કરે નાદ,
 મન મારૂં દુ ખ ન આણતી રે, ટૌકી ટૌકી બેસો તારો સાદ ૩
 અલ્યા હુ દુખિયારી જોગણી રે, કેશુ કૂચો શુ ફાલ,
 દુ ખ ન લાલુ વિજોગણી રે, તારા લોક કરે બેહાલ ૪
 વિજોગમા જેવી હુ બળુ રે, તેવો બાળે તને દઉં શાપ,
 વિજોગમા જેવી હુ જળુ રે, તેવો ઉકાળી દ તને તાપ ૫
 અ બે અબળા નવ ગણી રે, દષ્ટિ ધૂમસ નાખી ત્યાય,
 અ બે મુખથી તો બાણી રે, ખરો મ જરૂં ખીલી ન્યાય ૬
 તરૂંવર કૂચા અતિ ઘણા રે, તેનું કાસળ કાઢો લોક,
 દુ ખ દેતા રાખી નવ મણા રે, હોળિકા કરે હુ સરખો શોક ૭
 કામ વૃદ્ધિ ભરો કરે રે, શાપુ તેને હુ આજ,
 કાષ્ઠાદિક તુ થી શરે રે, લાગે પદ્મે ડખને લાજ ૮
 એમ શાપ દઈ સર્વને રે, સભારતી રાજા રામ,
 દાસદારકો છોડે ગર્વને રે, રીઝે વિમનુજથી સુદરશમ ૯
 ફોહરૈ.

સુખશય્યા કરી ઢૂંવની, શીતળ વાય સમીર,

૨ દૂણો—બગલો

૬ અ બે—આબે આમે જો મને અબળાને નવ ગણી—મારૂં દુ ખ
 મનમા ધવું નહિ તો મે તેના ઉપર દટિરૂપી ધૂમસ નાખી અને પછી
 અ બે—માના—મનકી મોલી કે જ્યાં જ્યાં તેની આજર ખીલી દોપ ત્યાં ત્યાં
 તે ખરી જાઓ

૮ જો શા : દીધો તે કહે છે કામદિક ઇન્—તારાથી કાષ્ઠ વગેરે રાજ
 (ગાગી રાકાવ) પશુ પદ્મે (કમળમા) તારા ડખો લાજ વાગે—કમળ તા ।
 થી શારી રામય નહિ

૯ વિમનુજ—મેમાનદ

વિન્નગનો પાવક ઝગ્યો, રઘુવર થાય ન નીર.

૧૦

ચૈત્ર માસ.

ફાલ્ગુન વિત્યો વાલ્મીકી રે, નવ મનમાં લાવ્યા;

ચૈત્રે વીસરો આજ મા રે, મને અતિ મન લાવ્યા. ૧

ચૈત્રીએ ચાંદો ચઢ્યો રે, આવ્યો નખની મધ્ય;

રાઘવજી ચૈત્રો પડ્યો રે, મુઆ અસુર અવધ્ય. ૨

જન્મદિવસ ગયો રાઘવજી રે, જે' કસારે ભૂખ ન ભાગી;

અપશુકન ધણા થાય જી રે, જીઓ રઘુવર જાગી. ૩

હિમરશ્મિ પીડે ઘણું રે, શાપું તેને હું આજ;

યાઓ રૂપ એતું કયતાણું રે, મને મળ્યા નહિ મહારાજ. ૪

શું કરીએ શાણાં થઈ રે, દયા દયાળે મૂકી;

તેથી તન મનની ગઈ રે, આજ શુદ્ધિ ચૂકી. ૫

બંધનથી છોડાવિયે રે, રણછોડ કહે રામ લોક;

અસુર બેડી તેડાવિયે રે, તો તો ટળે તન શોક. ૬

આવડું કર્યું મેં શું કંથજી રે, મેમ કરી નાખ્યો શોક;

નિહાળું બેડી પંથજી રે, નીચી દબે કડ આલોક. ૭

આવડું ના'તું જાણતી રે, નહિ તો ક્યારનો આપત બોગ;

સુખ હરિ નથી માણતા રે, ત્રણ વર્ષથી ધર્યો જોગ. ૮

૧૦ સમીર-વાયુ. પાવક-અગ્નિ. રઘુવર ઇન્દ્ર-પણ તે પાવકને હોલ. વવાને રઘુવર નીરરૂપે થતા નથી.

૧ ચૈત્રે ઇન્દ્ર-રાવણ કરેલુ આજ આ ચૈત્રમાં તો દવે મા વિસરો.

૨ અવધ્ય-હજી પણ અવધ્ય (વધ ન થાય એવા) છે !

૪ હિમરશ્મિ-ચંદ્ર. બંધન ઇન્દ્ર-હે રામ ! તમને લોક રણછોડ કહે છે તો દવે મને આ રાવણના બંધનમાંથી છોડાવિયે.

૭ આલોક-નજર. ૮ આપત બોગ-મૃત્યુ પામત !

આપઘાત કરી મરૂં રે, ને લાગ્યો મેહેનો રોગ,
દારકો દાસ કે' હું ડરૂં રે, વા'લા ક્યારે ટાળે વિજેગ. ૯

દોહરો.

મે'ક માધુરી મોગરે, કૃત્યા કૂલ સરાગ;
સીતા લેવા સંચરી, કરડ્યો વિરહનાગ ૧૦

વૈશાખ માસ.

ચૈત્ર ગયો ચતુરા કહે રે, તોય ચિત્ત ન થયું પ્રસન્ન,
દેશાખે વનમા રહે રે, માણુછવન મારું મન. ૧
શું કહીએ રઘુનાથને રે, સભારે નહિ કાઈ,
વનમા ફરતા ઝાલી હાથને રે, તે સુખ ગયું ખોવાઈ ૨
વીજણો હાથે હું ગાલતી રે, નાખતી નાથજી વાય,
તે સુખ હું નથી ભાળતી રે, ક'પે છે કૂડી કાય ૩
રાવણે રીઝ્યું મોકલ્યા રે, શીતલણા ઉપચાર,
ગુણ તેના નવ જાથ કળ્યા રે, નવ સાચુ જ્ઞેયુ ભરતાર. ૪
અમિ એવાં પાપ તે શા કર્યા રે, જે વિસારી દીધા આમ,
પાપના ભારે શા ભરી રે, જે શાભારો નહિ સ્વામ. ૫
તાપ તપે સૂરજતણો રે, બીજે વિરહાનજી વિશેષ,
તેથી પરિતાપ થાયે ઘણો રે, રહી વા'લાજી રહુ શેષ ૬
શું કરીએ કહે કથજી રે, બિના વાયુ ન વાયો બાણ,
વિચારી આવો પથજી રે, જાળે કૂડો કામ ને ભાણ ૭
રાક્ષસીઓ અતિશે હસે રે, મને કહેતી રાય સભાર,

૧૦ સરાગ-૨ ગવાણા મે'ક ૬૦-જેનો માધુરી (મધુર-સારો) મે'ક
(સુગંધ) છે એવા મોગરો ઉપર સરાગ (ગવાણા-ધોળા રંગના) કૃત્યા
કૃત્યા છે મોગરો-રામ કૃત્યા-સયોગસુખ

નમજ હુદે જ્યાં વસે રે, ત્યાં અન્ય રામનો શો સાર ૮
અતિ થયું હવે નાથજી રે, તવખી તજીયું માણ,
દાગડાદાસનો સાથજી રે, માણ ગયો વા'લા ઘાસો જાણ ૯

દોહડો.

ગોરી ગુલાબી હું હરિ, ખટપટ રચુકળ ભાણ,
મે' ચ પક જોઈ પડ્યા, પરિમલ ગ્રહી ન જાણ ૧૦

જ્યેષ્ઠ માસ.

વંશાખ વહી ગયો રે, તોય દીઠા ન દેવ દયાળ,
જ્યેષ્ઠ આવી રહ્યા રે, હરિ આવી નહિ ભાળ ૧
વા'લા ધન ગરજે રે, તોય દીસો ન દેવદયાળ,
વિધાત્રી શુ સરજે રે, કુ ખડા કરી ભાળ ૨
નમેરા ડચમ કહું રે, યઈ ચોભીચી ચતુર સુજાણ,
કુખી દમને રહું રે, કંઈ ગુણકેરા વિખાણ ૩
દેહ મારી ચક્રી રે, વાય વાયરો અપાર,
ઉરાડી ના મૂકી રે, જ્યાહી રાધવ વસિયા સાર ૪
ભીજે ચીર માહરા રે, તે તો આપો આપ સૂકાય,
કીરતન કંઈ તાહરા રે તોયે મેહો કુ ખડુ નવ જાય ૫
પશુ પખી થયા રે, હરિ મતબાવા અપાર,

૧૦ ગોરી ઇ—હે હરિ! ૭ ગુલામના છોડરખી ગોરી (સ્રી) છુ
અને રચુકળ નાણ (રામ) ખટપટ (ગર) છે, પણ વચમા વે' (વિરહ)
૩ ખી ચ પક (ચખાને) જોઈને રામ પડ્યા (પાડા ગયા) અને પરિમળ
(સુનાસ) ગ્રહણ કરી નહિ—મ યોગ યો નહિ

૩ દમને મનનુ દમન કરીને ૪ ઉરાડી ના મૂકી—માહે રામચંદ્ર વ
સ્થા છે તેના બારથી ગાયના ન્યા રાધવ રસેના છે ત્યાં અને એમ ઉર ડીને ન
લઈગો?

- દુ ખ મારાં નવ ગયા રે, નવ ઉતર્યો મે'સાગર પાર. ૬ .
 હવિ કંઈકે જોવું રે, મુજ દુ ખાણી સામે,
 નિશદિન રોવું રે, નિર્દય થયા શુ આમે. ૭
 અતિ થઈ વા'લા રે, હવે કામા મન લાવો;
 વિલપે છે બાળા રે, સ જોગે અતિ ભાવો. ૮
 વધુ શુ કહીએ રે, થવાનું તે તો ધારો,
 દારકા સજ રહીએ રે, હવિ હરિ માણુ જાશે ૯

દોહરો.

- સુવરણુ લકામા ઘણું, લેવા આવ્યા નાથ,
 ખડિયોખારજ મે' થયો, આવ્યું નહિ મુજ હાથ ૧૦

આપાઠ માસ

- જ્યેષ્ઠ ગયો મારા વા'લા રે, રડી સૂઝ્યા લોચન વાર,
 આપાઠે તનમા જવાળા રે, વાગે કહું ભરતાર ૧
 વાર વાર શુ કહીએ રે, મેઘ વરસે મૂશળધાર,
 હરિ ! તપેના પેણા લહીએ રે, તિમ બળે પડતું વાર ૨
 મયૂગ કોયલ બોલે રે, રામ ઘણુ આગળી કાન,
 કામ દૂડો હરે છેલે રે, હરિ ભૂવાવે માઝે ભાન ૩
 કામને પ્રભુ વિનવું રે, નવ બીજાનું લેનાડે નામ,

૧૦ સુવરણુ ઇન્દ્રનાથ મોતુ લકામા ઘણુ છે તે જાણીને તે મારે
 માટે લેનાને તમે આવ્યા પણ વિરહરૂપી ખાયાખારના મોગથી તે પીગળી
 ગયું અને મારે હાથ આ ૩ નહિ

૧ વાર—પાણી ૧ દરિ ૬૦—૫૩ દરિ । જ્યેષ્ઠ તપેના પેણામા
 પાગી પડતામા બળી જાય છે તેમ ૨ વિરહથી તપેની છુ તેથી મો એ વર
 સાદ શુખ મની શકેનો નથી

- રખે માનો એ નવું રે, આવી જોઈ જાઓ અહીં રામ. ૪
- તમરાં કાનને ફોડે રે, કામ કૂડો એથી દબાય;
- ભય ક્રોધમાં ચિત્ત જોડે રે, એક વિરહ ના ઓલવાય. ૫
- અતિ થઇ બહુ નામી રે, હઠનો પામી હું પાર;
- કંચુકી મળી સ્વામી રે, ન જાણ્યો રાક્ષસ સાર અસાર. ૬
- ધણું દુઃખ નવ દેવા રે, તમે કહણ મનના રામ;
- કરી નથી કરું હરિ સેવા રે, કરો કાલાવાલાનું આ કામ. ૭
- સંતાપ સાચો પામી રે, બહુ નામી રાઘવરાય.
- માણુ પરો કરું સ્વામી રે, મુઓ છવ શેણે નવ જાય ! ૮
- માફતી મોઢ્યો જ્યો રે, તેવા પધારો પ્રભુ આપ;
- દારકાદાસનો મેવો રે, કાપે કીર્તીતણો સંતાપ. ૯

દોહરો.

- વિપિનરાજ કેહરી, કરત હરિણી સંજોગ;
- વિરહધન ગરજ્યો ધણો, નરહરિ હવો વિજોગ. ૧૦

શ્રાવણ માસ.

- આધાઢ વિત્યો રામજી રે, મૂકિયો મેઘે ક્રોધ;
- શ્રાવાણુ આવ્યો શ્યામજી રે, તોય લોધી નહિ શોધ. ૧
- પર્વના દિન આવતો રે, ત્યારે આસુરી લાવે ભેટ;

૫ ભય છં—અર્થાત્ તમારાં ઉપર ક્રોધ અને રાવણાદિનો ભય એ કામને દબાવે છે. (ભય અને ક્રોધ કામને જીતનારા વિકાર છે.)

૧૦ વિપિન છં—વિપિન (વન) ના ગંગા કેહરી (કેસરી—સિંહ સ-
રખા) રામે મુજ્જરખી દરિણીનો સંજોગ ક્યો છે પણ એટલામાં વિરહરૂપી
ધન ધણો ગરજ્યો તેથી ને નરહરિનો મને વિગોગ થયો ! (મેઘ ગાળે ત્યારે
ગિરિ ક્રોધથી દુઃખી થાય છે એમ કહેવાય છે)

સામુ ન જોયે લજ્જવતો રે, સર્વ સાથ મારે મન વેઠ ૨
 મારો પા'લો કાલે મળે રે, પોખુ પર્વના દિન;
 અમુર આવે છે છજે રે, રૂપ લેઈ ભિન્ન ભિન્ન. ૩
 રાઘવ થાય છે તમ જશા રે, તેવાં વનકુળ જટા શીશ,
 સશે મારા હૃદયે વશ્યા રે, જોઈ સામુ કું પાડે ચીસ. ૪
 પ્રભુ તમારા પ્રતાપથી રે, સતીનું સત્ય નિરધાર;
 હરે તમારા માપથી રે, મુજ રક્તણો શો ભાર. ૫
 અતિ ગહનગતિ વિકલા રે, કરો દૂરથી મારી સભાળ;
 ભજન કરતાં હરિ મળ્યા રે, પાસ તેડો જનકની બાળ. ૬
 હૃદ્ય હવિ હરિ નહિ કરૂ રે, જો કરૂ તો બાપના સમ;
 રીસ તમારીથકી હરૂ રે કુખાણી હવિ ભૂલુ હુ ક્યમ. ૭
 ગહન વનમા એકલી રે, મારૂ નાથ અહીં છે કોણ;
 એક ત્રિજટા આવી મળી રે, થઈ નિશ્વાસી તેહ આણ ૮
 ઘણુ થયુ હવે શુ કહુ રે, વીતક વિત્યાં અપાર; '
 દાસ દારકો કે' કુખી ગહુ રે, મુણી જનકીકેરા નિચાર. ૯
 દોહરો.

શિલિમુખ સજ કરોને વર્યા, દુરશીધરહરતાપ;
 પ્રે' રૂપિયો હૃદિર થયો, જ્યા કાપે સંતાપ. ૧૦

૨ આમુરી-અમુરની સ્ત્રીઓ

શિલિમુખ ૪૦—દુરશીધરના તાપ (પ્રતાપ)નું હરણ કરનાર હે રામ!
 તમે શિલિમુખ (બાણ) સજ કરીને ધનુષ્ય ઉપર ચઢાવીને મને વર્યા હો.
 પણ ધનુષ્યની બન્ને મંદિઓને એકી કરનાર જ્યા (પણુ)ને નિરદરપી
 હૃદિર (હૃદય) કાપે છે, તે મને સતાપ થાય છે અર્થાત્ તમાર અને મારા
 સંયોગના સાધનનો નિરદ નાશ પ્રે હો!

ભાદ્રપદ માસ.

શ્રાવણ સરવડે ગયો રે, તોય શ્રવણે ન સુણ્યા નાથ,
 ભાદરવો ભર થઈ રહ્યો રે, કા'વુ સંદેશો કો સાથ ૧
 મળવુ નવ જો નાથજી રે, જોકો માગતિ એકવાર,
 જીવ આપુ તેની સાથ જી રે, મટે મનડાકેરા વિકાર. ૨
 જીવ જોશે રઘુરાજને રે, પછે બીજો નહિ લોભ,
 ઈન્દ્રા નથી સુખ સાજને રે, વિજેગના એક દોભ ૩
 શ્રાદ્ધપક્ષ તો આવિયા રે, હરિ સાથે શુ માર શ્રાદ્ધ !
 એમ હોય તો મન ભાવિયા રે, મુને જાણાય નહિ કઈ બાધ ૪
 પણ તેમ કર્યું તો કા'વજો રે, પામુ આનંદ અપાર,
 રાખ રાખ્યે નવ ક્ષાવજો રે, કાંઈક કરજો વિચાર. ૫
 વચન એકને કારણે રે, ટળવળતા મૂક્યા વાત,
 એમ કરશે નહિ બારણે રે, સભારજો દેવ સાક્ષાતની વાત ૬
 રઠિયાળો સ્વભાવ નારનો રે, પ્રરૂપ મન વિચાળ,
 એપડ કરજો વિચારજુ રે, બીજવારકી લેજો સભાળ ૭
 દર્શન વિના જીવ જો જશે રે, અવગતિયો યાશે દેહ,
 ત્યારે ચિતા હરિ તમને થશે રે, એમ જાણુ હું નિ સદેહ ૮
 ઘણું થયું હવે રામજી રે, કરો કૃપા દેવદયાળ,
 દારકાના પ્રભુ સ્વામીજી રે, એક વારની લેજો ભાળ ૯

દોહરો.

ઉરજ અતિ પરસજ થયા, કે સુકી ભાતવિભાત,
 કે ટકે વિરહ ઉદ્ભવ થયો, કર્યું કેટલે વખ્યાત ૧૦

આશ્વિન માસ.

ભાદરવો ગયો બેદમાં રે, નવ મળિયા નાથ;	
આશ્વિને રહી દેદમાં રે, રામ રાક્ષસી સાથ.	૧
શુ કરીએ વા'લા હવે રે, ન ગમે દિન રાત;	
હવે મળશે તો કવે રે, વેરણ પડતી ન જાત.	૨
એમ કહી કેશ છોડતી રે, જનકી વાળતી ફાંસ;	
ત્રિજટા ત્યાં દોડતી રે, આવું કરીએ ન હાસ.	૩
સીતા કે' નવ બોલશે રે, આણુ મળુ કને જાય;	
ત્રિકમ મન નહિ તોલશે રે, સખિ ! કામ આવે શે કાય	૪
ધિરજ બહુ મેં તો ધરી રે, હવે માતું ન હુંય;	
ત્રિજટા ત્યાં આવ્યરી રે, માલ બોલો એ શુ ય.	૫
કુંભકર્ણને મારિયો રે, ઈંદ્રજિત માર્યો કાલ;	
રાવણ કે' છે હારિયો રે, અમે મુણી છે ભાળ.	૬
યજ્ઞ ભંગ કપિએ કર્યો રે, ગયો વઢવા ભૂપાળ,	
રામજીએ હાથે હર્યો રે, એવી સાંભળી ભાળ.	૭
હવે ઉતાવળ શે કરો રે, એક બે દિન કાળ;	
દુઃખના દિન થોડા ભરો રે, મળશે રઘુરાજ.	૮
એમ કહીને વારિયા રે, માત મન ન પ્રસન્ન;	
દ્વારકાનાં કામ સારિયાં રે, તોય રહ્યા દુઃખના દિન.	૯

દોહરા.

પાન લવંગ પતંગમાં, નવલ રગ ઉમ ગ,	
મે' વીંછી કંખી ગયો, થયો રંગમાં ભંગ.	૧૦

અધિક માસ.

આશ્વિન માસ ગયો મખી રે, ન મળ્યા રઘુગય,

- અધિક માસ અતર લખી રે, પાકુ આજ કાય. ૧
- પુરુષોત્તમને કારણે રે, જોડે જાગ્યે અપાર;
- કેશપાશ ધરી બારણે રે, કરે લટકવા અવિધાર. ૨
- હાંખળિયે વાળ બાંધ્યા રે, લટકે જોવે નાર;
- સાનમાં શ્યામને સાધ્યા રે. કર્યો મિલન વિચાર. ૩
- લટકવા મન નારનું રે, એવે આવ્યા દેવ મોરાર;
- આ શું કરે છે ક્યારનું રે, ઘેલી સીતા નાર. ૪
- કેશ છોડી સ્વયં રામ છ રે, આલિંગન આપે;
- મેઘ વિદ્યુતકેરું નામ છ રે, શોભા કુણુ માપે. ૫
- નારી રાવણુ મારિયો રે, તારે કાળે આજ;
- દાનવકુળ સંહારિયો રે, ધમિ બોલ્યા રઘુરાજ. ૬
- જોઈ મણુ જાનકી બેઠિયાં રે, થયો જય જયકાર;
- દપતિનાં દુઃખ મેઠિયાં રે, પાગ્યાં મુખસાગર પાર. ૭
- મેઘ રઘુકુળ રામ છ રે, વિદ્યુત જ્યોતિ માત;
- રૂપ રાજે એવું શ્યામ છ રે, ચ પકવણું જાનકી માત. ૮
- વિમગ્નરૂપનાપથી રે, ગાયા રામજના ગુણ;
- વૃદ્ધપણે છૂટ્યા તાપથી રે, ગુરૂ પીયુષ પ્રણય. ૯
- સોળસેં અંશીમાં જન્મ છે રે, ૫ વાશ વરે ગુરૂમેળાપ;
- દારકોદામ અજન્મ છે રે, વિમગ્નકેરે પરતાપ. ૧૦

દોહરો.

- ઉગડ બેઠ ઉદધિ વિષે, કમળનયન સન્મેગ;
- ગયો વિરહ થયું દારકા, શ્યામ કૃપા સંભોગ. ૧૧

૫ મેઘવિદ્યુત-મેઘ સરખા ગમ અને વિદ્યુત (વીજળી) સરખા સીતા
૯ પીયુષ-અમૃત ૧૦ અજન્મ-જન્મ સંહિત કે મુક્ત અર્થાત્ અગર.
૧૧ બેઠ-જા. ઉદધિ-સમુદ્ર.

રાધિકાવનવિવાહ.

રાગ ભારૂ.

- પ્રજા વેદવિદિત સહુ જાણો રે, વૃષભાન ગોપ ત્યાં રાણો રે;
તેની રાધા રચિર કુમારી રે, પિતા માતને ખાણુથી ધ્યારી રે. ૧
- શુણુ કેવે તે વિધુવદની રે, રતિ રમા ઉમા મદકદની રે,
થઈ વરસ સાતની બાળા રે, લાગી ખેલ કરવા રસાળા રે ૨
- રહે સખીની ટોળી ઘેરી રે, જાણો સરવે એધી અવેરી રે,
ભૃષ્ટભાનભુવન દિન આવે રે, જેના રૂપનો પાર ન કા'વે રે. ૩
- એક દિવસ બધી મળી આવી રે, વિનતિ કરી સખી બોલાવી રે;
આજ ઉપવન ખેલવા જાણુ રે, જો તુ સજો રાધિકા આવુ રે ૪
- જ્યા કુસુમદુમની વેલી રે, ત્યા રમીએ સહુ સાહેલી રે,
મુણી રાધાએ દહ શૃંગારી રે, નખશિખ આભરણ ભારી રે. ૫
- કુવારી બની છે સારી રે, સર્વ સખિયોમા બહિહારી રે;
જેડ રીઝયા માત તાત રે, કરે રાધાના ઉપની વાત રે ૬
- લલિતા આજ્ઞા માગી સધારી રે, સજો વિવિધ આહીર કુમારી રે,
ઠોઠ શ્યામલડી કોઠ જોરી રે, કોઠ બાળા કોઠ કિશોરી રે ૭
- ભુજ કક પરસ્પર મેલી રે, આવી ગીત ગાતી સાહેલી રે,
મુખ પકજ પકિત રાજે રે, પ્રતિબિંબ કપોળ વિરાજે રે. ૮
- સખી મુખ જાણો અરવિદ રે, તારાગણુમા રાધિકા ચદ રે,

૧ વેદ વિદિત—વેદમા પ્રખ્યાત ૨ વિધુવદની—ચદ્રમુખી મદકદની—
મનો નાશ કરનાર ૩ અવેરી (અવર ઉપરથી)—ઉતરતી
૭ કિશોરી—કિશોર વયની

- ઉપમા દીને તે ઝાછી રે, થાયે ચારે વાણી છોછી રે ૯
- સહુ બાળા ઉપવન આવી રે, જ્યા લલિત લતા મન ભાવી રે,
(ત્યા) ર ગખેર ગ કુસુમ મુવાસ રે, અવિના ગણુ જુને પામ રે ૧૦
- સખી કમળ ચૂટી ચૂટી લાવે રે, તેના ભૂપણુ વિવિધ બનાવે રે,
કૂવની ચોળી ને ચણિયા રે, સાણુ સાગ કૂવના વણિયા રે ૧૧
- સહુ કૂવી ફેરે સાહેલી રે, વિના આન વાંટાઈ વેલી રે,
તેમા રાધા અધિક સોહાવે રે, જોનારનુ મન લોભાવે રે ૧૨
- મળી ખેરે ખેવ રસાળા રે, ત્યા આવી મળ્યા નદન લા રે,
સ ગે ઘણા ગોપના છેના રે, વિના એક દળધર મૈયા રે ૧૩
- ઘેરી લીલુ દડે ચોગાન રે, લાગ્યા રમસ રૂપનિધાન રે,
અવે જોઈ ભૂખુલાન બાળા રે, તવ અકિત થયા નદનાથ રે ૧૪
- જોઈ રાધા રૂપની ઘેરી રે, ઊઘી કૂવના આગ્રણુ પેરી રે,
જોઈ મનની લાવસા વાની રે રૂપે જોઈ રીઝયા રાખી રે ૧૫
- એક જુગતી લાને બનારી રે રામા સનમુખ દડી ચનાવી રે,
દડી રાધાની પાસે આની રે, ત્યારે સ્વ કરે લીધી ઊડાવી રે ૧૬
- ત્યાં આલ્યો કાનડ વેલો રે, દડી મિયે અગ જુએ પેના રે,
હુશીને બોલ્યા દડી દીને રે, એની હાસી કદી ના કીજે રે ૧૭
- કહે કામિની દડો કેવો રે, બોન જોને તુ કમ અવો રે,
હાથ ઉંચો કરી દડો લીધો રે, બીજી સખીએ ત્રીજીને લીધો રે ૧૮
- હાથ ઉંચો કર્યો તવ ચિન્યો રે, નદના નજી રમમા બીન્યો રે,
હરિ કહે છે દડો ચોરાલ્યો રે, વસ્ત્ર દખાડી કહેછે ન આલ્યો રે ૧૯
- મારા પટ મારે જો ભગયો રે, તને કોઈ મિલ્યા વાંચો રે,

૮ ચારે વાણી—પરા વખેરે ઝાછી—૮ ના

૧૦ લલિત—ચુદન અનિ—મમરો ગ ગુ—મમુ ૧૫

૧૨ આગ્ર—માતો (કૃષ્ણ ૨ ૧)

- એમ કરી કરી અગ રખાડગુ રે, હરિને દર્શનમુખ ચખાડગુ રે. ૨૦
- કા'ન માગે દડો વાર વારે રે, મહુ મખી મગી ગઈ ત્યારે રે,
આખો ઉત્તર સરવે સાહેલી રે, કરો કારજ મનકુ મે'લી રે. ૨૧
- ખેડ તમારો હરિ ચૂને રે, વિનાંકર ખેડમા રૂકો રે;
ને દડો આપના લેતો રે, તો તો અમારી શિક્ષા સેવો રે ૨૨
- તમે લેવા છો ગ્યામ પિહારી રે, તેરી જુદાનડેરી કમારી રે,
જ્યારે નેહી મુદ્દ મગી રે, ત્યારે નેનારનો આખ ઢળતી રે ૨૩
- મુશી ન્યાનાનુ કેવુ ચેત્યો રે, મને ગમતી વાત છે એ તો રે;
ખેડ અમારો છે કીકો રે, ખાવી ગડદા પાટુ ઢીકો રે. ૨૪
- હરિએ એમ કરી અમનવ્યુ રે, કરો ગોપિન મન ભાવ્યુ રે,
સમજી મુદ્દની આનંદ પામી રે, વિવા' ખેવ મચાવ્યો દામી રે. ૨૫
- એક થઈ હરિની માડી રે, એકે નદની છાયા પાડી રે,
એક થઈ રૂપાની માતા રે, એક થાય તેનો ત્યા પિતા રે ૨૬
- વસે ભૂરાશુ અગે પેડેગને રે, મનમોહન મર્જન કરાવે રે,
દીકો કરી પોરા ભગને રે, છય સધન કદબની ભાવે રે ૨૭
- એકા ત્યાડી ગોપને ગોપી રે, વગમાજ હરિને આરોપી રે,
ખે સુમનસ્યામા એક રે, એકમેકના મનકા પેકા રે ૨૮
- જુએ આમાશામી બન્ને ત્યાથ રે, મળી માનની મગજ ગાય રે,
ચિત્ત અતરપટ જન ધાર્યું રે, તન આતુર થયા અખ વાડ રે ૨૯
- દગન વિના જુગ વીલ્યો રે, ને] એકાન સમરી પ્રીત્યો રે,
અતરપટ પડે લીડુ રે બોલુ કાગલ લગનનુ કીડુ રે ૩૦

૨૦ ચૂકા રહી ત એ-રો એ અથાત અમારી સાથે વિદિવાની
રમતમા બોલ શિક્ષા સેવ-શિખામણુ માનો

૨૭ મન (મન) — રાન મન — મડી ૨૮ સુમનસ્યા —
પુ પી સજન

ઝાઘ્યો કમળકર હરિરાઈરે, ગુણ રાકે ન શારદા ગાઈ રે,
 એવું લોચન ભરી ભરી નિરખે રે, એકમેકના મનમા હરખે રે ૩૧
 નેઈ સહચરી સુખ પામી રે, બીડી બનાવી આપી નામી રે,
 આનંદ ઉર ન સમાય રે, કોઈ ફરી ફરી નેવા જાય રે ૩૨
 સ્વામી શ્યામાએ ખાધી બીડી રે, ત્યારે ગાતી ગીત આહીરી રે,
 અરે ગોવાળિયા છાશ ભોગી રે, શુ જાણે પાન આરોગી રે. ૩૩
 મારી રાધાજી આજ શિખાવે રે, તારૂં પૂર્વતુ પુણ્ય આવે રે,
 હરિએ સ્વયંકર બીડી લીધી રે, પ્રિયા સુખમા મેલી દીપ્તિ રે ૩૪
 તવ અંધર અરૂણ તન કાળુ રે, રાણી રાધાએ ત્યાહી નિહાળ્યું રે,
 નેઈ હશી હીડી પ્રજા બાળા રે, બચે કાળો દીપે ન દલાલા રે ૩૫
 એક કહેતી સુણો કહ્યું મારૂં રે, રાધા અડકે તે નવ સાડ રે,
 તુ કચન વરણી કુમારી રે, એની દહ અતિશે કાળી રે ૩૬
 છેવા છોડી દ હાથ છેલીના રે, મદ મટાક ન કમળકળીના રે,
 તારા કર કઠોર વનમાળી રે, કથમ અડકે છે સકુમારી રે ૩૭
 એવા વચન વિધવિધ ભાષે રે, હરિ હિરદામા લખી રાખે રે,
 નમ નમ ગોપી ગાળ સુણાવે રે, તેમ તેમ મોહન મનમા ભાવે રે ૩૮
 એક કહે સુણો સુણો ભાઈ રે, પછે ચોરી ચારૂં બનાઈ રે,
 ત્યા આ દ પતી આવી વિરાજે રે, સહુ રીતિ કરવા કાળે રે ૩૯
 એ વચન સહુને મન ભાવ્યા રે, વરવહુને ત્યા પધરાવ્યા રે,
 છોડી પરસ્પર હાથ રે, ધૃત હોમે હુતાશન સાથ રે ૪૦
 સર્વ દવને ત્યાહી યોવાવ્યારે, દ્રુમમડળ સાક્ષી તો લાવ્યા રે,
 આરોગ્યા ત્યા સાર ક સાર રે, વધ્યો મોદ વિનોદ અપાર રે ૪૧
 નેવા તારા ગગનમા નેઈએ રે, ચદ્ર આદિકની તેની સોઇએ રે,
 નેવો ભાવ કમળકેરો ભાઈ રે, તેવી સુખતણી મોનાઈ રે ૪૨

- તેને ઉપમા શેની દીને રે, જે જોઈએ તે રસમાં ભીને રે;
મળી ગાયે જોપ કુમારી રે, રસ સગ કુતૂહળ ભારી રે. ૪૩
- ત્યાં ચાર સોહાગણ આવી રે, કૃધગુણને આશિષ મુણાવી રે;
ત્યાં દાન સખીએ દીધું રે, નિજ તન મન અરપણ કીધું રે. ૪૪
- એવો વિવા' ત્યાં બની આવ્યો રે, સધાને સાસરવાસો ભાવ્યો રે;
એક કુલસદનની માંય રે, વર વધુ ખેઠાં ત્યાય રે. ૪૫
- સાત સાત વર્ષનાં સાથી રે, થયાં ભરજેબનપે માથી રે;
રતિ કેલિ રમ્યાં બાણ બન્ને રે, તેની લીલા ગાઉ હું ધન્ય રે. ૪૬
- ઉલટ્યો રસસિંધુ અગાધા રે, શ્રમસ્વેદબિંદુ ભરી રાધા રે;
હરિ પૂછે વસ્ત્ર શો ભીન્યા રે, રાધા કે' રાયથી બીન્યાં રે. ૪૭
- યયુ ખેડના મનગુ ભાવ્યુ રે, એવે ખાલાવા આવ્યું રે;
પૂજ્યુ સખીએ વર ભાવ્યો રે, એકે ભાવ બનો ભજવ્યો રે. ૪૮
- એક જઈ કંઠે બાઝી રે, એકે રીઝી મનથી ઝાઝી રે;
પઝી શ્યામસુદર શું ભાખ્યાં રે, આજ ભણા રંગમા રાખ્યાં રે. ૪૯
- આ વિવા'ના દિન એવો રે, નવ જૂલે કો મીઠો મેવો રે,
એમ કહી કહી આજ્ઞા માગી રે, સહુ જોપકુ વરી બડ ભાગી રે. ૫૦
- શિર નમાવી ચાલી વ્રજબાળા રે, અળકે મુક્તાશ્રુણી માળા રે,
ત્યાં રાધિકા મન લાગે રે, મુખ સંભારી સાજ સાજે રે. ૫૧
- લૃષભાનભુવન ચાલી આવી રે, ત્યાં માતાને મન ભાવી રે;
ગદ્ય નિજ નિજ ઘેર સાહેલી રે, શ્રીરાધા રહી એકીલી રે. ૫૨
- આવી જનુનીને ગળે બાઝી રે, શરીરે રાત ઘણી શોભા ઝાઝી રે,
ત્યારે રાણી ભુજ ભરી બેટી રે, કહ્યું રમી કયા વનમા બેટી રે ૫૩

૪૫ કુલસદન—ઝાડનો સ્વાભાવિક માડવો.

૪૬ ભરજેબનપે માથી—અરજીવાનીવાળા કરતાં પણ વિશેષ મદવાળા

અલી માડી મને વર મળિયો રે, અતિ સુ દર છે સ્થામળિયો રે, તેની સાથે વિવા' કર્યો સજની રે, દિનમાન લખ્યો મખો ભજની રે	૫૪
નદન દન તેનું નામ રે, તે વસે છે ગોકુળ ગામ રે, સુણી માતા બોલી સારી રે, કૈંક બોલ કહ્યો વિચારી રે	૫૫
બેની એ સભળાય છે કાળો રે, ખીજો કચનવર્ણ છે તારો રે, રમતા તેણે કાણ થવાય રે, તેની જો તો ન જવાય રે	૫૬
તેમ નહિ મારાથી થવાય રે, કાળો મને ગમે છે માય રે, મારો વિવા' ત્યાહી કરીએ રે, મન માહી નિશ્ચ ધરીએ રે	૫૭
સુણી પાડાપાડોશણ આવી રે, રાધાને ફરી બોલાવી રે, સુણી હસી દેતી તાળી રે, અરે રે રાધા થઈ ગઈ કાળી રે	૫૮
એ તો કાળાથી વનમા બેવી રે, એને અડડો ન કોઈ સાહેલી રે, ત્યારે બોલી બ્રહ્માનકુમારી રે, બહુ કાળા પર હું વારી રે	૫૯
મારો વિવા' કરશે માઈ રે, સસરો ગોકુળનો રાઈ રે, સુણી અકિત થઈ સહુ નારી રે, તારા ઉત્તરની બલિહારી રે	૬૦
વધ્યો મોદ વિનોદ અપાર રે, કવિ વરણે કો ગુ મકાર રે, જહીં શેષ શારદા હારે રે, જહીં કવિજન મોટા વિચારે રે	૬૧
જેના પાર ન કોઈ પામે રે, દારકાદાસ મસ્તક નામે રે, વિમગ્ધને કરી પ્રણામ રે, ગુણ ગાયા રાધાશ્યામ રે	૬૨

દાણુલીલા

શ્રીનૃ દાવન વિપિન સોહામણુ,

બસીબટની છાઈ રે,

શ્રીરાધા મહી લઈ નીકળી,

કનૈયાએ રોકી ત્યાહી રે

દાણુ દઈ જનમે

૨

- અરે લાલા ગાણા ગોબો સાથે,
કોનુ દાણુ લીધુ છે તેની બાળ રે,
મને લખ્યુ દેખાડ્યની સુદર,
કોનુ દાણુ લીધુ ગોપાળ રે દાણુ ન આપીએ ૨
લખ્યુ દેખાડુ પાસે આવો,
કોઈ ચોપડા લઈ જાય રે,
વાચીને વળજે તમે વેંલા,
વાર અમને થાય રે દાણુ દઈ જાએ ૩
લખ્યુ હોય તો કોઈ જાણુતુ,
વનમા કોનુ દાણુ રે,
આજ મુઝી નહોતુ તે જાણુ,
નથી આપતા જ કા'ન રે દાણુ ન આપીએ ૪
ગાયો અરે છે વનમા તમારી,
તેનુ શુ નહિ દાણુ રે,
સાચનીએ છીએ વન અમે તો,
તેનુ નથી શુ જાન રે. દાણુ દઈ જાએ ૫
આજ મુઝી ગાયો નવ ચરતો,
દાણુ મગદ્યુ ક્યાથી રે,
મનના જૂઠા ઉડાવો માંવ,
માત્રો કાઢી મનમાથી રે દાણુ ન આપીએ. ૬
અમુ તે દહાડે નવ કરતા,
માટે નહોતુ દાણુ રે,
સાચવિધે છીએ તેનુ લેતુ,
રખોતુ કરે છે કા'ન રે. દાણુ દઈ જાએ. ૭

- રખોપું અમારે ન જોઈયે,
 અસુર કરશે શુંય રે;
 કંસરાય સરખો રાજ માયે,
 દાણુ શું લેતો તુંય રે. દાણુ ન આપીએ. ૮
- કંસ તો મથુરાનો રાજ,
 ઝોકુળનો નંદ જાણુ રે;
 તેણે મુને દાણી કરાવ્યા,
 નામ દાણુવાળો કા'ન રે. દાણુ દઈ જાઓ. ૯
- દાણુપટો ક્યાં છે બતલાવો,
 આપુ જોઈ દાણુ રે;
 ચોર ધૂતારા બહુ ફરે છે,
 અમો છું જાણુ મુજાણુ રે. દાણુ ન આપીએ. ૧૦
- દાણુ પટો આ રહ્યો અલિ ને,
 પાસે આવી ઝાળખ રે;
 ખરું હોય તો દાણુ આપને,
 નયાણું ભરી નરખ રે. દાણુ દઈ જાઓ. ૧૧
- કંસની ઉપર છાપ જોઈયે,
 નંદ છે તેના સેવક રે;
 જૂઝ પઠાને કોણુ જાણે છે,
 મિથ્યા કરે દીરી રકઝક રે. દાણુ ન આપીએ. ૧૨
- કંસની નહિ ને કા'નની હોય,
 વાંચી જો પાસ આવી રે;
 કંસની તે તો જુડી જાણી,
 કા'નની ખરી કા'વા રે. દાણુ દઈ જાઓ. ૧૩

કા'નને અ'યા દોણુ પૂછે,	
છાગનો પીનાર ગોપ રે;	
આ જાડ મારગ અમો હાટ્યાં,	૧
ગેકાએ નરિ તો કર કોપ રે.	દાણુ ન આપીએ ૧૪
કોપની કથની ગીદ કમે છે,	
જોઈ જાત કંમની છાપ રે,	
દાણુ દઈને આપ્યા જાઓ,	
જોઈયે ન બીજી માપ રે.	દાણુ દઈ જાઓ ૧૫
મટ્ટકી ઉતારી રાધા,	
આવી જોવા જાણુ રે,	
કા'ને કમની છાપ રખાડી,	
કલજીવન મકટ્યો ભાણુ રે	દાણુ ન આપીએ ૧૬
ગાંધા કૂધણુ સ્વરૂપની લીલા,	
ગાય શુ દારડો દાગ રે,	
વિમગ્નકની કૃપાથકી થયો,	
વૃદ્ધપણે અભ્યાસ રે.	દાણુ દઈ જાઓ ૧૭

ગોવર્દ્ધનપૂજા.

જોજે બેસી શ્રીકૃષ્ણ, વિનતિ કર તાત તમારી,	
અહો તાત કાન દઈ સુણુજે, એક આ વાત છે મારી.	૧
પ્રવનમા હુ આજ ગયો, તાત સવેરી;	
આજ મને પેટ માહી લાગીતી, ભૂખ તો ઘણેરી	૨
મે હજી માગ્યુ મા પાસે, તુ બોજન આપ મને,	

હાથ લાકડી લઇને કહ્યું, ખાવા ન આપુ તને	૩
શુધિત જાણી ખાવાને, આપ્યું ત્યાહી,	
દૂધ ગાયનું તાજું દોહી, સાકર નાખી માહી	૪
ખાઈને કૃષ્ણ નૃસ થયા, પછે પૂછે વાત,	
ઔરજીવ કરવા તાત વિચારો, તેહ કરો વિખ્યાત	૫
નિશ્ચે કરીને કહો કોણુ છે, દેવ તમારો,	
જે ઐટલુ બહુ ખાય તે, કાજ શુ કરે અમારો	૬
તે દેવનું શુ નામ છે, કયા દેવનો નાથ,	
એકનો તે આવી આરોગે, કે સહુ સઘાથ	૭
મુણ્ય કા'ન તે દેવની, કહું છું કાણી,	
અગમનિગમ પુરાણુ જાણે, ઋષીશ્વર મુનિ જ્ઞાની	૮
સર્વ સુખનિધિ સર્વિના પોષક, સર્વતણ્ણુ જે ધરિ,	
સેવા કરે સહુ દેવ જેની વારી જાયે કોટિ તેત્રોથ	૯
જેના અનુચર મેઘ વરસે, જળથી ધરણી પાપે,	
અન્નાદિકે ફળ તેલજ આપે મજા સહુ સતોપે	૧૦
બહુ દૂધ ઉપજે ગાયને ભરે સરોવર તોય,	
દેવદીવાળીએ પૂજાયે, મહામહોત્સવ હોય	૧૧
એક વાત હું કહું બાપા જે સાચી માનો,	
એવા સેવક અનેક છે, શુ એને વખાણો	૧૨
સો અશ્વમેધથી મળ્યો, ઇદ્રાસનનો ભોગ,	
મજને નગ પામે નહિ હોય કોટિ જપ તપ જેમ	૧૩
જે માનો નિ તો માથે આનો મજને અમો યોગાવુ,	
મન ભાવે ત્યારે શસ્ત્ર કરે વધી માથે હું ખાગાવુ	૧૪

- મન્ત્રમાં ગોવર્દનપિતા, તેની કીર્તિ નવ કરાય;
અખિલલોકના નાથ સહુ, ગોવર્દનના ગુણ ગાય. ૧૫
- બ્રહ્મા શિવ મુનિ રટે, કાશીએ કરવત લેતા;
કોટિ તપ કદી આચરે, મન્ત્રમાં તે નવ રે'તા. ૧૬
- એ તો વેદાપનિષદ રૂપ છે, ગિરિ ગોવર્દન રાય;
એક મતે થઈ માનવું, આણુ ગોવર્દન પૂજાય. ૧૭
- નદરાય મન મગ્ન થયા, સહુ ગોપ ત્યાં બોલાવ્યા;
કા'ને કહ્યું તે કહી દેખાડું, સહુને મન વચ ભાવ્યાં. ૧૮
- શકટ પૂતનાં આદિક માયા, વિદ્ય ઘણાં નસાડયાં;
ગોવર્દનની પૂજા કરવી, કુખ કૃષ્ણે ભગાડયાં. ૧૯
- હરખ્યા નંદ ઉપનંદ સકળ, મન્ત્રમાં ફરવી કુવાઈ;
સુરપતિ પૂજવો નહિ કોઈએ, ગોવર્દન કા'ન પૂજાઈ. ૨૦
- લોક ઘણી વાતો કરે, બાળનું માને શુ જ્ઞેઈ;
મજવાસી હિત કારણે, નામ ગિરિધર હોઈ. ૨૧
- ભર્તજન હરખ્યા ઘણા, વે 'ચી વેગે વધાઈ;
શુ કરશે ઈંદ્ર અમને, કૃષ્ણરાય છે સા'ઈ. ૨૨
- ગોપી ગોપમુત ગાયો લીધી, બાળક લીધાં સાર;
ગોપ ચાલ્યા ઉત્સાહથી, ગિરિ પૂજવા નિરધાર. ૨૩
- અગ પ્રકુલિત સર્વનાં, ચાલ્યા વિધવિધ સાજે;
કા'નકેરૂં કહ્યું કરતા, જત તાલ બળવે રે. ૨૪
- મજનારીના જૂથમાં, ચાલી જશોદા માય;
ગોરીએ ગીત ગાય છે, આનંદ ઉર ન સમાય. ૨૫
- ચાલ્યા નંદ ઉપનંદ આદિક, મજના સહુ લોક;
પરમ્પર ખ્યાલ કરતા ચાલ્યા, રામકૃષ્ણ કરતા આલોક. ૨૬

- વૃહ તરણુ બાળક સહુ, ઋજુમાં રહ્યું નહિ કોય;
 આપણો કુળપતિ, પૂજવો, હોનારું તે હોય. ૨૭
- દરથી જોઈ દરસન કર્યું, શેઠ જોઈ ખુશી થાય;
 પાસે જઈ પરગામ કરેછે, તેનાં આઘ દૂર પળાય. ૨૮
- દીપદાન આપી કરે, જપ્ત જપ્તકેશ સોર;
 ગાનતાનથી ગાજતા, જીએ નંદકિશોર. ૨૯
- આજ આસો સહુ કૃષ્ણ કે', પરિક્રમા દઇએ;
 ગિરિરાજ સનમુખ હાથ જોડી, પાસે સરવે જઇએ. ૩૦
- આલ્યા હર્ષથી ગોપ સહુ, હરિ કહે તિમ કરતા;
 ગોવર્દનની પૂઠે ફરતાં, ગોપ નહિ આસરતા. ૩૧
- મધ્ય ગોવર્દન લોક પૂઠે, ગિરિરાજ વિરાજે;
 દીપમાળા ચોદિશ થઇ, અદ્ભુત છબી ધાને. ૩૨
- સકળ નિશા આનંદમાં, ગઈ કોઈએ ના જાણી;
 ગોપ ગોપીએ તે નિશા, મહાઆનંદ માણી. ૩૩
- ગીત ગાતાં ઋજુની નારી, અતિ મન દૂલાતી;
 અગણિત વાજે વાંસળી, હોંચકે કોઈ જૂલાતી. ૩૪
- અંદરે પૂજ્યો ગિરિને, પાણીએથી નવરાવ્યો;
 અર્ગળ કુંકુમે ચરચીને, પીળો પટ પહેરાવ્યો. ૩૫
- ધૂપ દીપ જહુ વિધિ કર્યા, ભરપૂર ભરાવ્યા ભોગ;
 મુખ્ય થયું આનંદ વધ્યો, સુરપતિનો જૂદો જોગ. ૩૬
- પૂજ કરી પેરસાહ આપે, વાંલાને મન ભાવ્યો;

કાન ગયા લઈ વાછડા, ચર્ચા મન ગમતું ધોરી;	
ખાંધ્યા તે તો નવ રહે, રેશમની જે દારી.	૩૮
મુખા મટી થાણા કાળની, ગાય ચરતી અપાર;	
મેલ કયો વૃષગાયનો, આનંદ અપરમપાર.	૪૦
ગાય ખોણાવે કા'નજી, કાળી કાળરી ભાખી;	
દાડી આવે દડબડ તર્ણી, માયા ન દને દાખી.	૪૧
મુખસમૂહ આનંદ વધ્યો, ગયો વ્રજમાં છવાઈ;	
પછે અન્નકૂટ હરિએ રચ્યો, કરી ખાનપાન નવાઈ.	૪૨
બહુ વિધિ વ્યંજન વાપર્યું, મધુર ખારો ખાટો ચવાઈ;	
વેનાણુ નાના વિધનાં, અરખ્યાં આણી વિવાદ.	૪૩
તે મધ્યે પૂર્વો મેમથી, પરમ ઓદન કોટ;	
મધ્યે ચક્ર વિચિત્ર રચ્યું, ગિરિ ઓદન ઓટ.	૪૪
બહુ વિધિ પકવાન છે, તેનાં કરું શું વખાણ;	
વિવિધ પદારથ જે ધર્ષા, થાય ભક્તને ભાણ.	૪૫
ભામુદી શ્રીખંડ પાયમાલ છે, ધૃતની પુરી અપાર;	
નાનાભાતિ મેવા ધર્ષા, ગણતાં આવે ન પાર.	૪૬
ચાર પ્રકારનાં અન્ન તે, રચિયાં ગિરિધારી;	
અથાણાં વિધવિધનાં, મૂક્યાં આધારી.	૪૭
પાપડ અતિ ભણા ધર્ષા, ધૃત તળવા મગાવ્યાં;	
વડી નાખી કઢી કરી, સહુને મન ભાવ્યાં.	૪૮
એ વિધે સામગ્રી રચી, કરી સર્વ તૈયારી;	

૪૨ અન્નકૂટ—અન્નનો ઢગવો. ૪૩ વ્યંજન—શાક વગેરે. આણી વિવાદ—
એક બીજાથી સરસાઈ કરીને. ૪૪ ઓદન—ભાત

૪૬ પાયમાલ—ફૂંધપાક. ૪૭ ચાર પ્રકારનાં—લેલ (ચાટવાનાં),
ચોખ્ખ (ચૂસવાનાં), પેચ (પીવાનાં), ખાચ (ખાવાનાં).

હવે હ્રદે ઊડ્યો અકળાઈ, આજ કેમ ભોગ ન આપ્યો,	
કરતો મનમા વિચાર, સુરપતિ ને કા'વ્યો	૬૨
વ્રજતાણી શોધ કારણે, એક દૂત મોકલિયો,	
મહામહોત્સવ ફડિયો, સુણી કો'મમા કળિયો	૬૩
કોપી હ્રદે ત્યાય, બાર મેઘ પઠાવ્યા,	
ચંદ્ર સૂર ઠાક્યા ત્યાય, ગીતહિયણ હઠાવ્યા	૬૪
મૂળધારે વરસિયો, કાપ્યા વ્રજના લોક,	
નદકુવરને જઈ કટે, હવે ટાળિયે શોક	૬૫
વ્યાકુળ જોઈ વ્રજવાસીને, ગોવર્દન ધાર્યો,	
વામપાણિ અ ગુલિ એકે, તોડ્યો નખાત્રે સારો	૬૬
છત્ર કંઈ પર્વતતાણુ, વ્રજલોક બચાવ્યો,	
હ્રદે ક્રોધ ઘણો કર્યો, મેઘરાજ મચાવ્યો	૬૭
સાન દિવસ સામઠો, વરસ્યો વરમાદ,	
ગોપને હુ ખ કથુ નથી, ચરાવે ગાયને કરે નાચ	૬૮
બુદ કોઇને અડકે નહિ, શ્રીકૃષ્ણ મતાપ,	
આધપુરને ઓળખ્યા, હ્રદને ધયો પરિતાપ	૬૯
સુરપતિ આ-ચો ત્યાહી તો, સ્તુતિ કરતો સાર,	
દેવતા દેવ જાણ્યા નહિ, હરિ પામ્યો ન પાર	૭૦
હજીમુધી મે જાણ્યુ નહિ, વ્રજ વૃદ્ધાવનરૂપ,	
તમ કૃપાદષ્ટિથી જોઇએ, હે અખિન ભુવનના ભૂપ	૭૧
રૂપ તમારૂ ના કળે, મુનિરૂપિ ખક્ષાય,	
હુ કિ કર શુ જાણુ હરિ, શ્રીકૃષ્ણ ત્રિભોવન રાય	૭૨
તમારી કૃપાએ હ્રદ છુ, અવતર્યા અમ કાળ,	
મહારાજ રાજધિરાજ છે, કામા કીજે આજ	૭૩
ગુણ શેષજી નવ ગાઇ રાકે, મુનથી શુ ગવાય,	

નિગમ નેતિ નેતિ કહે, શ્રીકૃષ્ણ ત્રિભોવનરાય	૭૪
દ્રોને આપી આગન્યા, કમી કમી અપગધ,	
ગોવર્દન દત્તો ત્યાં ધર્યો, શ્રીકૃષ્ણ સાધકેરા સાથ	૭૫
પછે લોક સદુ જોગતા, ધન્ય ધન્ય ગોકુળનાથ,	
વૃષ્ટિથી અમો ઉગાર્યા, ગોપનો જયે સાથ	૭૬
એવે પુષ્પવૃષ્ટિ દેરે કરી, આનંદા સહુ લોક,	
વિષ્ણુરૂપ કૃષ્ણ છે, માયાથી કર્યું સદુ કાંક	૭૭
માતા આવ્યા ત્યાં કને, ભાઈ ભેડ તાગે દાથ,	
સાત વર્ષ થયા નથી, ગોવર્દન ઉચકી ઉગાર્યો સાથ	૭૮
એમ કહી નજરો કરી, કરે ઝમકો માત,	
બાધા આખડી રાખતી, ફરવે માથે હાથ	૭૯
લોક કંઠે ભાઈકેણ છે, શ્રીકૃષ્ણચંદ્રનુ કામ,	
ઉગાર્યા માટે કરો, જેમ કહે તેમ સુદરશ્યામ	૮૦
વિમળગુણની કૃપાથકી, ગાયા ગુણ ગોવિંદ,	
તનમનમા અતિશે થયો, વૃહપણે પ્રેમાનંદ	૮૧
ગોવર્દન લીધા નાથની, ગાઇ દારકાદાસ,	
વૃહપણે કવિ થયો, પૂરી વિમળગુણે આશ	૮૨
સોજશે એમીમા ઉદ્ભવ્યો, વીરક્ષેત્રની માથ,	
અપાર લીધા દેવની, ગાવી મતિ પો એ જ્યાથ	૮૩
ગોવર્દનધાગી આપજો, દારકાને સુસ્તિધામ,	
વિમળગુણ કૃપાથકી, મને મળિયા સુદરશ્યામ	૮૪

૭૫ આગન્યા આસા ૭૮ નજરો કરી—નજર બાધી ૮૧ પ્રેમાનંદ—
પ્રેમ સહિત આનંદ (પોતાના ગુણનું નામ પ્રેમાર્થથી સુન્નિત કયુ છે માટે
સુદાસ કાર) .

પદ ૧ લુ.

જય જય શ્રીજદુવરનાથ, સકળ પદારથ તારે હાથ,
 રાસનો ભાવ પ્રગટ કર્યો, નામવિશ્વાસે જગત ઉદર્યો ટેક ૧
 સર્વ ગાસ્ત્ર નિરૂપે વેદ, પ્રેમીભક્ત કો જાણે બેદ,
 કંઠેણા કરી પિતાળ ભુજદડ, તારા આગળ સર્વ વિખડ જયં ૨
 સુદરથામ કમળદળ લોચન, કૃપાકટાક્ષ ભક્તભયમોચન,
 ખરમ્ભ પુરૂષ પ્રદાના અશા, ભક્તજન મન કરે પ્રશસા જયં ૩
 તારા નામ ગુણ રૂપ અનત, નિર્મળ જશ ગાયે સહુ સત,
 કામના પુરણ પૂરણકામ, રાત દહાડો જપુ તાર નામ. જયં ૪
 તારી બરાબરી નહિ કોઈ, હાસ દારકો ભજે સોઈજેઈ,
 વિમગ્નરૂકેરે પરતાપ, દુર્યો જન્મ મરણ સતાપ જયં ૫

પદ ૨ જુ

શ્રીકૃષ્ણચગ્ન રાણ જય સર્વ સુખ તુ હલે ફે,
 ઉતરી ગયો ભવની ખાર, જનમ ધર નહિ કહે રે ટેક ૧
 રસીયો રંગીયો એ દેવ, કરો નિત્ય સેવા રે,
 મળે વિધવિધકેરા ભોગ, વળી મીઠા મેવા રે શ્રીં ૨
 ગાધારાણીની જગ ગાવ, ભવજળ તો તરે રે,
 નહિતો ફળો સસારની માથ, પા'ણ ખજાને ભરે રે શ્રીં ૩
 એના ગુણગાણની બનિહાર પાર કોઈ પામે નહિ રે,
 શેવ હારે રસના હજાર, જીજ્ઞે કશુ કહે સહી રે શ્રીં ૪

૨ વિખડ-અડીત થયેના ૩ પ્રશસા-વખાણ

૪ કામના પૂરણ-ભક્તોની ઇચ્છાને પૂરનાર પૂરણકામ-જેની સધળી
 ઇચ્છાઓ પૂર્ણ થયેલી છે એવો

૫ પાણુ ધનરૂપી પથગ

દાસ દારકો ગુણ ગાય, કાઠકાઈ લઈરે,
વિમગ્નકેરી સા'ય, તથો નવ કઈ દઈરે

શ્રી૦ ૫

પદ ૩ જી

ઊઠો ગોપાળવાલ્ય, દૂહો ઘોળી ગાયો,
તાણુ તાણુ દ્વંધ પીઓ, બીજવીકે ભાયો

ટેક ૧

ભોર થયુ છે પખીડા ભાઇ ખોરે,

ઘર ઘર ગોપ ગોપી ભાર ખોરે

ઊઠો૦ ૨

જીઓ ગોપી મહીમથનિયા ધૂવે,

આપ આપણુ એ તો દરી વૂરે

ઊઠો૦ ૩

તારા સાથી ને ખોલાવવા આવ્યા,

કૃષ્ણનામના મગજ સ્વર ભાવ્યા

ઊઠો૦ ૪

ભાઈ વસ આભૂષણ સારા પે'રાણુ,

ભાઇ અદન તિલક લનાટ લગાડ

ઊઠો૦ ૫

જગો જીવણ તમે દારકાના સ્વામી,

વિમગ્નરતણા થયો અનુગામી

ઊઠો૦ ૬

પદ ૪ થી

જગીએ ગોપાળલાલ્ય જસોત બનજઇ,

તાત ઊઠો મભાત થયો છે, ગોપ પુકારે કહી કન્હાઇ

ટેક ૧

ઊઠો આનદકેદ, અદ જીવો આપી ગય,

કુમોદની જીવ ગયો, કમળ ફૂલાઇ

જગીએ૦ ૨

૧ વીજળીક ભાયો—વીજળીના ભાઇ (કસે વસુદેવની ને કન્યા મારના માડી ત્યારે આકાશમા જતી રહી તેના ભાઇ)

૨ ભોર—સવાર ૩ મહી મથનિયા—વતોણાને વાસ ગોળી વગેરે વતોરવાના સાધનો ૪ અનુગામી—સેનક

૧ બનજઇ—વારી જાય ૨ આપી ગયો—અમત થયો કુમોદિની (કુમુદિની)—પોયણી જીવ ગયો—નીડાઇ ગઇ

તારા વિના મૂકે શેતુ, ગોપ અને રહ્યાં ઘેતુ;		
શરણુ ધર્યું છે અમો, જાગો કૃષ્ણરાધ.	જાગીએ૦	૩
પટ પડું કરી, મુખકું જોયું છે જરી;		
આપે કટોરો ભગી, ડોકું જો મીઠાઇ.	જાગીએ૦	૪
કટોરો ભરીને ખેડા, હાથથી મૂકે ન હેડા;		
તાપ દારકાના નેડ્યા, વિભગુરૂ પાર પાઇ.	જાગીએ૦	૫

પદ ૫ મું.

જય જય શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર, રમુ તારી સાથે;		
નિજ જન પર કરોછો કૃપા, હાથ ધરતા માથે.	ટેક.	૧
દાપ સર્વે દૂર કરોછો, સ્વજન ધરતા હાથે;		
જે ગરણુ ધારે તારું જહુપતિ, ગુણુ ગાતા ગાયે.	જય૦	૨
સામાટે દહ દમે બીજામા, આવે દૂડે કાથે,		
વિધમાન જો ન દનો ન દન, જે જાથે કૃપાથે	જય૦	૩
રસિકજન તો સદા શરણુ રે', મૂરખ ભજો ભાથે;		
દારકાદામ ગોકુળપતિ ચીન્હો, તે ભરે અગયું બાથે.	જય૦	૪

પદ ૬ કું.

જય જય શ્રીયશોદાના નદ, કોટિકળા શ્રીવૃ દાવનચદ,		
નિગમ વિચારતા ન લહે પાર, તે શ્રીકૃષ્ણુ નરસઇને દાર.		૧
જેપ સહસ્ર મુખ કરતા ઉચ્ચાર, તે પ્રજ્જન જીવનમાણુધાર;		
લીલાએ ગિરિધાર્યો હાથ, ક્ષિતિપતિ તમે ગોકુળનાથ		૨

૫ નેડ્યા—નાશ પામ્યા

૩ કાથે—કાયાકળવામા કૃપાથે નહારે રસ્તે

૪ બાથે—પુણ્યરૂપી સ્વર્ગનું બાથુ લેવાની તૈયારી કરામા

૨ ક્ષિતિપતિ—પૃથ્વીપતિ—રાજા

અપાર લીલા કીધી સ્વામ, આખ્યાં ભક્તને પ્રણામ;
 દુષ્ટ જનના ફેડયા તાપ, ભક્તજનના કાખ્યા સંતાપ. ૩
 પાંડવને ઉગાર્યા નાય, કૌરવકેરો ફેડયો સાથ;
 સ્વયકુળનો હરિ કીધો ધાત, ભેરાવરની કહું શી વાત. ૪
 દ્વારકાદાસ માગેછે ભક્તિ, આપો હરિ તરવાની શક્તિ;
 વિમગુરૂ મેળવિયો નેમ, સુક્તિ પદારથ આપો તેમ. ૫

પદ ૭ મું.

ભગો મારા લાલ, જગત અજવાળે;
 કોટિક મન્મથ ઓવારું આનંદ, કમળ નયન ચક્ષુએ ભાળે. ૧
 સંગ લઈ વત્સ ગોપ, યમુનાતીર વન ભઈ સવારે;
 ભેર ભયો ભગવત ભગિયે, દંતધાવન કવ પરવારે. ૨
 સખા આવીને સામઠા બેઠા, જો જો જાગી બારે;
 ગાયો વન જાવાને હીસે, હંધ ન ઘટે અધ્યા તારે. ૩
 વારવાર શું વિઠ્ઠલ સૂવે, ઘડી ઘડી કોણ જગાડે;
 ઊઠું ઊઠું કરી ઉઘતો કા'ના, બાણી નેઈ વાર લગાડે. ૪
 હંધતાને ઉઠાકું કદી હું, જગતાને કોણ હલાવે;
 દાસ દ્વારકો વિનતિ કરેછે, વા'લો આંખ પટપટાવે. ૫

કૃષ્ણજન્મોત્સવ.

પદ ૧ લું.

વ્રજમાં થયો આનંદ, જ્યારે વાત મુણી;
 આનંદી લોક અપાર, ગોકુળના ગુણી. ૧
 વ્રજનાં પૂર્વનાં પણ્ય, ગાતાં દેવ મુનિ;

- અહ લગન નક્ષત્ર શોધી, વાડવે કરી વેદધૂનિ. ૨
- મુણી ધાઈ સહુ વ્રજનાર, શોભિતો શાણગાર કંઈ; ૩
- તન પહેયો નૌતમ ચોર, કાજળ આંખ ધવો.
- કરી કસુકી તિલક લગાડ, શોભિત હાર હૃદયે; ૪
- કર કચનકેરા ધાળ, યશોદાભુવન જઈએ.
- સહુ સાહેલી સરખા સરખી, નીકળી ભાતે ભણી; ૫
- અળકી વાદળ વીજ, એવી આવી મળી.
- માત રવિ દેખીને જાણે, કલી હોય કમળકળી, ૬
- સહુ ગાયે મગજ ગીત, મળી દશ પાંચ અલિ.
- હોડે ચંચળ સાળ અપાર, શોભા મારી બની; ૭
- મુખતાંબૂળે અધર લાલ, (અગ) શોભા ન જાય ભણી.
- માથામાં ઘાઘ્યા ફૂલ, કસુમનો મેઘ પડે, ૮
- એવી શોભા થઈ ભરપૂર, વિદ્યુત હિતરે ચડે.
- પેલી પેલી પો'ચી જાણે, અતિ આનંદ ભરી, ૯
- તેને ઘરમાં તેડે દાસ, આદરમાન કરી.
- જોઈ વદન શોભાળ, દે છે આશિષ ત્યાં, ૧૦
- ચિર છવ યશોદાનંદ, ગોકુળ વસિષે ન્યાં.
- ધન્ય ધન્ય કે'તી જો નાર, માન પાને મન ભણી; ૧૧
- કે'તી જયો જિણે આ પૂત, તેહ સારે ફૂજે ફૂળી.
- સ્થિર થયા બેસી બહુ વાર, ગુણ ગર્ભના ગાયે, ૧૨
- અપાર લીલા જાણે, રીઝે મન માથે
- ગાયે ગોવાણણી ગીત, બાળક બોલતાં; ૧૩
- ધાલી ગુજ માચ નાથ, અગો અગ ડોલતાં.

ગિર દધિ માખાગુના માટ, ગાયે ગીત બવા,	
ઝઝર હફ ને મુદગ વાય, ન દ ઘેર સર્વ મજ્યા	૧૪
નાચે કરે કોવાહવ ત્યાય, છાટે દધિ કોર્,	
(જાણે) વરસે ભાદ્રપદ ભગપૂર, ઘૂત દુગ્ધ સગી જોઈ	૧૫
જેનુ જહીં તહીં ચિત્ત જા, અટકે મન તહીં,	
મમ આનદ મગન ગોપાળ શોક ત્યા ડોને નહિ	૧૬
કોઈ ધાઈ ન દની પાસે જાય, દર્શન દઈ સુખિયા બને,	
ગણે આનદનો તે દિન, અવિચળ કોણ ગણે	૧૭
કોઈ અભગ હવા કગી, મન નિ શક કરે,	
કોઈ દધિરોચન કે દૂધ, અન્યોન્ય ગિર ધરે	૧૮
કર્યું નદજાએ સ્નાન, કુશ હાથે ધર્મા,	
દધિ ચદન ચાર મગાવી, વિમને તિલક કર્યા	૧૯
નાદીમુખ પિતૃ પૂજાય, અતરસૌચ હરે,	
શુરજને આખ્યુ વરદાન, તેમને પાય પડે	૨૦
રગ રમવા ગોપી જાય, વિચિત્ર તેહ બની,	
જાય જમનાજીને ઘાટ, ઘણી બની ઠણી	૨૧
શણગારી છે ગાય, સોને શિંગ મડી,	
મૂકા વાછરડી ધાવવા કાજ, વારવાડો ન અડી	૨૨
માથે મૃગમદ મલય કપૂર, ભાલમા કોણે ધર્મા,	
બાળને વનમાળ આપે કોય, વસ જિ રજો હરયા	૨૩

૧૫ સરિ—સરિતા—નદી

૧૮ દધિરોચન—દહીં અને ગોર ચદન અથવા રોચન—રોબા ૧૯ કે
શ દર્ભ ૨૦ નાદીમુખ ચોથી પેઢીનો પૂર્વજ નાદીમુખ કહેવાય છે શુભમ
મમા તેનુ શ્રાદ્ધ થાય છે તેને નાદીશ્રાદ્ધ કહે છે અતરસૌચ અત કરણુત ચ
તક ૨૩ મૃગમદ—કસ્તૂરી મણે—મણે હરયા—લીલા

એમ આવે અનેક ત્યા ભેટ, ઉપમા રી કહીએ,	
જાણે વગમે માંસ આપાઠ, દાદુ મોર તહીં લહીએ	૨૪
સાગ માગધ બદી સૂત, આવી ભવન ભરે,	
તે બોલે મહી ટ્યો સરે, કોઈ ના વીસરે	૨૫
જેણે માગ્યુ તે આપ્યુ, ન દરાય ન ઓમરે,	
અતિ દાન માન પગિધાન, ઇચ્છા સદ્ગુણ કરે	૨૬
વળી અબર બીજા લારી, છાટી સુગધ ઘાણી,	
તે વધૂને આપ્યા બોલાવી, ગણતી નવ જાય ગણી	૨૭
જેઈ મન પ્રમત્ત દાત દીમે હસતા,	
અતિ આનંદ ઉર માય, જઈ ગ્રહે વસતા	૨૮
ઘેર ઘેર ભેરી મૃદગ, પટેલ નિશાન વાળે,	
ગાય બદીજન ગુણ, દિજ મનકેરા સાજ સાજે	૨૯
તે દિવસથી નજરેક, સુખ સ પતિ સજતા,	
સુરિનર મુનિવર આનંદ થકી હરિ ભજતા	૩૦

પૃષ્ઠ ૨ જી.

એવુ વન મિચુ છે કે અમો જાણુ,	
મર્ય ગાય ગોનીકેગ ચિત્ર લખી આવુ	ટંક ૧
મજની ગોખા વરણી, ચોગી કેંતા તહીં,	
ચાગે દિશે આનંદ રે ચો, કોનાહવ જાય ન કહી	એવુ ૨
કોઈ તો મુકી ઘરના મન, વેગે જોડી ધાયા,	
આપ આપણુ મન મગન, મરુવિત કરો કાયા	એવુ ૩
કોઈદધિ દૂધ વધ પાસ, જઈ પાગે વાગે,	
જોઈ વસાભૂતઆપી ત્યાય ઘાણા મન અનુરાગે	એવુ ૪

બાળ વૃદ્ધ નર નારી જાણ, એક એકથી અધિક ચા'ય;
દારકોદાસ મુદિત, હરિના ગુણ ગાયે.

એવું ૫

પદ ૩ જી.

નેન ભરી ભરી જુઓ નંદકુમાર;

જશોભતી કુખે ચંદ્રમા પ્રકટ્યો, પ્રજકરવા ઉદાર.

ટેક. ૧

વનમાં ન જાણું કોઈએ, ગોપી ગોપ કર્યા વિચાર;

રંગ યેરંગ કર્યા વાગા, ધર્યા વિવિધ શાણગાર.

નેન૦ ૨

હજાર દૂર્યા અક્ષત કુંકુમ, દધિમંડિત કર્યું દાર;

પૂર્યા એક વિવિધ મુક્તાક્ષણ, કરે મંગળ ઉચ્ચાર.

નેન૦ ૩

ચાર વેદ ધૂનિ કરે મહામુનિ, કરતા શુભ વિચાર;

યથા પ્રણયનો પ્રજ સ્થામણો, સકળ સિદ્ધિ દાતાર.

નેન૦ ૪

ગોકુળવધૂ નિરખી આનંદિત, નંદકુમાર ઉર હાર;

દાસ દારકો આશિષ દતો, ચિરંજીવ પ્રાણધાર.

નેન૦ ૫

પદ ૪ થું.

જનમ સદ્ગુણ માને જશોદા માય;

નંદરાય મન આનંદ અતિ છે, લોક સમૂહ વૌંટાય.

ટેક. ૧

જોજે લઈ જુએ ચિત્તુક મનોહર, તોતળા ભાષે શબ્દ;

અતિ આનંદ પ્રેમ પ્રસક્તિ, તે માંહે મન લબ્ધ.

જનમ૦ ૨

વિધુવદન નિરખી ફરી ફરી, ગોપજન વારી જાય;

દારકોદાસ પરમાનંદ કાણ કાણ, વિષ્ણુ ગુરૂ પસાય.

જનમ૦ ૩

પદ ૫ મું.

એ સુખ રખે જશોદા માય;

વરસગાંડી ગિરિધરચાવની,

૩ મંડિત—આશ્રીત.

૨ ચિત્તુક—દડપત્ની. પ્રસક્તિ—રોમાંચિત. લબ્ધ (જુલ્મ) —લેખાઈ ગયેલું. ૩ વિધુવદન—ચંદ્ર સમાન મુખ.

અતિ આનંદે આઈ	ટૅક૦	૧
આનંદધન વરસે ચોદિગે,		
છનો કનેયા ભાઈ,		
એવી વાત કો મનસુદરી,		
આપ આપણે મન ફાર્દ	એ સુખ૦	૨
હરી હરી લેતી કા'નક વરને,		
ખરી જાણાવી સગાઈ,		
તમારો પુત્ર જોઈ આનંદ પામુ,		
હમ જાતા હુલ્લઈ	એ સુખ૦	૩
નંદક વરને જોઈ મનમા,		
આનંદ વેળ પથરાઈ,		
શ્રીગોવર્દનધન મનમદા,		
દાસ દારકો ગુણ ગાઈ	એ સુખ૦	૪

પદ ૬ કું.

શોભા જોજો નંદ ઘરે,		
મકલ્યો પૂત સખ ગુણ દાતા,		
આનંદ ઉત્સવ કરે	ટૅક૦	૧
નવ સત સાજે વાજતે ગાજતે,		
આનંદ કરતી ઘરે,		
છાટે હળદર અને કુકમ		
આનંદ સહુ વિસરે	શોભા૦	૨
ગોરસનો કીચડ આગણમા		
ચાતુર નર ત્યાં સરે,		

અક ધરે નદવાવ સહુ, બાળ તરણી કો ના હરે	શોભા ૦	૩
દાન આપ્યું ભિક્ષુને અતિશે, કષ્ટ તેવા નદ હરે, દાસ દારકો કે' શુ શુ લખિયે સુર પુષ્પની જુષ્ટિ કરે	શોભા ૦	૪

પદ ૭ મું.

આઝર લગર પે'રી ઘણી ત્યા જાય, કચન મોતીના હાર પેહેર્યા, તે નદકુવરને સાય	આઝર ૦	૧
ભીડ થયે ત્યા વનિતાકેરા, અગ ધામે ભરાય, સત્ય સયમ વ્રત તીરથ કીધા, (તેણે) નિરખે નદકુવરની કાય	આઝર ૦	૨
વિદાય કરે તે મન ન રૂચે, ધ્રુવ બેઠી બેઠી ખાય, દારકાદાસ મણુ ગોકુળ પ્રકટયો, ત્રિભુવનનો જે રાય	આઝર ૦	૩

પદ ૮ મું

જશોદા માત આનંદ મન પામી, મણિમય પે'રી હાર, બેઠી સુન્દર સ્થામી	ટકે	૧
ગોપપુત્ર અનેક છે,		

પાણુ મમ પુત્ર છે જગન્નામી,		
માત તાતને સતાપ મટ્યો એમ,		
કુવગ્મા કગ્ની નહિ ખામી	જશોદા૦	૨
ધાણા દિવસની આશા લાગી,		
માતા મેમને પામી,		
માગણુ માગવા આવ્યા ત્યાહી,		
મણિમય દાર આપિયો નામી	જશોદા૦	૩
આપે તે તો બમણુ થાયે,		
બેઠા ગડડાગામી,		
દાસ દારકો ગુણગણુ ગાયે,		
વિમગ્નરૂને પામી	જશોદા૦	૪

પદ ૬ મુ

આજ ન દરાયને ઘેર વધાઈ,		
માત સમે મોહન મુખ નિરખે, સૂર્ય જતો છપાઈ	ટક	૧
મજની નારી મગજ ગાયછે, ન દબુનનમા આરી,		
આશીષ દેતી યજ્ઞોમતિમાળક, ગાંધો કોટિ વર્ષ દેવ નભારી	આજ૦	૨
નિત્ય આનંદ વધે છે જુ દાવન, ઉપમા જાય ન કા'વી,		
દારકોદાસ કુ' ધન્ય ધન્ય યજ્ઞોદા, નિમગ્નરૂએ સાન બતાવી	આજ૦	૩

પદ ૧૦ મુ

એમ આનંદમા ન દરાયે,		
તેવા આનંદવાળા છે, યજ્ઞોમતિ માયે	ટક	૧
ગોપ ગોપીને છે આનંદ તેવા, ત્યા સુકો મગજ ગાયે,		
તાતા યદ્દતાન મચ્ચો છે, નારાજ્યો આને જાયે	એમ૦	૨
ગામમા તો સાકર વે'ચાયે, ગોળ ધાણા સરવે ખાયે,		
એ લીલા ગાતા શૈવજ દારે, ત્યા દારકોદાસ શુ ગાયે	એમ૦	૩

તિથિઓ

ગગ ગોડીની ચોપાઈ

ગુરુદેવનુ 'પરી ધ્યાન, ગાઉ મીર્તન કૃષ્ણ મહાન,
 કરો કૃપાસિધુ કૃપાય, થાય વાણી મારી સુખદાય ૧
 પ્રતિપદ કૃષ્ણનુ લઈ નામ, ગોપી વિહારી સુવામ,
 આણુ છુ કરી ગયા દેન અમે થઈ ન તમારી સેવ ૨
 પ્રતિપદ હૃદયે નવ રાખના, પ્રતિપદ સ્વાદ ન આખ્યા,
 ગયો વાયદો પ્રતિપદકેગ, ઉલ્લસને પાડ્યો ફેરા ૩

દોહરો

પ્રતિપદ હૃદયે રાખના, તેહ પ્રતિપદ દૂર,
 ખટપદો કમળ નિચે ગઈ બધાં ભરપૂર ૪

રાગ આનનો

એક પ્રજ્ઞના ભગવાન બીજુ પ્રકૃતિનુ અનુમાન
 તે કેપે રાધાકૃષ્ણ દુઆ થયમ તો હરિ થયા જુઆ ૧

૨ પ્રતિપદ છં—તિથિઓના નામનાથમ નામદો દ્વાર દાસે જૂના જૂના આયથી નિતામા મરિત વા છે માટે સર્વન મુકાવ માર છે પ્રતિપદ પદપદે —ગને હોલે, શંક શંકે, અથવા પાની તિથિએ સુનામ મારી સી

૪ પ્રતિપદ છં—જે પ્રતિપદ પદો હવના રાખના તે પ્રતિપદ પદ (૨૫ જુ) હવે દૂર છે ખટપદો તમારી બધાં (અમર બી. નાથી)

૧ એક છં—હે ભગવાન અલતા એ તમાર એ સ્વરૂપ છે અંબ પ્રકૃતિ એ તમાર બીજુ અંબ છે ગેમ અનગાન ગાય છે પુર પ્રકૃતિનો તમે રાધા ગ થયા નો હો ગ ના થયા ન ?

દિ તીયા જો કમી પર શ્રત, તો તો ગાગ્યા ફૂડાં કર્મ,
મુકી પ્રકૃતિ કામે ગાગી, તીયા જાણો ત્રીજી જગે ભાગી ૨
દિ ગદે મદા નદકુમાર, દિતીયાએ મળો અવિધાર,
દિ મરણા ધાગે રંગે, તો તો રહુ અમારી ન દાંડે ૩
જોડાડે.

મસ્ત્ય જાગનાણ બોગિયુ, આપે ખાના જાય,
આકડી લાગી અગમા, તેમ કુલુ જલુગાય ૪
ગગ ચાલનો.

જે મામદા વિઠવ ગધા, માચ્યા શ્રીકૃષ્ણ નવ થયા,
ઉઠને આનગે કહ્યુ નીગે, તે તો માન્યુ મને વગે વીગે ૧
તુની સાથે કંચા ભુમાર, થયા અમિ તમિ તેવા સાર,
તુ તીયા વરયા વાલી પામ તુનીયાએ રયા હિદાસ ૨

૩ ૯ ૧૨ ૩૩ : જો તમે હિ (મે) તીયા (નિયા)—શ્રી કરી (કુમળા
ખીજ) તો તે જામને સોમનિદા ૧ કુલ મર્મ નાચ્યા એમ જાણો મુકી ધ૦—
જો તમે મેં લાગેલી (તમાગાથી જુદી ન પડી નહ એવી) પ્રકૃતિરૂપ રાસને
મૂકા દીની તેમ (જો કુમળી મળને) તમે ગાધ ત્રીજી તીયા (નિયા)ને
જાણગો ત્યારે ને (કુમળ) પાપ ભાગી નજે

૩ હિ ધ૦—૯ નદકુમા , માટે જો હિ (પુત્રપ્રકૃતિ કે ગધાકૃષ્ણરૂ
પ) તમારા જોડા રહેતા હોય તો દિતીયા (રીંગ) ને દિવસે નિશય મળો
જો હિ સગા (ગધાકૃષ્ણરૂપ) તમે ધારા હો તે જો રહે તો તો અમારી દેહ
પિ દયી દહે નદિ

૪ ગામ્પ ઈ૦—૭ રાધા જળના ભાગી મસ્ત્યની પેઠે લોખી થઈો
આપે (ચેતના પિ મેજે) સુખનોમરથી અદના મેજના જામ તેમ મને નિરાદર-
પી આકડી અગમા નાગી હે જલુરાયા તમે એમ કહ્યું હો

૨ તુની ઈ૦—અર્થાત્ તમે આં આં તુનુત થયા છીએ તુ ધ૦—
તુ (નિ) તીયા (શ્રી) નાગા તમે હમણા નાદાની (કુમળ) પાસ જઈને
વરયા હો

કુળડી તેવી મળી ત્રીજી, તેના રગમા ગયા શુ ભીજી,
તૃતીયાએ ત્રિકમ ના ત્રૂડયા, અમાગપર ગેણે રૂડયા ૩

દોહડે.

આશા આપી અવધિ કરી, અવધિ પરહરી આશ,
નિરાશી કરી અવધે જઈ, ત્રિકમ કેવો ત્રાસ ૪

રાગ આલતો.

ગયો વાયદો કાવનો સાર, આજ કરીએ બેડા વિચાર,
જન્મના જૂડા મોરાર, થાવ સાચા કોઈ દિન સાર ૧

અતુરથી ન એવું અવાય, અતુર રથિ થાય ચિત્ત કાય,
અતુરથી કેવી વાણી માય, અતુર થઈ પાળવી રાય ૨

અતુર જોય ન ચોથનો અદ, કુળ્લ મુખઅદ જોયો ગોવિદ,
તોય અઠ્યુ ન ખોટું આળ, દારકાને સાચે વાગે જાળ ૩

દોહડે.

ખોટું આળ અઢે કદા, અતુર મને પસતાય,
હ કો જગ વ્યાપિ ગયો, અતુર હરિ ન ચળાય ૪

રાગ આલતો

ગઈ અતુરથી મારા નાથ, જૂ થા કુળડીથી મજસાથ,
નહોતી તે થઈ એકાએક, વોસર્વા હરિ જેથી વિવેક ૧

૮ અનધિ હદ અનધિ ધન—તે અનધિ (મવાદ) થઈ રહી ત્યારે
અમૈ આશા પગહરી (તજી) નિરાશી ધન—તમૈ અનધિએ જઈને—વાયદો
પૂરો થયો ત્યારે અમને નિગરાઈ પેત કરી (૨)

૨ અતુરથી—અતુર પુરથી અતુ ઈન્—હે રથિ (કૃષ્ણ) મારાગા ચિત્ત
અતુ થઈ જાય છે !

પંચ મીરાત મળી શ્રીકૃષ્ણ, અમને ચોગી થવાનું કાવ્યું મથ;
 પંચમી ચતુર ન જાગી, પંચમી ભૂત્યા પુરુષપુરાણી. ૨
 પંચ વચ્ચે આગર કાઢી, દ્વારકો કે' કુબડી ઘરમાં ઘાલી;
 વળી તેને મોલેગયા મા'રાજ, ઉજવતોડયા વાયુઢોળવા કાજ. ૩
 દોહરો.

નવીન નવ દિવસે જશે, તોય નવીનપર મોહ;
 જૂનું છપિત સુખી રહે, નવયૌવન દે છોહ. ૪

રાગ આલતો.

પંચમી ગઈમળુ જુઓ, ત્રાસ ગોપીના આજ ખુઓ;
 અમે કર્યા આ હરિ વાંક, કુબડી કાજે રંજાડો રાંક. ૧
 પછી વિધાતાએ લખી કેવી, પછી ઉત્તમ કુબળના જેવી;
 પછિ અમારી હતી એક દિન, પછીએ તલકું જળ પિણુ મીન. ૨
 આજનો પાળો વાયદા દેવ, કરૂ તમારી રૂડી સેવ;
 વૃષભાનના સમ મા'રાજ, નવ બાંધી રાખું આજ. ૩

દોહરો.

તન મન ધન નવયૌવના, જૂનું જૂકું શોક;
 ન્યાય ભણિયા ક્યાં કને, અમને કરવા શોક. ૪

રાગ આલતો.

પછી ગઈ હરિ નવ આવ્યા, તમે મયુરના રાય કાવ્યા;
 સારૂં માણસ તે કે'વાય. મોટપણે ગર્વ ન થાય. ૧

૨ મીરાંત—લક્ષ્મી—સંપત્તિ. ધન, ધાન્ય વગેરે પાંચ લક્ષ્મી.

૪ છોહ—છેહ. નવીન—નવું નવ દેહાડા.

૨ પછી છં—તમારી પછીના લેખ વિધાતાએ કેવા લખ્યા છે કે તે પછીમાં કુબળના જેવી ઉત્તમ સ્ત્રી તમને મળી ? પછિ—સાડ. એકવચ્ચત અમારી પણ સાડ પછી તમારી સાથે હતી ! પછી—છં.

સપત માયા કોણુ કે'શે, સપ્તમીએ મન માહે રે'શે,
 સપ્ત મીય જોશે ભગવાન, રાના લલિતાદિકના વાન ૨
 સપ તમિ ન આવો જ્યારે, જુડામા જૂઠા ધ્રુ ત્યારે,
 પ્રક્ષ જેના ઉદ્ધવ જૂઠા, દાગ્ધા દાસીને હરિ રૂડયા ૩

દોહરો

રાજનીતિમા જૂઠ રહ્યુ, એમ કો' દનગુરાર,
 સાચા વિણુ જોને નહિ ઘડો, અમિ જાણ્યો વ્યવહાર ૪

ગગ આનતો

કહી કહી જીભ કુચો થઈ, તોય શોક્ય અજગી નવ ગઈ,
 એને લેવા અમારા પ્રાણુ તેહ થયુ અમોને જાણુ ૧
 આ ઇમકારે નૃત્યનો પાગ અપ્રમીએ આવ્યો લગ,
 અપ્રમીએ જન્મ તમારો, અપ્રમીના થશે ઉદ્ધારો ૨
 અપ્ર માનનીકેરા માર, તમે થશે દેવમોરાર,
 દાસ દારકાનો ત્યારે આવે આ ઇમકારે પ્રાણુ જાવે ૩

દોહરો

સુરભિ પથ અતિશે દિયે ચીરે તેવો કો પેટ,
 માણુ તણા હરિ લોભિયા રીઝશે નહિ જઈ ઠેટ ૪

૧ સપત શપથ—મેગદ સપ્ત ઈન્—અમે સાને સખીઓનુ તમે
 મીય (મગ્ધુ) જોરો ૩ મ ૧ ગપ (શાપ) તમે જ્યારે આવો ત્યારે રૂ
 તમો જુડામાજૂ ૧ મીને સ ૧ (શાપ) દેઉ—આગો બાકુ ૧ અથવા સપ—ઝટ (૧)

૨ અપ્રમીનો—જાભી (કુપ્ત)નો ઉદ્ધારો ઉદ્ધાર આ ઇમકારે ૮૦—
 અથાત્ જરાવાગમા

૩ અટ માનની—આ પટરાગી માર મગ્ધેવ ૪ ઠેટ—ઠેટ જઈ
 મરણ પામ

ગગ ચાલતો.

- અષ્ટમી ગઈ કુચનકાંત, તોય મુખથી થયા ન ગાંત,
વા'લા માખાણુ આપ્યું ખાવા, તે તો કસજીને લખવા. ૧
- નવ મીનની પેઠ જ ધાવા, નવ મીરાત કુચડીની ખાવા,
નવ મીર થયા જોપાળ, નવ મીર હગવ્યો દૂજો ભૂપાળ. ૨
- નવમી રગ રમો મહારાજ, ખાધ પોહુ કીધુ આજ;
દારકોદાસ વિનવે કા'ન, નિમગ્નરૂપી સમજી સાન. ૩

દોહડો.

- ખાજો પતિનુ પદમની, વીરાના ગુણ ગાય,
કૃષ્ણજી પૂછાજો આપને, તેની દસા શી થાય ૪

ગગ ચાલતો.

- નોમ મુદ્રી નવ આવ્યા જાણુ, વાગે હૃદે જૂઠના ઘાણુ,
મોંધો કસ મામો મહારાજ, અમિ પરાયાની શી લાજ. ૧
- દશ મીનકેતન રૂપ ધારી, દશમીનને નાખો મારી,
દશમીન હરો ત્યારે વા'લા, દશમી ખાણુ તજી ન દલાલા ૨
- નવ જૂઠું જોહુ જાણુ, સાક્ષી રાખુ અદ્ર ને ભાણુ,
દશમીએ એકવાર જમે, તેને મજે જે મન ગમે ૩

૨ નવ ૬૦—હજી તો તમે મીર સરખો બીજો ગ્રાંધ ભૂપાળ હરાવો નથી, માટે એટ નગાજ તમે મીર થયા નથી !

૨ દશ ૬૦—દશ (અર્થાત્ અનેક) મીનકેતન (મમ) નુ રૂપ ધારણ કરનાર તે કૃષ્ણ ! દશમીનને ૬૦—દશ (દશ) ને તમે અમેરૂપી મીનન મારી નાખો એક હા અર્થાત્ અત્યંત રૂપાળા છે અથવા અમેરૂપી દગ (અર્થાત્ ઘણી) મીનરૂપી જોખીઓને મારી નાખો છે અને તેથી હે વાહવા ! દશમીન (દુગમન) હસે છે

દોહરો.

કોકિલાએ કાગુ, જુઓ કર્યું ન દવાલ,

બચ્યા સોખ્યા કાગને, * * * *

૪

રાગ ચાલતો.

ગઇ દશમી કર્યો અપવાસ, તોય પહોચી નહિ આશ,

આલ્યો આજનો દિન પાવન, વાટ જોડે બેઠા વન

૧

એક આદાશીશીકેરે રોજે, એક આ દશી પામી જોગે,

એક આ દશી કૃષ્ણ ભુજ ગ ! એકાદશીએ જન્મ્યો રણુજ ગ

૨

મરે અબળા કામને બાણુ, મૃવન્હિએ દાઝે જાણુ,

સીહલ્યાઓ લાગશે જદા, દારકો ડે જાણો કૃષ્ણ તદા

૩

દોહરો.

કામસેવનાએ મૂંઝો, યયાતિ નામ જૂપાળ,

મેમે પરીક્ષિત ઉગર્વો, મેમનમ પ્રભુપાળ

૪

રાગ ચાલતો.

એકાદશી કર્યું જાગણુ, તોય થયા ન શ્યામને શર્ણ,

મૃત મતાદિ જાણો જાઠ, જ્યાર વિધિકેરી થાય રૂઠ

૧

દા દશી ચીરે ચુથાય, દાદ શીપેરે હુ થી થાય,

દાદશી પાણુ ભૂલ્યા રાધા, દાદશીએ લીધી બાધા

૨

૪ “ પોતે વશી રસાન ” એવું છેલ્લું પદ દો રસાન આગે

૨ એક ઇ—તમાગ વિયોગરૂપી એક આદાશીશીના રોગના જોગે
 એક (રાધા) આ દશી (દશા) પામી છુ અને એક આ (રાધીને) કૃષ્ણ
 ભુજગે (કૃષ્ણરૂપી કાળા સાપે) ડસી છે !

૨ દા ઈ—અમાન ચીરમા દા (દિ મે) ની (છેડાઓ) ચુથાય
 છે—અમને બ નેપાસથી પતિતાપ લાગે છે દા—દા અમે તમારી સાથે શી
 રીતે બાધે પડીએ !

પીટ્યા પાપી પ્રાણુ ન જાય, દારકાનો વાસી ના થાય;
વિમગ્નુર કરો દે જ્ઞાન, મેળવે વૃદ્ધપણે ભગવાન.

૩

દોહરો.

સોનીનો વિશ્વાસ દો, કરે તો બમાણું ખાય;
ચોક્કી ભરે ચતુરાઈથી, કુખ્જ પેઠ રીઝાય.

૪

રાગ આસતો.

બારશ ગાંધ જદુરાય, સુખ નિદ્રા ન અમને થાય,
તમે પરાયા શું કે'વાય, અમારે અમારા કે'વા રાય.

૧

ત્રય ઓ દશ મિથ્યા ગયા, ત્રયો દશી સુખીઆ થયા;
ત્રય ઉદશી નહિ ભગવાન, ત્રયોદશી થઈ સમાન

૨

બોલ્યુ અમારું સાચુ ન લાગે, પ્રાણુ દહમાથી નવ લાગે,
દાસ દારકાનો મળે ત્યારે, છવ દહ જુદી થાય જ્યારે.

૩

દોહરો.

ગરબે એકની શુ સરે, ઉભયનણો નહિ મેળ;
જ્ઞાનાશ્રય વિણ શુ કરે, કવિતા વનિતા વેલ.

૪

રાગ આસતો.

ગાંધ ત્રયોદશી તાણનાંય, હઠિ મજ્યા ન ગોકુળ માય,

૬૧ ઈ—૬૧ (બે-કુખ્જ અને લક્ષ્મી) તમને ૩શી છે તેથી તમે રાધાને
મળનાતુ પણ જુલ્યા ! ૩ દારકા-મુક્તિપુરી.

૨ ત્રય ઈ—અમારા ત્રય ઓ (અને) દશ દિન તો મિથ્યા ગયા
અને ત્રયો (ત્રિયા—કુખ્જ) દશી (દશી—જોધને) સુખિયા થયા (?) ત્રય
ઈ—હે ભગવાન ! તમારે લક્ષ્મી, રાધા અને કુખ્જ એ ત્રણ સ્ત્રીઓ છે
તેમ સરેથી તમે ઉદશી (ઉદશી) નથી. (પણ માત્ર મારાથીજ ઉદશી છો) !
સમાન—પાઠળની તિથિઓની સમાન

૯વિ કરતું શું નિરાશ, નંદકુંવરે ન પૂરી આશ. ૧
 ચતુર દરી વિખાણે ચતુર, ચતુર દરી સંકટ પૂર;
 ચતુર્દરીએ ન ચતુર મજ્યા, ચો દરા દ્વિધા અવતાર બજ્યા. ૨
 એવે મુણ્યુ દારકા જાય નાય, જશે મધુરાનો મહુ સાથ;
 લેશે કુન્નને સગાય, દુરમે ઝાઝી જાણુ હાય. ૩

દોહરો.

દાઝયા ઉપર લૂણુ દ, વાંલો કે'વો તેહ;
 ચઢી આવ્યે મન રીઝનાં, વિના વૃદ્ધિને મેહ. ૪

ગગ ચાલતો.

ચાંદરાની રાત જાગ્યા જાણુ, વાંલો રાખ્યું નહિ ઝોળખાણુ;
 ૯વિ જાગ્યાતુ શુ કાલ, જમુના ઝપડાતું આજ. ૧
 પૂર ઉરણીમા નવ પાળી, પૂર્ણિમાએ લેની પેટ પાળી;
 પૂર્ણિમા રૂપ આવ્યા મણુ, દારકાદાસના જે વિણુ ૨
 મજ્યા મોરલી હાથે ઝાઝી, આલિંગ્યા રાધાને વનમાળી;
 દારકાદાસે વિમમતાપ, પૂર્ણુ તિથિએ ટાલ્યો સતાપ. ૩

દોહરો.

શ્રદાતુ ફળ અવનતુ, શ્રદા કવિ કરત;
 શ્રદાથી નવ શુ જડે, પણ શ્રદા ન રહંત ૪

૨ ચતુર દરી ઈ—ચાહે લોક એ ચતુરને વખાણે છે. ચતુર દરી
 ઇ—તમે ચતુર દર્શી (ચારે યુગને જ્ઞેનારા) છતાં અમે સંકટમા પૂર છીએ
 તેને તમે કેમ જ્ઞેતા નથી !)

૨ પૂર ઉરણીમા—(૨)

સાતવાર.

રાગ ધનાશ્રી.

ગિવની સેવા કરવા ધાડ, ગાડ સાત વાર છ;	
વિમ્બુર પ્રતાપ પ્રોહો, સિદ્ધિ મળે અવિધાર છ.	૧
ત્રિભુવન રચના તે રા કર, વેદ પુરાણે કે'વાણી છ;	
મગળકારી નામ મનોહર, ત્રિપુરાશિ ત્રિશૂળપાણી છ.	૨
મગળ દેવનું મંગલ કરતા, મગળકારી શિવ નામ છ,	
દારકો હરના ગુણ ગાયે, વિમ્બુપાથી આમ છ.	૬

દોહરો.

પાખે કષ્ટ વરમતિ રીઝે, સોનુ તાવ્યે સાફ,	
ઉત્તમોત્તમની પરીક્ષા, અરિને કરતા માફ	૪

રાગ આલતો.

રા કર છો તમે સર્વના કરતા, દેવતાણા મહાદેવ છ,	
ત્રિપુર નાશ કર્યો લીલામા, સુરિનર કરતા સેવ છ.	૧
વાઘાબર ને સર્પ ભૂપણ, બુધ ન જાની બીજે છ,	
બુધવારે મમરે રા કર, બુધબનને રીઝો છ	૨
દારકોદાસ ગુણ ગાય શું, અપાર લીલા તમારી છ,	
વિમ્બુર પ્રતાપ દેવા, નિર્મળ વાણી થઈ મારી છ.	૩

દોહરો.

આવે કસગ કદી મહતને, સુસગ તે થઈ બાય,	
વળગ્યુ ઝેર ને કડમા, હર નીલકંઠ ગવાય	૪

રાગ આલતો.

પાર્વતીના કોડ પૂર્યા, તમે રા કરદેવ છ,

તપે કરીને હર આરાધ્યા, ગુરુને દાખવી સેવ છ.	૧
ગુરુવારે ગુણ ગાતાં, ગુરુ રે' ગુણવંત છ;	
ગુરુ વાર વાર જગત કે'છે, અહો પ્રભુ બળવત છ.	૨
દુઃખ દેવને આવે જ્યારે, ત્યારે લેના નામ છ;	
દ્વારકાનો સગ નહિ હરિ, સ્મરણ વસણું રચામ છ.	૩

દોહરો.

ગરજ પડે મોટા નહિ, ગુણ કરી લધુ ગણાય;	
બોળા શંભુ હરિ ભજતાં, કરે દેવ દુ.ખ સા'ય.	૪

રાગ આલતો.

આપ્યુ વરદાન મહાદેવ, ભસ્મામુરને છ;	
દુ ખ ભતે સહ્યું અપાર, પામ્યા ન પુરને છ.	૧
શુક પડ્યુ સરદાર, પૂરો કા'વે છ;	
એમ દુ ખ સે'તા અપાર, વર દો ભાવે છ.	૨
શુક વારે વારે સાચુ, પુત્ર ન વા'લો છ;	
શુકવારે દ્વારકોદામ, ગુણ ગાયે કષ્ટ યજો છ.	૩

દોહરો.

મોટાપણુ તુખે કહે, નહિ મોટા તે ભણુ;	
ભસ્મામુરથી દુ ખ હણું, શાપની સુણી ન વાણુ.	૪

રાગ આલતો.

રાગણને વરદાન આપ્યું, બોળા શંકર દેવ છ;

૨ ગુરુવા—ગરવા—મોટા.

૨ શુક—વીર. ૩ શુક ઇન્—તમારું શુક (વીર) નો વારે વારે પડે તે સાચુ છે પણ તમને પુત્ર વાદાનો નથી (તમને પુત્ર થયો નથી).

પહેલા તો તેણે પૂજા કીધી, વળતી ધારી સેવે છે.	૧
શનૈશ્વર તો આજે એવો, શનૈશ્વર નવ ભક્ત છે;	
શનૈશ્વર જેવા દુ ખદાથી, તોય તર્યા તે જક્ત છે.	૨
બોળા શંભુ નામ તમારું, સદાશિવ સદા સાચા છે;	
દારકાદાસે વિમમતાપે, શકરને જઈ બાળ્યા છે	૩

દોહરો.

મોઠાને આભૂષણુ તે, મહિમાજ કહેવાય,	
શકર ધરતા સર્પને, મૌક્ટિકરૂપ મનાય	૪

રાગ ચાલતો.

જ્ઞાન પામું તમથકી, શકર દેવ મહારાજ છે,	
કૃપા કરે કરુણા કરી, તો થાયે મમ કાજ છે.	૧
રવિ મગટે જ્ઞાનનો અતર, રવિ વાર વાર મકાશે છે,	
રવિવારે મહિમા ગાતા, ભક્તજન પહોચે આશે છે	૨
દત્તાત્રેય જ્ઞાની થયા, રવિ સેવા સાધી છે,	
વિમગુરૂથી દારકાને, શકર સેવા લાધી છે	૩

દોહરો

કાણુ વસ્ત્ર કાણુ કરે, કેસરી કેસર પાસ,	
મૂઢમતિ શિષ્યની હરિ, કરતા આપ ઉબસ	૪

રાગ ચાલતો

સમરૂ શકર દેવ, પૂરો મારી આચા છે,	
આપ્યો દુષ્ટને ડામ, કૈલાસે વાચ્યા છે	૧
સોમ ધર્યો લવાટ, સોમરૂપ દેવા છે,	

- સોમ વારે વારે પાય, સોમવારે સેવા છ. ૨
 કરતા સોમ વાર ન હોય, સોમવાર સાચો છ,
 દારકાએ વિપ્રમતાપ, શકર જાચ્યો છ. ૩

દોહરો.

- શ્વાન ભસે પૂઠે ઘણા, દિરદ મન નહિ કુખ,
 ગજગતિ વરણી વખાણતા, ઘટે ન ગજપતિ સુખ ૪

કૃષ્ણલીલા.

પદ ૧ છુ.

- મોહન તેં માટી ક્યમ ખાધી,
 આવી જશોદા લઢવા બાધી. ટેક ૧
 મુખ બધ કરી તુ બેઠો,
 પડે છે વળી તુ તો હેઠો,
 શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ તવ બોલ્યા,
 માત તે મારા તોલ નવ તો-ચા. મોહન૦ ૨
 વદન ઠીક કરી મતીતિ આપે,
 જશોદા ભરાતી અધિક તાપે,
 મુખ બતાવ કે'તી માડી,
 બીજા વાત મૂક તુ તો આડી મોહન૦ ૩
 નિકર સોટી મારું જોજે,
 આજ ફલ દિતુર તુ જોજે,
 એમ કહીને સોટી લીધી,
 શ્રીકૃષ્ણે મુખ કાઠ પો'ળી કીધી. મોહન૦ ૪

જુએ તો ન મળે માંહી માટી,

એ વિષે જશોદાને ખાટી;

નેની માયામાં વિશ્વ ભૂલે,

ત્યાં જશોદાજીથી શું ફૂલે.

મોહન૦ ૫

જશોદા થઇ મનમાં આંખી,

જેતી વદન ધાંખી ધાખી;

દાસ દારકો ગાય શુ તેહ,

વિષ ગુરૂએ કર્યો નિસદેહ.

મોહન૦ ૬

પદ ૨ જુ.

દોંચણીએ ચાલે, દોંચણીએ ચાલે દવમેશર,

નારી નારીને બાહેર જાય,

લાગે ન કંઈએ વાર.

ટેક ૧

માતા ઝાલી ઝાલી લાવે,

નારી નારી જાય કૃષ્ણ,

દાસ દાસીઓ પૂઠે ફરતી,

ત્રિકમની પૂરાય ન તૃષ્ણ

દોંચણીએ૦ ૨

માટી ખાયે માથ મારે,

વદન ઉઘાડુ કરી દાખે;

બાર જવાની આટી કરી છે,

હરિને ઝાલી કોણ રાખે.

દોંચણીએ૦ ૩

એ વિષે બાળગીલા કાંધી,

થયા મોટા નદકિશોર;

ગોપી જનના આનદ મોટો,

કરે મંગળના ઘણો સોર. ઠીચણીએ ૪
 લીલા ગાયે કૃષ્ણ. મલુની,
 આનંદમાં દિન કા'ડે;
 વિષ્ણુ મતાપે દાસ હારકો કે',
 ગર્ગ નામ હરિનાં કેવાં પાડે. ઠીચણીએ ૫

૫૬ ૩ જી.

રાગ મેવાડો.

મળવાને આવ્યા રે, ગર્ગાચાર્ય તહીં;
 વસુદેવે જાતું ભાખ્યું રે, જાઓ તમે ગોકુળ મહીં. ૧
 કોઈને કહી નવ કે'શો રે, કૃષ્ણ બળદેવ ત્યાં છે;
 તેમનાં નામ પાડી આવો રે, પ્રાણજીવન બંન ન્યાં છે. ૨
 વારૂ કહી આવ્યા રે, ગર્ગાચાર્ય મોટા;
 આવ્યા ગોકુળ રે, મહાસુનિ મોટા. ૩
 જોયા શ્રીનંદ રે, વસુદેવ આચારી;
 આતિથ્ય ઘણું કીધું રે, સેવા કીધી ભારી. ૪
 જાણે મલુ પધાર્યા રે, એવી પ્રીત કરી;
 પૂજા કરી વિદિશુ રે, થાળમા યુગ્મ ભરી ૫
 સુનિ બોલ્યા પછે રે, આનંદ પામ્યા અમો અતિ;
 ત્યારે નંદ ભાખ્યા રે, પધાર્યા જો મહામતિ. ૬
 કારજ થયું મારૂં રે, શુ કહું સુખવતી,
 મહતની મોટાઈ રે, કે અમિ શું કહું ગતિ. ૭
 ગૃહસ્થને ઘેર જાયે રે, મહાનંદ તમ જેવા;
 પવિત્ર તે થાયે રે, મળ્યા મિષ્ટ મેવા. ૮

લીલા અગાધ તમારી રે, હુ ગોપ વર્ણવી શુ જાણું;	
મારૂં તારૂં નહિ તમને રે, તત્ત્વ જોણું ખરૂં માણ્યું	૯
અહ્યા દ્વિતી ગોઠા રે, લીલા નવ કે'વાયે,	
ગોપ હારી જાયે રે, મહત્કર્મ ન લે'વાયે	૧૦
અગમનિગમ જાણો રે, ભવિષ્યની વાત ભલી,	
મારે આજ ભાગ્યે રે, તમારી મૂર્તિ મળી	૧૧
આ બન્ને પુત્રના નામ રે, કહો તમે જ્ઞપિરાઈ,	
અમો ગોપ શુ જાણું રે, સંસ્કારની ચતુરાઈ.	૧૨
સર્વના ગુરૂ જ્ઞાણી રે, વેદપુરાણ ગારે,	
દાગડો વિમ્બતાપે રે, તમને જોઈ ખુશી થાયે	૧૩

પદ ૪ થુ.

રાગ મેવાડો.

ગર્ગાચાર્ય જો પા રે, આનંદ હુ નામ રાખું,	
શકા એક થાયે રે, તે તમને ભાખું	૧
નથી મન બીજું રે, ખરૂં તેહ કે વુ છે,	
જાણવનો હુ ગુરૂ છું રે, સત્યમા સુખી રે'વું છે	૨
કસ કે'શે કૂકું રે, કંઈવું કંઈ જોને,	
દેવકીના પુત્ર કે'શે રે, તોય રૂઝો નવ તોને	૩
સ્નેહી વસુદેવ ગામ્યા રે, તેથી કૂકું ધારે,	
દેવકીના પુત્ર આડગો રે, કસને કે છે મારે	૪
શકા લાપો તેરી રે, પુત્ર તમારો મારે,	
પાપ લાગે મુજને રે, ધૂંડું કયે અવતારે.	૫
મહાપ્રભુશાળી ગોપ રે, હુ થી દુભાયે,	
દાસદારનો રે, વિમ્બતાપે ગાયે	૬

પદ ૫ મું.

ખોલ્યા ખોલ્યા છે, ત્યાં નદરાય;	
ધન્ય ધન્ય મુનિ રે, કહી સત્ય તમે વાય.	૧
મહત સત્ય કે'છે રે, અન્યથા નથી કાંઈ;	
ખોટું નથી એમાં રે, સહુ સત્ય છે સાંઈ.	૨
વ્રજલોક સુખી રે, કરશે સહુ રૂકું;	
ગુપ્ત રાખે જાણો રે, થશે નહિ ભૂકું.	૩
એવું સ્થળ ખોળું રે, જે કોઈ નવ જાણે;	
નામ પાડો રૂકું રે, વિશ્વ સહુ વિખાણે.	૪
પ્રાજ્ઞાણના જે વિધિ રે, કરો મુનિ સરવે;	
આજ અમો નાદા રે, આનંદને પરવે.	૫
કૃપા તમારી રે, તેથી આનંદ પામ્યાં,	
દરશન તમારે રે, અમો હુ ખડાં વામ્યાં.	૬
મુનિ કહે વારૂ રે, અમો તિમ કીજે;	
દારકો જેમ રીઝે રે, મુખ તે વિધે લીજે.	૭

પદ ૬ રું.

નામના મહિમા ઓટો, તેહ તો કહિયે;	
મુણે સહુ ઓતા, વરણી સુખી રહિયે.	૧
મહાગુપ્ત સ્થાનક રે, વ્રજના પુજ માંડી;	
બે બાળશુ રાજ, ગયા છે ત્યાહી.	૨
છે અતરનાં સરવે, પુત્ર બે છે સાથે;	
તેહ વાત કોઈ ન જાણે, જે આજ ન ચઢે માથે.	૩
આનંદ શું કહિયે રે, ગયા ગુપ્ત સ્થાને;	

લીલા સહુ જાણે રે, શ્રીકૃષ્ણગુણ સુખ માને.	૪
પે'લા રામ લીધા રે, નામકરણ કરવા;	
આનંદા સરવે રે, અરિ લાગ્યા ડરવા.	૫
ખોટ્યા ગર્ગ મુનિ રે, મુણિ હે નંદરાઈ;	
દારકોદાસ ન જાણે રે, કવિતાણી તો ચતુરાઈ.	૬

પદ ૭ મું.

મુણિ મોટા પુત્રનું નામ, તમે નંદરાજ;	
કરશે જગતનું એ કામ, મૂકાવે દાનવ માઝા.	૧
મિય માત ને તાત, વળી બંધુ મોટા;	
કાકા ભત્રીજા સોત, ગુણ ગારો નહિ ખોટા.	૨
સર્પ જગતની માંય, એહ રમણ કરશે;	
ઘટઘટકેરી માંય, જાણે તેનો જીવ તરશે.	૩
રમણ કરશે તેથી રાય, નામ રામ કે'વાશે;	
તમારા વડા પુત્રનું પે'લું નામ, રાય એવું થાશે.	૪
મહા બલિષ્ઠ એની કાય, બળ અપરંપારી;	
એને જોઈને રોશે સર્વ, જશે દાનવ હારી.	૫
મહાધર્મ પાળશે સાર, ગુણ અમો કિમ ગઈએ;	
બળનો પામો ન પાર, તેથી આનંદ ગ્રહીએ.	૬
બળ એનું જોઈ અપાર, બળભદ્ર નામ પડે;	
મહાગુણવાન દયાળ, બળ માંહે નહિ અડે.	૭
પામશે યાદવ સુખ, ગુણ એના જોઈ;	
એકત્ર કરશે સર્વ, કરશે સુખની સોઈ.	૮
મહાઆનંદનો અવતાર, બેદાબેદ મનમાં નહિ;	

મતો કરશે મર્વનો જાણુ, કહેવાશે સકપાણુ સહી	૯
મહાક્રોધી થાશે એહ, ગોધનુ નહિ સાષે,	
રક્ત નેત્ર દિન રાત, તેથી એનુ નામ જાણે	૧૦
તે મુણો નદરાય, રક્તનેત્ર નામ એનુ,	*
કરશે પ્રીતિ નીચ વસન, નીવાળર નામ જેનુ	૧૧
સત્યની કરશે સેવ, સત્ય નર કહેવાશે,	
સુખ કરશે સર્વત્ર, સુખકર લાટેવાશે	૧૨
એવા ગુણથી નામ અનેક, બળભદ્રના થાશે,	
ગર્ગાચાર્ય જોલ્યા એમ, દારકોદાસ ગુણુ ગાશે	૧૩

• પદ ૮ મુ.

મુણો બીજા પુત્રના નામ રે	
જેના જાણુ નહિ અમો કામ રે,	
જેની લીલા અપાર ઝોટી રે,	
કે'તા વાણી થાયે જોટી રે	૧
મુખે વર્ણવી શુ કહિયે રે,	
તદપિ મનમાં સુખી રહિયે રે,	
કહિયે ગુણુ જોટલા જાણુ રે	
હુ મૂઢ શુ શુ વખાણુ રે.	૨
ધણુ અવતારધારી છે એહ રે,	
તમે જાણુ નિ સદેહ રે,	
એની લીલા સત મહત ન જાણુ રે,	
એને મનમાં કોઈ ન માણુ રે	૩

એ તો પરાયી છે આધો રે,
 ન લાગે પત્યંતીના ડાધો રે,
 મયમા મહિમા ગાતા હારે રે,
 વૈષ્ણવી યેડી યેડી વિચારે રે. ૪
 પ્રહ્લા વેદ ભણે છે રે,
 એના નામના ગુણ ગણે છે રે,
 શેષ નિરાદિન જપે નામ રે,
 પાર પામે નહિ તે સ્વામ રે. ૫
 શકેર સમ્યક્ મકારે ન જાણે રે,
 એનું સુખ દુખ મનમા ન આણે રે,
 એના વિધવિધ છે રંગ રે
 એ તો અગે છે અભંગ રે ૬
 એના જોવા નથી બીજી કોઈ રે,
 સત્ય માનો નદરાય સોઈ રે,
 યુગોયુગમા અવતાર લે છે રે,
 એ તો સાચુ સાચુ કહે રે ૭
 યુગ પ્રમાણે વર્ણુ ધરે છે રે,
 એ તો હીવાલે'ં કરે છે રે,
 થાય ઘેળો એ તો જાણુ રે,
 રાત્રુ રૂપ એનું પ્રમાણુ રે ૮
 ખીજા રૂપે તારો પુત્ર રે,
 છે ભક્તજનને સૂત્ર રે,

૪ પરા, પસ્યતી, મધ્યમા વૈષ્ણવી—એ ચાર પ્રકારની વાણી ૬
 સમ્યક્—સારી રીતે ૮ ધ્રોગો—(સત્યયુગમા) રાતો—(ચેતામા)

તારે ઘેર આવ્યો એ તો રે,
નદરાય તમે એતો રે.

૯

કાળું રૂપ ધર્યું ભગવાને રે,
તારું મન સત્ય જો માને રે,
તો તો વાત ખરી હું ભાણું રે,
અસત્ય કાઈ ન દાણું રે.

૧૦

કૃષ્ણ રંગ છે એના જાણું રે,
તેથી કૃષ્ણ નામના કરો વખાણું રે,
કોકવાર જાણો રાય રે,
એ તો વસુદેવનો પુત્ર થાય રે.

૧૧

એની લીલાની વાત છે આધી રે,
થાય મતિ અમારી બાધી રે;
તોય કહીએ એના નામ રે,
વસુદેવસુત વાસુદેવ એ સ્યામ રે

૧૨

એના નેત્ર જુએ અણિયાળા રે,
સમ્યક્ પ્રકારના અણિયારા રે,
કમળ જેવો એના ઘાટ રે,
તેણે કમળનેત્ર નામના ઠાઠ રે.

૧૩

ધરતી મોરલી હાય એ તો રે,
નામ મોરલીધર તમે એતો રે;
વરશે રાધા નામ કો નારી રે,
રાધારમણ કે'વાશે ભારી રે

૧૪

ગોપીઓનો વચ્ચળ થાશે રે,

ગોપી વન્દલ નામ ગવાશે રે, કોઇ દિન પર્વત તોરે રે, નામ ગોવર્દનધર જોવે રે	૧૫
ગાયે આરશે એ તો જાણુ રે, ગોવાળ કે'વાશે મમાણુ રે, દારકામા કોઇ દિન જાશે રે, દાગ્ધાધીરા નામ કહેવાશે રે.	૧૬
પાકવને ભટ્ટી પેઠ પાજે રે, પાકવમતિપાળ નામ તુ ભાજે રે, સર્વિના સહારકાગી દેવ રે, સહારકારી નામની કરો સહુ સેવ રે	૧૭
કસ કૃશી મોટા જોઈ રે, કસકૃશીકાળ જાણો નિસદહ રે, એવા અનેક ગુણધી નામ રે, પકશે નામ એનું સુદરશ્યામ રે	૧૮
અપાર લીલા અમો શુ કહીએ રે, નામનો પાર પામી નવ રહીએ રે, તમારા આગ્રહથી ભાખ્યુ રે, બુદ્ધિ અનુમારે દાખ્યુ રે	૧૯
કરો સેવન નદરાય રે, એમ કહીને ગર્ગળ જાય રે, દાસદારકો તે શુ ગાય રે, વિમગુરની મોટી સાથે	૨૦

પદ ૯ મું.

ઘે લીલા અપાર, દારકો શુ ગાયે,	
પામે નહિ કો પાર, ગુણ ગોકુળગાયે.	૧
યથા કૈંકૃ મોઠા જાણુ, ન દના નોંડિયા,	
તે તો રમવાકાલે જાણુ, નાનમાડે અડિયા	૨
પગે કમલુમ વાગે તેમ, ઘૂલગી જા રી,	
ફરે પ્રજામા દેવ દયાળ, હરિનરે' દષ્ટિ આ રી	૩
જોઇ સ્વાન ડરે મહાગન હડ આલ્યો ભાળે,	
જોમ પશુ પક્ષી જોડિસર્વ લય હરણ દાળે	૪
ભરાયે કચરે અગ, માતા આનંદ પાળે,	
કચરાવાળી થડ નાર, મુખ આપુ ગાળે	૫

મર્ણ પામી ઉદ્ધાર, માતે લીધુ સાહી	૧૧
લીધા ખોળામા લગવાન, માતા લાડ લડાવે,	
સ્તનનુ કરાવે પાન, જુગતી જડાવે.	૧૨
આન દ મન અપાર, હરિ સામુ જુવે;	
યશોદા માતા જાણુ, દુખ સરવે ખુવે.	૧૩
ઐવી લીલા થઈ એક જાણુ, હરિને આવ્યુ બગાસુ,	
યશોમતી પામી આશ્ચર્ય, અરે આ તે છે સુ.	૧૪
મુખ માહે દરશુ ખ્રાંભાડ, આકાશ દખાયુ,	
જેયુ સ્વર્ગ સાર, પૃથ્વી પાર લે'વાયુ	૧૫
તારા અપરમપાર, ઉગીને ઝગતા,	
સૂર્ય રાશિ શણુગાર, વિશાળ જોઈ નગતા	૧૬
દશે દિશાઓ જાણુ, દિગ્ગજ જોયા તેના,	
દિગ્ગજ દર્શ્યા માહી, સશે કહુ જેના	૧૭
ઓગણુપઆશ રૂપ, અગ્નિ લે'વાયો,	
વાયુ તેટલે રૂપ, કોઈથી ન કે'વાયો	૧૮
સાતે સમુદ્ર જાણુ, મુખમા જણાએ,	
દ્વીપ મોટા મોટા ત્યાય હુ થી શુ ભણાએ.	૧૯
પર્વતોની લાગી હાર, ઉપર વનસ્પતિ ઉગી,	
શા રૂપના કર વખાણુ, મતિ શકે નહિ પુગી.	૨૦
નવસે નવાણુ જાણુ, નદીઓ તો રેની,	
ઘણા સગમ ત્યા નિરવાણુ, મળે સાગર બેળી	૨૧
બાર વન જોયા ત્યાહી, ઉપવન કોણુ ગણે,	

૧૧ નગતા—પર્વતોનો સમુદાય ૧૭ દિગ્ગજ—દિશાઓને ટેકો આપનાર દાયીઓ (પુરાણોમા વર્ણુઆ છે) દિગ્ગજ—દિશાઓને ધાળનાર દેવતાઓ.

૧૮ તેટલે રૂપ—ઓગણુપઆસરૂપે.

જળચર સ્થળચર જાણુ, ખાણીને કોણુ ગણુ.	૨૨
એલું મુખમાં દીકું માત, ઘણું મનમાં બીધી;	
શ કાઓ અપાર, જશોમતીએ કીધી.	૨૩
ગુણ દારકો શું ગાય, લીલા પરમેશ્વરકેરી;	
વિમકેરો હોય પ્રતાપ, મારે અહીં તહીં ફરી.	૨૪

પદ ૧૦ મું.

ખાળલીલા ભગવાનકેરી, જો જો સ તો રે,	
વર્ણવે દારકોદાસ, સુણો મહતો રે.	૧
ફરે નગ્રમા કનાઈ, સ્ત્રી જોઈ સુખ પામે;	
જોઈ નદક વરતુ મુખ, કુખડા સહુ વામે	૨
જોઈ વાછરકુ ભગવાન, પૂછકુ જઈ જાલે,	
ચાલે તે જવ ચાલ, હરિ જો ચાતા વાળે	૩
એવી લીલા ગોપી જોઈ, ઘર કારજ મૂકે,	
કોઈ કરતી મન કરી ધીટ, તે ચતુરા પાણુ ચૂકે	૪
ખીજે નદરાય જાણુ, રખડતા હરિ જોઈ,	
પશુ મારશે એને જાણુ, નાખશે સુખ ખોઈ.	૫
મહાઅવળચડો ખાળ, સર્પ કદા ઝાને,	
નારી કરે ન વિચાર, આવે કુડા કાળે	૬
ભટકે શેરી માય, અગ્નિમા દાઝે,	
નડારા જળની બીક, નારી તને નવ લાગે	૭
એવું સુદર જોઈ શરીર, પક્ષી ચ ચ મારે,	
ત્યારે તું દઈ હાથ, એને શે વારે.	૮
ગોપકેરૂં આ ગામ, ધમો પશુતણો,	

૨ કનાઈ—કનૈયો—કૃષ્ણ ૪ ધીટ—દદ કોઈ સ્ત્રી મનને દદ કરીને
મમ કરતી તો તે કામમા ચૂક આજુતી

- પડિયા કાંઠા મારગ માંય, હરિ જોઈ દીન બાણ્યો. ૯
- એનું રક્ષણુ નવ કરો કાંઈ, એ નવ રૂકું કરતાં;
માતાજી ભરે આંખ, નદથી ઘણું કરતાં. ૧૦
- માને નહિ મારું ભગવાન, અમો કેઈપેર રાખુ;
નવ બા'ર જાય જો સ્વામ, દુ'ખ કોને દાખું. ૧૧
- ઘડી નવ રે' ઘરની માય, વાત સી કે'વી તમને;
પજવી આણે પેરા, દુ ખી કરે અમને. ૧૨
- સ્વામી શું પૂઠે ફરાય. આલ્યા પગ એને જાણો;
રાખું ઘરમાં કેઈ પેર, હજો નાખ્યો દાણો. ૧૩
- તે વિધ એ નવ આહી, છાનો બેગી રહે,
એમ વિનતિ કરીને માત, નદજીને કહે ૧૪
- નદરાય બોલ્યા એમ, રાખો દાસ ઘણા;
સભાળ કરો અપાર, રાખો નહિ કાંઈ મણા. ૧૫
- ધારો મોટો શ્રીભગવાન, પછી દુ ખ નથી,
એમ નદરાયજી ત્યાં, જતા વા'લ કથી. ૧૬
- હવે મોટા થયા ભગવાન, હડબક દોટ કાઢે,
મોટા ગોપના બાળ, ધક્કો દઈ હરિ પાડે. ૧૭
- લઢવા જાયે માત, કા'ન રડતા ઘણુ,
નવ લઢવા જાઈશિ જાણુ, દુ ખ જાણે ગોપતાણુ. ૧૮
- પછે લીલા કરતા સાર, શ્રીહરિ બીજી,
દારકોદાસ શુ ગુણ ગાય, વિભ્રમતાપે જાય બીજી. ૧૯

પદ ૧૧ મું.

- જાયે રમવા હો, કા'નજી મોટા,
ગુણ શુ ગાણુ હો, જેના નહિ કોઈ જોટા. ૧

ચોરી કરતા હો, ચતુરભુજ શ્રીકૃષ્ણા,	
દુખ ગોપીને દેતા હો, નિરખવાની છે તૃષ્ણા	૨
કોઈના માટે ક્રોડે હો, વચ્છ કોઈના છોડે,	
કોઈના બધ તોડે હો, કોઈના બાળને ચોડે	૩
દેતા આવી દુખ હો, ગોપીને ઘણેરૂ,	
દુખી થાય ગોપી હો, હરિ જોઈ અવેરૂ	૪
મળી સહુ ભેળી હો, રાવડી કરવા ગઈ,	
સુણો તમે માતા હો, અમો દુખી ઘણી થઈ	૫
શુ શુ કહીએ હો, તમને બાઈ અમે,	
તમારા પુત્ર દમતા હો, રાનવ્યા નવ રામે	૬
અમે ઘરકાજ કરીએ હો, તેવે આવે સ્થામો,	
ભૂલાવે છે બાઈ હો, એ તો ઘરના કામો	૭
સમય નહિ દા'વાના હો, વાજડા એ છોડે,	
આખા ઘરે માહી હો, દડબડ એ દાડે	૮
ખીજીએ ખાતે હો, હસી નાશી જાયે,	
ખીજીને ખવડાવે હો, પોતે નવ ખાયે	૯
એનું ખાધું ન ખૂટે હો, સુણો જગોદા માયે,	
પણ નાત જમાડે હો, થઈ મોટો રાયે	૧૦
કદી મન વાળુ હો, જો ગોપને ખવડાવે,	
પણ એ કરે બીજુ હો, માકડા સાથે લાવે	૧૧
હળી ગયા તે તો હો, એની માયે આવે,	
જાય એ જ્યાહી હો, આવે માપડા લાવે	૧૨
તેને ખવડાવે રો, અમો કેમ પહોચુ,	

- મા'મેહનતે કર્યું ભેગુ હો, કરે એ તો આણુ ૧૩
- તદપિ મન વાળુ હો, પણ કરે એ બીજુ;
- માતા કોને બીજુ હો, નેડ'એને રીઝુ. ૧૪
- પણ પીડા કરતો હો, તેથી આવી કે'વા,
- ખાતા ને વધતુ હો, રાખે નહિ એ એવા ૧૫
- પદાર્થ પસંદ કરી હો, વસ્તુ નાખે ફાડી,
- (અવે!) ઉધમાત ન દીઠો હો, એની નહિ કોઈ નેડી. ૧૬
- સતાડી મડ્યુ હો, જડે નહિ ને એને,
- સૂતા બાળ જગવે ે, શુ કહીએ તેને ૧૭
- પછી નાશી જાય હો, અમો કંઈ પેર ધર,
- જશોમતિ બોલો હો, હવે અમો શુ ય કર ૧૮
- વસ્તુ મૂકે ઉંચી હો, ઉંચી વસ્તુ એ મૂકે,
- ભૂલે નહિ કૃષ્ણ હો ચૂકાવે નવ ચૂકે ૧૯
- અંધારે મૂકે કાંઈ હો, થાય રૂપે અજવાળ,
- ને અમો નવ બાળુ હો, જાણો એણે નિહાળ્યુ ૨૦
- ચોર ન કે'વાયે હો, લઠવાને આવે,
- ચોર કહી અમને હો, બોને જેવુ ફાવે ૨૧
- ચોર કહો કદા હો, બીજે દિને આવે,
- વાત કરી મીડી હો, મગ મૂત્ર કરી જાવે ૨૨
- એમ ઘર બગાડે હો, એને શુ કહીએ,
- માતા તમે બોલો હો, કુખ કયા સુધી સહીએ ૨૩
- ઘડી ઘડી આવુ હો, કહો અમે તમ પાસે,
- એને દેવ પડે માડી હો, ભગવે કડી આસે ૨૪
- માટે કે'વા આવી હો, જાણો યશોમતિ બાઈ,
- કુખ અતિ દહે હો તમારો કૃષ્ણરાઈ ૨૫

જુઓ બેઠા માતા હો, તમારી પાસે એ તો;	
થયો ઘણો ડાહ્યો હો, તમે નવ કાંઈ એતો.	૨૬
એની કળા અપારી હો, ગુણ એના કોણ ગાયે;	
મા'મસ્તાનો બાણો હો, તમારો એ કા'નરાયે.	૨૭
એમ કહી ગોપી હો, હસીપડી હરિ ભઈ;	
જશોદા ખીજ્યાં હો, ભાર નાખો તમે ખોઈ.	૨૮
શું આવ્યાં લલવા હો, મનઈ ગયાં શેણે;	
જૂઠા ખોલી સરવે હો, કાંઈ કર્યું નથી એણે.	૨૯
એમ કહી ખીજ્યાં હો, જશોમતિ રાણી;	
દાસદારકો શું ગાયે હો, અવાચ થાયે વાણી.	૩૦

પદ ૧૨ મું.

રાગ મારૂ.

એક દિવસનો સમાજોગ, વરણવી દાખું છું;	
વિમગ્ન મતાપ, જાણું તેણું બાણું છું.	૧
કાંઈ કારજને માટે, દાસ દાસી ગયાં છે;	
ત્યારે તો ત્યાંહી બાણ, જશોદા દુઃખી થયાં છે.	૨
વલોણાકેરું કાજ, માથે આવ્યું છે;	
તે કરવા ગયાં છે માત, મનનું લાવ્યું છે.	૩
ગાયે કૃષ્ણનાં ચરિત્ર, જે જે કરિયાં છે;	
ગોળીમાં નાખે બાણ, જે ગોરસ ભરિયાં છે.	૪
મહી વલોપતાં માત, શોભા સારી છે;	
તેનું વર્ણન થાયે કેમ, વૃદ્ધમતિ મારી છે.	૫
મતિ ન થાયે વૃદ્ધ, શક્તિ વૃદ્ધ બાણી છે;	
તોયે શક્તિઅનુસાર, કીર્તિ વખાણી છે.	૬

- પે'યું રેરામી વમ, અતિ સુદર ને છે,
તેની શોભા વર્ણવે કોણ, નદની ગાણી એ છે ૭
- શુર નીત બની ચોપાસ, કટિએ બાધ્યુ છે,
કટિમેખાનો સ્વગ જાણ, મહીમા મન સાધ્યુ છે ૮
- પુત્ર ઉપર પ્રીતિ અપાર, દૂધ સ્તનથી સવતુ,
હાને ગરીબ અપાર, શુ નદી પાણી ભમતુ ૯
- નેત્રગા આની પાણુ, યગોદા ખેચે છે,
હાને કકણ રસાગ, શુ આનંદ વેચે છે ૧૦
- મચ્ચેકેશ બિંદ, શ્રમથી ઊંચા છે,
મોતીકણની શોભા જાણુ, લક્ષ્મી જાણે તૂડ્યા છે ૧૧
- અબોદાકેરી માય, મોગસના પુષ્પ ભરિયા છે,
તે તો શ્રમથી ત્યાડી અપાર, ભૂમિમા પડિયા છે ૧૨
- એને જન્મ્યા શ્રીકૃષ્ણ, દોડ્યા આબ્યા પાસે,
માતાએ લીધા ઉચ્છ્વસ, પૂરણ મનની આગે ૧૩
- પથપાન કરે ભગવાન, માતા મુખ જુએ છે,
ત્રિવિધિના સતાપ, યગોમતિ ખુએ છે ૧૪
- એવે બનિયો એક બનાવ, પય મૂડ્યુ ઊડળવા,
તે તો ઊભરાઈ આઘ્યુ જાણુ, જાય અગ્નિને મળવા ૧૫
- જેઠ ઊડ્યા માત, શ્રીહરિ ભૂખ્યા છે,
ધાવતા વગોડ્યા ત્યાય, મન અતિ દુખ્યા છે ૧૬
- રડવા લાબ્યા મા'ન, આયુ અતિ આવે છે,
જે સમુદ્રકેરે રૂપ, કાર પાણુ ભાવે છે ૧૭
- એવા હરિ ભગવાન, ઊઠી જોળી રાંડે છે,

માખણ ખાવા જાય, દડબડ હરિ દાડે છે	૧૮
એવે થયો પ્રાત કાળ, માકડા મળી આવે છે,	
ખાય માખણ શ્રીભગવાન, ખવડાવી કે' ભાવે છે	૧૯
એમ કરવા લાગ્યા કૃષ્ણ, એવે માતા આવી,	
જેઈ જોળી ફોડી ત્યાય, હરિની રીત નવ ભાવી	૨૦
તદપિ હસી અપાર, કોધી ઘણી થાય છે,	
આવી આડાપણની રીત, લડાવ્યો રાયે છે	૨૧
આજ ભૂલાવુ કટેવ, છડી કર સા'ચે છે,	
આવ્યા યશોદા માત, માખણ હરિ ખાયે છે	૨૨
જેઈ શ્રીકૃષ્ણને ત્યાય, સોટી સતાડે છે,	
ચેત્યા દેવદયાળ ઘાટા ઘણા કા'ડે છે	૨૩
જાણ્યુ પ્રભુએ મારશે માત, નાશી હરિ જાય છે,	
યશોમતિએ લીધી પૂડ, શ્રીકૃષ્ણ પૂઠે ધાયે છે	૨૪
આગળ દાડે કા'ન, માતા પૂઠે છે,	
કોધ વશ્યુ છે ગાત્ર, મટા મહા રૂઠે છે	૨૫
નવ જોગી જતિને જેહ, ધાતા નવ મળતો,	
તેહ યશોદાને કેમ, આવે કર ઢળતો	૨૬
મા'શ્રમિત થયા માત ત્યાગે હરિ હાથ આવ્યા,	
સોટી મારી એ આગ આજ જશે નહિ કાવ્યા	૨૭
જન કર્યુ તે મૂઠ હુ નવ કોઈનું માનુ,	
દુખ દા છે ગોપીને જાણુ તે મન નવ આણુ	૨૮
એમ મ્હોને ગાવ્યો હાથ એચી લઈ જાયે,	
રડે ઘણા ભગવાન, દુખી ગોપી યાયે	૨૯
તોયે વધી આવ્યા જાણુ, કોઈનું નવ માને,	
ઉખળ મગાવ્યો ત્યાય, કોધ ઘણો મન આણે	૩૦

નેહિકા ધરી પાણુ, કે'તી બાધી માડ,	
વાકમા આલ્યો આજ, કરતો નહિ વાર્યું	૩૧
રડે કૃષ્ણ અપાર, મન ભરમાયે છે,	
કાલજી લોવાયુ મુખ, કાળે કાણુ થાયે છે	૩૨
ચોળે હાથે આખો નાથ, રડતા દીન થઈ,	
વિદુષ થયા ભગવાન, શુદ્ધિ સર્વ ગઈ	૩૩
ઘણા કાવાવાવા કરે નાથ, હવે ગોળી નવ ફોક,	
જ્યોત્સના કે' મુક નહિ આજ, કર્યું નથી ॥ ઈ'યોકુ	૩૪
કરગરે અતિશે નાથ, ક પતા વળી ને વળી,	
દયા આણે ગોપી મન, સર્વે ને ત્યાહી મળી	૩૫
ને વિશ્વને બાધે જાણુ, છૂગે છે સર્વ પાત,	
નેના ગુણગણ અપરમપાર, નવ કહે વેદ વિખ્યાતે	૩૬
તેને બાધવા ભીમી માત, જુઓ અવનવુ ભાઈ,	
નરૂપે હવા ભગવાન, બાધે યશોદા માર્	૩૭
વિમ ગુરુકેરે પરતાપ, ગુણુ હરિના ગાડ,	
દારકોતસ મહાઅજ્ઞાન, કૃપાએ મુખી થાઈ	૩૮

પદ ૧૩ મુ

ઉખળ વઈ આવી દામ ઉખ ૧ લડી આવી,	
ભાવી જ્યોત્સના માત, મનમા અતિ ભાવી	૧
કા નજ દેતા ગાળ, વ'લે તાની કાવ દર,	
લાવી બાધવાકાને તુ જાણુ મૂંઝો માણુ અમિ ડર	૨
દાસી કચવાયે મન, શુ કરે આને નહિ,	
યજ્ઞોદા ભરિયા કાંધ કોઈનુ માને નહિ	૩
તીવુ દામણુ પોતે હાથ, ઉખળણુ બાધુ,	

- દૃષ્ટુને બાંધવા કીધી પેર, બીજું દિગ્ધિ સાંધું. ૪
- એમ બાંધી મૂકું જાણુ, ત્રણ દિવસ સુધી;
ખાવા નવ આપું નિરવાણુ, મતિ બુદ્ધે હાંધી. ૫
- ઘણું કરગરે ભગવાન, માતા નવ માને;
બાંધવા માંડ્યો નાથ, કાપા પડિયા વાને. ૬
- હુંકું દામણું પડ્યું ત્યાંય, બીજું માતા ગાઠે;
આજ બાંધું તને નિરવાણુ, મુને તું નવ ગાઠે. ૭
- સાંધું દામણું બીજું ત્યાંહી, ફરવ્યુ તે પૂઠે;
હુંકું થયું તે જાણુ, માતા ઘણી રૂઠે. ૮
- લીધું ત્રીજું માથે ત્યાંય, સાંધું સટ દધ;
તે ખૂટ્યું નિરવાણુ, બીજું લેતી સહી. ૯
- એમ નવવખ ગડનાં જાણુ, દામણાં તો લેતી;
ઉતાવળી સાંધે ત્યાંહી, બાંધુ એમ મુખ કે'તી. ૧૦
- લીધાં દામણાં સર્વે ત્યાંહી, પણ નવ કોઈ પો'થે;
ઘટે ચાર આંગુળ નિરવાણુ, બાંધતાં રહે જાણે. ૧૧
- હસે જોવા મળિયા લોક, દામણું નવ પો'થે;
માતાને ચઢતો ક્રોધ, રોધ થાયછે જાણે. ૧૨
- મગાવ્યાં ઘરમાંથી દામણાં જોહ, તે પણ ખૂટી ગયાં;
થયાં ક્રોધી ત્યારે માત, મહાશ્રમ અંગ સહ્યાં. ૧૩
- જોઈ માતાકે રૂઝ, દામણુ બાંધાણા;
મુણાં શ્રીતા સર્વે જાણુ, દામોદર કે'વાણા. ૧૪
- જે કૃપા નવ પામે દેવ, હર વિરંચી જેવા;
લક્ષ્મી સરખી અજાણુ, યશોદાબાંધન રે'વા. ૧૫
- ભક્તવત્સળ ભગવાન, ભક્તની આશ પૂરે;
હર પ્રજાશા અથડાય, દરશનકાળ રૂરે. ૧૬

મળે ભક્તને શ્રીભગવાન, અભિમાનથી વેગળો;
દારકાને વિમરનાપ, હરિ આવીને મળ્યો.

૧૭

૫૬ ૧૪ મું.

દામોદર જાંધી હો, ગદ્ય ધરમાં માડી;

લાગી કારજ કરવા હો, કા'નને દેઢ પાડી.

૧

ગદ્ય માતા હો, એટલે સખા તેડયા;

તેણે તન મનના હો, તાપ સર્વે ફેડયા.

૨

રમવા આહ્યા હો, માર વિસરી બના;

આનદ મન યાતા હો, દામણુ કર સા'તા.

૩

ઉખળ ખે ચે હો, રમતા રમતા જાયે,

ગોપી સહુ હસતી હો, ખાતે માર કીક ખાયે.

૪

દતા તેને ગાળો હો, કોઈની હાસી કરતા;

એમ આહ્યા હરિ હો, આગળ ડગલાં ભરતા.

૫

નળકુંબર ને મણિગ્રીવ હો, ઉદ્ધારવા મન ધાર્યું;

આહ્યા યમુના તીરે હો, હરિએ શુભ વિચાર્યું.

૬

ફરતાં ફરતાં આહ્યા હો, યમલાઘ્નન દુમ મોટા;

ઉખળ માંહી ભરાયો હો, ખે ચે હરિ જેના નવ જોટા.

૭

એ વિશ્વને નાખે તાણી હો, તિને ઝાડ શે લેખે;

ચાલો મારી સાથે હો, કં'તા ગોપ એવુ પેખે.

૮

વૃક્ષ ન ચાલે હો, ત્યમ ત્યમ હરિ ખાંચે;

ચાલ ચાલ કહી ખોલે હો, મુખા વાણી સંચે.

૯

જ્યારે ઝાડ ન આવ્યાં હો, ત્યારે ખેચ્યુ બળ કરી;

ભાગ્યાં વૃક્ષ બને હો, લક્ષ્મીકાંત પોતે હરિ.

૧૦

સખદ હુઆ મોટો હો, હાહાકાર ત્યાં થાયે;

દાડી સહુ જાયે હો, રક અને રાયે.	૧૧
કા'ન ચગદાયો હો, વાત એવી ચાલી તહીં,	
વિપ્રપતાપે હો, દારકો ગાયે સહી	૧૨

૫૬ ૧૫ મું.

લોક મળિયા બોલે એમ, એવુ તે ભાઈ થાય કેમ;	
કા'નાથી શુ વૃક્ષ પડે, વાત હૃદયમા નવ એ અંડે	૧
માનવાજેવી તેહ મનાય, બાળકથી શુ આણુ થાય,	
ઘણા વરસના એ છે આડ, મોટા શુ ગોવર્દન પા'ડ	૨
બાળ કે' પાડયા ખરા, વૃક્ષ થયા એનાથી પરા,	
એવે કાઈક નવુ થયુ, તે તો અમથી ન જવ કહ્યું	૩
તોયે કહીએ મુણા સર્વ, ઉતરી ગયો અમારો ગર્વ,	
બે પુરુષ દવ જેવા સહી, આડમાથી નીકળ્યા અહીં	૪
પગે લાગી ગયા તે જાણુ, શુ કરીએ કા'નાતણુ વખાણુ,	
એમ લોકને કરતા વાત, એવે ધાઈઆવી યશોદા માત	૫
જાણી ન દજીએ વાત, દાડી આવ્યા તે સાક્ષાત,	
કૃષ્ણને લઈ હૃદયે ધર્યા, બધનમાથી મુક્તજ કર્યા	૬
યશોદાને કહી ઘણી પેર, આ તેં કર્યો શો કાજોકેર,	
કરે અન્યોઅન્ય ઘણી વાત, એક ઉપનદ બોલ્યો જતોજત	૭
વૃદાવનમા વસિયે જઈ, અનુકૂળતા સાચવિયે સહી,	
એમ કરી ગયા ત્યા જાણુ, શ્રીકૃષ્ણ ખુશી થયા નિરવાણુ	૮
વૃદાવન જેવુ વન નહિ ગોર્દન પાસે છે સહી,	
યમુના તીર સમીર શુભ વાય, ત્રણ કાળના પ્રાયશ્ચિન પજાય	૯
આનંદ પામ્યા ત્યા સદુ ગોપ, ડરતા ચોરી કૃષ્ણને આરોપ,	

- કોઈનાં વાહરડાં લેતા હરિ, એમ કરતાં નવ કરતા જરી. ૧૦
- જ્યારે કૃષ્ણે કોઈનું નવ માન્યું, ત્યારે યગ્નોદ્ધાએ કંથને કહ્યું છાનું;
પુત્રની કાંઈ કરો પેર, સખનો એ નથી રે'તો ઘેર. ૧૧
- નિત્ય નિત્ય તટાઈઓ લાવે ઘણી, સુણીને અમો દીન જાઈ બાણી;
એવે કા'નજી આવ્યા તહીં, વાત ન દશુ કરતા સહી. ૧૨
- મહારાજ અમારે થાવું જોવાળ, અમો ન્તે છું તમારા બાળ;
મોઢાં પશુ ચરાવે જોપ, તિમ વાહરાં કરો અમને આરોપ. ૧૩
- નંદજીએ ના કથી ઘણી, મૂર્તિ કૃષ્ણની ત્યાં દીન બાણી;
પછે કરાવ્યો સારો નેગ, મળિયો મહુ સારો સનેગ. ૧૪
- ગયા વનમાં એક દિવસ જાણુ, તેના કરે શુ હું વૃદ્ધ વખાણુ;
સાથે જોપતણો પરિવાર, સખ્યામાં છે તે એક હજાર. ૧૫
- તેટલાં વત્સ છે સાથે સહી, ન દશજીએ વાણી કહી;
પાસે ચરાવી આવો સહુ, બીક ન લાગે ઇમિ કરવું કહું. ૧૬
- ગયો જોપતણા સહુ બાળ, મહિ અગ્રણી છે ન દનો લાલ;
કરે લીલા પરમેશ્વર ઘણી, વૃદ્ધને શક્તિ શી વરણુનતણી. ૧૭
- તદપિ કહુ વિમ્રમતાપ, ગાડોવેલો કરે આલાપ;
દાસ દારકો મિથ્યા જાણુ, વિમ્રમતાપે થશે સુજાણુ. ૧૮

૫૬ ૧૬ મું.

- રમતા કા'ન, વન માંહિ રમતા ને;
ભમતા કા'ન, વન માંહિ ભમતા ને. ૧
- આનંદ છે મન, આનંદ ઉદિયો હો;
વત્સ ચારવા હો, ગયે મન મુદિયો હો. ૨

- ગોપ શું રાખે હો, નાગી હરિ જાયે જો;
 ન માને કોઈનું તે, મુખી મનમાં ધારે જો. ૩
 મુવર્ણના મનિયા હો, અલકાર અંગે જો;
 તદ્દપિ આવે રંગે હો, કાચી ગુણ વ્યંગે જો. ૪
 પેંગી ઘણું માંગે છે, મન મગ્ન ધારે જો;
 કૂટ ઘણું પેરે ત્યાં, કુખ સહુ જાયે જો. ૫
 મોરપિચ્છ ધરતાં હો, કાળગચ્છિતર અંગ કરે જો;
 કોઈના શીકાં ચતાડે હો, કોઈની હરિ નવ ડરે જો. ૬
 પકડે ચોર કોઈ હો, ત્યારે ગોક કર ધરતા જો;
 ચોષ્ટા કરતા ચતુરભુજ ત્યાં, અશ્વત્થ કરતા જો ૭
 શીકું લઈ હસ્તે હો, ફર રૂંડે હરિ જો;
 રડે બાળ નાના હો, જાય કૃષ્ણધી ડરી જો. ૮
 લીલા શું ગાયે હો, વિમળનાપે મન ધરતો જો,
 દ્વારકોદાસ નમી નમી હો, મનકુ મગ્ન કરતો જો. ૯

પદ ૧૭ મું.

- જઈ આવ્યા, જઈ આવ્યા નહનો લાલ,
 વાછરું ચારી આવ્યા, પડ્યું નામ ત્યારથી વત્સપાળ. ૧
 બીજે દિવસે, બીજે દિવસે કા'ન;
 ઘણી ઉતાવળ કરતા, વન જવા શ્રીભગવાન. ૨
 મળી ગોપ મડળી, ગયા વત્સ ચરાવા જાણ,
 તહીં લીલા કરના, તેના સા સા કર વિખ્યાણ. ૩
 કહે જલુ પેંલું, ત્યારે દાડે સહુ ગોપ,
 કદી પાછા પડે કા'ન, ત્યારે કરતા અતિ કોપ. ૪

કોઈના પગ વિએ, પગ ભરાવે સુ દરશ્યામ;	
પડી જાય તેહ તહીં, પે લા કહી હાકી ઊઠે આમ.	૫
જુઓ આમો પે'લા આવ્યા, પાછા સરે તમે,	
બાબદને નવ ગમે, દુષ્ટતા મનમા દમે	૬
કદી વેણુ વાચે કદી શૃંગા કુ કે,	
કદી ભ્રમરા જેણુ, કદી ગર્વણુ બુ કે.	૭
કદી કોયલ બોલે, ટોંકા તેના જેવા કરે,	
કદી પક્ષી ઊડે, તેની જાયાએ કમવા ભરે	૮
કદી બકધ્યાન ધરે, કદી નીનને ધરતા,	
બક થાય હરિ, મીન દીન ગોપ મરતા	૯
કદી કળા કરતા, કામળ ઉઘી કરી,	
મોરની પેર નાચે વા'લો મારો નગહરિ	૧૦
પારધીની પેઠે ચઢી, કપિનુ પૂજી જાલે,	
વાદર બૂમ પાડે, તેને ઊભા અન્ય ભાળે	૧૧
કદી કપિ મળતા, ઉઝરડી નાળે અગને,	
ગડી મારે જોર કરી, કપિ પામે ભાગને	૧૨
એમ રમત રમે, નદતણો લાલો,	
સર્વ પ્રતિપાળ કરે, મારે માણી હાથે કાળો	૧૩
જગત જેમ ઉત્પન્ન કરે, સહારે તેમ કરતો,	
દારકા પ્રભાદિક નવ લહે, તે ગોપના ચીર હરતો	૧૪

પદ ૧૮ મુ.

ઘેર ગયા ઘેર ગયા, મજલણો રખનાળ	ટેક	૧
જ્યારે થયો સાયકાળ, ઘેર આવ્યા નદવાવ,		

માતા ઝોવારી લે તત્કાળ.	છેર ગયાં	૨
ગયા બીજે દિવસે થયું સવાર, વન જંપાને કરતા નવ વાર;		
આત્યા વત્સ લઈ દેવમોસાર.	છેર ગયાં	૩
કરતા ચેટ્ટા અપરમપાર, જે તત્વના કે'વાય સાગ;		
આહ્યા વનમાં તે અવિધાર.	છેર ગયાં	૪
ગયા દૂર શ્રીભગવાન, રમતા બાળ સાથે બળવાન;		
ગોપનાં બાળ ઘણાં નાદાન.	છેર ગયાં	૫
એવે ત્યાંહી નિરજ્યુ નવુ એક, અસુરે ભજવ્યો સારો ભેખ;		
અજગરરૂપનો કર્યો વિવેક.	છેર ગયાં	૬
મુખ વિકાશ્યુ તેણે બાણ, તેના રૂપનુ ન થાયે વિખાણ;		
નંદ ધવાગે મોહતાણાં બાણ.	છેર ગયાં	૭
દાસ દારકો શુ શુણ ગાય, વિષ પ્રતાપે મુખી થાય;		
સંકેટ જનમોજનમનુ બાય.	છેર ગયાં	૮

પદ ૧૯ મું.

મોહ પામ્યાં મોહ પામ્યાં, ગોપનાં બાળ.	ટેક.	૧
વાર્યા તેને દીનદયાળ, માન્યુ નહિ મોહની લાગી ઝાળ;		
પેઠાં અધાસુરમુખ તત્કાળ.	મોહ પામ્યાં	૨
એક અધર અડચો આકાળ, બીજે પૃથ્વીતળની પામ;		
ગળ્યા હરિના સર્વે દાસ.	મોહ પામ્યાં	૩
લીલુ' ઘાસ મુખમાં અપાર, ચરવા વત્સ પેઠાં નિરધાર;		
અસુર કે' ભક્ષનો પામ્યો ભાર.	મોહ પામ્યાં	૪
ગયાં ઉદરમાં જોણી વાર, સહુ દુ'ખ પામ્યા ત્યા અવિધાર;		
પોધારે સા'ય કરો દેવમોસાર	મોહ પામ્યાં	૫

અસુર નેઈએઠો વાટ, માંહી કૃષ્ણ નહિ એજ ઉચાટ;		
કરતો માયાના વિધ વિધ ઠાઠ.	મોહ પામ્યાં	૬
ભક્તનું દુઃખ ભણ્યું ભગવાન, મુખમાં પેઠા સ્થામળવાન;		
રાજ થયો અસુર બળવાન.	મોહ પામ્યાં	૭
વિમત્તાપે ભણું કાંઈ, મર્યો કવિતા ગુરૂ મહારાઈ;		
કરી વારંવાર દારકાને સા'ઈ.	મોહ પામ્યાં	૮

પદ ૨૦ મું.

રાજ થયો રાજ થયો, ઘણો ત્યાંહી અસુર.	ટેક. ૧
મોકલું બક બકી હજીર, પાણી ચઢ્યુ મનમાં અતિ પર;	
હવે કૃષ્ણજી નથી દૂર.	રાજ થયો ૦ ૨
જવ મુખમાં પેઠા સ્થામ, હાહાકાર થયો દેવે મૂકી મામ;	
કથાચુ કે'તા સર્વે કામ.	રાજ થયો ૦ ૩
ગળા વચ્ચે જઈ ઊભા સુંદરસ્થામ, કર્યું મુખ બીડવાનું તેણે આમ;	
વિરાટરૂપ થયા સ્વરૂપે કામ.	રાજ થયો ૦ ૪
કંડનાળ બધ થઈતે કાળ, વાયુ રૂ થાયો તત્કાળ;	
લાગી માતની અસુરને આળ.	રાજ થયો ૦ ૫
તરફડતો તેહ અપાર, જીવ જતા ન લાગી વાર,	
નિકળ્યાં ગોપ વત્સ તો બાર.	રાજ થયો ૦ ૬
ચીરાડા થઈ પડ્યો અસુર, પાપી ગયા હરિહજીર,	
એવા સ્થામળિયોજી સૂર.	રાજ થયો ૦ ૭
અમીદછિએ ઊઝડ્યા ગોપ, વિમત્તાપે ગાળ્યો અસુરકોપ,	
દારકાને કરી કવિતામાળ આરોપ	રાજ થયો ૦ ૮

પદ ૨૧ મું.

સુખ પામ્યા સુખ પામ્યા, પામ્યા સુખ આહીરજનદા.	ટેક. ૧
---	--------

પાપ રહિત જે છે સાદા, જેવી ગરીબ ગીઆં માદા;		
જે જાગે નહિ વાદવિવાદ.	મુખ પામ્યાં	૨
ઘેર જઈવાન કરી ઘાડી, આજ અસુરની દેડ કા'ને પાડી;		
મા ને ઘાપ માને નહિ માડી.	મુખ પામ્યાં	૩
જઈ જોઈ આપ્યા કેટલા, ધણા અમુરને જોવા ત્યાંહી મળ્યા,		
કસતું કપટ મન માહી કળ્યા.	મુખ પામ્યાં	૪
બીજે દિવસે ગયા રમવા, ત્યાંહી વિધિ આપ્યો દમદા;		
તેહ ગયો કથી નિધિએ ભમવા.	મુખ પામ્યાં	૫
ઉભાણી કરવા કૂમણ બેઠા, મમાદ કારણુ ખજા થાય સેઠા,		
હરિના હૃદય માડી તે પેઠા	મુખ પામ્યાં	૬
નન વેરાવા દેતા નરહરિ, કરડી નનર ખજા ઉપર કરી,		
વેશથુ નહિ ત્યાંહી જરી.	મુખ પામ્યાં	૭
વિમમતાપે ખજા મીન થયા, દાય ધોવા હજી નવ ગયા,		
દારકાના વિધિને રાતાપ થયા	મુખ પામ્યાં	૮

પદ ૨૨ મું.

ત્યા હરિયા હરિયા, ગોપ બાળ ને વત્સ જાગુ	ટંક.	૧
જોઈ સમજ્યા શીલગવાન, ઉતારણુ ખજાણુ અભિમાન,		
દાણુ મળપતિતણુ ગુમાન	ત્યા હરિયાં	૨
આપરૂપે વિલમ્યા કા'ન, હજી વેદનુ કરતા નિ ગાન,		
જેને હૃદ ન વસતી સાન	ત્યા હરિયાં	૩
જ્યા વત્સ ગોપરૂપે થયા આપ, ત્યા ટળ્યો સર્વનો સંતાપ,		
હરિ નિર્મિત ઘેર ગયા આપો આપ	ત્યા હરિયાં	૪
ખજાએ જાણ્યો નહિ બેદ, નિશદિન ગાયન કળા વેદ,		

પાડ્યો માયાએ હૃદયમાં છેદ.	ત્યાં હરિયાં ૦	૫
નરી મૃષ્ટિ કરી શ્રીકૃષ્ણ, ગાગી વિધિનશી નેહ તપશ્વ;		
જાણપણાનું તન્નિયું મન.	ત્યાં હરિયાં ૦	૬
આવી પાગે લાગ્યા ખજાણ, દે અજન્મા તારી કીર્તિ કોણ ગાય;		
તને નેઈ સુર અમુર મુખી દુખી થાય.	ત્યાં હરિયાં ૦	૭
દામ દારકો ગુણ શું ગાય, નિમમનાપે રીઝવતો ખજાણ;		
કવિ કરી પવિત્ર વણિકની કાય.	ત્યાં હરિયાં ૦	૮

પદ ૨૩ મું.

આખ્યાં આખ્યાં ખજાણે હર્યાં ને ગોપ.	ટોક	૧
નવ કર્યો તેના પર કોપ, કોઈ દાય કર્યો નહિ આરોપ;		
જાણ્યું ચઢ્યો માયાનો ઓપ.	આખ્યાં આખ્યાં ૦	૨
સ્તુતિ કરી વળ્યા ખજાણ, તે તો ગુણ શ્રીકૃષ્ણના ગાય;		
તેથી મુખી ખજાણિક થાય.	આખ્યાં આખ્યાં ૦	૩
હરિકીર્તી એ સારનો સાર, પામે પૂર્વજન્મથી. લજ્જનપાર;		
થાય સંસ્કારવાળાના શુભ વિચાર.	આખ્યાં આખ્યાં ૦	૪
ખજા હારી ગયા ને વાર, ખરાં વત્સ ગોપ આખ્યાં ઘરખાર;		
કોઈ પાખ્યાં નહિ પરમેશ્વર પાર.	આખ્યાં આખ્યાં ૦	૫
લીલા હરિની અપરમપાર, મૂઠમતિ હું પામુ ન પાર;		
ગઈ વધ માદી નિઃસાર	આખ્યાં આખ્યાં ૦	૬
ગુરૂ પ્રતાપે ઉપજ્યું જ્ઞાન, દેખાડ્યા દૈત્યપે લગવાન;		
સમજવશે અદૈતકેટ માન.	આખ્યાં આખ્યાં ૦	૭
દાસ દારકો પામશે સુખ, જશે ત્યારે તે જવનુ દુઃખ;		
લાગશે ગાયાતણી ત્યારે જૂખ.	આખ્યાં આખ્યાં ૦	૮

પદ ૨૪ મું.

મોટા થયા મોટા થયા મોટા દીનદયાળ	ટોક.	૧
--------------------------------	------	---

પછે કરતા ગાયોની સભાળ, રાજા ચાતા નદભૂપાળ,	
જુગોજુગ મળો આવો બાળ.	મોટા થયાં ૨
વત્સને સાટે ગોઆ દીધી, તેહ આવે ચારવાની આજ્ઞા કીધી;	
આજ્ઞા પિતાતણી હરિએ લીધી	મોટા થયાં ૩
જાય વનમા હરિ અતિ દૂર, કેડો મૂકે નહિ અમુર,	
તેને મચરડી ભારતા ચૂર	મોટા થયાં ૪
એકદા અવનવુ ચાતુ ત્યાય, અમુર એક આવ્યો હરિ છે ન્યાય,	
ધેતુરૂપ ધર્મુ ફેર ન કાય	મોટા થયાં ૫
તેને માર્યો ન લાગી વાર, એવે ગોપે કર્યો ઉચ્ચાર,	
થોડે દૂર ફળ છે અપરમપાર	મોટા થયાં ૬
તે ખવડાવો દવમોરાર, ત્યા એક અમુર મોટો નિરધાર,	
બીજા ઘણા તેવા ત્યાહી સાર	મોટા થયાં ૭
કૃષ્ણ કે' ચાનો આ વાર, દાસ દારકો કરે શુ વિચાર,	
જેને ઉતારવો ભૂમિભાર	મોટા થયાં ૮

પદ ૨૫ મુ

ગયા વનમા ગયા વનના વનમાળી	ટેક
છે તાડકેરૂ વન મનોહર, ત્યા ગયા ગોપશુ મોહનવર,	
શોભે છે ગેડી કર	ગયા વનમા ૧
જ્ઞેય વન ને લાગી રાડ, દીપે મનોહર ઉચ્ચા પા'ડ,	
રક્ષા રાકે નભને કરી આડ	ગયા વનમા ૨
અઢારભાર વનસ્પતિ જ્યાય, ઘણા ફળ ફૂલ ખીલ્યા છે ત્યાય,	
લાગે મનોહર રૂડી છાય	ગયા વનમા ૩
પશુ પક્ષી છે અપરમપાર, લાગે રમણિક તેના ઉચ્ચાર,	
ચારે ગોપશુ દવમોરાર.	ગયા વનમા ૪

કરના આનંદ આગ્રહ દયાળ, લેતા માંદો માદો સંભાળ;		
પેડા તાડના વનમાં બાળ.	ગયા વનમાં	૫
લાગી અમુરે આલ્યાની ભાળ, ગઈ સામે થયો તત્કાળ;		
લાગી લલુપરને તે આળ.	ગયા વનમાં	૬
દામ દારકો શું ગુણ ગાય, વિમગુરકેરી છે સા'ય;		
અપૂર્ણ પૂર્ણ કરી હરખાય.	ગયા વનમાં	૭

ગરબી ૧ લી.

જેવો દાનવ બગદવ બળિયા રે લોલ,		
તેના સામા એકાકી ઢળિયા રે લોલ		૧
જેઈ દાનવ બાળ ગોપકેસ રે લોલ,		
ધાયો એકાકી મારી ફેરા રે લોલ.		૨
ધણો ગર્જે ન છે મતભાવો રે લોલ,		
કે'તા કા'નજી તમે એને આવો રે લોલ.		૩
એવે બળદેવ દોડ્યા પૂઠી રે લોલ,		
ગયા અમુરના સામા હોડી રે લોલ.		૪
આલ્યો અમુર મારવા કાને રે લોલ;		
સાધ્યા બન્ને પાદ શેષ મહારાજે રે લોલ		૫
ફેરવી માથાની પૂઠે ગાંજ્યા રે લોલ,		
ફેરવ્યો શિરે શૃંગાર જોણે સાંજ્યા રે લોલ.		૬
ફેરવ્યો બે ત્રણ વાર નીલાબરે રે લોલ,		
અદ્વાજ્યો તાડમા તે દાનવ શુ સરે રે લોલ.		૭
ધણાં વૃક્ષ ભાગીને ભૂકો થયા રે લોલ,		
બીજા દાનવના યુથ નાસી ગયા રે લોલ.		૮
જેમ એક ચંદ્ર ગયે અધારે બને રે લોલ,		

તિમ દાનવનું કુળ એવું ગણે રે લોલ.	૯
નાખ્યો દાનવને ઝાડની ઉપરે રે લોલ;	
પડ્યાં કૂળ ખોળામાં બાળકો ભરે રે લોલ.	૧૦
મહાઆનંદ મન સહુ પામ્યાં રે લોલ;	
• પ્રજના જન તે દુ ખ સહુ પામ્યાં રે લોલ.	૧૧
થયું વન નિ કંટક ત્યાંકને રે લોલ;	
નાચે થેઈ થેઈ મોરલી વાઈ વને રે લોલ.	૧૨
ધન્ય ધન્ય બાળ કહે બળદેવને રે લોલ;	
કીધી દાનવની કડી તમે સેવને રે લોલ.	૧૩
દાસ દારકો તે ગુણ ગાય સ્થામના રે લોલ;	
કૃપા કરી વિમ મળુ કૃષ્ણરામના રે લોલ.	૧૪

ગરબી ૨૭.

નાચ્યો કાળિનાગ મારે વા'લે ને;	
કર્ધું નિર્મળ જળ નંદલાવે ને.	૧
એના ગુણ તે ગાઈ દો શકે ને,	
અપાર લીલા તે હૃદયે શે ટકે ને.	૨
સાગરનું શ્રેષ્ઠ પંખી પાણી રે ને,	
તેની ગુણસાગરમા મતિ આણી રે ને.	૩
ગયા ગેડી દડે રમવા મોચરી ને,	
રમતા રમતાં તે ઝડ લાગી સારી ને.	૪
કરી હોડ દડો જય પાણીમાં ને,	
આણી આપવો દોર એવી દ્રાણીના ને	૫
લાગી રમઝટ રમતની અતિ ઘણી ને,	

એને ત્યાહી તે જીમની કેવી બાણી ને	૬
લઈ કમ્મા દશે માર્યા દાવમાં ને,	
આવ્યું કલક શ્રીરાધાનાવમાં ને	૭
ત્યાં ગોપ તે તાજી લઈ વેઈ ને,	
કોઈ ઊભા તે નાચે થેઈ થેઈ ને	૮
કોઈ આડા પડી આજોડતા ને,	
ગોળ દર્શનુ દુખ ન સમેટતા ને	૯
ગોળને આટી તે પડી હમનાતણી ને,	
કોઈની જોડિયા તે દીપે ત્યાં ઘણી ને	૧૦
હવે હોડ તો દારવી આપણે ને,	
એમ કૃષ્ણને કૈંતા દશે છે પણે ને	૧૧
કૈંતા કૃષ્ણ અમો લાણુ આંદને ને,	
પકુ દ્રોહમાં નહિ સદાને ને	૧૨
ઘણા ગોપ તે દરિને ના ભણે ને,	
ઘણા પડવા ઊભા જોઈ દીન બાણે ને	૧૩
દાસ દાગડો તે દડ પગ આવિયો ને,	
વિમ્બગુનો બાંધે જોને ભાવિયો ને	૧૪

ગરબી ૩ અ.

કદબની હામે ચઢ્યો મારો કાંના રે,	
કૈંતા ગોપ અમારૂં હરિ માનો રે	૧
તેનું માન્યું ન દેવદયાળે રે,	
ઊભા સ્વગ તે દેવ મહુ ભાળે રે	૨
કહી કાછ ને માલી પડ્યા તૂટી રે,	
સખા ગોપને આશા છૂટી રે	૩
જોતા જોતામાં વાંલો ગયા જોમ રે,	

જેમ પેસે ઘનધટામા સોમ રે.	૪
જોઈ બાળને રીઝી અતિ નાગણી રે;	
કરતી મા'વની પાસ તેહ માગણી રે.	૫
અલ્યા દેરા તુ આવ્યો ક્યાંયકી રે;	
કહી દડાની શ્રીહરિએ વધી રે.	૬
હુશી નારી તે તાળી લેધને રે;	
ક્રાઈ ગાલે તે અગુણી દહને રે	૭
આવ્યો દડાને કાળે દાડતો રે,	
કાળિનાગનો ભય મન છોડતો રે.	૮
આપા દડા દરી બાર આપુ છઈ વળે રે;	
કાળિનાગ આજ તને નહિ મળે રે.	૯
એમ સમજાવિયો નારી બહુ મળી રે;	
તેનુ માને તે કેમ કા'ના મા'બળી રે.	૧૦
લીધી હઠ જોવો મારે એહને રે,	
પિયવાળા કાળિકેરી દહને રે	૧૧
બીજી વાતો તે અમને નવ ગમે રે,	
કાળિ પ્રજના તે લોકને બહુ દમે રે.	૧૨
આજ ઝેર વિનાનો અમે કર રે,	
માનો નારીઓ સહુ તમે ખરૂ રે	૧૩
એમ કહીને તે મારો હાક કળણે રે,	
પૂરી દારકાની વિમે તૂળણે રે.	૧૪

ગરબી ૪ થી

કાળિનાગ જાગીને આવ્યો ત્યાહી રે લોલ,
મારી ગેડી તે મસ્તક માહી રે લોલ

૧

જોખાગને મર્મ દયા ધરે કે લોહ,	
હિમી નાગાડી તે નાગ વિનતિ કરે રે લોહ	૨
માગ નાથ ન માગે સકુમારને રે લોહ,	
માનો અમાઉ આ એક વારને રે લોહ	૩
એવે માગી બીજી ગેડી રૂપમા કે લોહ,	
પડ્યો નાગ તે આવી મેણમા રે લોહ	૪
ચડ્યો કોઈ તે કાગિનાગને કે લોહ,	
રણે જળને જા યો વાઘને રે લોહ	૫
બન્ને ઘોઘા તે લયમય આવીના રે લોહ,	
ઘાણી નાગણીને યુદ્ધ લાવિયા રે લોહ.	૬
બાધ્યા હાથ તે રૂપમા કાગિએ રે લોહ,	
અગ વધાર્યું છે વનમાળીએ રે લોહ	૭
એવે ગોઠુળમા થઈ વાગતા રે લોહ,	
કા'ના દૂખ્યા તે ગાઆ આરતા રે લોહ	૮
તે દિવસ બગદર ગયા નહિ રે લોહ,	
માતા ધસમસતી આવી ત્યા સહી રે લોહ	૯
જુએ તો ગોપના પડિયા બાલુકા રે લોહ,	
જમુનાછતી તે સુદર વાલુકા રે લોહ	૧૦
સુણી જગોમતિ ધરણે ઢળી રે લોહ,	
નદ આદિકની મળી મળી રે લોહ	૧૧
મહાદુ ખમા દૂખ્યા માતા પિતા રે લોહ,	
મરગે એવુ તે મોહનજી બીતા રે લોહ	૧૨
વાઈ સાબળી તે અધરે લેળને રે લોહ,	
કાગિ છત્યા એવુ મુખે કહીને રે લોહ	૧૩

જેમ પેસે ઘનઘટામાં સોમ રે.	૪
જેઇ બાળને રીઝી અતિ નાગણી રે;	
કરતી મા'વની પાસ તેહ માગણી રે.	૫
અથા છેરા તું આવ્યો ક્યાંયકી રે;	
કહી દડાની શ્રીહરિએ વધી રે.	૬
હરી નારી તે તાળી લેઇને રે;	
કોઈ ગાથે તે અંગુળી દઇને રે.	૭
આવ્યો દડાને કાને દાડતો રે;	
કાળિનાગનો ભય મન છોડતો રે.	૮
અથા દડા દસ બાર આપું લઈવળે રે;	
કાળિનાગ આજ તને નહિ મળે રે.	૯
એમ સમજાવિયો નારી બહુ મળી રે;	
તેનું માને તે કેમ કા'ના મા'બળી રે.	૧૦
લીધી હડ જોવો મારે એહને રે;	
પિત્રવાળા કાળિકેરી દહને રે.	૧૧
બીજી વાતો તે અમને નવ ગમે રે;	
કાળિ મજના તે લોકને બહુ દમે રે.	૧૨
આજ એર વિનાનો અમે કઈ રે;	
માનો નારીઓ સહુ તમે ખરૂં રે.	૧૩
એમ કહીને તે મારી હાક કૃપણુ રે;	
પૂરી દારકાની વિમે તૃણુ રે.	૧૪

ગરબી ૪ થી.

કાળિનાગ જાગીને આવ્યો ત્યાંહી રે લોલ;
મારી ગેડી તે મસ્તક માંહી રે લોલ.

૧

જેઈ બાળને સર્વ દયા ધરે રે લોલ;	
ભીખી નાગણી તે નાગ વિનતિ કરે રે લોલ.	૨
મારા નાચ ન મારો સકુમારને રે લોલ;	
માનો અમારું આ એક વારને રે લોલ.	૩
એવે મારી બીજી જોડી ફેણમાં રે લોલ;	
પડ્યો નાગ તે આવી મેણમાં રે લોલ.	૪
ચઢ્યો કોથ તે કાગિનાગને રે લોલ;	
રણે જઈને આધ્યા વાધને રે લોલ.	૫
બન્ને ચોધા તે લથબથ આવિયા રે લોલ;	
ધણી નાગણીને યુધ્ધમાં ભાવિયા રે લોલ.	૬
બાંધ્યા હાથ તે ફેણમાં કાગિએ રે લોલ;	
અગ વધાર્યું છે વનમાળીએ રે લોલ.	૭
એવે ગોકુળમાં થઈ વારતા રે લોલ;	
કા'ના દૂખ્યા તે ગાઆ ચારતા રે લોલ.	૮
તે દિવસ બળદેવ ગયા નહિ રે લોલ;	
માતા ધસમસતી આવી ત્યા સહી રે લોલ.	૯
જુએ તો ગોપના પડિયા બાલુકા રે લોલ;	
જમુનાજની તે સુદર વાલુકા રે લોલ.	૧૦
સુણી જયોમતિ ધરણે ઢળી રે લોલ;	
નંદ આદિકની મંડળી મળી રે લોલ.	૧૧
મહાકુખમાં દૂખ્યાં માતા પિતા રે લોલ;	
મરશે એવું તે ગોહનજી બીતા રે લોલ.	૧૨
વાઈ સાંભળી તે અધરે લેઈને રે લોલ;	
કાગિ જીત્યો એવું મુખે કહીને રે લોલ.	૧૩

આપે ધીરજ બળદેવ ઘણું યણી રે લોલ;
વિભ્રમતાપે ગુણ ગાઈ ગણી ગણી રે લોલ.

૧૪

ગરબી ૫ મી.

છત્યો નાગ તે યશોદાનંદને ને;

કરતા દેવ તે આવી આવી વંદને ને.

૧

નાગણીઆ તે પાથે લાગતી ને;

મારા મા'વની પાસ માન માગતી ને.

૨

કાળિનાગ તે કળવિકળો યથો ને;

તેના વિખના તે ગર્વ ગળી ગયો ને.

૩

કરે નાગણી તે સ્તુતિ ઊભી રહી ને;

મૂકો મૂકોલ વેણ એવાં કહી ને.

૪

મહાગર્વિષ્ઠ નાગનો દેવતા ને;

જેને અનુચરો ઘણા સેવતા ને.

૫

તેને રેળવો તે રામજી મૂકીએ ને;

મારવાનું તે ધ્યાન હરિ ચૂકીએ ને.

૬

મહતિપ્રરૂપનું રૂપ આપનું ને;

ગુણનું ગાયન થાય નહિ માપનું ને.

૭

અમે નારીઆ તે વિનતિ શું કરું ને;

મૂકો મા'વજી રંડાપે રડું ને.

૮

કરી દયા તે દેવભોરારીએ ને;

અહીં રે'વાનુ નારી ધન વારીએ ને.

૯

એવે નાગને શુદ્ધિ આવતી ને;

તેને વાણી મોહનજીની ભાવતી ને.

૧૦

પ્રભુ કે' તે જાવ તમે દીપમાં ને;

એર નવ નોંધએ તે જમુનાની છોપમાં ને.

૧૧

વાર કહીને વળી ૫ ગયો ને;	
નાગાંબર આપીને રળી થયો ને.	૧૨
આવ્યા માધવ ચમુનાની તીરે ને;	
મહાપરાક્રમ કર્યું છે વીરે ને.	૧૩
તેના ગુણ તે દારકો શુ ગણે ને;	
વિમ્બતાપે જ્ઞાનીજન બણે ને.	૧૪

ગરબી ૬ છી.

આવ્યા કઠિ તે નંદનો લાલ રે;	
માતપિતા રીઝાવ્યાં દયાળ રે.	૧
દાવાનળની તે ઝાળથી રાખ્યાં રે;	
ગોપીજન હરિમુખ ભાખ્યા રે.	૨
ગયાં ગોકુળમાં સહુ સાથે રે;	
ત્યા પરાક્રમ કીધુ મળનાયે રે.	૩
મળલોક તે ગુણ સહુ ગાયે રે;	
નદકંવરથી સુખી થાયે રે.	૪
કોઈ વાત કરે છે મોટી રે;	
તેની કીર્તિ તે ભાઈ નથી ઝોટી રે.	૫
એણે અમુર માર્યા મોટા રે,	
એના જીગોજીગમાં નહિ જોટા રે.	૬
નદે પુણ્ય તે મોટા કીધા રે;	
એણે દાન તે પૂર્વે દીધાં રે.	૭
મહામંગળપદને પામ્યો રે;	
એ તો જન્મમરણને વામ્યો રે	૮

જેને પુત્ર તે કા'નજી નેવા રે;	૯
કરે ત્રિભુવન જેની સેવા રે.	
એવે માયાનુ આપરાણુ આવ્યુ રે,	૧૦
ગોપ સર્વેનુ જ્ઞાન તજવ્યુ રે.	
ગયા વનમાં તે દેવભોરાસી રે;	૧૧
મલબાસુરને નાખ્યો મારી રે.	
એમ લીલા અપરમ કીધી રે,	૧૨
મુખ શાંતિ સખાએ લીધી રે.	
મુખચંદ્ર તે પ્રજામાં ઉગ્યો રે,	૧૩
ગોપજનનો મનોરથ પુગ્યો રે.	
દાસ દારકો તે ગાઈ શુ જાણે રે,	૧૪
વિમ્બ શુરતું કર્મ વખાણે રે.	

ગરબી ૭ મી.

ગયા વૃદાવનમાં તે દેવ ભોરાસી;	
જેની લીલા છે અપરમભારી રે.	ટેક ૧
વેણુ વગાડી, છે ગિરિધારી,	
લાગી મોહની નારને સારી રે	ગયાં ૨
શબ્દ મુણી આવી સહુ ખ્યારી,	
મોહનજી કે' હાક કુણે મારી રે	ગયાં ૩
ગોપી જોતી હરિને ધારી ધારી;	
મણુ વાણી બોલે અકારી રે	ગયાં ૪
પછે મનવ્યુ તે મન ભવપારી,	
તે જાઈ મોહન વર પર વારી રે	ગયાં ૫
ગયા પાસે વૃષભાનકુમારી,	

થઈ લીલાની લે'ર તો ભારી રે.	ગયાં ૬
રાસલીલાની આવી હવે વારી;	
ત્યાં તો મતિ નવ પો'ચે ભારી રે.	ગયાં ૭
વૃદ્ધપણની વસમી વારી;	
વિમ્લપાથી લીલા ગાઈ સારી રે.	ગયાં ૮
કૃષ્ણલીલાનો સાગર ભારી;	
હોરી જાય મતિ તેમાં ભારી રે.	ગયાં ૯
વૃદ્ધપણે રસની જોડે ભારી;	
વિમ્લપાએ રસ જોડે દારી રે.	ગયાં ૧૦
દાસ દારકો દીધો સુધારી;	
ખોટ વધ તે આપે સમારી રે.	ગયાં ૧૧
કવિઓ કવિતા માને કારી;	
કે'તા નવ વૃદ્ધની લાગે ખારી રે.	ગયાં ૧૨
મળે પરમનું પદ ભારી;	
આનંદપદ પર જોડે હું વારી રે.	ગયાં ૧૩
પ્રેમપદમાં તે મનસા ભારી;	
આનંદપદને તે નાખું જોવારી રે.	ગયાં ૧૪
કૃષ્ણમુત કૃપા કરો અને સારી;	
નહિ થાય દારકોદાસ અ'કારી રે.	ગયાં ૧૫
રાસલીલામાં લે'રનું વારી;	
પાલ આંતને વિમ્લ સંભારી રે.	ગયાં ૧૬

